Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Ald. 1. 2. 18.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Quam bene scripsisti [illegible] memorande
[illegible]
[illegible] meum [illegible]

Ad usum Dni Felicis Floravanti
Monachi

4

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Dni Innocentij Salij Mon: Vall.

M· T· CICERONIS ORATIONVM VOLVMEN PRIMVM.

AL DVS.

¶Ne quis alius aut Venetijs, aut usquam locorum has impune orationes imprimat, & Leonis X. Pontificis maximi, & Senatus Veneti decreto cautum est.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

LEONI . X . PONTIFI CI MAXIMO.

m Agna quædam res est, & ,ut nihil fortasse præstantius, ita longe difficilius quiddam, quàm homines opinãtur, eloquẽtia excellere. uni est id homini à natura datum: ut ea, quæ mente concipimus, communicare inter nos, ac dicendo animi sensa eloqui possimus. hac una re maxime à cæteris nos animantibus natura seiunxit. hæc iam inde ab initio humani generis egregias nobis semper utilitates attulit. atq; hæc cum æque omnibus concessa sit: unum quempiam è multis esse: quem magna cæteri cum admiratione dicentem audiant: cui maximis ita plerunq; de rebus assentiantur: ut illi potius, quàm sibi ipsis credendum putent: qui clamores, qui lachrymas, qui risus, cum uelit, moueat: atq; omnes adeo animorum motus quasi habenis quibusdam regat: qui deniq; ita loquatur: ut tantum propè reliquæ hominum multitudini præstare uideatur: quantum homines ipsi bestijs antecellunt: profecto id fieri necesse est: quod is, & longe præstantiora quædam, q̃ alij omnes, cogitatione, atq; animo complectatur: et ea, quæ cogitarit, admirabili ac diuina quadã dicendi ratione explicare, ac proferre possit. at hoc, si quis id recte consideret: eiusmodi est: ut eo omnia, quæ in hominum cognitionem cadere possunt, comprehẽdantur. quid enim illi, qui & res omnes, de quibus possit acci-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

dere ut aliquando loquendum sit, optime omnium teneat: quod ei qui perfecte eloquẽs esse uoluerit, necessarium est: & ornatissimus ac grauissimus eas uerbis illustrare, atq; omni lumine orationis queat: deesse dicendum est? id uero quàm arduum, ac magnum sit, uel ex eo facillime cognosci potest: quod cum nemo ferè unquam fuerit: qui non hanc sibi eloquentiæ gloriam summopere appetendam duxerit: permulti uero acerrimo ingenio homines nihil aliud summo studio tota uita egerint: perpauci tamen tot ætatibus inuenti sunt: qui ita probati sint: ut non multa illis deesse uiderentur. Et certe singulas quasque artes egregie aliquem nouisse permagnum est: nedum ut plurimæ ab uno quopiam comprehendi possint. Sed ut ea quis etiam ingenij felicitate fuerit: ut omnium sit maximarũ rerum scientiam consecutus: tum uero quotiens illi dicendum sit, suo quicq; loco collocare, quantæ prudentiæ est? Iam res ipsas eo orationis genere, his uerbis ornare: eaq; ipsa uerba tam composite, tam concinne, tam apte inter se connectere: ut nihil illustrius, nihil auditu iucundius esse possit: id uero longe omnium difficillimum haberi debet. profecto cum multa etiam in oratore alia requirantur: ab hac una re tamen eloquentiæ inditum nomen est. Quid de actione dicam? huic primas, huic secundas, huic tertias tribuisse Demosthenes dicitur. hac una si careat: ut cætera illi omnia cumulatissime concessa sint: nihil est, quod magnum ab se quippiam effici posse orator putet. at eiusmodi ea est: ut si cui à natura negata sit: paruum sit, et exile quoddam, quod ab arte tradatur. Sed & multo minus memoria aut

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

procreari, aut inseri arte ulla potest. ratio certe quædã, qua ea adiuuetur, reperta est. sed hæc nulla sit: nisi id ipsum prius naturæ bonum in ingenijs nostris extiterit. at hæc in oratore quasi fundamentum quoddam est: quo sublato cætera omnia collabi necesse sit. Quãobrem cum ex his eloquentia rebus constet: quæ partim maximo uiri ingenio summa sibi industria ac labore parare tamen possunt: partim, nisi à natura contigerint, nulla ipsi nobis fingere ratione possumus: nihil dicendi laude difficilius, nihil perfecto oratore inuentu rarius existimandum est. Sed quo plures huic laudi propositæ difficultates sunt: eo magis, & ut eã adipiscantur eniti oẽs decet: et si quis adeptus fuerit: admirabilior, et quasi q̃dam inter homines deus haberi debet. quid enim ex omnibus humanis rebus ad deorũ propius potestatem accedit? quàm posse & inimicos, cum uelis, lædere: & amicis adiumento esse: & repugnantes tuam in sententiam adducere: et consentientes confirmare: consolari: hortari: ad misericordiam, ad odium, ad quencunq; animi motum, quos uolueris, uel inuitos impellere. hæc ea nimirum sunt: quæ non fieri humana ui, sed diuinum esse quiddam homines arbitrentur. Atq; in hac quidem re sunt qui omniũ maxime græcos homines admirentur: ac longe illos nostrorum ingenijs anteponant. Et profecto, quod in omni ei studiorum genere non minus contigit, summorũ semper oratorum copia Græcia redundauit. è romanis q̃q; multos fuisse legimus: qui plurimum dicendo potuerint: qui nihil non eloquentia assecuti sint: et complures ex his tamen nihil omnino literis mandauerunt: & eo-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

rum qui aliquid scripserunt, præter unius Ciceronis nihil cuiusquam extat, quod proferre possimus. Sed & in tanto hoc tamen eloquentiæ naufragio, magnæ ob id saltem dijs immortalibus à nobis gratiæ haberi debent: quod hunc potissimum superesse uoluerunt. tantum enim uno ego in Cicerone ponendum arbitror: ut huius unius dicendi facultate, non æquatam modo cum græcorum omniũ eloquentia latinæ orationis copiam, sed et longe factam superiorẽ putem. Tria sunt, quæ ab optimo effici oratore debeant. docendus, delectandus, permouendus auditor. hinc tria etiam nata sunt dicendi genera, tenue, medium, graue. ad docendum tenue accommodatum est: medio delectatio paritur: permouemur graui. qui unum aliquod horum genus assequi potuerunt, magni habiti oratores sunt: qui omnia, maximi. Ac fuerunt quidem è græcis aliqui, qui subtili quodam & sententiarum, & uerborum genere eo acumine atq; elegantia dicerent: ut nihil illis limatius, nihil enucleatius esse posset. Expolitum alij ac suaue dicendi genus secuti, & audientium animos maxime delectarunt: & celebre sibi inter oratores nomen peperere. Vberiores nonnulli, & ampliore quadam orationis usi dignitate, cum magnam uim hominum mentibus admouerent: magnam ipsi eloquentiæ gloriam consecuti sunt. Cum uero non eodẽ modo omnia dicenda sint: sed unicuiusq; rei sit certa et propria quasi quædam uox: qui idem cum res posceret, submisse humilia, media temperate, ample grandia posset dicere: nemo fortasse ex his, præter Demosthenem inuentus est. at nisi his omnibus generibus, ita oratio dì

stincta sit: ut id semper quod maxime deceat, conseruetur: nõ est, quod exactam se q̃squã et absolutam eloquẽtiam adeptum arbitretur. His ita omnibus generibus noster præstitit: ut ne ex his quidem, qui in singulis floruerunt, in eo ipso genere sit illi aliquis conferendus. nemo hoc in paruis pressior: in temperatis ornatior: in magnis sublimior: nemo iudicem acutius docuit: delectauit iucundius: incitauit ardentius. Quæ ut in Demosthene etiam paria fuerint: sunt tamen qui existiment longe illius orationem iucundius his salibus, quibus maxime abundat Cicero, potuisse condiri. sunt qui commiserationes desiderent: quibus ille ut atheniensium lege sit uti prohibitus: magnum tamen quiddam est, quod illi desit. qua in re ita omnibus præstare Cice o existimatus est: ut in his etiam causis, quas unà cum illo Q. Hortensius, aut alij ea tempestate summi oratores agerent, extremus tamen perorandi locus eorum ipsorum concessu, huic semper relinqueretur. Iam in epistolis, cum amborũ extent: tantus in nostro lepos, tanta urbanitas, ea suauitas, is candor, tam purus sermo, ea cum de rep. loquitur, grauitas: ut mirum sit quanto interuallo uincamus. Quid? ubertas ingenij, plurimarum ac præclarissimarum rerum cognitio conferri potest? illius græco tantum sermone complures modo orationes, & epistolas quasdam legimus. hic & græce homo romanus eo ornatu plura scripsit: tam præclare nonnunquam, cum res tulit, locutus dicitur: ut ipsi etiam græci huiusce facultatis peritissimi homines, non minus suæ illi linguæ elegantiam concederent: quàm hanc etiam sibi laudem eri-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

pi moleste ferrent: & omnibus latinæ eloquentiæ
partibus unus satisfecit: neque ullum non posteris
monumentorum genus reliquit. orationes in omni
genere plurimas, magna epistolarum uolumina edi=
dit. Sed & à musis etiam non alienus fuit. qn & lati=
nos omnes, q̃ ante se fuerant, poetas facillime superauit:
& multo etiam fortasse progredi longius potuit: nisi
maioris cuiusdam gloriæ ad se illum splẽdor rapuis
set. ad hæc, ne ea quæ magno sibi ipse labore atq; acer
rimo studio peperisset, inuidere iuuẽtuti uideretur: de
arte etiam dicendi sibi scribendum existimauit. qui-
bus in libris cum peruulgata rhetorum præcepta ne-
gligens, aliud quoddam ad eloquentiam esse iter dice-
ret: uel ex eo id uerum esse, quod ab se diceretur, o=
stendit: quod de his ipsis rebus (quod nulli unquam
dicendi magistri potuissent) elegantissime locutus est:
& in eloquentiæ præceptis tradendis nullam non elo
quentiæ uim adhibuit. Neq; uero his finibus abundan
tis ingenij flumen tenuit. sed longe effusus latius in o=
mnes propè philosophiæ sinus delatus est: & in auitam
tandem possessionem, ex qua eam nullo iure deiectam
esse, sæpissime conquestus fuerat: eloquentiam restituit:
atq; ex angustis extractam finibus paterno in regno
collocauit: & id esse proprium oratoris docuit: de una=
quaq; re proposita posse & ornate et apte dicere. Sed
nulla profecto ex re magis cognosci præstantia orato=
rum potest: quàm ex eo, quod ab his dicendo efficitur.
ac recte id mihi quidem dictum uidetur, ut in fidibus
ex eo, qui reddatur, sono, illius qui pulset scientiã per-
spici: sic eloquentiæ uim, ex his maxime motibus, què

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.2.18

in audientium animis cernuntur, intelligi. neq; uero di
ci potest, non multa Demosthenem effecisse dicendo. a-
mens sim, si è maximis, atque omnium illi sum-
morum hominum consensu tributis laudibus, quic=
quam coner detrahere. cum præsertim ipse etiam il-
lum Cicero longe omnibus anteponat: & quotiens di-
cturus esset, è tota Græcia ad eum audiendum so-
litos fieri concursus affirmet. sed tamen cum ma-
xime floreret Demosthenes, & prælatum etiam il-
li Demadem legimus: & Phocionis seu quædam acer-
rima dicendi uis, seu populo cognita uitæ integritas ita
eum sæpe peruertit: ut ipse etiam suorum illum uerbo
rũ securim sit solitus appellare. Ciceronis ætate, quan=
quam nulla unquam aut plures aut præstantiores ora=
tores tulit: neq; pari tamen dicendi facultate quisquam
inuentus est: neq; tam probata uitæ sanctitas in ullo
fuit: ut ea magis, quàm illius oratione, homines mo=
uerentur. huius accusationis impetu perterritus, à Ver=
ris patrocinio, cum & eum maxime defensum uellet:
& nihil esset quod non assequi dicendo posse crede-
retur: Hortensius destitit. hic grauissimam illam M.
Catonis authoritatem, & dicendi seueritatem, quo
nemo omni uirtute præstantior unquam fuit: si quan=
do sibi obstitit, orationis copia & festiua quadam
comitate semper elusit. ac ne omnia conquirere am-
bitiosius uidear: ut totiens permotos iudices, totiens se-
natum, totiens populum prætermittam: ut oppressam
Catilinæ audaciam, uniuersam in Antonij odium con
citatam ciuitatem sileam: quanta uis illius orationis
fuerit: quam facile ad ea, quæ uellet, homines attra=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

xerit: uel id unũ nobis esse argumẽto potest: quod cum praeclaro illo statim ab se inito consulatu, lege agraria ab seditiosis Tribunis plebis proposita, magnos in rep. concitari motus intueretur: et in concionẽ Tribunos uocare, & ipso etiam disceptatore populo, cuius obsistere commodis putabatur: uti non dubitauit. atq; hic ita locutus est: ita eorum quae ad pertractandos hominum animos necessaria essent, nihil praetermisit: ut nemo unquam tanta populi uoluntate populare quicquam suaserit: quanta hic maxime omnium gratam, ac iucundam populo legem euertit. Non immerito igitur & cũ uiueret, regnare in iudicijs dictus est: & post mortem ad hodiernum diem sic apud omnes gentes illius nomen uiget: sic in dies augescit: ut nulla id unquam obliuio obscuratura, nulla eius laudibus allatura finẽ aeternitas uideatur. hic ipsam illam absolutae eloquentiae speciem, quam suo ipse in oratore quaerit: quã uix animo intuemur: quam in nullo Antonius uiderat: oratorum omnium unus expressit. huic quo similior aliquis, eò eloquentior haberi debet. huius scriptis ne cogitare quidem ornatiora possumus. utinam quae eorum multa aut iniuria temporis, aut assidua tot saepe bellis Italiae uastatione perierunt: ea peruenire omnia ad manus nostras potuissent. longe opulentior romana lingua, longe instructior latinae eloquentiae supellex esset. sed ut multa intercepta sint: bene id cecidit: quod ex his, quas scripsit, orationibus, in qbus omnis dicẽdi uis, omnis eloquẽtiae ornatus explicatur: paucas admodũ desideramus. quãquã et in his id queri possumus: quod quas non Antonij proscriptio, non belli furor, non tot

annorum spatium eripere nobis potuit: has ita proximorum sæculorũ inscitia, quasi rubigo quædam, fœdauit: ut in suum eas nitorem restituere immensi cuiusdam operis esse uideatur. nos quidẽ, quantum in nobis fuit: quantum uetera nobis exemplaria adiumento esse potuerunt: quã potuimus opem afferre conati sumus: neq; quicquam à nobis fieri potuisse existimauimus: quod magis his qui eloquentiæ studio tenentur prodesset: quam si ipsæ hæ Ciceronis orationes, hoc est ipsius fontes eloquentiæ, unde haurire abunde possent: perpurgati à nobis essent. qua in re tantum tamen abest, ut nihil prætermissum esse affirmare uelimus: ut iacta tantum fundamenta à nobis esse, opus ipsum si multi hoc exemplo pari in id studio ac labore incubuerint: tum demum posse fortasse aliquando perfici existimemus. Atq; has nos quidem orationes, ob id præcipue Leo pontifex maxime, ut alia prætermittam omnia: sub tuo nomine exire uoluimus: quod te quãuis in ea amplitudine collocatum, ut nemo mortalium propius deum attingat, maximis semper occupationibus distineri necesse sit: & his tamen maxime delectari, & nunquã intermittere literarum studia audimus: neq; quenquã à te pluris fieri, quã qui aliquo optimarum artium genere cæteris antecellat. et huius quidem rei idiam inde ab initio amplissimæ huius dignitatis tuæ indicio omnibus esse potuit: quod Petrum Bembum, & Iacobum Sadoletum uiros uti summa inter se beneuolentia coniunctissimos, ita tum moribus, tum omni literarum genere & quamsimillimos & nostræ ætatis omnium ornatissimos, à secre

tis habere uoluisti. iam tum magna mihi oblata spes est: fore ut omnes tuo auxilio bonæ artes reuiuiscærent: cum tibi eos qui in his excellerent, adiungendos, atq; omni dignitate honestandos putares. Sed non hoc uno nobis tuus hac in re animus perspectus est: permultis se ille alijs quotidie signis ostendit. & præclarissimorum semper ingeniorum parens plurimos tibi roma omni doctrina præstantis uiros sufficit: et his non inferiores ex omnibus eò terris, ut in communem quandam nationum omnium, ac totius terrarum orbis patriam permulti confluunt. quippe eo iam inde ab initio nata fato roma est, ut quod ubique terrarum egregij exortum esset, una susciperet. hos tu omnes ita amplecteris: ita omni beneuolentia prosequeris: ut cum nullo hominum genere libentius uiuas: nulli ad te aditus faciliores sint: nulli tua magis liberalitas pateat. Ex his ego, & plurimis illis, quæ in te elucent, uirtutibus, in eam opinionem adductus sum: ut ob id ab Deo te optimo maximo & terris datum & toti christianæ reip. præpositū arbitrer: ut tu is sis: cuius ductu in antiquam illam tum imperij, tum omnium & uirtutum, & bonarum artium amplitudinem Roma restituatur. Sed agendum id profecto ex his tibi prius est: quo urgemur magis: cui nisi occursum fuerit: magnæ esse nobis calamitati potest. Nimia iam audacia christiani in nos nominis hostes efferuntur: nimis proterue nobis insultant: dum multos iam annos, omnes eorum iniurias toleramus: in maximum contemptum uenimus: neq; quicquam est, quod sibi in nos licere nō putent. quas illi per hosce annos regiones, quos agros non sæ-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

pius deuaſtarunt? quos non ſinus penetrarunt? qui-
bus ex oris prædas non abegerunt? quam nobis igno
miniam non inuſſerunt? quin etiam (fœdum dij im-
mortales facinus) florentiſſimam illam, illam & litera
rum, & uirtutum omnium parentem Græciam nobis
tacentibus, atq; adeo propè tradentibus immaniſſimæ
gentes occuparunt. nos ſocios atq; amiciſſimos nobis re-
ges ante oculos propè noſtros opprimi, ac regnis exui
paſſi ſumus. noſtra tum ſcilicet res non agebatur? ni-
hil eorum ad nos calamitas pertinebat? ſatis erat
ſuos quenq; fines tueri? nihil præterea curandum erat?
Nimirum noſtra hac negligentia id factum eſt: ut
magnæ illis breui tempore uires additæ, magna no-
bis auxilia detracta ſint. neq; ſuis illi uiribus, ſed
noſtra ſecordia creuerunt. nos, nos inquam in nos
eos aluimus: nos ita auximus: ut multa iam ab illis
merito, niſi prouiſum fuerit, timeri poſſint. Sed proui-
dendum profecto eſt: neq; quicquam iam, quod turpe
nobis futurum ſit, ferre debemus. tuumq; adeo hoc eſſe
munus, hoc tibi onus incumbere omnes exiſtimant. neq;
tamen (quãquam ne hoc quidem præter te alius quiſ-
quam potuit) à te id ſolum poſtulatur, ut à finibus
eos noſtris auertas: ut exultantes ac temere in nos ir-
ruentes reprimas. maius quiddam eſt, quod tuæ à te ma
gnitudini deberi uideatur. niſi ultro illato illis bello et
omnis ante ſuſcepta nobis labes eorum ſanguine elua-
tur: & illi penitus ne ſe aliquando in noſtrã perniciem
efferre poſſint, excindantur: ſatisfieri tantæ de te o-
mnium expectationi nullo pacto poteſt. neq; uero factu
id difficillimũ futurum eſt: ſi te authore ſublatis, ſi quæ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

intercedunt, simultatibus, christiani inter se reges conspirauerint: & in communem hostem communi consensu suscipiendum sibi bellum esse existimarint. quid enim his uiribus opponi poterit? uerendum credo nobis erit, ne paucis illis peditum cohortibus, ne inermibus illis, ut innumerabiles sint: equitibus hostium, tot (ut alios omittam) inuictæ Hispanorum, tot Heluetiorum legiones, instructissimus ille gallorum, ille Italorum eqtatus pares esse non possint? ne primum quidem impetum, ne clamorem illi quidem nostri exercitus ferre poterunt. agis tu quidem dies noctesq; unum hoc omnium maxime: neq; quicquam omittis, quod ad conciliãdos inter se, atq; in hostem inflammandos christianorum animos fieri oporteat: atq; eò iam tuis monitis & hortatibus adducta res est: ut potentissimi iam reges ueterum iniuriarum obliti, & amicitiã ineant: & ad colloquia ueniant: ut & communibus unà de rebus consilium capiant: & quæ ad Christianæ reip. salutem, ac dignitatem pertinere uisa fuerint, constituantur. sed & reliquum tamen quiddam adhuc est: quod tibi agẽdum sit. quæ propè omnes iam præ se ferunt: ea quanta fieri celeritate poterit maturanda sunt. nescio quis iam diu Christianorum mentes torpor inuasit: qui, ut optime tua authoritate animati sint: diutius tamen procrastinantur, quàm opus sit: ac multas quotidie bene gerendæ rei opportunitates prætermittunt. hunc dum penitus somnum excutias: hanc dum tollas segnitiem: nulla sit res: quæ ab eo te, quod tam præclare cœpisti, deterrere possit. hoc unum cum effeceris: tum denique quod tandiu machinaris, quod

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tanto opere moliris, quod tecum semper cogitas ef-
feceris. Erit, erit profecto dies illa: cum te longissime
prolatis finibus, deuictis omnibus, quæ christiano un-
quam nomini infensæ fuerint, nationibus, cum insigni
laurea redeuntem intueri liceat: cum tota te italia, totus
terrarum orbis ut quendam ad leuanda nostra incom
moda e cœlo delapsum deum ueneretur: cum tibi ob-
uiam cunctis ex oppidis omnium generum, omnium
ætatum multitudo se omnis effundat: tibi patriam, ti-
bi penates, tibi salutem, ac uitam deniq;, depulso cru-
delissimorum hostium metu, acceptam referat: cum ipsi
etiam se tibi agri noua quadã rerum omnium uber-
tate lætiores ostendant. Tum tu maximis omniũ plau-
sibus regum medius romam inuectus pulcherrimum
ac iustissimum triumphum ages: tum demum pace ter-
ris omnibus per te parta frui nobis licebit: tum deniq;
omni et bello et belli timore sublato alũnæ pacis atq;
otij literæ uberrimo se prouẽtu efferẽt: tum plurima in-
ter hostiũ spolia tot illa à ueteribus illis græcis monumẽ
ta scriptis tradita, quæ nunc in misera & diuturna
hac græciæ seruitute oppressa delitescunt: per te ex te-
nebris extracta conspicientur. quin & latina fortasse
pleraq; belli hinc impetu nobis ablata recipientur: aut
certe pacatis iam rebus aliunde emergent: atq; ex o-
mnibus ad te partibus deferrentur. tum et alia pluri-
ma, & Ciceronis fortasse tum ea, quæ desiderantur: in
lucem prodibunt: tum hæc, quæ manca & mutilata le
gimus: integra & emendata reperientur. neq; uero in
antiquorum scriptis emendandis diutius teneri quenq̃
necesse erit: sed in maxima optimorum librorum copia,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.2.18

maximo ac tutissimo otio existent fortasse, qui maiora conentur: & ipsam etiam antiquitatem prouocare scriptis audeant. profecto aut nunquam posthac futurum est: aut tua id hæc ætas uidebit. interea hos labores nostros, qui tam corruptis ueterum libris & necessario suscipiendi, & maxime utiles habendi sunt, ne contemne: & ea, quæ ut futura credamus, maximam tu ipse nobis spem attulisti: quæ semper meditaris: quæ animo semper agitas: quæ immortalem tibi apud omnes gentes gloriam paritura sunt: quæ profecto tibi debentur: uti nulla interposita mora quàm celerrime fiant, appropera.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

T. LIVIVS HISTORIARVM
LIBRO. CXX.

M. Cicero sub aduentum triumuirorum urbe cesserat pro certo habens, id quod erat, nō magis Antonio eripi se, quàm Cæsari Cassium & Brutum posse. primo in Thusculanum fugerat: inde trāsuersis itineribus in Formianum, ut ab Caieta nauim conscensurus, proficiscitur. unde aliquoties in altum prouectum, cum modo uenti aduersi retulissent: modo ipse iactationem nauis cæco uoluente fluctu pati non posset: tedium tandem eum & fugæ et uitæ cœpit. regressus ad superiorē uillam, quæ paulo plus mille passibus à mari abest, moriar inquit in patria sæpe seruata. Satis constat seruos fortiter fideliterq; paratos fuisse ad dimicandum: ipsum deponi lecticam, & quietos pati quod sors iniqua cogeret, iussisse. prominenti ex lectica, præbētiq; immotam ceruicem caput præcisum est. nec satis stolidæ crudelitati militum fuit: manus quoq;, scripsisse aliquid in Antonium exproperantes præciderunt. Ita relatum caput ad Antonium: iussuq; eius inter duas manus in rostris positum: ubi ille consul, ubi sæpe consularis, ubi eo ipso anno aduersum Antonium, quanta nulla unquam humana uox, cum admiratione eloquentiæ, auditus fuerat. Vix attollentes lachrymis oculos homines intueri trucidata membra eius poterant. Vixit tres & sexaginta annos: ut, si uis abfuisset, ne immatura quidem mors uideri possit. ingenium

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

& operibus & præmijs operarum fœlix. ipſe fortunæ diu proſperæ, & in longo tenore felicitatis magnis interim ictus uulneribus, exilio, ruina partium, pro quibus ſteterat, filiæ morte, exitu tam triſti atq; acerbo. omnium aduerſorum nihil ut uiro dignum erat tulit, præter mortem. quæ uere æſtimanti minus indigna uideri potuit: quod à uictore inimico crudelius paſſus erat, quàm quod eiuſdem fortunæ compoſito feciſſet. ſi quis tamen uirtutibus uitia penſarit: uir magnus ac memorabilis fuit: & in cuius laudes ſequendas Cicerone laudatore opus fuerit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

M. TVLLII CICERONIS ORATIONVM INDEX.

PRIMO VOLVMINE.

Pro P. Quintio. Oratio prima. 1
Pro Sex. Roscio Amerino. Oratio secunda. 18
Pro Q. Roscio Comoedo. Oratio III. 45
Diuinatio in C. Verrem. Oratio IIII. 55
In C. Verrem liber. II. Oratio V. 66
In C. Verrem liber III. Oratio VI. 76
In C. Verrem lib. IIII. Oratio VII. 109
In C. Verrem lib. V. Oratio VIII. 148
In C. Verrem lib. VI. Oratio IX. 200
In C. Verrem lib. VII. Oratio X. 236
Pro M. Fonteio. Oratio XI. 276
Pro A. Cecinna. Oratio XII. 285

SECVNDO VOLVMINE.

Pro Lege Manilia. Oratio XIII. 4
Pro A. Cluentio. Oratio XIIII. 18
De Lege Agraria contra P. Seruilium Rullum in senatu. Oratio XV. 61
De Lege Agraria ad populum contra P. Seruilium Rullum. Oratio XVI. 66
De Lege agraria ad populum contra Rullum. Oratio XVII. 87
Pro C. Rabirio perduellionis reo ad popu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

lum. Oratio XVIII. 90
In L.Catilinam in senatu. Oratio XIX. 97
In L.Catilinam ad populum. Oratio XX. 104
In L.Catilinam ad populum. Oratio. XXI. 111
In L.Catilinam in senatu. Oratio XXII. 118
Pro L.Murena. Oratio XXIII. 124
Pro L.Flacco. Oratio XXIIII. 146
Pro P.Sylla. Oratio XXV. 167
Pro Archia poeta. Oratio XXVI. 185
Ad Equites romanos antequam iret in exilium. Oratio XXVII. 192
Ad Quirites post reditum. Oratio XXVIII. 198
Post reditum in senatu. Oratio XXIX. 204
Pro domo sua ad pontifices. Oratio. XXX. 213
De aruspicũ responsis in senatu. Oratio XXXI. 243
Pro Cn.Plancio. Oratio XXXII. 259

TERTIO VOLVMINE.

Pro P.Sestio. Oratio XXXIII. 3
In Vatinium. Oratio XXXIIII. 29
Pro M.Celio. Oratio XXXV. 36
Pro L.Cornelio Balbo. Oratio XXXVI. 55
De prouincijs consularibus. Oratio XXXVII. 69
In L.Pisonem. Oratio XXXVIII. 79
Pro T.Annio Milone. Oratio XXXIX. 101
Pro C.Rabirio Posthumo. Oratio XL. 123
Pro M.Marcello. Oratio XLI. 131
Pro Q. Ligario. Oratio XLII. 137

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Pro Rege Deiotaro. Oratio. XLIII. 145
In M. Antonium philippica prima.
Oratio XLIIII. 153
In M. Antoniũ Philippica. II. Oratio XLV. 160
In M. Ant. Philip. III. Oratio XLVI. 183
In M. Ant. Philip. IIII. Oratio XLVII. 191
In M. Ant. Philip. V. Oratio XLVIII. 194
In M. Ant. Philip. VI. Oratio XLIX. 205
In M. Ant. Philip. VII. Oratio L. 209
In M. Ant. Philip. VIII. Oratio LI. 214
In M. Ant. Philip. IX. Oratio LII. 221
In M. Ant. Philip. X. Oratio LIII. 225
In M. Ant. Philip. XI. Oratio LIIII. 230
In M. Ant. Philip. XII. Oratio LV. 239
In M. Ant. Philip. XIII. Oratio LVI. 246
In M. Ant. Philip. XIIII. Oratio LVII. 258
Epistola ad Octauium 268
Crispi Salustij in Ciceronem Oratio 270
M. Tullij Ciceronis in Salustium responsio. 272

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

M. TVLLII CICERONIS PRO P. QVINTIO ORATIO. I.

q

VAE RES IN CIVITAte duæ plurimũ possunt: hæ contra nos ambæ faciunt in hoc tempore: summa gratia, & eloquentia. quarum alteram C. Aquili uereor: alteram metuo. eloquentia Q. Hortensij ne me dicendo impediat, non nihil commoueor. gratia Sex. Neuij ne P. Quintio noceat, id uero nõ mediocriter pertimesco. neq; hoc tantopere querendum uideretur: hæc summa in illis esse: si in nobis essent saltem mediocria. uerum ita se res habet: ut ego, qui neq; usu satis, & ingenio parum possum: cum patrono disertissimo comparer: P. Quintius, cui tenues opes, nullæ facultates, exiguæ amicorum copiæ sunt: cum aduersario gratiosissimo contendat. illud quoq; nobis accedit incommodum: quod M. Iunius, qui hãc aliquotiens apud te egit: homo & in alijs causis exercitatus, & in hac multum & sæpe uersatus, hoc tempore abest, noua legatione impeditus: et ad me uẽtum est: qui, ut summa haberem cætera: temporis quidem certe uix satis habui: ut rem tantam, tot controuersijs implicatam, possem cognoscere. ita, quod mihi consueuit in cæteris causis esse adiumento: id quoq; in hac causa deficit. nam quo minus ingenio possum: subsidio mihi diligentiam comparaui. quæ quanta sit, nisi tempus, et spatium datum sit: intelligi non potest. Quæ quo plura sunt C. Aquili: eo te, & hos, qui tibi in consilio ad

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

sunt: meliori mente nostra uerba audire oportebit: ut multis incommodis ueritas debilitata tandem æquitate talium uirorum recreetur. quod si tu iudex nullo præsidio fuisse uidebere contra uim, & gratiam, solitudini, atq; inopiæ: si apud hoc consilium ex opibus, nō ex ueritate causa pēdetur: profecto nihil est iam sanctum, atq; sincerum in ciuitate: nihil quod humilitatem, cuiusquam grauitas et uirtus iudicis consoletur. certe, aut apud te, & eos qui tibi assunt: ueritas ualebit: aut ex hoc loco repulsa ui, et gratia, locum ubi consistat, reperire non poterit. non eo dico C. Aquili: quo mihi ueniat in dubium tua fides & constantia: aut quo non ijs, quos tibi aduocasti: uiris electissimis ciuitatis spem summam habere P. Quintius debeat. quid ergo est? primum magnitudo periculi summo timore hominem afficit: quod uno iudicio de fortunis omnibus decernit. idq; dum cogitat: non minus sæpe ei uenit in mentem potestatis, q̃ æquitatis tuæ: propterea quod omnes, quorum in alterius manu uita posita est: sæpius illud cogitant: quid possit is, cuius in ditione ac potestate sunt: q̃ quid debeat facere. deinde habet aduersarium P. Quintius uerbo Sex. Neuium, re uera huiusce ætatis homines disertissimos, fortissimos, ornatissimos nostræ ciuitatis: qui communi studio summis opibus Sex. Neuium defendunt: si id est defendere: cupiditati alterius obtemperare: quo is facilius quem uelit iniquo iudicio opprimere possit. nā quid hoc iniquius aut indignius C. Aquili dici aut commemorari potest? quam me, qui caput alterius, famam, fortunasq; defendam: priore loco causam dicere: cum præsertim Q. Hortensius qui hoc iudicio partes accusatoris obtinet: cōtra me sit dictu

rus: cui summam copiam facultatemq; dicendi natura
largita est. Ita fit, ut ego qui tela depellere, & uulne-
ribus mederi debeá: tum id facere cogar: cum etiam te-
lum aduersarius nullum iecerit. illis autem id tempus
impugnandi detur: cum & uitandi illorũ impetus po
testas adépta nobis erit: et siqua in re, id quod parati
sunt facere: falsum crimen, quasi uenenatum aliquod
telum iecerint: medicinæ faciendæ locus nó erit. Id ac
cidit Prætoris iniquitate, et iniuria: primum quod con
tra omniũ consuetudinem, iudicium prius de probro,
quam de re maluit fieri. deinde quod ita constituit id-
ipsum iudicium: ut reus, ante quam uerbum accusato
ris audißet: causam dicere cogeretur. quod eorum gra
tia, & potentia factum est: qui quasi sua res, aut ho-
nos agatur: ita diligenter Sex. Neuij studio & cupidita
ti morem gerunt: & in eiusmodi rebus opes suas expe
riuntur: in quibus quo plus propter uirtutem nobilita
temq; possunt: eo minus qd possint, debent ostendere.
Cũ tot tantisq; difficultatibus affectus atq; afflictus in
tuam C. Aquili fidem, ueritatem, misericordiam P.
Quintius confugerit: cum adhuc ei propter uim ad-
uersariorum non ius par, non agendi potestas eadem,
non magistratus æquus reperiri potuerit: cum ei sum-
mam per iniuriá omnia inimica, atq; infesta fuerint:
te C. Aquili, uosq; qui in consilio adestis, orat: atq; ob-
secrat: ut multis iniurijs iactatam atq; agitatam æqui
tatem, in hoc tandem loco consistere, & confirmari pa
tiamini. Id quo facilius facere possitis: dabo operam,
ut à principio res quemadmodum gesta & contracta
sit, cognoscatis. C. Quintius fuit P. Quintij huius
frater, sanè cæterarum rerum paterfamilias et pru-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

dens & attentus, una in re paulominus conſyderatus:
qui ſocietatem cum Sex. Neuio fecerit, uiro bono, uerũ
tamen non ita inſtituto, ut iura ſocietatis, & officia cer
ti patrisfamilias noße poßet. non quo ei deeßet inge-
nium: nam neq; parũ facetus ſcurra Sex. Neuius, neq;
inhumanus præco eſt unquam exiſtimatus. quid ergo
eſt? cum ei natura nihil melius quam uocẽ dedißet: pa
ter nihil præter libertatem reliquißet: uocem in quæ-
ſtum contulit: libertate uſus eſt: quo impunius dicax eſ
ſet. quare quod ſocium tibi eum uelles adiũgere, nihil
erat: niſi ut in tua pecunia condiſceret: qui pecuniæ fru
ctus eßet. tamen inductus conſuetudine, ac familiari-
tate Quintius fecit, ut dixi, ſocietatem earum rerum,
quæ in Gallia comparabãtur. erat ei pecuaria res am
pla, et ruſtica ſanè bene culta, et fructuoſa. tollitur ab
atrijs Licinijs atq; à præconum conſeſſu in Galliã Ne-
uius: & tranſalpes uſq; transfertur. fit magna muta-
tio loci nõ ingenij. nam qui ab adoleſcentulo quæſtum
ſibi inſtituißet ſine impendio: poſteaquam neſcio quid
impendit: et in commune contulit: mediocri quæſtu con
tentus eße non poterat. nec mirum, ſi is qui uocem ue-
nalem habuerat, ea quæ uoce quæſiuerat, magno ſibi
quæſtui fore putabat. Itaq; hercule haud mediocriter
de communi quicquid poterat, ad ſe in priuatam domũ
ſeuocabat. qua in re ita diligens erat: quaſi ij, qui ma-
gna fide ſocietatem gererent: arbitrium pro ſocio con-
demnari ſolerent. Verum his de rebus non neceße ha
beo dicere ea, quæ me P. Quintius cupit commemora
re: tametſi cauſa poſtulat. tamen quia poſtulat: non fla
gitat: præteribo. Cum annos iam complures ſocietas eſ
ſet: et cum ſæpe ſuſpectus Quintio Neuius fuißet: neq;

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.2.18

ita commode poßet rationem reddere earum rerum: quas libidine non ratione geßerat: moritur in Gallia Quintius: cum adeßet Neuius: et moritur repentino. hæredem testamento reliquit hunc P. Quintium: ut ad quem summus mœror morte sua ueniebat: ad eundem summus honos quoq; perueniret. quo mortuo, nec ita multo post, in Galliam proficiscitur Quintius. ibi cum isto Neuio familiariter uiuit: annũ fere una sunt: cum & de societate inter se multa communicarent: & de tota illa ratione atq; re Gallicana. neq; interea uerbum ullũ interposuit Neuius, aut societatem sibi quippiam debere: aut priuatim Quintium debuiße. Cum æris alieni aliquantulum eßet relictum: quibus nominibus pecuniam Romæ curari oporteret: auctionem in Gallia P. hic Quintius Narbone se facturũ eße proscribit, earum rerum, quæ ipsius erant priuatæ. Ibi tum uir optimus Sex. Neuius hominem multis uerbis deterret ne auctionetur: eum non ita commode poße eo tempore quæ proscripsißet uendere: Romæ sibi nummorum facultatem eße: quam, si saperet, communem existimaret, pro fraterna illa neceßitudine, & pro ipsius affinitate. nam P. Quintij consobrinam habet in matrimonio Neuius, & ex ea liberos. Quia quod uirum bonum facere oportebat, id loquebatur Neuius: credidit Quintius, eum qui orationem bonorum imitaretur: facta quoq; imitaturum. auctionem uelle facere desistit: Romam proficiscitur: decedit ex Gallia Romam simul Neuius. cum pecuniam C. Quintius P. Scapulæ debuißet: per te C. Aquili decidit P. Quintius, quod liberis eius dissolueret. hoc eò per te agebatur: quod propter ærariam rationem non satis erat in:

tabulis inspexisse quantum deberetur: nisi à Quaestori
bus quaesisset quantum solueretur. decidis, statuis'q; tu
propter necessitudinem, quae tibi cum Scapulis est: quid
ijs ad denarium solueretur. haec omnia Quintius age
bat auctore, et cõsuasore Neuio. nec mirum, si eius ute
batur consilio: cuius auxilium sibi paratum putabat.
nõ modo enim pollicitus erat in Gallia: sed Romae quo-
tidie, simulatq; sibi hic annuisset: numeraturum se di-
cebat. Quintius porro istum posse facere, uidebat: de-
bere, intelligebat: mentiri, quia causa cur mentiretur,
non erat: nõ putabat. quasi domi nummos haberet: ita
constituit Scapulis se daturum: Neuium certiorem facit:
rogat ut curet, quod dixisset. Tũ iste uir optimus (ue-
reor ne se derideri putet: quod iterum iã dico optimus)
qui hunc in summas angustias adductum putaret: ut
eum suis conditionibus in ipso articulo temporis astrin
geret: assem sese negat daturum: nisi prius de rebus ra
tionibus'q; societatis omnibus decidisset: et scisset sibi cũ
Quintio controuersiae nihil futurum. posterius inquit
ista uidebimus Quintius: nunc hoc uelim cures (si tibi
uidetur) quod dixisti. negat se alia ratione facturum.
quod promisisset, non plus sua referre: quã si, cum au
ctionem uenderet, domini iussu quippiam promisisset.
destitutione illa perculsus Quintius, à Scapulis paucos
dies aufert: in Galliã mittit: ut ea quae proscripserat,
uenirent. deteriore tempore absens auctionatur: Scapu-
lis difficiliore conditione dissoluit. tunc appellat ultro
Neuium: ut, quoniã suspicaretur aliqua de re fore con-
trouersiam: uideret ut quamprimum & quam mini-
ma cum molestia tota res trãsigeretur. dat iste amicum
M. Trebellium: nos communem necessarium, qui istius

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

domi erat educatus: et quo utebatur iſte plurimum: pro
pinquum noſtrū Sex. Alphenum. res conuenire nul-
lo modo poterat: propterea, quod hic mediocrem iactu
ram facere cupiebat: iſte mediocri præda contentus non
erat. itaq; ex eo tempore res eſſe in uadimonium cœ-
pit. Cum uadimonia ſæpe dilata eſſent: et cum aliquā
tum temporis in ea re eſſet conſumptum: neq; quicquam
perfectum eſſet: uenit ad uadimonium Neuius. Obſe-
cro C. Aquili, uoſq; qui adeſtis in conſilio, ut diligen-
ter attendatis: ut ſingulare genus fraudis, et nouam ra
tionem inſidiarum cognoſcere poſſitis. ait ſe auctiona
tum eſſe in Gallia: quod ſibi uideretur, ſe uendidiſſe: cu
raſſe ne quid ſibi ſocietas deberet. ſe iam neq; uadari
amplius: neq; uadimonium promittere. ſi quid agere ſe
cum uelit Quintius: non recuſare. Hic, cum rem Gal
licanam cuperet reuiſere: hominem in præſentia non
uadatur. ita ſine uadimonio diſceditur. deinde Romæ
dies XXX ferè Quintius commoratur: cum cæteris
quæ habebat uadimonia differt: ut expeditus in Galli
am proficiſci poſſet. proficiſcitur: Roma egreditur an-
te diem IIII Cal. Februarij Spurione & Nor
bano Conſſ. quæſo ut eum diem memoriæ mande-
tis. L. Albius Sex. filius quirinas, uir bonus et com-
primis honeſtus una profectus eſt. Cum ueniſſent ad
Vada Volaterrana quæ nominantur: uident perfa-
miliarem Neuij, qui ex Gallia pueros uenales iſti ad-
ducebat: L. Publicium. qui ut Romam uenit: narrat
Neuio, quo in loco uiderit Quintium. quod niſi ex Pu
blicio narratum Neuio eſſet: non tam cito res in conten
tionem ueniſſet. tum Neuius ipſe, pueros circum ami-
cos dimittit: ipſe ſuos neceſſarios ab atrijs Licinijs & à

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

faucibus macelli corrogat: ut ad tabulam Sextiam sibi assint hora secunda postridie. ueniunt frequentes: testificantur isti P. Quintium non stetisse: et se stetisse. tabulæ maximæ signis hominũ nobilium consignantur. disceditur. postulat à Burrieno Prætore Neuius: ut ex edicto bona possidere liceat. iussit bona proscribi eius: qui cum familiaritas fuerat: societas erat: affinitas liberis istius uiuis diuelli nullo modo poterat. qua ex re intelligi facile potuit: nullum esse officium, tam sanctum, atq; solenne: quod non auaricia comminuere, atq; uiolare soleat. etenim si ueritate amicitia, fide societas, pietate propinquitas colitur: necesse est iste qui amicum, socium, affinem, fama ac fortunis spoliare conatus est: uanum se & perfidiosum et impium esse fateatur. libellos Sex. Alphenus procurator P. Quintij familiaris et propinquus Sex. Neuij deijcit: seruulum unum quem iste præhenderat abducit: denuntiat sese procuratorem esse: istum æquum esse famæ fortunisq; P. Quintij consulere: & aduentum eius expectare. quod si facere nolit: atq; inhibuerit eiusmodi rationibus illum ad suas conditiones perducere: sese nihil precari: & si quid agere uelit, iudicio defendere. Hæc dũ Romæ geruntur: Quintius interea contra ius & consuetudinem, edicto Prætoris de saltu agroq; communi à seruis communibus ui detruditur. Existima C. Aquili id, modo & ratione omnia Romæ Neuium fecisse: si hoc, qđ per literas istius in Gallia gestum est: recte atq; ordine factum uidetur. expulsus atq; eiectus è prædio Quintius, accepta insigni iniuria, cófugit ad C. Flaccum imperatorem: qui tum erat in prouincia: quem ut ipsius dignitas poscit: honoris gratia nomino. Is eam

rem quàm uehementer uindicandã putarit, ex decre-
tis eius poteritis cognoſcere. Alphenus interea Romæ
cum iſto gladiatore uetulo quotidie pugnabat: uteba-
tur populo ſanè ſuo: propterea quod iſte caput petere nõ
deſinebat. Iſte poſtulat ut procurator iudicatum ſolui
ſatiſdaret. negat Alphenus æquum eße procuratorem
ſatiſdare: quod reus ſatiſdare non deberet: ſi ipſe adeſ
ſet. appellantur Tribuni. à quibus cum eßet certum
auxilium petitum: ita tamen diſceditur: ut idibus ſeptẽ
bribus P. Quintium ſiſti Sex. Alphenus promitteret.
uenit Romam Quintius: uadimonium ſiſtit. iſte homo
acerrimus bonorum poßeſſor, expulſor, ereptor, an-
num & ſex menſes nihil petit: quieſcit: conditionibus
hũc quoad poteſt producit. à Gn. Dolobella deniq; Præ
tore poſtulat: ut ſibi Quintius iudicatũ ſolui ſatiſdet,
ex formula, quod ab eo petat: quoniam eius ex edicto
Prætoris Romæ bona dies XXX poßeſſa ſint. non re
cuſabat Quintius quin ita ſatiſdare iuberet: ſi bona
poßeſſa eßent ex edicto. decernit. quàm æquum nihil
dico. unum hoc dico: nouum. et hoc ipſum tacuiße mal
lem: quoniam utrunq; quiuis intelligere potuißet. iu-
bet P. Quintiũ ſponſionem cum Sex. Neuio facere: ſi
bona ſua ex edicto P. Burrieni Præ. dies XXX poſ
ſeſſa non eßent. recuſabant qui aderant tum Quin
tio: demonſtrabant de re iudiciũ fieri oportere: ut aut
uterq; inter ſe, aut neuter ſatiſdaret: non neceße eße
famam alterius in iudicium uenire. clamabat porrò
ipſe Quintius: ſeſe icirco nolle ſatiſdare: ne uidere-
tur iudicaße bona ſua ex edicto poßeſſa eße. ſponſio-
nem porrò ſi iſtiuſmodi faceret, ſe (id quod nunc eue-
nit) de capite ſuo priore loco cauſam eße dicturum. Do

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

lobella (quemadmodum solent homines nobiles: seu recte seu perperam facere cœperunt: ita in utroq; excellunt: ut nemo nostro loco natus assequi posset) iniuriam facere fortissime perseuerat. aut satisdare, aut sponsionem iubet facere: & interea recusantes nostros aduocatos acerrime submoueri. conturbatus sanè discedit Quintius. neq; mirum: cui hæc optio tam misera tamq; iniqua daretur: ut aut ipse se capitis damnaret: si satisdedisset: aut causam capitis, si sponsionem fecisset: priore loco diceret. Cum in altera re causæ nihil esset: quin secus iudicaret ipse de se: quod iudicium grauissimum est: in altera spes esset ad talem tamen uirũ iudicem ueniendi: unde eo plus opis auferret: quo minus attulisset gratiæ: sponsionem facere maluit. fecit: te iudicem C. Aquili sumpsit: ex sponso egit. In hoc summa iudicij causáq; tota consistit. Iudicium esse C. Aquili nõ de re pecuniaria, sed de fama fortunisq; P. Quintij uides. cum maiores ita constituerint: ut qui pro capite diceret, is posteriore loco diceret: nos inaudita criminatione accusatorum, priore loco causam dicere intelligis. eos porrò qui defendere consuerunt uides accusare: & ea ingenia conuerti ad perniciem: quæ antea uersabantur in salute atq; auxilio ferendo. illud etiam restiterat: quod hesterno die fecerunt: ut te in ius adducerent: ut nobis tempus quãdiu diceremus, præstitueres. quam rem facile à Prætore impetrassent: nisi tu quod esset tuum ius & officium, potestásq; docuisses. neq; nobis adhuc præter te quisquam fuit: ubi nostrum ius contra illos obtineremus. neq; illis unquam satis fuit illud obtinere: quod probari omnibus posset. ita sine iniuria potentiam leuem atq; inopem esse arbitrantur. Verũ

quoniam tibi instat Hortensius: ut eas in cõsilium: à me postulat: ne dicendo tempus absumam: queritur priore patrono causam defendente: nunquam perorari potuisse: non patiar istam manere suspicionem: nos rem iudicari nolle. Nec illud mihi arrogabo: me posse causam commodius demonstrare: quàm antea demonstrata sit. neq; tamen tam multa uerba faciam: propterea quod et ab illo qui tum dixit informata iam causa est: & à me qui neq; excogitare, neq; pronũciare multa possum: breuitas postulatur: quæ mihi metipsi amicissima est. Faciã quod te sæpe animaduerti facere Hortensi: totam causæ meæ dictionem certas in partes diuidam. tu id semper facis: q̃a semper potes. ego in hac causa faciã: propterea quod in hac uideor posse facere. quod tibi natura dat: ut semper possis: id mihi causa dat: ut hodie possim. certos mihi fines terminosq; constituam: extra quos egredi non possim: si maxime uelim: ut & mihi sit propositum de quo dicam: & Hortensius habeat exposita: ad quæ respondeat: & tu C. Aquili iam ante animo prospicere possis, quibus de rebus auditurus sis. Negamus te bona P. Quintij Sexte Neui possedisse ex edicto Prætoris. In eo sponsio facta est. Ostendam primũ causam non fuisse: cur à Prætore postulares: ut bona P. Quintij possideres. deinde, ex edicto te possidere nõ potuisse. postremo, non possedisse. Quæso C. Aquili uosq; qui estis in consilio: ut quid pollicitus sim: diligenter memoriæ mandetis. & enim rem facilius totam accipietis: si hæc memineritis: & me facile uestra existimatione reuocabitis: si extra hos cancellos egredi conabor: quos mihi ipse circundedi. Nego fuisse causam cur postularet. nego ex edicto possidere potuisse. nego possedis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ſe. hæc tria cum docuero: perorabo. Nõ fuit cauſa
cur poſtulares. qui hoc intelligi poteſt? quia Sex. Neuio
neq; ex ſocietatis ratione, neq; priuatim quicquam de-
buit Q uintius. quis huic rei teſtis eſt? idem qui acerri-
mus aduerſarius. in hac re te inquam teſtem Neui cita.
bo. annum & eo diutius poſt mortem C. Q uintij fuit
in Gallia tecum ſimul Q uintius: doce te petiſſe ab eo
iſtam neſcioquam innumerabilem pecuniam: doce ali
quando mentionem feciſſe: dixiſſe deberi: debuiſſe con
cedam. moritur C. Q uintius: qui tibi, ut ais, certis no
minibus grãdem pecuniã debuit. hæres eius P. Q uin
tius in Galliam ad teipſum uenit in agrum commu-
nem: eò deniq;, ubi non modo res erat: ſed ratio quoq;
omnis, & omnes literæ. quis tam diſſolutus in re fami
liari fuiſſet? quis tam negligens? quis tam tui Sexte diſſi
milis? qui cum res ab eo, qui cum contraxiſſet: receſſiſ
ſet: & ad hæredem perueniſſet: non hæredem cum pri
mum uidiſſet, certiorem faceret? appellaret? rationem
afferret? ſi quid in controuerſiam ueniret: aut intra pa
rietes, aut ſummo iure experiretur? ita ne eſt? quod uiri
optimi faciunt: ſi qui ſuos propinquos ac neceſſarios ca
ros & honeſtos eſſe atq; haberi uolunt: id Sex. Neuius
nõ faceret? qui uſq; eo feruet ferturq; auaricia: ut de ſu
is commodis uelit aliquam partem amittere: ne quam
partem huic propinquo ſuo ullius ornamẽti relinquat.
& is pecuniam ſi qua deberetur non peteret? qui quia
quod debitum nunquam eſt, id datum non eſt: non pe-
cuniam modo, uerũ etiam hominis propinqui ſangui-
nem uitamq; eripere conatur. huic tu moleſtus eſſe uide
licet noluiſti: quem nũc reſpirare libere non ſinis? quẽ
nunc interficere nefarie cupis: eum tum pudẽter appel

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

lare nolebas? Ita credo: hominem propinquum, tui ob seruantem, uirum bonum, pudentem, maiorem natu, nolebas, aut non audebas appellare. sæpe, ut fit, cum ipse te confirmasses: cum statuisses de pecunia mentionē facere: cum paratus meditatusq; uenisses: homo timidus, uirginali uerecundia, subito ipse te retinebas: excidebat repente oratio: cum cuperes appellare, non audebas: ne inuitus audiret. id erat profecto. credamus hoc: Sex. Neuium, cuius caput oppugnet, eius auribus pepercisse. Si debuisset Sexte: petisses statim: si non statim: paulo quidem post: si non paulo: at aliquando: sex quidem illis mensibus profecto: anno uertente sine controuersia: anno et sex mensibus uero, cum tibi quotidie potestas hominis fuisset admonendi: uerbum nullum facis: biennio iam confecto ferè appellas. quis tam perditus ac profusus nepos, non adesa iam, sed abundanti pecunia sic dissolutus fuisset? ut fuit Sex. Neuius? cum hominē nomino: satis mihi uideor dicere. debuit tibi C. Quintius. nunquam petisti. mortuus est ille: res ad hæredem uenit: cum eum quotidie uideres: post biennium deniq; appellas. dubitabitur utrū sit probabilius: Sex. Neuium statim si quid deberetur: petiturum fuisse? an ne appellaturum quidem biennio? appellandi tempus non erat? at tecum anno plus uixit. in Gallia agi non potuit? at & in prouincia ius dicebatur: & Romæ iudicia fiebant. restat, ut aut summa negligentia tibi obstiterit: aut unica liberalitas. si negligentiam dices: mirabimur. si bonitatem: ridebimus. neq; præterea quid possis dicere inuenio. Satis est argumenti nihil esse debitum Neuio: quod tam diu nihil petiuit. qd si hoc ipsum quod nunc facit: ostendo testimonio esse, nihil deberi? qd enim

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

nunc agit Sex. Neuius? qua de re controuerſia eſt? quod
eſt hoc iudicium: in quo iam biennium uerſamur? quid
negocij geritur: in quo ille tot et tales uiros defatigat? pe
cuniam petit. nunc deniq;? ueruntamen petit. audia-
mus. de rationibus & controuerſijs ſocietatis uult diiu
dicari. ſero. uerum aliquando tamen. concedamus. Nó
inquit id ago C. Aquili: neq; in eo nunc laboro. pecu-
nia mea tot annos utitur P. Quintius. utatur ſané. nó
peto. quid igitur pugnas? an, quod ſæpe multis in locis
dixiſti: ne in ciuitate ſit? ne locum ſuum quem adhuc ho
neſtiſſime defendit: obtineat? ne numeretur inter uiuos?
decernat de uita & ornamentis ſuis omnibus? apud iu
dicem cauſam priore loco dicat? & eam cum orarit: tú
deniq; uocẽ accuſatoris audiat? quid? hoc quo pertinet?
ut ocius ad tuum peruenias? at, ſi id uelles, iam pridem
actum eſſe poterat. ut honeſtiore iudicio conflictere? at ſi
ne ſummo ſcelere P. Quintium propinquum tuum iu
gulare non potes. ut facilius iudiciũ ſit? at neq; C. Aqui
lius de capite alterius libenter iudicat: & Q. Horten
ſius contra caput non didicit dicere. quid à nobis au-
tem C. Aquili refertur? pecuniam petit. negamus debe
ri. iudicium fiat ſtatim. non recuſamus. nunquid præ
terea? ſi ueretur, ut res iudicio facto parata ſit: iudicatũ
ſolui ſatis accipiat. qbus à me uerbis ſatis accipiet: iiſ-
dem ipſe quod peto, ſatiſdet. actum iam poteſt eſſe C.
Aquili: iam tu potes diſcedere liberatus moleſtia propè
dicam nó minore, quàm Quintius. quid agimus Hor
tenſi? quid de hac conditione dicimus? poſſumus aliquan
do depoſitis armis, ſine periculo fortunarum, de re pe-
cuniaria diſceptare? poſſumus ita rem noſtram perſeq?
ut hominis propinqui caput incolume eẽ patiamur? poſ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ſumus petitoris perſonam capere? accuſatoris deponere?
immo inquit abs te ſatis accipiam: ego autem tibi non
ſatiſdabo. quis tandem nobis iſta iura tam æqua de-
ſcribit? quis hoc ſtatuit? quod æquum ſit in Quintium:
id iniquum eſſe in Neuiũ? Quintij bona inquit ex edi
cto prætoris poſſeſſa ſunt. ergo id ut confitear, poſtulas.
ut quod nunquam factum eſſe iudicio defendimus: id
perinde quaſi factum ſit noſtro iudicio confirmemus.
inueniri ratio C. Aquili non poteſt? ut ad ſuum quiſq;
quamprimum ſine cuiuſquam dedecore, infamia, per
niciéq; perueniat? profecto ſiquid deberetur: peteret: nó
omnia iudicia fieri mallet: quàm unũ illud unde hæc
omnia iudicia naſcuntur. Qui inter tot annos ne appel
larit quidem Quintium: cum poteſtas eſſet agendi quo
tidie: qui quo tempore primũ male agere cœpit: in ua-
dimonijs differendis tempus omne conſumpſerit: qui po
ſtea quoq; uadimonium miſſum fecerit: hunc per inſi-
dias ui de agro communi deiecerit: qui, cum de re agen
di nullo recuſante poteſtas fuiſſet: ſponſionem de probro
facere maluerit: qui, cum reuocetur ad id iudicium un
de hæc nata ſunt omnia: conditionem æquiſſimam re-
pudiet: fateatur ſe non pecuniam ſed uitam & ſangui-
nem petere: is non hoc palàm dicit? mihi ſiquid debere
tur peterem: atq; adeo iam pridẽ abſtuliſſem: nihil hoc
tanto negocio, nihil tam inuidioſo iudicio, nihil tam co-
pioſa aduocatione uterer: ſi petendum eſſet. extorquen
dum eſt inuito atq; ingratis: quod non debet, cripiẽdũ
atq; exprimendum eſt: de fortunis omnibus P. Quinti
us deturbandus eſt: potentes, diſerti, nobiles omnes ad-
uocandi ſunt: adhibenda uis eſt ueritati: minæ iacten-
tur: pericula intendantur: formidines opponantur: ut

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.2.18

his rebus aliquando uictus & perterritus ipse cedat. quæ me hercule omnia, cum qui contra pugnẽt, uideo: & cum illum consessum considero: adesse atq; impende re uidetur: neq; uitari ullo modo posse. cum autem ad te C. Aquili oculos animumq́; retuli: quo maiore conatu studioq; aguntur: eo leuiora infirmioraq́; existimo. Ni hil igitur debuit: ut tu ipse prædicas. quid? si debuisset: continuo ne causa fuisset: cur à Prætore postulares: ut bona possideres? non opinor id quidẽ, neq; ius esse: neq; cuiquam expedire. quid igitur demonstrat? uadimoniũ sibi ait esse desertum. ante quàm doceo id factum non esse: libet mihi C. Aquili ex officij ratione, atq; ex om- nium consuetudine rem ipsam & factum simul Sex. Neuij considerare. ad uadimoniũ non uenerat ut ais, is: qui cum tibi affinitas, societas, omnes deniq; causæ, et necessitudines ueteres intercedebant. illico ne ad Præto rem ire conuenit? continuo ne uerum fuit postulare: ut ex edicto bona possidere liceret? ad hæc extrema & inimicissima iura tam cupide decurrebas? ut tibi nihil in posterum, quod grauius atq; crudelius face- re posses: reseruares. nam quid homini potest turpius, quid uero miserius, aut acerbius usu uenire? quod tan tum euenire dedecus? quæ tanta calamitas inueniri po test? pecuniam si cuipiam fortuna ademit: aut si alicu ius eripuit iniuria: tamẽ dum existimatio est integra, facile consolatur honestas egestatem. at non nemo aut ignominia affectus, aut iudicio turpi conuictus, bo- nis quidem suis utitur: alterius opes, id quod miserri mum est: non expectat. hoc tamen in miserijs adiu- mento & solatio subleuatur. Cuius uero bona uenie- runt: cuius non modo illæ amplissimæ fortunæ, sed

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

etiam uictus uestitusq; necessarius sub præcone cum
dedecore subiectus est: is nonmodo ex numero uiuo-
rum exturbatur: sed, si fieri potest: infra etiam mor-
tuos mandatur. etenim mors honesta sæpe uitam quoq;
turpem exornat: uita turpis ne morti quidem honestæ
locum relinquit. ergo hercule cuius bona ex edicto
possidentur: huius omnis fama, & existimatio cum bo
nis simul possidetur. de quo libelli in celeberrimis lo-
cis proponuntur: huic ne perire quidem certe tacite ob
scureq; conceditur. cui magistri fiunt: & dominĩ con-
stituuntur: qui qua lege, & qua conditione pereat, pro
nuntient: de quo homine præconis uox prædicat: &
precium conficit: huic acerbissimum uiuo uidentiq; fu
nus ducitur: si funus id habendum sit: quo non amici
conueniunt ad exequias cohonestandas: sed bonorum
emptores, ut carnifices, ad reliquias uitæ lacerãdas, et
distrahẽdas. Itaq; maiores nostri raro id accidere uo
luerunt: Prætores, ut considerate fieret, comparaue-
runt. uiri boni cum palàm fraudantur: cum experiũ
di potestas non est: timide tamen & pedetentim istuc
descendunt, ui ac necessitate coacti, inuiti, multis ua-
dimonijs desertis, sæpe illusi ac destituti. considerant
enim quid & quantum sit, alterius bona proscribe-
re. iugulare ciuem ne iure quidem quisquam bonus
uult. mauult enim commemorare se, cum posset per-
dere: pepercisse: quam cum parcere potuerit: perdidis-
se. hæc in homines alienissimos, deniq; inimicissimos,
uiri boni faciunt, & hominum existimationis, & cõ-
munis humanitatis causa: ut cum ipsi nihil alteri sciẽ-
tes incommodarint: nihil ipsis iure incommodi cadere
possit. ad uadimonium non uenit. quis? propinquus. si

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

res ista grauissima sua sponte uideretur: tamen eius
atrocitas necessitudinis nomine leuaretur. ad uadimo
nium non uenit. quis? socius. etiam grauius aliquid ei
deberes concedere: qui cum te aut uoluntas congregas-
set: aut fortuna coniunxisset. ad uadimonium non ue
nit. quis? is qui tibi præsto semper fuit. ergo in eum q
semel hoc commisit: ut tibi præsto non esset: omnia tela
coniecisti: quæ parata sunt in eos: qui permulta male
agendi causa fraudandiq; fecerunt. Si de prædijs tuis
ageretur Sex. Neui: si in paruula re captionis aliquid
uererere: non statim ad C. Aquiliū, aut ad eorum ali
quem, qui consuluntur: concurrisses? cum ius amicitiæ,
societatis, affinitatis ageretur: cum officij rationem
atque existimationis duci conueniret: eo tempore tu
nonmodo ad C. Aquilium, aut L. Lucullum, sed
ne ipse quidem te consuluisti: sed ne ipse quidem ad
te retulisti: ne hæc quidem tecum locutus es: ho-
ræ duæ fuerunt: Quintius ad uadimonium non
uenit: quid ago? si me hercule hæc tecum duo uerba fe-
cisses: quid ago? respirasset cupiditas atq; auaricia pau-
lulum: aliquid loci rationi & consilio dedisses: tu te col
legisses: non in eam turpitudinem uenisses: ut hoc tibi
esset apud tales uiros confitendum: qua tibi uadimoni
um non sit obitum, eadem te hora consilium cœpisse,
hominis propinqui fortunas funditus euertere. Ego pro
te nunc hoc consulo post tempus in aliena re: quod tu
in tua re, cum tempus erat, consulere oblitus es. quæ-
ro abs te C. Aquili, L. Luculle, P. Quintili, M. Mar-
celle: uadimonium mihi non obijt quidam socius &
affinis meus: qui cum mihi necessitudo uetus, controuer
sia de re pecuniaria recens, intercedit: postulo ne à præ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tore: ut eius bona mihi possidere liceat? an cum Ro-
mæ domus eius, uxor, liberi sint: domum potius denũ
ciem? quid est quod hac tandem de re uobis possit uide
ri? profecto si recte uestram bonitatem atq; pruden-
tiam cognoui: non multum me fallit: si consulamini:
quid sitis responsuri. primum expectare: deinde si la
titare, ac diutius ludificare uideatur: amicos conueni-
re: quærere quis procurator sit: domum denuntiare.
dici uix potest quàm multa sint: quæ respondeatis ante
fieri oportere: quàm ad hanc rationem extremam ne
cessariam deuenire. quid ad hæc Neuius? ridet scilicet
nostram amentiam: qui in uita sua rationem summi
officij desideremus: & instituta bonorum uirorum re
quiramus. quid mihi inquit cum ista summa sanctimo
nia, ac diligentia? uiderint inquit ista officia uiri bo-
ni. de me ista considerent: non quid habeam: sed qui-
bus rebus inuenerim quærant: & quemadmodum
natus: & quo pacto educatus sim. memini, uetus est de
scurra: multo facilius diuitem quàm patremfamilias
fieri posse. hæc ille si uerbis non audet: re quidem ue
ra palàm loquitur. Etenim si uult uirorum bonorũ
instituto uiuere: multa oportet discat: atque dediscat:
quorum illi ætati utrunq; difficile est. non dubitaui
inquit cum uadimonium desertum esset: bona proscri
bere. improbe. uerum, quoniam tu id tibi arrogas: et
concedi postulas: concedamus. quid si nunquam dese-
ruit? si ista causa abs te tota per summam fraudem et
maliciam ficta est? si uadimonium omnino tibi cum
P. Quintio nullum fuit? quo te nomine appellemus?
improbum? at etiam si desertum uadimonium esset:
tamen in ista postulatiõe et proscriptione bonorũ im-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

probissimus reperiebare. nũ maliciosum? negas. frau-
dulentum? iam id quidem arrogas tibi: et præclarum
putas. audacem? cupidum? perfidiosum? uulgaria &
obsoleta sunt: res autem noua et inaudita. qd ergo est?
uereor mehercule, ne aut grauioribus utar uerbis:
quam natura fert: aut leuioribus, quã causa postulat.
ais esse uadimonium desertum. quæsiuit à te statim,
ut Romam redijt Quintius: quo die uadimonium
istuc factum esse diceres. respondisti statim nonis Fe-
bruarij. discedens in memoriam redijt Quintius: quo
die Roma in Galliam profectus sit: ad Ephemeridem
reuertitur: inuenitur dies profectionis, pridie Cal. Fe-
bruarij. nonis Februarij si Romæ fuit: causæ nihil di
cimus: quin tibi uadimoniũ promiserit. quid? hoc inue
niri qui potest? profectus est unà. L. Albius homo cum
primis honestus. dicet testimonium. prosecuti sunt fami
liares & Albium & Quintium. dicent hi quoq; te-
stimonium. literæ P. Quintij: testes tot: quibus omni-
bus causa iustissima est, cur scire potuerint: nulla, cur
mentiantur: cum à stipulatore tuo comparabuntur. et
in hac eiusmodi causa P. Quintius laborabit? et diu
tius in tanto metu miser periculoq; uersabitur? & ue
hementius eum gratia aduersarij perterrebit? quam
fides iudicis consolabitur? uixit enim semper inculte
atq; horride: natura tristi ac recondita fuit: non ad so
larium, non in campo, non in conuiuijs uersatus est:
id egit: ut amicos obseruantia, rem parsimonia retine
ret: antiquam officij rationem dilexit: cuius splendor
omnis his moribus obsoleuit. at si in causa pari disce
dere inferior uideretur: tamen esset non mediocriter cõ
querendum. nunc in causa superiore: ne ut par quidẽ

sit, postulat: inferiorem esse patitur: duntaxat usq; eo, ne cum bonis, fama, fortunisq; omnibus Sex. Neuij cupiditati crudelitatiq; dedatur. Docui quod primum pollicitus sum C. Aquili: causam omnino cur postularet: non fuisse: quod neq; pecunia debebatur: & si maxime deberetur: commissum nihil esset: quare ad istam rationem perueniretur. Attende nunc, ex edicto Prætoris, bona P. Quintij possidere nullo modo potuisse. Tracta edictum. QVI FRAVDATIONIS CAVSA. Non est is Quintius, nisi latitarit, qui ad negocium suum relicto procuratore proficiscitur. CVI HAERES NON EXTABIT. Ne is quidem. QVI EXILII CAVSA SOLVM VERTERIT.

Quo tempore existimas oportuisse Neui absentem Quintium defendi? aut quomodo? tum, cum postulabas, ut bona possideres: nemo adfuit. neq; enim quisquam diuinare poterat, te postulaturum. neq; quenquam attinebat id recusare: quod Præ. non fieri: sed ex edicto suo fieri iubebat. qui locus igitur absentis defendendi procuratori primus datus est? cum proscribebas. ergo affuit: non passus est: libellos deiecit Sex. Alphenus. qui primus erat officij gradus: seruatus est à procuratore summa cum diligentia. uideamus quæ deinde sint consecuta. hominem P. Quintij deprehendis in publico: conaris abducere: non patitur Alphenus: ui tibi ademit: curat ut domum reducatur ad Quintium. hic quoq; summe constat procuratoris diligentis officium. debere tibi dicis Quintium. procurator negat. uadari

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

uis. promittit. in ius uocas. sequitur. iudiciū postulas. non recusat. quid aliud sit absentem defendi: ego non intelligo. at quis erat procurator? credo aliquem eiectum hominem, egentem, litigiosum, improbum: qui posset scurræ diuitis quotidianum conuicium sustinere. nihil minus. Eques Ro. locuples, sui negocij bene gerens, deniq; is, quem quotiens Neuius in Galliam profectus est, procuratorem Romæ reliquit. et audes Sex. Neui negare absentem defensum esse Quintium: cum eum defenderit idem, qui te solebat: & cum is iudicium acciperet pro Quintio: cui tu & rem et famam tuam commendare proficiscens, & concredere solebas: conaris hoc dicere: neminem extitisse qui Quintium iudicio defenderet. postulabam inquit ut satisdaret. iniuria postulabas: ita uidebare: recusabat Alphenus. ita: uerum Prætor decernebat. tribuni igitur appellabātur. hic te inquit teneo: non est istud pati: neq; iudicio defendere: cum auxilium à tribunis petas. hoc ego, cum attendo qua prudentia sit Hortensius: dicturum esse eum non arbitror: cum autem antea dixisse audio: & causam ipsam considero: quid aliud dicere possit, non reperio. fatetur enim libellos Alphenum deiecisse: uadimonium promisisse: iudicium quin acciperet in ea ipsa uerba, quæ Neuius edebat: non recusasse: ita tamen more & instituto per eum magistratum, qui auxilij causa constitutus est. aut hæc facta non sint, necesse est: aut C. Aquilius talis uir iuratus hoc ius in ciuitate constituat: cuius procurator non omnia iudicia acceperit: quæ quisq; in uerba postularit: cuius procurator à Prætore ad Tribunos appellare ausus sit: eum non defendi: eius bona recte

possideri posse: ei misero, absenti, ignaro fortunarum suarũ, omnia uitæ ornamenta per summum dedecus, & ignominiam diripi conuenire. quod si probari nemini potest: illud certe probari omnibus necesse est: defensum esse iudicio absentem Quintium. Quod cum ita est: ex edicto bona possessa non sunt. At enim Tr. pl. ne audierunt quidem. fateor, si ita est, procuratorẽ decreto Pr. R. oportuisse parere. quid si M. Brutus intercessurum se dixit palàm: nisi quid inter ipsum Alphenum & Neuium conueniret? uidetur ne intercessisse appellatio Tribunorum: nõ moræ sed auxilij causa? quid deinde fit? Alphenus ut omnes intelligere possent: iudicio defendi Quintium: ne qua subesse posset aliena aut ipsius officio, aut huius existimatione suspicio: uiros bonos complures aduocat: testatur isto audiente, se pro communi necessitudine id primum petere: ne quid atrocius in P. Quintium absentem sine causa facere conetur. sin autem inimicissime atq; infestissime contendere perseueret: se paratum esse omni recta atq; honesta ratione defendere. quod petat, non deberi. se iudicio, id quod edat, accipere. eius rei conditionisq; tabellas obsignauerunt uiri boni complures. res in dubium uenire non potest. fit rebus omnibus integris, neq; proscriptis, neq; possessis bonis, ut Alphenus, promittat Neuio sisti Quintium. uenit ad uadimoniũ Quintius. tacet res in controuersijs isto calumniante biennium: usq; dum inueniretur. qua ratione res ab usitata consuetudine recederet: & in hoc singulare iudiciũ causa omnis concluderetur. quod officiũ Aquili commemorari procuratoris potest? quod ab Alpheno præteritum esse uideatur? quid affertur: quare P.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Quintius absens negatur esse defensus? an uero id qđ Hortensiũ, quia nuper iniecit: et q̃a Neuius semper id clamitat: dicturũ arbitror: nõ fuisse Neuio parẽ certationẽ cum Alpheno, illo tempore, illis dominãtibus. quod si uelim confiteri: illud opinor concedent: non procuratorẽ P. Quintij neminẽ fuisse: sed gratiosum fuisse. mihi autẽ ad uincendũ satis est, fuisse procuratorẽ: q̃ cum experiri posset. qualis is fuerit: si modo absentem defendebat per ius & magistratum: nihil ad rem arbitror pertinere. Erat inquit illarũ partium. quid ni? qui apud te esset educatus: quem tu à puero sic instituisses: ut nobili, ne gladiatori quidem hæreret: sicut tu semper summe concupisti. idem uolebat Alphenus. ea re tibi cum eo par contentio erat. Bruti inquit erat familiaris. itaq; is intercedebat. tu contra Burrieni: qui iniuriam decernebat: omnium deniq; illorum, qui tum & poterant per uim & scelus plurimum: & quod poterant id audebant. an omnes tu istos uincere uolebas: qui nunc tu ut uincas: tantopere laborant? aude id dicere, non palam, sed his ipsis quos aduocasti. tametsi nolo eam rem commemorando renouare: cuius omnino rei memoriam omnem tolli funditus ac deleri arbitror oportere. unum illud dico: si propter partium studium potens erat Alphenus: potentissimus Neuius. si fretus gratia postulabat aliq̃d iniquius Alphenus: multo iniquiora Neuius impetrabat. neq; enim inter studium uestrum, quicquam, ut opinor interfuit. ingenio, uetustate, artificio, tu facile uicisti. ut alia omittam: hoc satis est. Alphenus cum his, & propter eos perijt: quos diligebat. tu postquam, qui tibi erant amici, nõ poterant uincere: ut amici tibi essent, qui uin

cebant: effecisti. quod si tum par tibi ius cum Alphe-
no fuisse non putas: quia tamen aliquem contra te ad
uocare poterat: quia magistratus aliquis reperieba-
tur: apud quem Alpheni causa consisteret: quid hoc
tempore Quintio statuendum est? cui neq; magistra-
tus adhuc æquus inuentus est: neq; iudicium redditũ
est usitatum: non conditio, non sponsio, non deniq; ulla
unquã intercessit postulatio, mitto æqua: uerum ante
hoc tempus, ne fando quidẽ audita. De re pecuniaria
cupio contendere. nõ licet. at ea controuersia est. nihil
ad me attinet: causam capitis dicas oportet. accusa: ubi
ita necesse est. non inquit, nisi tu ante nouo modo prio-
re loco dixeris. dicendum necessario est. restituendæ
horæ ad arbitrium nostrum. Iudex ipse arcessetur.
Quid tum? tu aliquem patronum inuenies hominem
antiqui officij: qui splendorem nostrum & gratiam
negligat? pro me pugnabit L. Philippus, eloquentia,
grauitate, honore, florentissimus ciuitatis. dicet Hor-
tensius excellens ingenio, nobilitate, existimatione.
aderunt autem homines nobilissimi, ac potentissimi:
quorum frequentiam & consessum nonmodo P.
Quintius, qui de capite decernit: sed quiuis, qui extra
periculum sit: perhorrescat. Hæc est iniqua certatio:
non illa qua tu contra Alphenum equitabas. huic ne
ubi consisteret quidẽ contra te locum reliquisti. Qua
re aut doceas oportet: Alphenum negasse se procurato-
rem esse: nõ deiecisse libellos: iudicium accipere noluis-
se: aut, cum hæc facta sint: ex edicto te bona P. Quin
tij non possedisse concedas. & enim si ex edicto possedi
sti: quæro cur bona non uenierint? cur cæteri sponso-
res & creditores non conuenerint? nemo ne fuit cui

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

deberet Quintius? fuerunt: et complures fuerunt: propterea quod C. frater aliquantum æris alieni reliquerat. quid ergo est? homines erant ab hoc omnes alienissimi: & his debebatur: neq; tamen quisquam inuẽtus est tam insignite improbus: qui uiolare P. Quintij existimationem absentis auderet. unus fuit, affinis, socius, necessarius, Sex. Neuius: qui, cũ ipse ultro deberet: quasi eximio præmio sceleris exposito, cupidissime contenderet: ut per se afflictum atq; euersum propinquũ suum non modo honeste partis bonis, uerũ etiam communi luce priuaret. ubi erant cæteri creditores? deniq; hoc tempore ubi sunt? quis est qui fraudationis causa latuisse dicat? quis qui absentem defensum neget esse Quintium? nemo inuenitur. at contra omnes, quibus cum ratio huic aut est, aut fuit: assunt: defendunt: fides huius multis locis cognita ne perfidia Sex. Neuij derogetur: laborant. In huiusmodi sponsionẽ, testes dare oportebat, ex eo numero: qui hæc dicerent: uadimonium mihi deseruit: me fraudauit: a me nominis eius, quod inficiatus esset: diem petiuit: ego experiri non potui: latitauit: procuratorem nullum reliquit. horum nihil dicitur. parantur testes: qui hæc dicant. uerum opinor uiderimus, cum dixerint. unum tamen hoc cogitent: ita se graues esse: ut, si ueritatem uolent retinere: grauitatem possint obtinere. si eã negligent: ita leues sint: ut omnes intelligant, non ad obtinendum mendacium, sed ad uerum probãdum, authoritatem adiuuare. Ego hæc duo quæro: primum qua ratione Neuius susceptum negocium non transegerit: hoc est cur bona, quæ ex edicto possidebat: non uendiderit. deinde cur ex tot creditoribus

alijs ad istam rationem nemo accesserit: ut necessario confiteare: neq; eorum tam temerarium quẽquam fuisse: neq; teipsum id quod turpissime susceperis: perseuerare & transigere potuisse. Quid si tu ipse Sex. Neui statuisti bona P. Quintij ex edicto possessa non esse? opinor tuum testimonium, quod in aliena re leue esset: id in tua, quoniam contra te est: grauissimum debet esse. Emisti bona Sex. Alpheni L. Sylla Dictatore uendente: socium tibi in huius bonis edidisti Quintium. plura non dico. cum eo tu uoluntariam societatem coibas: qui te in hæreditaria societate fraudarat: & eum iudicio tuo comprobabas: quem spoliatum fama fortunisq; omnibus arbitrabare. Diffidebã me hercule C. Aquili satis animo certo & confirmato me posse in hac causa consistere: sic cogitabam: cum contra dicturus esset Hortensius: & cum esset attente auditurus Philippus: fore? uti permultis in rebus timore prolaberer. dicebã huic Q. Roscio, cuius soror est cũ P. Quintio: cum à me peteret: et summe contenderet: ut propinquum suum defenderem: mihi perdifficile esse contra tales oratores nonmodo tantã causam perorare: sed omnino uerbum facere conari. cum cupidius instaret: homini pro amicitia familiarius dixi: mihi uideri ore durissimo esse: qui præsente eo gestum agere conaretur. qui uero cum ipso contenderent: eos etiam siquid antea recti aut uenusti habere uisi sunt: id amittere. nequid mihi eiusmodi accideret: cum contra talem artificem dicturus essem: me uereri. tum mihi Roscius & alia multa confirmandi mei causa dixit: et mehercule si nihil diceret: tacito ipso officio, & studio, quod habebat erga propinquum suum: quẽuis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

commoueret. etenim cum artifex eiusmodi sit: ut solus dignus uideatur esse: qui in scœna spectetur: tum uir eiusmodi est: ut solus dignus uideatur: qui eò non accedat. ueruntamen, quid si inquit habes eiusmodi causam? ut hoc tibi planum sit faciendum: neminem esse: qui possit biduo, ad summum triduo, septingenta milia passuum ambulare? tamen ne uereris ut possis hæc contra Hortensiũ contendere? minime inquã. sed quid id ad rem? nimirum inquit in eo causa consistit. quomodo? docet me eiusmodi rem, & factum simul Sex. Neuij: quod si solum proferretur: satis esse deberet. quod, abs te C. Aquili, & à uobis qui adestis in consilio, quæso, ut diligenter attẽdatis: profecto intelligetis, illinc ab initio cupiditatem pugnasse, & audaciam. hinc ueritatem, & pudorem, quoad potuerit: restitisse. bona postulas ut ex edicto possidere liceat, quo die? te ipsum Neui uolo audire: uolo inauditũ facinus, ipsius, qui id commisit: uoce conuinci. dic Neui diem. ante V Cal. intercalares. bene agis. quàm longe est hinc in saltum uestrum Gallicanum? Neui te rogo. DCC millia passuum. optime. de saltu deijcitur Quintius, quo die? possumus hoc quoq; ex te audire? quid taces? dic inquam diem. pudet dicere. intelligo. uerum, & sero, & ne quicquam pudet. deijcitur de saltu C. Aquili pridie Cal. intercalares. biduo post, aut, ut statim de iure aliquis concurrerit: non toto triduo DCC millia passuum conficiuntur. O' rem incredibilem: O' cupiditatem inconsideratam: O' nuncium uolucrem. administri & satellites Sex. Neuij Roma transalpis in Sebusianos biduo ueniunt. O' hominem fortunatum: qui eiusmodi nuncios seu po=

tius pegasos habeat. hic ego si Crassi omnes cum Antonijs existant: si tu L. Philippe, qui inter illos florebas: hanc causam uoles cum Hortensio dicere: tamen superior sim necesse est. Non enim, quemadmodum putatis: omnia sunt in eloquentia. est quædam tamen ita perspicua ueritas: ut eam infirmare nulla res possit. an antequam postulasti, ut bona possideres: misisti, qui curarent: ut dominus de suo fundo à sua familia ui deijceretur? utrũlibet elige. alterum incredibile est: alterum nefarium: & ante hoc tempus utrunq; inauditum. Septingenta millia passuũ uis esse decursa biduo? dic. negas? ante igitur misisti. malo. Si enim illud diceres: improbe mentiri uiderere. cum hoc confiteris: id te admisisse concedis: quod ne mendacio quidẽ tegere possis. hoc consilium Aquilio et talibus uiris tam cupidum, tam audax, tam temerarium probabitur? quid hæc amentia? quid hæc festinatio? quid hæc immaturitas tanta significat? non uim? non scelus? nõ latrocinium? non deniq; omnia potius quam ius, quàm officium, quàm pudorẽ? mittis iniussu Prætoris. quo consilio? iussurum sciebas? quid? cum iussisset: tum mittere non ne poteras? postulaturus eras. quando? post dies XXX. nempe si te nihil impediret: si uoluntas eadem maneret: si ualeres: deniq; si uiueres. Prætor iussisset. opinor si uellet: si ualeret: si ius diceret: si nemo recusaret: qui ex ipsius decreto & satisdaret: & iudicium accipere uellet. nam per deos immortales si Alphenus procurator P. Quintij tibi tum satisdaret: et iudiciũ accipere uellet: deniq; omnia quæ postulares: facere uoluisset: quid ageres? reuocares eum quem in Galliam miseras? at hic quidem iam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

de fundo expulsus, iam a suis dijs pœnatibus præceps eiectus, iam, quod indignissimum est: suorum seruorum manibus nuncio atq; imperio tuo uiolatus esset. corrigeres hæc scilicet tu postea. De cuius quam uita dicere audes: qui hoc concedas necesse est: ita te cæcum cupiditate & auaritia fuisse: ut cum postea quid futurũ esset, ignorares: accidere autem multa possent: spem maleficij præsentis in incerto reliqui temporis euentu collocares. Atq; hæc perinde loquor: quasi ipso illo tẽpore, cum te Prætor iussisset ex edicto possidere: si in possessionem misisses: debueris aut potueris P. Quintium de possessione deturbare. Omnia sunt C. Aquili eiusmodi: quiuis ut perspicere possit: in hac causa improbitatem, & gratiã, cum inopia, & ueritate contendere. Prætor te quemadmodum possidere iussit? opinor ex edicto. sponsio quæ in uerba facta est? si ex edicto Pr. bona P. Quintij possessa non sunt? redeamus ad edictum. id quidem quemadmodum iubet posside re? nun quid est causæ C. Aquili? quin si longe aliter possedit: quàm Prætor edixit: iste ex edicto non possederit: ego sponsione uicerim? nihil opinor. cognoscamus edictum. QVI EX EDICTO MEO IN POSSESSIONEM VENERIT. De te loquitur Neui: quemadmodum tu putas: ais enim te ex edicto uenisse: tibi quid facias, definit: te instituit: tibi præcepta dat. EOS ITA VIDETVR IN POSSESSIONE ESSE OPORTERE. Quomodo? QVOD IBIDEM RECTE CVSTODIRE POTERVNT: ID IBIDEM CVSTODIANT. QVOD NON POTERVNT: ID AVFERRE ET ABDVCERE

LICEBIT. Quid tum? DOMINVM (inquit) INVITVM DETRVDERE NON PLACET. eũ ipsum, qui fraudandi causa latitet: eũ ipsum, quem iudicio nemo defendat: eum ipsum, qui cũ omnibus creditoribus suis male agat: inuitũ de praedio detrudi uetat. proficiscenti tibi in possessionem Praetor ipse Sex. Neui palam dicit. ita possideto: ut tecum simul possideat Quintus: ita possideto: ut Quintio ius non auferatur. quid? tu id quemadmodum obseruas? mitto illud dicere: eũ qui nõ latitarit: cui Romae domus, uxor, liberi, procurator esset: eum, qui tibi uadimonium nõ deseruisset: haec omnia mitto: illud dico: dominum expulsum esse de praedio: domino à familia sua manus allatas esse ante suos lares familiares. hoc dico.

Neuium ne appellaße quidem Quintium: cum simul eßet: experiri poßet quotidie. deinde quod omnia iudicia difficillima cum summa sua inuidia, maximoq́; periculo P. Quintij fieri mallet: quàm illud pecuniarium iudicium: quod uno die transigi posset: ex quo uno haec omnia nata, & profecta eße concedit. quo in loco conditionem tuli: si uellet pecuniam petere: P. Quintium iudicatum solui satisdaturum: dum ipse, si quid peteret: pari conditione uteretur. ostendi quàm multa ante fieri conuenerit: quã hominis propinqui bona possideri postularentur: praesertim cum Romae domus eius, uxor, liberi eßent, & procurator aeque utriusq; necessarius. docui cum desertum eße dicat ua

dimonium: omnino uadimonium nullum fuisse: quo
die hunc sibi promisisse dicat: eo die ne Romæ quidem
eum fuisse. id testibus me pollicitus sum planum factu
rum: qui & scire deberent: & causam, cur mentiren
tur, non haberent. ex edicto autem non potuisse bona
possideri, demonstraui: quod neq; fraudandi causa la
titasset: neq; exilij causa solum uertisse diceretur. re-
liquum est: ut eum nemo iudicio defenderit: quod con
tra copiosissime defensum esse contendi, non ab homi-
ne alieno, neq; ab aliquo calumniatore, atq; improbo,
sed ab Equite Ro. propinquo, & necessario suo: quem
ipse Sex. Neuius procuratorem relinquere antea con=
suesset. neq; eum, si Tribunos appellarit: idcirco minus
iudicio pati paratum fuisse. neq; potentia procurato-
ris Neuio ius ereptum: contra istum potentia sua tum
tantummodo superiorem fuisse: nunc nobis uix respi=
randi potestatem dare. quæsiui quæ causa fuisset: cur
bona non uenissent: cum ex edicto possiderentur. de=
inde illud quoq; requisiui: qua ratione ex tot creditori
bus nemo neq; tum idem fecerit: neq; nũc contradicat:
omnesq; pro P. Quintio pugnent: præsertim cum in
tali iudicio testimonia creditorum existimentur ad rẽ
maxime pertinere. Postea sum usus aduersarij testimo
nio: qui sibi eum nuper edidit socium: quem quomo=
do nunc intendit: ne in uiuorum quidem numero tum
demonstrat fuisse. Tum illam incredibilem celerita=
tem seu potius audaciam protuli: confirmaui necesse
esse: aut biduo DCC millia passuum esse decursa:
aut Sex. Neuium diebus compluribus ante in posses=
sionem misisse: quam postularet: uti ei liceret bona pos
sidere. postea recitaui edictum: quod aperte dominũ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

de prædio detrudi uetaret: in quo constitit Neuium ex edicto non possedisse: cum confiteretur ex prædio ui detrusum esse Quintium. omnia autem bona possessa non esse constitui: quod bonorum possessio spectetur non in aliqua parte, sed in uniuersis, quæ teneri ac possideri possint. dixi Romæ domum fuisse: quo iste ne aspirarit quidem: seruos complures: ex quibus iste possederit neminem: ne attigerit quidem. unum fuisse quem attingere conatus sit: prohibitum fuisse: quieuisse. in ipsa Gallia cognostis in prædia priuata Quintij Sex. Neuium non uenisse. deniq; ex hoc ipso saltu, quem per uim expulso socio possedit: seruos priuatos Quintij nō omnes eiectos esse. Ex quo, & ex cæteris dictis factis cogitatisq́; Sex. Neuij quiuis potest intelligere istum nihil aliud egisse: neq; nunc agere: nisi uti per uim, per iniuriam, per iniquitatem iudicij, totum agrum qui communis est suum facere possit.

Nunc causa perorata, res ipsa & periculi magnitudo C. Aquili cogere uidetur: ut te, atq; eos, qui tibi in consilio sunt: obsecret, obtesteturq́; P. Quintius per senectutem ac solitudinem suam, nihil aliud, nisi ut uestræ naturæ bonitatiq; obsequamini. ut cum ueritas cū hoc faciat: plus huius inopia possit ad misericordiam: quàm illius opes ad crudelitatem. quo die ad te iudicem uenimus: eodem die illorum minas, quas ante horrebamus: negligere cœpimus. Si causa cum causa contenderet: nos nostram perfacile cuiuis probaturos statuebamus. quod uitæ ratio cum ratione uitæ decerneret. idcirco nobis etiam magis te iudice opus esse arbitrati sumus. Ea res enim nunc in discrimen uersatur: utrum ne possit se contra luxuriem, ac licentiam, rusticana illa atq; inculta par-

ſimonia defendere : an deformata atq; ornamentis o-
mnibus ſpoliata, nuda cupiditati, petulantiæq; addi-
catur. nõ comparat ſe tecum gratia P. Quintius Sex.
Neui: non opibus, non facultate contendit: omnis tuas
artes, quibus tu magnus es: tibi concedit. fatetur ſe non
belle dicere: non ad uoluntatem loqui poſſe: non ab af-
flicta amicitia transfugere: atq; ad florentem aliam de-
uolare: non profuſis ſumptibus uiuere: nõ ornare ma-
gnifice ſplendideq; conuiuium: non habere domum
clauſam pudori & ſanctimoniæ: patentem atque adeo
expoſitam cupiditati & uoluptatibus. contra ſibi of-
ficium, fidem, diligentiam, uitam omnino ſemper hor-
ridam, atq; aridam cordi fuiſſe. iſta ſuperiora eſſe, ac
plurimum poſſe his moribus ſentit. quid ergo eſt? non
uſq; eo tamen ut in capite fortuniſq; hominum hone-
ſtiſſimorum dominentur hi: qui relicta bonorum ui-
rorum diſciplina, & quæſtum & ſumptum Gallo-
nij ſequi maluerunt: atq; etiam, quod in illo non fuit:
cum audacia perfidiaq; uixerunt. Si licet uiuere eum,
quem Sex. Neuius non uult: ſi eſt homini honeſto locus
in ciuitate inuito Neuio: ſi fas eſt reſpirare P. Quin-
tium contra nutum ditionemq; Neuij: ſi quæ pudore
ornamenta ſibi peperit, ea poteſt contra petulantiam
te defendente obtinere: ſpes eſt, & hunc miſerum atq; in
felicem aliquando tandem poſſe conſiſtere. ſin & poterit
Neuius id quod libet: & ei libebit quod non licet: quid
agendum eſt? qui deus appellandus eſt? cuius hominis fi-
des imploranda eſt? qui deniq; quæſtus, qui mœror di-
gnus inueniri in calamitate tanta poteſt? Miſerũ eſt ex-
turbari fortunis omnibus. miſerius eſt, iniuria. acerbum
eſt ab aliquo circumueniri. acerbius, à propinquo. calami

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tosum est bonis euerti. calamitosius, cum dedecore. funestum est à forti atq; honesto uiro iugulari. funestius, ab eo cuius uox in præconio quæstum præstitit. indignum est à pari uinci aut superiore. indignius, ab inferiore, atq; humiliore. luctuosum est tradi alteri cum bonis. luctuosius, inimico. horribile est causam capitis dicere. horribilius, priore loco dicere. omnia circunspexit Quintius: omnia periclitatus est C. Aquili: non Prætorem modo, à quo ius impetraret inuenire nó potuit: atq; adeo ne unde arbitratu quidem suo postularet: sed ne amicos quidem Sex. Neuij: quorum sæpe & diu ad pedes iacuit stratus, obsecrans per deos immortales, ut aut secum iure contenderent: aut iniuriam sine ignominia sibi imponerent. Deniq; ipsius inimici uultum superbissimum subijt: ipsius Sex. Neuij lachrimans manum apprehendit, in propinquorum bonis proscribendis exercitatam: obsecrauit per fratris sui mortui cinerem, per nomen propinquitatis, per ipsius coniugem & liberos, quibus propior P. Quintio nemo est: ut aliquando misericordiam caperet: aliquam, si non propinquitatis, at ætatis suæ, si non hominis, at humanitatis rationem haberet: ut secum aliquid integra sua fama, qualibet, dummodo tolerabili conditione transigeret. ab ipso repudiatus, ab amicis eius non subleuatus, ab omni magistratu agitatus, atq; perterritus, quem præter te appellet, habet neminem. tibi se, tibi suas omnis opes fortunasq; commendat: tibi committit existimationem ac spem reliquæ uitæ. multis uexatus contumelijs, plurimis iactatus iniurijs, non turpis ad te sed miser confugit. è fundo ornatissimo deiectus, ignominijs omnibus appetitus, cum illum in suis paternis bonis dominari uideret: ipse filiæ

nubili dotem conficere non posset: nihil alienum tamen uita superiore commisit. Itaq; te hoc obsecrat C. Aquili: ut quam existimationem, quam honestatem in iudicium tuum propè acta iam ætate decursáq; attulit: eam liceat ei secum ex hoc loco efferre: ne is, de cuius officio nemo unquam dubitauit: sexagesimo denique anno dedecore, macula, turpissimáq; ignominia, notetur: ne ornamentis eius omnibus Sex. Neuius pro spolijs abutatur: ne per te ferat, quo minus quæ existimatio P. Quintium usq; ad senectutem perduxit: eadem usq; ad rogum prosequatur.

PRO SEX. ROSCIO AMERINO ORATIO II.

c REDO Ego uos Iud. mirari: quid sit, quod, cum tot summi oratores hominesq; nobilissimi sedeant: ego potissimum surrexerim: qui neq; ætate, neq; ingenio, neq; authoritate sim cum his, qui sedeant: comparandus. omnes enim hi, quos uidetis adeße in hac causa: iniuriam nouo scelere conflatam putant oportere defendi: defendere ipsi propter iniquitatem temporum nõ audent. ita fit, ut adsint propterea: quod officium sequũtur: taceant autem idcirco: quia periculum metuunt. quid ergo? audacissimus ego ex omnibus? minime. at tanto officiosior quàm cæteri? ne istius quidem laudis ita sum cupidus: ut alijs eam præreptam uelim. quæ me igitur res præter cæteros impulit? ut causam Sex. Roscij reciperem? quia si quis istorum dixißet: quos uidetis adeße: in quibus summa authoritas

est, atq; amplitudo: si uerbum de Rep. fecisset: id quod in
hac causa fieri necesse est: multo plura dixisse, quàm di
xisset, putaretur. ego etiam si omnia, quæ dicenda sunt,
libere dixero: nequaquã tamen similiter oratio mea exi-
re, atq; in uulgus emanare poterit. deinde quod cætero-
rum neq; dictum obscurum potest esse propter nobilita-
tem, & amplitudinem: neq; temere dicto concedi propter
ætatem & prudentiam. ego siquid liberius dixero, uel
occultum esse propterea, quod nondum ad Remp. acces
si: uel ignosci adolescentiæ meæ poterit. tametsi non mo
do ignoscendi ratio, uerum etiam cognoscendi consuetu
do iam de ciuitate sublata est. Accedit illa quoq; causa:
quod à cæteris forsitan ita petitum sit, ut dicerẽt: ut utrũ-
uis saluo officio se facere posse arbitrarentur. à me autem
ij contenderunt: qui apud me, & amicitia, et beneficijs,
& dignitate plurimum possunt: quorum ego neq; beni-
uolentiam erga me ignorare: nec authoritatem asperna
ri: nec uoluntatem negligere debeam. His de causis ego
huic causæ patronus extiti: non electus unus, qui maxi
mo ingenio, sed relictus ex omnibus, qui minimo pericu
lo possem dicere: neq; uti satis firmo præsidio defensus
Sex. Roscius, uerum uti ne omnino desertus esset. Forsi-
tan quæratis qui iste terror sit: & quæ tanta formido:
quæ tot ac talis uiros impediat: quo minus pro capite
& fortunis alterius, quemadmodum consueuerunt, cau
sam uelint dicere. quod adhuc uos ignorare non mirũ
est: propterea quod consulto ab accusatoribus, eius rei:
quæ conflauit hoc iudicium, mentio facta non est. quæ
res ea est? bona patris huiusce Sex. Roscij: quæ sunt se-
xagies: quæ de uiro clarissimo & fortissimo L. Sylla,
quem honoris causa nomino: duobus millibus nummũ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

sese dicat emisse adolescens uel potentissimus hoc tempore nostræ ciuitatis L. Cornelius Chrysogonus. Is à uobis Iud. hoc postulat: ut quoniam in alienam pecuniam tam plenam, atq; præclaram nullo iure inuaserit: quoniamq́; ei pecuniæ uita Sex. Roscij obstare, atq; officere uideatur: deleatis ex animo suo suspicionem omnem: metumq́; tollatis. sese hoc incolumi nõ arbitratur huius innocentis patrimonium tam amplum & copiosum posse obtinere: damnato & eiecto, sperat se posse quod adeptus est per scelus, id per luxuriam effundere: atq; consumere. hunc sibi ex animo scrupulum, qui se dies noctesq́; stimulat: ac pungit: ut euellatis postulat: ut ad hãc suam prædam tam nefariam adiutores uos profiteamini. Si uobis æqua et honesta postulatio uidetur Iudices: ego contra breuem postulationem affero: & (quomodo mihi persuadeo) aliquanto æquiorẽ. Primum à Chrysogono peto: ut pecunia fortunisq́; nostris contentus sit: sanguinẽ et uitam ne petat. deinde à uobis Iudices ut audacium sceleri resistatis: innocentium calamitatem leuetis: et in causa Sex. Roscij, periculum, quod in omnes intenditur, propulsetis. quod si aut causa criminis, aut facti suspicio, aut quælibet deniq; uel minima res reperietur: quamobrem uideantur illi non nihil tamen in deferendo nomine secuti: postremo si præter eam prædã, quã dixi, quicquam aliud causæ inueneritis: non recusamus quin illorum libidini Sex. Roscii uita dedatur. sin aliud agitur nihil: nisi ut ijs nequid desit: quibus satis nihil est: si hoc solum hoc tempore pugnatur: ut ad illam opimam præclaramq́; prædam damnatio Sex. Roscii uelut cumulus accedat: non'ne cum multa indigna, tum uel hoc indignissimum est? uos idoneos habitos: per quorum sen-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tentias, iusq; iurandum id assequantur, quod antea ipsi scelere & ferro assequi consuerunt? qui ex ciuitate in senatum propter dignitatem, ex senatu in hoc consilium delecti estis propter seueritatem. ab his hoc postulare homines sicarios, atq; gladiatores? non modo ut supplicia uitent: quae à uobis pro maleficijs suis metuere atq; horrere debent: uerum etiam ut spolijs Sex. Roscij hoc iudicio ornati auctiq; discedant? His de rebus tantis, tamq; atrocibus, neq; satis me commode dicere, neq; satis grauiter conqueri, neq; satis libere uociferari posse, intelligo. nam commoditati ingenium, grauitati aetas, libertati tempora sunt impedimento. huc accedit summus timor: quem mihi natura pudorq; meus attribuit: & uestra dignitas, & uis aduersariorum, & Sex. Roscij pericula. Quapropter uos oro, atq; obsecro Iudices. ut attente bonaq; cum uenia uerba mea audiatis. fide sapientiaq; uestra fretus, plus oneris sustuli: q̃ ferre me posse intelligo. hoc onus, si uos aliqua ex parte alleuabitis: feram ut potero studio et industria Iudices. sin à uobis (id quod non spero) deserar: tamen animo non deficiam: & id quod suscepi, quoad potero, perferam. quod si perferre non potero: opprimi me onere officij malo: quàm id quod mihi cum fide semel impositum est, aut propter perfidiã abijcere: aut propter infirmitatem animi, deponere. Te quoq; magnopere M. Fanni quaeso: ut qualẽ te iã antea Populo R. praebuisti: cum huic idem quaestioni iudex praeesses: talem te & nobis & P. R. hoc tempore impertias. quãta multitudo hominum conuenerit ad hoc iudicium, uides: quae sit omnium mortalium expectatio, quae cupiditas, ut acria ac seuera iudicia fiant, intelligis. longo interuallo iudicium inter sicarios hoc primum committi-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tur: cum interea cædes indignissimæ maximæq; factæ sunt. Omnes hanc quæstionem te prætore manifestis maleficijs, quotidianoq; sanguine demissius sperãt futurã. Qua uociferatione in cæteris iudicijs accusatores uti consueuerunt: ea nos hoc tempore utimur: qui causam dicimus. petimus abs te M. Fanni, à uobisq; Iud. ut quam acerrime maleficia uindicetis: ut quam fortissime hominibus audacissimis resistatis: ut hoc cogitetis: nisi in hac causa, qui uester animus sit, ostendetis: eo prorumpere hominum cupiditatem, & scelus, & audaciam: ut non modo clàm, uerum etiam hic in foro, ante tribunal tuum M. Fanni, ante pedes uestros Iudices, inter ipsa subsellia, cædes futuræ sint. etenim quid aliud hoc iudicio tentatur: nisi ut id fieri liceat? accusant ij: qui in fortunas huius inuaserunt. causam dicit is: cui præter calamitatem nihil reliquerunt. accusant ij: quibus occidi patrem Sex. Roscii bono fuit. causam dicit is: cui non modo luctum mors patris attulit: uerum etiam egestatem. accusant ij: qui hunc ipsum iugulare summe cupierunt. causam dicit is: qui etiam ad hoc ipsum iudicium cum præsidio uenit: ne hic ibidem ante oculos uestros trucidetur. deniq; accusant ij: quos populus poscit. causam dicit is: qui unus relictus ex illorum nefaria cæde restat. Atq; ut facilius intelligere possitis Iud. ea quæ facta sunt indigniora esse: quàm hæc, quæ dicimus: ab initio res quemadmodum gesta sit: uobis exponemus: quo facilius & huius hominis innocentissimi miserias, & illorum audaciam cognoscere possitis, et Reipub. calamitatem. Sex. Roscius pater huiusce municeps Amerinus, fuit cum genere, & nobilitate, & pecunia nonmodo sui municipij, uerum etiam eius

uicinitatis facile primus: tum gratia, atq; hospitijs florẽs
hominum nobilissimorũ. nam cum Metellis, Seruilijs,
Scipionibus, erat ei nonmodo hospitium, uerum etiã do
mesticus usus et consuetudo. quas (ut æquum est) familias
honestatis amplitudinisq; gratia nomino. Itaq; ex suis
omnibus commodis hoc solum filio reliquit. nam patri-
monium domestici prædones ui ereptum possident: fama
& uita innocentis ab hospitibus amicisq; paternis de-
fenditur. Hic cum omni tempore nobilitatis fautor fuis-
set: tum hoc tumultu proximo, cum omniũ nobilium di-
gnitas et salus in discrimen ueniret: præter cæteros in ea
uicinitate eam partem causamq; opera, studio, authori-
tate defendit. etenim rectum putabat: pro eorum hone-
state se pugnare: propter quos ipse honestissimus inter
suos numerabatur. posteaquam uictoria constituta est: ab
armisq; recessimus: cum proscriberentur homines: atq;
ex omni regione caperẽtur ij: qui aduersarij fuisse puta-
bãtur: erat ille Romæ frequẽs: atq; in foro, & in ore om
niũ quotidie uersabatur: magis ut exultare uictoria no
bilitatis uideretur: quam timere, nequid ex ea calamita
tis sibi accideret. Erant ei ueteres inimicitiæ cum duobus
Roscijs Amerinis: quorum alterum sedere in accusato-
rum subsellijs uideo: alterum tria huiusce prædia possi
dere audio. Quas inimicitias si tã cauere potuisset: quàm
metuere solebat: uiueret. neq; enim Iud. iniuria metue-
bat. nam duo isti sunt Titi Roscij: quorum alteri Capi-
toni cognomen est: iste qui adest, magnus uocatur: homi-
nes eiusmodi, alter plurimarum palmarum uetus ac no
bilis gladiator habetur. hic autem nuper se ad eum lani
stam cõtulit: qui, cum ante hãc pugnam tyro esset, quod
sciam: facile ipsum magistrum scelere, audaciáq; supera

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

uit· nam cum hic Sex· Roscius esset Ameriæ: Titus alter
iste Roscius Romæ: cum hic filius assiduus in prædijs
esset: cumq; se uoluntate patris rei familiari uitæq; ru-
sticæ dedisset: iste autem frequens Romæ esset: occiditur
ad balneas Palatinas rediens à cœna Sex· Roscius· spe
ro ex hoc ipso non esse obscurum: ad quem suspicio ma
leficij pertineat· uerum id quod adhuc est suspiciosum,
nisi perspicuum res ipsa fecerit: hunc affinem culpæ iu
dicatote· Occiso Sex· Roscio primus Ameriam nuntiat
Manlius Glaucia, quidam homo tenuis, libertinus, cli-
ens, & familiaris istius Titi Roscij: & nunciat domũ,
non filij, sed Titi Capitonis inimici· & cum post horã
primam noctis occisus esset: primo diluculo nuncius hic
Ameriam uenit· decem horis nocturnis sex et quinqua
ginta millia passuum cisijs peruolauit: nonmodo ut ex=
optatum inimico nunciũ primus afferret: sed etiã cruo=
rem inimici quamrecentissimum, telumq; pauloante è
corpore extractum ostenderet· quatriduo, quo hæc ge-
sta sunt: res ad Chrysogonum in castra L· Syllæ Vola
terras defertur: magnitudo pecuniæ demonstratur: boni
tas prædiorum (nam fundos decem & tres reliquit: qui
Tyberim ferè omnes tangunt) huius inopia, & solitu
do, commemoratur· demonstrãt cum pater huiusce Sex·
Roscius homo tam splendidus, & gratiosus, nullo nego
cio sit occisus: perfacile hunc hominem incautum, & ru
sticum, & Romæ ignotum de medio tolli posse· ad eam
rem operã suam pollicentur· ne diutius teneam Iud· so
cietas coitur· cum iam proscriptionis mentio nulla fieret:
& cum etiam qui antea metuerant, redirent: ac iam
defunctos sese periculis arbitrarentur: hominis studio-
sissimi nobilitatis manceps fit Chrysogonus: tria prædia

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

uel nobilissima Capitoni propria traduntur: quæ hodie possidet: in reliquas omnes fortunas iste Titus Roscius nomine Chrysogoni, quemadmodum ipse dicit: impetum facit. hæc bona emuntur HS duobus millibus nummum. Hæc omnia Iud. imprudente L. Sylla facta esse certo scio. neq; enim mirum, cum eodem tempore & ea quæ præterita sunt: & ea, quæ uidentur instare: præparet: cum & pacis constituendæ rationem, & belli gerendi potestatem solus habeat: cum omnes in unũ spectent: unus omnia gubernet: cum tot tantisq; negotijs distentus sit: ut respirare libere non possit: si aliquid nõ animaduertat: cum præsertim tam multi occupationem eius obseruent: tempusq; aucupentur: ut simul atq; ille despexerit: aliquid huiuscemodi moliantur. Huc accedit: quod quamuis ille fœlix sit: sicut est: tamen in tanta felicitate nemo potest esse in magna familia: qui neminem neq; seruum neq; libertum improbũ habeat. Interea iste Titus Roscius uir optimus procurator Chrysogoni Ameriam uenit: in prædia huius inuadit: hunc miserum, luctu præditum, qui nondum etiam paterno funeri iusta soluisset: nudum eiecit domo: atq; focis patrijs dijsq; pœnatibus præcipitem Iudices exturbat: ipse amplissimæ pecuniæ fit dominus. Qui in sua re fuisset egentissimus: erat (ut fit) insolens in aliena. multa palã domum suam auferebat: plura clàm de medio remouebat: non pauca suis adiutoribus large effuseq; donabat: reliqua constituta auctione uendebat. quod Amerinis usq; eo uisum est indignum: ut urbe tota fletus gemitusq; fieret. etenim multa simul ante oculos uersabantur. mors hominis florentissimi Sex. Roscij crudelissima, filij autẽ eius egestas indignissima: cui de tanto patrimonio prædo

iste nefarius, ne iter quidē ad sepulchrū patriū reliquisset: bonorū emptio, flagitiosa possessio, furta, rapinæ, donationes. nemo erat q nō ardere omnia mallet: q̄ uidere in Sex. Roscij uiri optimi, atq; honestissimi bonis iactātē se, ac dominantem T. Rosciū. Itaq; decurionū decretum statim fit: ut decem primi proficiscantur ad L. Syllam: doceantq; eum, qui uir Sex. Roscius fuerit: conquerantur de istorum scelere & iniurijs: orent, ut & illius mortui famam, & filij innocentis fortunas conseruatas uelit. atq; ipsum decretum quæso cognoscite. DECRETVM DECVRIONVM. Legati in castra ueniunt. Intelligitur Iud. id quod iam ante dixi: imprudente L. Sylla scelera hæc, & flagitia fieri: nam statim Chrysogonus, & ipse ad eos accedit: & homines nobiles allegat ijs: qui peterent ne ad Syllam adirent: & omnia Chrysogonum quæ uellent, esse facturum pollicerentur. usq; adeo autem ille pertimuerat: ut mori mallet: quàm de his rebus Syllam doceri. homines antiqui, qui ex sua natura cæteros fingerent: cum ille confirmaret, sese nomen Sex. Roscij de tabulis exempturum: prædia uacua filio traditurum: cumq; id ita futurum T. Roscius Capito, qui in X legatis erat: adpromitteret: crediderunt: Ameriam re inorata reuerterunt. Ac primo rem differre quotidie, ac procrastinare isti cœperunt: deinde aliquanto lentius, nihil agere: atq; deludere: postremo (id quod facile intellectum est) insidias uitæ huiusce Sex. Roscij parare: neq; sese arbitrari posse diutius alienam pecuniam domino incolumi obtinere. Quod is simul atq; sensit: de amicorum cognatorumq; sententia Romam confugit: & sese ad Ceciliam nepotis filiam, quam honoris causa nomino: contulit:

qua pater usus erat plurimum. in qua muliere Iud. etiã nunc, id quod omnes semper existimauerunt: quasi exẽpli causa uestigia antiqui officij remanent. ea Sex. Roscium inopem, eiectum domo, atq; expulsum ex suis bonis, fugientem latronum tela, & minas, recepit domum: hospitiq; oppresso iã, desperatóq; ab omnibus, opitulata est. eius uirtute, fide, diligentia, factum est: ut hic potius uiuus in reos: q̃ occisus in proscriptos referretur. nã postquam isti intellexerunt summa diligentia uitam Sex. Roscij custodiri: neq; sibi ullam cædis faciundæ potestatem dari: consilium cœperunt plenum sceleris, & audaciæ: ut nomen huius de parricidio deferrent. ut ad eam rem aliquem accusatorem ueterem compararent: qui de ea re posset dicere aliquid: in qua re nulla subesset suspicio. deniq; ut quoniam crimine non poterant, tempore ipso pugnarent. ita loqui homines: quod iudicia tam diu facta non essent: condemnari eum oportere: qui primus in iudiciũ adductus esset. huic autem patronos propter Chrysogoni gratiam defuturos. de bonorum uenditione, & de ista societate uerbũ esse facturum neminem. ipso nomine parricidij, et atrocitate criminis, fore, ut hic nullo negocio tolleretur: cum ab nullo defensus esset. Hoc consilio, atq; adeo hac amentia impulsi, quem ipsi, cum cuperent, non potuerunt occidere, eum iugulãdum uobis tradiderunt. Quid primum querar? aut unde potissimum exordiar Iud? aut quod aut à quibus auxilium petam? deorum ne immortaliũ? populi ne romani? uestrã ne, qui summã potestatem habetis, hoc tempore fidem implorem? pater occisus nefarie: domus obsessa: ab inimicis bona adempta, possessa, direpta: filij uita infesta, sæpe ferro atq; insidijs appetita: quid ab his tot

maleficijs sceleris abesse uidetur? tamen haec alijs nefarijs cumulant: atq; adaugent. crimen incredibile confingunt: testes in hunc & accusatores huiusce pecunia comparant: hanc conditionem misero ferunt: ut optet, utrum malit, ceruices Roscio dare: an insutus in culeum supplicium parricidarum, per summum dedecus uitam amittere? patronos huic defuturos putauerunt: desunt. qui libere dicat: qui cum fide defendat: id quod in hac causa est satis: quoniam quidem suscepi: non deest profecto Iudices. et forsitan in suscipienda causa temere impulsus adolescentia fecerim. quoniam quidem semel suscepi: licet hercules undiq; omnes in me terrores, periculáq; impedant omnia: succurram: atq; subibo. certum est, deliberatumq;: quae ad causam pertinere arbitror, omnia nonmodo dicere: uerum etiam libenter, audacter, liberéq; dicere. Nulla res tanta existat Iudices: ut possit uim mihi maiorem adhibere metus, q̃ fides. etenim quis tam dissoluto animo est: qui haec cum uideat, tacere ac negligere possit? patrem meum, cum proscriptus non esset: iugulastis: occisum, in proscriptorum numerum retulistis: me domo mea per uim expulistis: patrimonium meum possidetis: quid uultis amplius? etiã ne ad subsellia cum ferro atq; telis uenistis? ut hic aut iuguletis: aut condemnetis Sex. Roscium? Hominem longe audacissimum nuper habuimus in ciuitate C. Fimbriam: & quod inter omnes constat: nisi inter eos, qui ipsi quoq; insaniunt: insanissimum. is cum curasset in funere C. Marij, ut Q. Sceuola uulneraretur, uir sanctissimus atq; ornatissimus nostrae ciuitatis: de cuius laude neq; hic locus est, ut multa dicantur: neque plura tamen dici possunt: quàm populus romanus memoria retinet: diem Sceuolae dixit: po-

stea quàm comperit eum posse uiuere. cum ab eo quæ-
reretur, q̃d tandem accusaturus esset eum: quē pro digni
tate ne laudare q̃dē q̃squā satis commode posset? aiunt ho
minem (ut erat furiosus) respondisse: quod non totum telū
corpore recepisset. quo populus R. nihil uidit indignius:
nisi eiusdem uiri mortem. quæ tantum potuit: ut omnes ci
ues suos perdiderit & afflixerit. quos quia seruare per-
compositionem uolebat: ipse ab his interemptus est. Est ne
hoc illi dicto atq; facto Fimbriæ non simillimum? Accu-
satis Sex. Roscium. quid ita? quia de manibus uestris ef=
fugit: quia se occidi passus non est. illud quia in Scæuola
factum est: magis indignum uidetur. hoc, quia fit à
Chrysogono: non est ferendum. nam per deos immor-
tales, quid est in hac causa quod defensionis indige-
at? qui locus ingenium patroni requirit? aut oratoris elo=
quentiam magnopere desiderat? totam causam Iud. ex
plicemus: atq; ante oculos expositam consideremus. ita fa=
cillime quæ res totum iudicium contineat: & quibus de
rebus nos dicere oporteat: & quid uos sequi conueniat:
intelligetis. Tres sunt res quantum ego existimare
possum: quæ obstent hoc tempore Sex. Roscio: crimen
aduersariorum, & audacia, & potentia. criminis con
fictionem accusator Erucius suscepit. audaciæ partes,
Roscij sibi poposcerunt. Chrysogonus autem is, qui plu
rimum potest: potentia pugnat. de hisce omnibus rebus
me dicere oportere intelligo. quid igitur est? non eodem
modo de omnibus. ideo, quod prima illa res ad meum
officiū pertinet: duas autem reliquas uobis populus R.
imposuit. Ego crimen oportet diluam. uos & audaciæ
resistere: & hominum eiusmodi perniciosam atq; into-
lerandam potentiam primo quoq; tempore extinguere

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

atq; opprimere debetis. Occidisse patrem Sex. Roscius arguitur. scelestum dij immortales ac nefarium facinus: atq; eiusmodi, quo uno maleficio scelera omnia complexa esse uideantur. Etenim si id quod præclare à sapientibus dicitur, uultu sæpe læditur pietas: quod supplicium satis acre reperietur, in eum: qui mortem obtulerit parenti? pro quo mori ipsum, si res postularet: iura diuina atque humana cogebant. in hoc tanto, tam atroci, tam singulari maleficio, quod ita raro extitit: ut, si quando auditum sit: portenti ac prodigij simile numeretur: quibus tandem te C. Eruci argumentis accusatorem censes uti oportere? nonne & audaciam eius, qui in crimen uocetur: singularem ostendere: & mores feros, immanem'q; naturam, & uitam uicijs flagitijs'q; omnibus deditam, & deniq; omnia ad perniciem profligata atq; perdita. quorum tu nihil in Sex. Roscium, ne obijciendi quidem causa contulisti. patrem occidit Sex. Roscius. qui homo? adolescētulus corruptus, & ab hominibus nequam inductus? annos natus magis quadraginta. uetus uidelicet sicarius. Homo audax? & sæpe in cæde uersatus? at hoc ab accusatore ne dici quidem audistis. luxuries igitur hominem nimirum, & æris alieni magnitudo, & indomitæ animi cupiditates, ad hoc scelus impulerunt. De luxuria purgauit Erucius: cum dixit: hunc ne in conuiuio q̄dem ullo ferè interfuiße. nihil autem unquam debuit. cupiditates porrò quæ possunt esse in eo? qui (ut ipse accusator obiecit) ruri semper habitarit? & in agro colendo uixerit? quæ uita maxime disiuncta à cupiditate, & cum officio coniuncta. quæ res igitur tantum istum furorem Sex. Roscio obiecit? Patri inquit non placebat. patri

non placebat?

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

non placebat? quam ob causam? necesse est enim eam quoq; iustam, & magnam, & perspicuam fuisse. nam ut illud incredibile est: mortem oblatam esse patri à filio, sine plurimis, et maximis causis: sic hoc uerisimile nõ est: odio fuisse parenti filium sine causis multis, & magnis, & necessarijs. rursus igitur eodem reuertamur: et quæramus: quæ tanta uitia fuerint in unico filio: quare is patri displiceret. at perspicuum est, nullum fuisse. pater igitur amens: qui odisset eum sine causa: quem procrearat. at is quidem fuit omnium constantissimus. ergo illud iam perspicuũ profecto est: si neq; amens pater, neq; perditus filius fuerit: neq; odij causam patri, neq; sceleris filio fuisse. nescio inquit quæ causa odij fuerit: fuisse odiũ intelligo: quia antea, cum duos filios haberet: illum alterum, qui mortuus est: secum omni tempore uolebat esse: hunc in prædia rustica relegarat. Quod Erucio accidebat in mala nugatoriaq; accusatione: idem mihi usu uenit in causa optima. ille quomodo crimen commenticium confirmaret, non inueniebat. ego res tam leues, qua ratione infirmem, ac diluam, reperire nõ possum. quid ais Eruci? tot prædia, tam pulchra, tam fructuosa Sex. Roscius filio suo relegationis, ac supplicij gratia colenda ac tuenda tradiderat? quid hoc? patres familiæ, qui liberos habent: præsertim homines illius ordinis, ex municipijs rusticanis, non'ne optatissimum sibi putant esse, filios suos rei familiari maxime seruire? & in prædijs colendis operæ plurimum studij'q; consumere? an amandarat hunc sic: ut esset in agro: ac tantummodo aleretur ad uillam? ut commodis omnibus careret? quid si constat, hunc nonmodo colendis prædijs præfuisse: sed certis fundis patre uiuo frui solitum esse? tamen ne hæc attenta uita &

rusticana, relegatio atq; amandatio appellabitur? uides Eruci quantum distet argumentatio tua ab re ipsa, atq; à ueritate. quod consuetudine patres faciunt: id quasi nouũ reprehendis. quod beniuolentia fit: id odio factum criminaris. quod honoris causa pater filio suo concessit: id eum supplicij causa fecisse dicis. neq; hæc tu non intelligis: sed usq; eo quid arguas, non habes: ut nonmodo tibi contra nos dicendum putes: uerum etiam contra rerum naturam, contráq; consuetudinem hominum, contráq; opiniones omnium. At enim cum duos filios haberet: alterum à se non dimittebat: alterum ruri esse patiebatur. quæso Eruci ut hoc in bonam partem accipias: non enim exprobrandi causa, sed commonendi gratia dicam. si tibi fortuna non dedit: ut patre certo nascerere: ex quo intelligere posses, qui animus patrius in liberos esset: at natura certe dedit: ut humanitatis non parum haberes. eo accessit studium doctrinæ: ut ne à literis quidem alienus esses. quid tandem tibi uidetur (ut ad fabulas ueniamus) senex ille Cecilianus minoris facere Eutychum filium rusticum? quàm illum alterum Cherestratum? nam ut opinor hoc nomine est. alterum in urbe secum honoris causa habere? alterum rus supplicij causa relegasse? quid ad istas ineptias abis inquies? quasi uero mihi difficile sit, quamuis multos nominatim proferre (ne longius abeã) uel tribulis, uel uicinos meos: qui suos liberos, quos plurimi faciunt: agricolas assiduos esse cupiunt. uerum homines notos sumere odiosum est: cum & illud incertum sit: uelint ne hi sese nominari: & nemo uobis magis notus futurus sit: quàm est hic Eutychus: & certe ad rem nihil intersit: utrum hunc ego comicum adolescentem, an aliquem ex agro ueiente nominem. etenim hæc conficta ar

bitror à poetis esse: ut effictos nostros mores in alienis per
sonis, expressamq́; imaginem nostram uitæ quotidianæ
uideremus. Age nunc: refer animum sis ad ueritatem: et
considera nonmodo in Vmbria, atq; in ea uicinitate, sed
in his ueteribus municipijs, quæ studia à patribus fami-
lias maxime laudentur: iam profecto te intelliges inopia
criminum, summam laudem Sex. Roscio uicio & cul-
pæ dedisse. At nonmodo hoc patrum uoluntate liberi fa
ciunt: sed permultos & ego noui, & (nisi me fallit ani-
mus) unusquisq; uestrum: qui & ipsi incensi sunt studio,
quod ad agrum colendum attinet: uitamq́; hanc rusti-
cam, quam tu probro & crimini putas esse oportere: &
honestissimam, & suauissimam esse arbitrãtur. quid cen
ses hunc ipsum Sex. Roscium? quo studio, & qua intelli=
gentia esse in rusticis rebus? ut ex ijs propinquis eius ho-
minibus honestissimus audio: non tu in isto artificio accu-
satorio callidior es: quàm hic in suo. uerũ, ut opinor, quo
niam ita Chrysogono uidetur: qui huic nullum prædiũ
reliquit: & artificium obliuiscatur, & studium depo-
nat, licebit. quod, tametsi miserum, & indignum est: fe
ret tamen æquo animo Iudices: si per uos uitam et famam
potest obtinere. hoc uero est, quod ferri non potest: si et in
hanc calamitatem uenit propter prædiorum bonitatem,
& multitudinem: et quod ea studiose coluit, id erit ei ma
xime fraudi: ut parum miseriæ sit: quod alijs coluit, non
sibi: nisi etiam quod omnino coluit: crimini fuerit. Ne tu
Eruci accusator esses ridiculus: si illis temporibus natus es
ses: cum ab aratro arcessebantur, qui consules fierent.
etenim qui præesse agro colendo flagitium putes: profe-
cto illum Attilium, quem sua manu spargentem semen,
qui missi erant cõuenerunt: hominem turpissimum, atq;

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

inhonestissimum iudicares. at hercule maiores nostri lon
ge aliter, & de illo, & de cæteris talibus uiris existima
bant. itaq; ex minima tenuissimáq; R. P. maximam &
florentissimam nobis reliquerunt. suos enim agros stu-
diose colebant: non alienos cupide appetebant. quibus
rebus & agris, & urbibus, & nationibus, Remp. atq;
hoc imperium, & P. R. nomen auxerunt. neq; ego hæc
eò profero: quo conferenda sint cum hisce, de quibus nũc
quærimus. sed ut illud intelligatur: cum apud maiores
nostros summi uiri clarissimíq; homines, qui omni tem-
pore ad gubernacula Reip. sedere debebant: tamen in
agris quoq; colendis aliquantum operæ temporisq; con-
sumpserint: ignosci oportere ei homini: qui se fateatur es
se rusticum: cum ruri assiduus semper uixerit. cum præ
sertim nihil esset: quod aut patri gratius, aut sibi iucun-
dius, aut re uera honestius facere posset. Odium igitur
acerrimum patris in filiũ ex hoc opinor ostenditur Eru
ci: quod hunc ruri esse patiebatur. nũquid est aliud? Im
mo uero inquit est. nam istum exhæredare in animo ha
bebat. audio. nunc dicis aliquid: quod ad rem pertine-
at. nam illa opinor tu quoq; concedis leuia esse atq; in-
epta. conuiuia cum patre non inibat. quippe qui ne in
oppidum quidem nisi perraro ueniret. domum suam
istum non ferè quisquã uocabat. nec mirum: qui neq;
in urbe uiueret: neq; rure uocaturus esset. uerum hæc
quoq; tu intelligis esse nugatoria. illud quod cœpimus,
uideamus: quo certius argumentum odij reperiri nullo
modo potest. Exhæredare pater filium cogitabat. mitto
quærere, qua de causa. quæro, qui scias? tam et si te di-
cere, atq; enumerare causas omnis oportebat: & id erat
certi accusatoris officium: qui tanti sceleris argueret: ex-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

plicare omnia uitia, atq; peccata filij: quibus incensus pa rens potuerit animum inducere: ut naturam ipsam uin ceret: ut amorem illum penitus insitum eijceret ex animo: ut deniq; patrem esse sese obliuisceretur. quae sine ma gnis huiusce peccatis accidere potuisse non arbitror. Ve rum concedo tibi, ut ea praetereas: quae cum taces, nul la esse concedis. illum quidem uoluisse exhaeredare, cer te tu planum facere debes. quid ergo affers: quare id fa ctum putemus? uere nihil potes dicere. finge aliquid sal tem commode: ut ne planè uidearis id facere: quod aperte facis: huius miseri fortunis, & horum uirorum talium dignitati illudere. exhaeredare filium uoluit. quam ob causam? nescio. exhaeredauit ne? non. quis pro hibuit? cogitabat. cogitabat? cui dixit? nemini. quid est aliud iudicio, ac legibus, ac maiestate uestra abuti ad quaestum, atq; ad libidinem? nisi hoc modo accusare: atq; id obijcere: quod planum facere nonmodo non possis: uerum ne coneris quidẽ? nemo nostrum est Eruci: quin sciat tibi inimicitias cum Sex. Roscio nullas esse. uidẽt omnes qua de causa huic inimicus uenias. sciunt huiusce pecunia te adductum esse. quid ergo est? ita tamen quaestus te cupidum esse oportebat: ut horum existimationẽ, & legem Memmiam putares aliquid ualere oportere. Accusatores multos esse in ciuitate utile est: ut metu contineatur audacia. uerum tamen hoc ita est utile: ut ne planè illudamur ab accusatoribus. Innocens est quispiã: ueruntamen quanquam abest à culpa: suspicione tamen non caret. tametsi miserum est: tamen ei qui hunc accu set, possim aliquo modo ignoscere. cum enim aliquid ha beat: quod possit criminose ac suspiciose dicere: aperte ludificari, & calumniari sciens non uideatur. quare fa

ale omnes patimur esse quamplurimos accusatores: quod innocens si accusatus sit, absolui potest. nocens nisi accusatus fuerit, condemnari non potest· utilius est autem absolui innocentem: quàm nocentem causam non dicere. Anseribus cibaria publicæ locantur: & canes aluntur in capitolio: ut significent si fures uenerint. at fures internoscere non possunt: significant tamen: si qui noctu in capitolium uenerint. & quia id est suspiciosum: tametsi bestiæ sunt: tamen in eam partem potius peccant: quæ est cautior. quod si luce quoq; canes latrent: cum deos salutatum aliqui uenerint: opinor ijs crura suffringantur: quod acres sint ẽt tum, cũ suspicio nulla sit. Simillima est accusatorum ratio. alij uestrum anseres sunt: qui tantummodo clamant: nocere non possunt. alij canes: qui et latrare & mordere possunt. cibaria uobis præberi uidemus. uos autem maxime debetis in eos impetum facere: qui merentur. hoc populo gratissimum est. deinde si uoletis, etiam tum, cum uerisimile erit aliquem commisisse: in suspicione latratote. id quoq; concedi potest. sin autem sic agetis: ut arguatis aliquem patrem occidisse: neq; dicere possitis, aut quare, aut quomodo: ac tantummodo sine suspicione latrabitis: crura quidem uobis nemo suffringet: sed, si ego hos bene noui: literam illam, cui uos usq; eo inimici estis: ut etiam eas omnis oderitis: ita uehementer ad caput affigent: ut postea neminem alium nisi fortunas uestras accusare possitis. Quid mihi ad defendendum dedisti bone accusator? quid hisce autem ad suspicandum? ne exhæredaretur ueritus est. audio. sed qua de causa uereri debuerit: nemo dicit. habebat pater in animo. planum fac. nihil est. non, qui cum deliberarit: quem certiorem fecerit: unde istud uobis suspicari in mẽ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tem uenerit. cum hoc modo accusas Eruci: non'ne hoc pa
làm dicis? ego quid acceperim, scio: quid dicam, nescio.
unum illud spectaui quod Chrysogonus aiebat neminē
isti patronum futurum: de bonorum emptione, deq; ea
societate neminem esse, qui uerbū facere hoc tempore au
deret. hæc te opinio falsa in istam fraudem impulit. nō
mehercule uerbum fecisses: si tibi quenquam responsurū
putasses. Operæprecium erat: si animaduertistis Iudices:
negligentiam eius in accusando considerare. credo cum
uidisset, qui homines in hisce subsellijs sederent: quæsis-
se, num ille aut ille defensurus esset? de me ne suspicatum
quidem: quod antea causam publicam nullā dixerim.
posteaquam inuenit neminem eorum, qui possunt, & so
lent: ita negligens esse cœpit: ut cum in mentem ueniret
ei: resideret: deinde spatiaretur: nonnunquam etiā pue-
rum uocaret: credo cui cœnam imperaret: prorsus ut ue
stro consessu et hoc conuentu pro summa solitudine abu
teretur. perorauit aliquando. assedit. surrexi ego. respi-
rare uisus est: quod non alius potius diceret. cœpi dice-
re. usq; eo animaduerti Iudices eum iocari: atq; alias res
agere: antequam Chrysogonum nominaui. quem simul
atq; attigi: statim homo se erexit: mirari uisus est. intelle
xi quid eum pupugisset. iterum ac tertio nominaui. po
stea homines cursare ultro & citro non destiterunt: cre-
do qui Chrysogono nuntiarent: esse aliquem in ciuitate:
qui contra uolūtatem eius dicere auderet: aliter causam
agi: atq; ille existimaret: aperiri bonorum emptionem:
uexari pessime societatem: gratiam, potentiamq; eius
negligi: iudices diligenter attendere: populo rem indi-
gnam uideri. Quæ quoniam te fefellerunt Eruci: quo-
niamq; uides uersa esse omnia: causam pro Sex. Roscio si

non commode, at libere dici: quem dedi putabas: defendi intelligis: quos traditur os sperabas: uides iudicare: restitue nobis aliquando ueterem tuam illam calliditatem, atq; prudentiam: confitere huc ea spe uenisse: quod putares hic latrocinium, non iudicium futurum. De parricidio causa dicitur. ratio ab accusatore reddita non est: quam ob causam patrem filius occiderit. quod in minimis noxis, & in his leuioribus peccatis, quae magis crebra, & iam propè quotidiana sunt: id maxime & primum quaeritur: quae causa maleficij fuerit: id Erucius in parricidio quaeri nō putat oportere. in quo scelere Iudices etiam cum multae causae conuenisse unum in locum, atq; inter se congruere uidentur: tamen nō temere creditur: neq; leui coniectura res penditur: neq; testis incertus auditur: neq; accusatoris ingenio res iudicatur. cum multa antea commissa maleficia, tum uita hominis perditissima, tum singularis audacia ostendatur necesse est: neq; audacia solum, sed summus furor, atq; amentia. haec cum sint omnia: tamen extent oportet expressa sceleris uestigia: ubi, qua ratione, per quos, quo tempore, maleficium sit admissum. quae nisi multa & manifesta sunt: profecto res tam scelesta, tam atrox, tam nefaria credi non potest. magna est enim uis humanitatis: multum ualet communio sanguinis: reclamitat istiusmodi suspicionibus ipsa natura: portentum, atq; monstrum certissimum est: esse aliquem humana specie, et figura: qui tantum immanitate bestias uicerit: ut propter quos hanc suauissimam lucem aspexerit: eos indignissime luce priuarit: cum etiam feras inter sese partus, atq; educatio, & natura ipsa conciliet. Non ita multis ante annis aiunt T. Cloelium quendam Tarracinensem hominem non obscurum, cū

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

cœnatus cubitum in idem conclaue cum duobus adole-
scentibus filijs isset: inuentum esse mane iugulatum. Cũ
neq; seruus quisquam reperiretur, neq; liber, ad quem
ea suspicio pertineret: id ætatis autem duo filij propter
cubantes, ne sensisse quidem se dicerent: nomina filio-
rũ de parricidio delata sunt. quid poterat? sanè suspi-
ciosum. neutrum ne sensisse? ausum autem esse quenquam
se in id conclaue committere? eo potissimum tempore,
cum ibidem essent duo adolescentes filij: qui & sentire
& defendere facile possent? erat porrò nemo in quem
ea suspicio conueniret. tamen cum planum iudicibus es-
set factum: aperto hostio dormientes eos repertos esse: iu
dicio absoluti adolescentes, & suspicione omni liberati
sunt. nemo enim putabat quẽquam esse: qui cum omnia
diuina atq; humana iura scelere nefario polluisset: so-
mnum statim capere potuisset. propterea quod qui tan-
tum facinus commiserunt: nonmodo sine cura quiesce-
re: sed ne spirare quidem sine metu possunt. Videtis ne
quos nobis poetæ tradiderũt patris ulciscendi causa sup
plicium de matre sumpsisse: cum præsertim deorum im
mortalium iussis, atq; oraculis id fecisse dicantur: tamen
ut eos agitent furiæ? neque consistere usquam patiantur?
quod ne pij quidem sine scelere esse potuerunt. Sic se res
habet Iudices: magnam uim, magnam necessitatem, ma
gnam possidet religionẽ paternus maternusq; sanguis.
ex quo si qua macula concepta est: nonmodo laui non
potest: uerum usq; eo permanat ad animum: ut summus
furor, atq; amentia consequatur. nolite enim putare,
quemadmodum in fabulis sæpe numero uidetis: eos qui
aliquid impie sceleratéq; commiserint, agitari, & per-
terreri furiarum tedis ardentibus. sua quenq; fraus &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

suus terror maxime uexat: suum quenq; scelus agitat: amentiaq; afficit: suae malae cogitationes conscientiaeq; animi terrent. hae sunt impijs assiduae domesticaeq; furiae: quae dies noctesq; parentum poenas à conscelera-tissimis filijs repetant. Haec magnitudo maleficij facit: ut nisi penè manifestum parricidium proferatur: credibile non sit: nisi turpis adolescentia: nisi omnibus flagitijs uita inquinata: nisi sumptus effusi cum probro, atq; dedecore: nisi prorupta audacia: nisi tanta temeritas: ut non procul abhorreat ab insania. accedat huc oportet odium parentis, animaduersionis paternae metus, amici improbi, serui conscij, tempus idoneum, locus opportune captus ad eam rem: penè dicam respersas manus sanguine paterno Iudices uideant oportet: si tantum facinus, tam immane, tam acerbum, credituri sunt. quare hoc quominus est credibile: nisi ostenditur: eo magis est, si conuincatur, uindicandum. Itaq; cum multis ex rebus intelligi potest: maiores nostros nómodo armis plus quam caeteras nationes, uerumetiam consilio sapientiaq; potuisse: tum ex hac re uel maxime: quod in impios singulare supplicium inuenerunt. qua in re quantum prudentia praestiterunt ijs, qui apud caeteros sapientissimi fuisse dicuntur: considerate. Prudentissima ciuitas Atheniensium, dum ea rerum potita est: fuisse traditur. eius porrò ciuitatis sapientissimum Solonem dicunt fuisse, eum, qui leges, quibus hodie quoq; utuntur: scripserit. Is cum interrogaretur, cur nullum supplicium constituisset in eum, qui parentem necasset: respondit: se id neminem facturum putasse. sapienter fecisse dicitur: cum de eo nihil sanxerit: quod antea commissum non erat: ne non tam prohibere, quàm admonere uideretur. Quãto ma

iores nostri sapientius: qui cum intelligerent, nihil esse
tam sanctum: quod non aliquando uiolaret audacia:
supplicium in parricidas singulare excogitauerunt: ut
quos natura ipsa retinere in officio non potuisset: ma-
gnitudine pœnæ maleficio summouerentur. insui uolue-
runt in culleum uiuos: atq; ita in flumen deijci. O' sin-
gularem sapientiam Iudices. non'ne uidentur hunc ho-
minem ex rerum natura sustulisse? & eripuisse? cui re
pente cœlum, solem, aquam, terram'q; ademerunt. ut
qui eum necasset, unde ipse natus esset: careret ijs rebus
omnibus, ex quibus omnia nata esse dicuntur. nolue-
runt feris corpus obijcere: ne bestijs quoq;, quæ tantum
scelus attigissent: immanioribus uteremur. non sic nu-
dos in flumen deijcere: ne cum delati essent in mare: ip-
sum polluerent, quo cætera, quæ uiolata sunt, expiari
putantur. deniq; nihil tam uile, neq; tam uulgare est: cu-
ius partem ullam reliquerint. etenim quid tam est com-
mune? quàm spiritus uiuis? terra mortuis? mare fluctuã
tibus? littus eiectis? ita uiuunt, dũ possunt: ut ducere ani-
mam de cœlo non queant. ita moriuntur: ut eorum ossa
terra non tangat. ita iactantur fluctibus: ut nũquam ab
luantur. ita postremo eijciuntur: ut ne ad saxa quidem
mortui conquiescant. Tanti maleficij crimen, cui ma-
leficio tam insigne supplicium est constitutum: probare te
Eruci censes posse talibus uiris: si ne causam quidẽ ma-
leficij protuleris? Si hunc apud bonorum emptores ipsos
accusares: ei'q; iudicio Chrysogonus præesset: tamen dili
gentius paratius'q; uenisses. utrum quid agatur non ui-
des? an apud quos agatur? agitur de parricidio: quod si-
ne multis causis suscipi non potest. apud homines autem
prudentissimos agitur: qui intelligunt neminem ne mi-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

nimum quidem maleficium sine causa admittere. esto: causam proferre non potes. tametsi statim uicisse debeo: tamen de meo iure decedam: & tibi quod in alia causa non concederem: in hac concedam, fretus huius innocentia. non quæro abs te, quare patrem Sex. Roscius occiderit. quæro quomodo occiderit. ita quæro abs te C. Eruci quomodo: & sic tecum agam: ut in eo loco uel respondendi uel interpellandi tibi potestatem faciam: uel etiā si q̄d uoles, interrogandi. quomodo occidit? ipse percussit? an alijs occidendū dedit? si ipsum arguis: Romæ nō fuit. si per alios fecisse dicis: quæro seruos ne an liberos? quos homines? indidem ne Ameria? an hosce ex urbe sicarios? si Ameriæ: qui sunt hi? cur non nominātur? si Romæ: unde eos nouerat Roscius? qui Romam multis annis non uenit: neq; unquam plus triduo fuit. ubi eos conuenit? qui cum locutus est? quomodo persuasit? precium dedit? cui dedit? p quē dedit? unde? aut quantū dedit? non'ne his uestigijs ad caput maleficij perueniri solet? Et simul tibi in mentem ueniat facito: quemadmodū uitam huiusce depinxeris: hunc hominem ferum atq; agrestem fuisse: nūquā cum homine quoquam collocutū esse: nūquam in oppido constitisse. qua in re prætereo illud: quod mihi maximo argumēto ad huius innocentiā poterat esse: in rusticis moribus, in uictu arido, in hac horrida icultaq; uita, istiusmodi maleficia gigni non solere. ut non omnem frugem neq; arborem in omni agro reperire possis: sic non omne facinus in omni uita nascitur. in urbe luxuries creatur: ex luxuria existat auaricia necesse est: ex auaritia erumpat audacia. inde omnia scelera ac maleficia gignuntur. uita autem hæc rustica, quā tu agrestem uocas: parsimoniæ, diligentiæ, iusticiæ, magistra est. uerum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

hæc missa facio. illud quæro. is homo, qui, ut tu te dicis, nunquam inter homines fuerit: per quos homines hoc tantum facinus, tam occultum, absens præsertim, confice re potuerit? multa sunt falsa Iudices: quæ tamē argui su spiciose possunt. in his rebus si suspicio reperta erit: cul pam inesse concedam. Romæ Sex. Roscius occiditur: cū in agro Amerino esset filius. literas credo misit alicui sicario, qui Romæ nouerat neminem. arecessiuit ali- quem. at quando? nuncium misit. quem? aut ad quem? precio, gratia, spe, promissis, induxit aliquem. nihil ho rū ne confingi quidem potest: & tamen causa de parrici dio dicitur. reliquū est: ut per seruos id admiserit. O' dij immortales rem miseram, & calamitosam. quod in tali crimine innocenti saluti solet esse: ut seruos in quæstionē polliceantur: id Sex. Roscio facere non licet: uos, qui hūc accusatis: omnes eius seruos habetis. unus puer uictus quotidiani administer ex tanta familia Sex. Roscio re lictus non est. Te nunc apello P. Scipio, te Metelle: uo bis aduocatis, uobis agentibus, aliquotiens duos seruos paternos in quæstionem ab aduersarijs Sex. Roscius po stulauit. meministi ne T. Rosci recusare? quid? ij serui ubi sunt? Chrysogonum Iudices sectantur: apud eū sunt in honore, et in precio. etiam nunc ut ex his quæratur, ego postulo: hic orat: atq; obsecrat. quid facitis? cur re cusatis? dubitate etiam nunc Iudices, si potestis: à quo sit Sex. Roscius occisus. ab eo ne? qui propter illius mortem in egestate & insidijs uersatur: cui ne quærendi quidē de morte patris potestas permittitur. an ab ijs? qui quæ stionem fugitant: bona possident: in cæde atq; ex cæde uiuunt. Omnia Iudices in hac causa sunt misera, atq; indigna: tamen hoc nihil neq; acerbius, neq; iniquius pro

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ferri potest. mortis paternæ de seruis paternis quæstionē
habere filio non licet. ne tam diu quidem dominus erit
in suos: dum ex ijs de patris morte quæratur. Veniam
neq; ita multo post ad hunc locum: nam hoc totum ad
Roscios pertinet: de quorum audacia tum me dicturū
pollicitus sum: cum Erucij crimina diluissem. Nunc Eru
ci ad te uenio. conueniat mihi tecum necesse est: si ad hūc,
maleficium istud pertinet: aut ipsum sua manu fecisse:
id quod negas: aut per aliquos liberos, aut seruos. libe
ros ne? quos neq; ut conuenire potuerit, neq; qua ratio-
ne inducere, neq; ubi, neq; per quos, neq; qua spe, aut quo
precio, potes ostendere. ego contra ostendo: nonmodo ni-
hil eorum fecisse Sex. Roscium: sed ne potuisse quidem
facere: quod neq; Romæ multis annis fuerit: neq; de præ=
dijs unquam temere discesserit. restare tibi uidebatur
seruorum nomen: quo quasi in portum reiectus à cæte
ris suspicionibus confugere posses: ubi scopulum offendis
eiusmodi: ut non modo ab hoc crimen resilire uideas:
uerum omnem suspicionem in uosmetipsos recidere intel
ligas. quid est ergo, quo tandem accusator inopia argu
mentorum confugerit? eiusmodi tempus erat inquit: ut
homines uulgo impune occiderentur: quare tu hoc pro=
pter multitudinem sicariorum, nullo negotio facere po-
tuisti. Interim mihi uideris Eruci una mercede duas res
assequi uelle: nos iudicio perfundere: accusare autē eos
ipsos, à quibus mercedem accepisti. quid ais? uulgo occi-
debantur? per quos? & à quibus? non'ne cogitas te à se
ctoribus huc adductum esse? quid postea? nescimus per
ista tempora eosdem ferè sectores fuisse collorum & bo
norum? ij deniq; qui tum armati dies noctesq; concur=
sabant: qui Romæ erant assidui: qui omni tempore in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

præda, & sanguine uersabantur: Sex. Roscio temporis illius acerbitatem, iniquitatem'q; obijcient? & illam sicariorũ multitudinẽ, in qua ipsi duces ac principes erant: huic crimini putabunt fore? qui nonmodo Romæ non fuit: sed omnino quid Romæ ageretur, nesciret: propterea quod ruri assiduus, quemadmodum tute confiteris: fuit. Vereor ne aut molestus sim uobis Iudices: aut ne ingenijs uestris uidear diffidere: si de tam perspicuis rebus diutius disseram. Erucij criminatio tota, ut arbitror, dissoluta est: nisi forte expectatis: ut illa diluam: quæ de peculatu ac de euismodi rebus cõmenticijs inaudita nobis ante hoc tempus ac noua obiecit. quæ mihi iste uisus est ex alia oratione declamare: quam in aliũ reum commentaretur: ita neq; ad crimen parricidij, neq; ad eum, qui causam dicat: pertinebat. de quibus cum uerbo arguit: uerbo satis est negare. siquid est quod ad testes reseruet: ibi nos quoq;, ut in ipsa causa, paratiores reperiet, quã putabat. Venio nunc eò: quo me non cupiditas ducit: sed fides. nam si mihi liberet accusare: accusarem alios potius: ex quibus possem crescere. quod certum est non facere: dum utrumuis licebit. is enim mihi uidetur amplissimus: qui sua uirtute in altiorem locum peruenit: non qui ascendit per alterius incommodum, & calamitatem. Desinamus aliquando ea scrutari: quæ sunt inania: quæramus ubi maleficium & est, & inueniri potest. iam intelliges Eruci certum crimen quàm multis suspicionibus coarguatur. tametsi neq; oĩa dicam: & leuiter unumquodq; tangam. neq; enim id facerem: nisi necesse esset. et id erit signi me inuitum facere: quod non prosequar longius: quàm salus huius, & mea fides postulabit. Causam tu nullam reperiebas in Sex.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Roscio. At ego in T. Roscio reperio. tecum enim mihi res est T. Rosci: quoniã istic sedes: ac te palàm aduersariũ esse profiteris. de Capitone post uiderimus: si quemadmodum paratum esse audio, testis prodierit. tum alias quoq; suas palmas cognoscet: de quibus me, ne audisse quidem suspicatur. L. Cassius ille, quẽ populus R. uerissimum & sapientissimum iudicem putabat: identidem in causis quærere solebat, cui bono fuisset. sic uita hominum est: ut ad maleficiũ nemo conetur sine spe atq; emolumẽto accedere. hunc quæsitorem, ac iudicem fugiebant, atq; horrebant ij, quibus periculũ creabatur: ideo quod tanetsi ueritatis erat amicus: tamen natura non tam propensus ad misericordiam, quàm implicatus ad seueritatem uidebatur. ego quanquam præest huic quæstioni uir, & contra audaciam fortissimus, & ab innocentia clementissimus: tamen facile me paterer, uel illo ipso acerrimo iudice quærente, uel apud Cassianos iudices, quorũ etiam nunc ij, quibus causa dicenda est: nomen ipsum reformidant: pro Sex. Roscio dicere. in hac enim causa cum uiderent illos amplissimam pecuniam possidere: hunc in summa mendicitate esse: illud quidem non quærerent: cui bono fuisset: sed eò perspicuum crimen, et suspicionem potius ad prædam adiungerent, quàm ad egestatem. quid si accedit eodem? ut tenuis antea fueris? q. d si ut auarus? quid si ut audax? quid si ut illius, qui occisus est: inimicissimus? num quærenda causa? quæ te ad tantum facinus adduxerit? quid ergo horum negari potest? tenuitas hominis eiusmodi est: ut dissimulari non queat: atq; eo magis eluceat: quo magis occultatur. auariciam præfers: qui societatem coieris de municipis, cognatiq; fortunis cum alienissimo. quam sis audax (ut

alia obliuiscar)

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

alia obliuiscatr) hinc omnes intelligere potuerunt: quod
ex tota societate, hoc est ex tot sicarijs, solus tu inuẽtus es:
qui cum accusatoribus sederes: atq; os tuum nonmodo
ostenderes: sed etiam offerres. inimicitias tibi fuisse cum
Sex. Roscio, & magnas rei familiaris controuersias, con
cedas necesse est. restat Iudices ut hoc dubitemus: uter po
tius Sex. Roscium occiderit: is, ad quem morte eius diui
tiæ uenerint? an is, ad quem mendicitas? is, qui antea te=
nuis fuerit? an is, qui postea factus sit egentissimus? is,
qui ardens auaritia feratur infestus in suos? an is qui
semper ita uixerit: ut quæstum nosset nullum? fructum
autem eum solum, quem labore peperisset? is, qui omni
um sectorum audacissimus sit? an is, qui propter fori, iu
diciorumq; insolẽtiam, nonmodo subsellia, uerum etiã
urbem ipsam reformidat? postremo Iudices, id quod ad
rem mea sententia maxime pertinet: utrum inimicus po
tius? an filius? Hæc tu Eruci tot, & tanta si nactus esses
in reo: quam diu diceres? quo te modo iactares? tempus
hercule te citius, quàm oratio deficeret. etenim in singu=
lis rebus eiusmodi materies est: ut dies singulos possis cõ
sumere. neq; ego non possum: non enim tantum mihi de
rogo: tametsi nihil arrogo: ut te copiosius quàm me putem
posse dicere. uerum ego forsitan propter multitudinem pa
tronorum in grege annumerer. te pugna Cannensis ac
cusatorem sat bonum fecit. multos cæsos non ad Thra=
simenum lacum, sed ad Seruilium uidimus. quis ibi nõ
est uulneratus ferro Phrygio? non necesse est omnis com
memorare Curtios, Marios, deniq; Mammeos: quos iam
ætas à prælijs auocabat. postremo Priamum ipsum se-
nem, Antistium: quem nonmodo ætas, sed etiam leges pu
gnare prohibebant. Iam, quos nemo propter ignobilita

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tem nominat: ſexcenti ſunt: qui inter ſicarios, & de ue-
neficijs accuſabant. qui omnes (quod ad me attinet) uel-
lem uiuerent. nihil enim mali eſt: canes ibi quampluri-
mos eſſe: ubi permulti obſeruandi, multaq; ſeruanda
ſunt. uerum (ut fit) multa ſæpe imprudentibus impera
toribus uis belli, ac turba molitur. dum is in alijs rebus
erat occupatus: qui ſummam rerum adminiſtrabat: erãt
interea qui ſuis uulneribus mederentur: qui tanquam ſi
offuſa Reip. ſempiterna nox eſſet: ita ruebãt in tenebris:
omniaq; miſcebant. à quibus miror, ne quod iudiciorũ
eſſet ueſtigium: non ſubſellia quoq; eſſe combuſta. nam et
accuſatores, et iudices ſuſtulerunt. hoc commodi eſt: quod
ita uixerunt: ut teſtes omnes, ſi cuperent, interficere non
poſſent. nam dum hominum genus erit: qui accuſet eos,
non deerit. dum ciuitas erit, iudicia fient. Verum, ut cœ
pi dicere, & Erucius hæc ſi haberet in cauſa, quæ com
memoraui: poſſet ea quamuis diu dicere: & ego Iudices
poſſum. ſed in animo eſt (quemadmodum ante dixi) le-
uiter trãſire: ac tantummodo perſtringere unãquãq; rẽ:
ut omnes intelligant, me non ſtudio accuſare: ſed officio
defendere. Video igitur cauſas eſſe permultas: quæ iſtum
impellerent. uideamus nunc ecquæ facultas ſuſcipien-
di maleficij fuerit. Vbi occiſus eſt Sex. Roſcius? Romæ.
quid tu Roſci ubi tunc eras? Romæ. uerum quid ad rẽ?
& alij multi. quaſi nunc id agatur: quis ex tanta multi-
tudine occiderit? ac non hoc quæratur: eum, qui Romæ
ſit occiſus, utrum uerіſimilius ſit ab eo eſſe occiſum: qui
aſſiduus eo tempore Romæ fuerit: an ab eo, qui multis
annis Romam omnino non acceſſerit. age nunc: cæteras
facultates quoq; conſideremus. erat tum multitudo ſicario
rum: id quod commemorauit Erucius: & homines im

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

pune occidebantur. quid? ea multitudo quæ erat? opinor aut eorum, qui in bonis erant occupati: aut eorum, qui ab iis conducebantur: ut aliquē occiderent. si eos putas: qui alienum appetebant: tu es in eo numero: qui nostra pecunia diues es. sin eos: quos, qui leuiore nomine appellant, percussores uocant: quære in cuius fide sint & clientela. mihi crede: aliquem de societate tua reperies. & quicquid tu contradixeris, id cum defensione nostra contendito. ita facillime causa Sex. Roscij cum tua conferetur. dices: quid postea? si Romæ assiduus fui? respondebo: at ego omnino non fui. Fateor me sectorem esse: uerum & alij multi. at ego (ut tute arguis) agricola & rusticus. Non continuo, si me in gregem sicariorum contuli: sum sicarius. at ego profecto, qui ne noui quidem quēquam sicarium: longe absum ab eiusmodi crimine. per multa sunt: quæ dici possunt: quare intelligatur summam tibi facultatem fuisse maleficij suscipiendi: quæ nonmodo iccirco prætereo: quod te ipsum non libenter accuso: uerum eo magis etiam, quod si de illis cædibus uelim commemorare: quæ tum factæ sunt ista eadem ratione: qua Sex. Roscius occisus est: uereor ne ad plures oratio mea pertinere uideatur. Videamus nunc strictim, sicut cætera, quæ post mortem Sex. Roscij abs te T. Rosci facta sunt. quæ ita aperta & manifesta sunt: ut mediusfidius Iudices inuitus ea dicam. uereor enim cuiusquemodi es Rosci, ne ita hunc uidear uoluisse seruare: ut tibi omnino non pepercerim. cum hoc uereor: & cupio tibi aliqua ex parte (quod salua fide possim) parcere: rursus immuto uoluntatem meam. uenit enim mihi in mentem oris tui. Te ne cum cæteri socij tui fugerent: ac se occultarent: ut hoc iudicium non de illorum præda, sed de

huius maleficio fieri uideretur: potissimum tibi partes istas depoposcisse? ut in iudicio uersarere: et sederes cum accusatore? qua in re nihil aliud assequeris: nisi ut ab omnibus mortalibus audacia tua cognoscatur, & impu dentia. Occiso Sex. Roscio, qui primus Ameriam nun ciat? Mallius Glaucia, quem iam antea nominaui: tuus cliens, & familiaris. quid attinuit eum potissimum nũ ciare, quod, si nullum iam ante consilium de morte ac de bonis eius inieras: nullamq́; societatem neq; sceleris, neq; præmij, cum homine ullo coieras: ad te minime o= mniũ pertinebat? sua sponte Mallius nunciat? quid quæso eius intererat? an cum Ameriam non huiusce rei causa uenisset: casu accidit: ut id quod Romæ audierat, primus nunciaret? cuius rei causa uenerat Ameriam? non pos- sum inquit diuinare. eo rem iam adducam: ut nihil di uinatione opus sit. qua ratione Roscio Capitoni primum nunciauit? cum Ameriæ Sex. Roscij domus, uxor, libe= riq́; essent: cum tot propinqui cognatiq́; optime conueniẽ tes: qua ratione factum est: ut iste tuus cliens sceleris tui nuncius T. Roscio Capitoni potissimum nunciaret? occi- sus est à cœna rediens. nondum lucebat: cum Ameriæ scitum est. quid hic incredibilis cursus? quid hæc tanta ce leritas, festinatioq́; significat? non quæro: quis percusserit. nihil est Glaucia quod metuas: non excutio te: siquid for te ferri habuisti: non scrutor: nihil ad me arbitror perti nere. quoniam cuius consilio occisus sit, inuenio: cuius ma nu sit percussus, non laboro. unum hoc sumo: quod mi- hi apertum tuum scelus resq́; manifesta dat. ubi aut un de audiuit Glaucia? qui tam cito sciuit? fac audisse statim. quæ res eum nocte una tantum itineris contendere coe= git? quæ necessitas eum tanta premebat? ut si sua sponte

iter Ameriam faceret: id temporis Roma proficisceretur? nullam partem noctis requiesceret? etiam ne in tam perspicuis rebus argumentatio quærenda, aut coniectura capienda sit? non'ne uobis hæc, quæ audistis: cernere oculis uidemini Iudices? non illum miserum, ignarum casus sui, redeuntem à cœna uidetis? non positas insidias? non impetum repentinum? non uersatur ante oculos uobis in cæde Glaucia? non adest iste T. Roscius? non suis manibus in curru collocat Autumedontem illum sui sceleris acerbissimi nefariæq; uictoriæ nuncium? non orat ut eam noctem peruigilet? ut honoris sui causa laboret? ut Capitoni quamprimum nunciet? quid erat quod Capitonem primum scire uoluerit? nescio. nisi hoc uideo: Capitonem in his bonis esse socium: de tribus & decem fundis, tres nobilissimos fundos eum uideo possidere. audio præterea non hanc suspicionem nunc primum in capitonem conferri: multas esse infamis palmas: hãc primam esse tamen lemniscatam: quæ Romæ deferatur. nullum modum esse hominis occidẽdi: quo ille non aliquot occiderit: multos ferro, multos ueneno. habeo etiam dicere quem contra morem maiorum, minorẽ annis LX de ponte in Tiberim deiecerit. quæ si prodierit: atque adeo cum prodierit: scio enim proditurum esse: audiet. ueniat modo: explicet suum uolumen illud: quod ei planum facere possum Erucium conscripsisse: quod aiunt illum Sex. Roscio intentasse: & meditatum esse: se omnia illa pro testimonio esse dicturum. O' præclarum testem Iudices: O' grauitatem dignam expectatione: O' uitam honestam: atq; eiusmodi, ut libentibus animis ad eius testimonium uestrum iusiurandum accommodetis. profecto non tam perspicue istorum maleficia uideremus: nisi

ipsos cæcos redderet cupiditas, et auaricia, & audacia. alter ex ipsa cæde uolucrem nuncium Ameriam ad socium atq; ad magistrum suum misit: ut si dissimulare omnes cuperent: se scire, ad quem maleficium pertineret: tamen ipse apertum suum scelus ante omnium oculos poneret. alter (si dijs immortalibus placet) testimonium etiam in Sex. Roscium dicturus est. quasi uero id nunc agatur: utrum, is quod dixerit, credendum: an quod fecerit, uindicandum sit. itaq; more maiorum cõparatum est: ut in minimis rebus homines amplissimi testimonium de sua re non dicerent. Africanus, qui suo cognomine declarat, tertiam partem orbis terrarum se subegisse: tamen si sua res ageretur: testimonium non diceret. nam illud in talem uirum non audeo dicere: si diceret, non crederetur. uidete nunc quàm uersa & mutata in peiorem partem sint omnia. cum de bonis & de cæde agatur: testimonium dicturus est is: qui & sector est, & sicarius: hoc est, qui & illorum ipsorum bonorum, de quibus agitur: emptor, atq; possessor est: & eum hominem occidendum curauit: de cuius morte quæritur. quid tu uir optime? ecquid habes, quod dicas? mihi ausculta: uide ne tibi desis: tua quoq; res permagna agitur. multa scelerate, multa audacter, multa improbe fecisti: unum stultissime, profecto tua sponte, non de Erucij sententia. nihil opus fuit te isti credere. neq; enim accusatore muto, neq; teste quisquam utitur eo: qui de accusatoris subselio surgit. huc accedit quod paulo tamen occultior atq; tectior uestra ista cupiditas esset. nunc quid est? quod quisquam ex uobis audire desideret? cum quæ facitis, eiusmodi sint: ut ea dedita opera à uobis contra uosmetipsos facere uideamini. Age nunc, illa uidea-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

mus Iudices, quæ statim consecuta sunt. ad Volaterras in castra L. Syllæ, mors Sex. Roscij quatriduo, quo is occisus est, Chrysogono nunciatur. quæritur etiam nunc quis eum nuncium miserit. non'ne perspicuum est, eundem qui Ameriam? curat Chrysogonus, ut eius bona ueneant statim. qui non norat hominem aut rem? at qui ei uenit in mentem prædia concupiscere hominis ignoti? quem omnino nunquam uiderat? soletis, cum aliquid huiuscemodi auditis Iudices: continuo dicere, necesse est aliquem dixisse municipem, aut uicinum. ij plerunq; indicant: per eos pleriq; produntur. hic nihil est quod suspicionem hoc putetis. non enim ego ita disputabo: uerisimile est, Roscios istam rem ad Chrysogonum detulisse: erat enim eis cum Chrysogono iam antea amicitia. nam cum multos ueteris à maioribus Roscij patronos hospitesq; haberent: omnis eos colere atq; obseruare destiterunt: ac se in Chrysogoni fidem & clientelam contulerunt. hæc possum omnia uere dicere. sed in hac causa coniectura nihil opus est. ipsos certo scio non negare, ad hæc bona Chrysogonum accessisse impulsu suo. Si eum, qui indicij partem acceperit: oculis cernetis: poteritis ne dubitare Iudices qui indicarit? qui sunt igitur in istis bonis quibus partem Chrysogonus dederit? duo Roscij. nũ quisnam præterea? nemo est Iudices. num ergo dubium est: quin ij obtulerint hanc prædam Chrysogono: qui ab eo partem prædæ tulerunt? Age nunc ex ipsius Chrysogoni iudicio Rosciorum factum consideremus. Si nihil in ista pugna Roscij, quod operæprecium esset: fecerant: quam ob causam Chrysogono tantis præmijs donaban tur? si nihil aliud fecerunt: nisi rem detulerunt: non'ne satis fuit his gratias agi? deniq;, ut perliberaliter agere=

tur: honoris aliquid haberi? cur tria prædia, tantæ pe-
cuniæ, statim Capitoni dantur? cur quæ reliqua sunt
iste Roscius omnia cum Chrysogono communiter possi-
det? non'ne perspicuum est Iudices: has manubias Ro-
sciis Chrysogonum re, cognita concessisse? Venit in decem
primus legatus in castra Capito. totam uitam, naturam,
mores'q; hominis ex ipsa legatione cognoscite. nisi intel
lexeritis Iudices nullum esse officium, nullum ius, tam
sanctum, atq; integrum: quod non eiusce uis atq; perfi-
dia uiolarit: et imminuerit: uirum optimum esse eum iu
dicatote. impedimento est quo minus de his rebus Sylla
doceatur: cæterorum legatorum consilia, & uoluntatem
Chrysogono enũciat: monet, ut prouideat, ne palàm res
agatur: ostendit, si sublata sit uenditio bonorum: illum
pecuniam grandem amissurum: sese capitis periculum
aditurum: illum acuere: hos qui simul erant missi, falle
re: illum identidem monere, ut caueret: hisce insidiose
spem falsam ostendere: cum illo contra hos inire consilia:
horum consilia illi enunciare: cum illo partem suam de-
pacisci: hisce aliqua fretum hora semper omnis aditus ad
Syllam intercludere. postremo isto hortatore, authore, in
tercessore ad Syllam legati non adierunt: istius fide, ac
potius perfidia decepti, id quod ex ipsis cognoscere pote-
ritis: si accusator uoluerit testimoniũ eis denuntiare: pro
re certa spem falsam domum retulerunt. In priuatis re
bus si qui rem mandatam nonmodo malitiosius gessisset,
sui quæstus aut commodi causa: uerum etiam negligen
tius: eum maiores summum admisisse dedecus existima-
bant. itaq; mandati constitutum est iudicium, non minus
turpe quàm furti. credo propterea: quod quibus in rebus
ipsi interesse non possumus: in his operæ nostræ uicaria

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

fides amicorum supponitur. quam qui lædit: oppugnat omnium commune præsidium: & quantum in ipso est, disturbat uitæ societatem. non enim possumus omnia per nos agere: alius in alia est re magis utilis. icirco amicitiæ comparantur: ut commune commodum mutuis officijs gubernetur. quid recipis mandatum? si aut neglecturus? aut ad tuum commodum conuersurus es? cur mihi te offers? ac meis commodis officio simulato officis, & obstas? recede de medio: per alium transigam. suscipis onus officij, quod te putas sustinere posse: quod minime uidetur graue ijs, qui minime ipsi leues sunt. ergo icirco turpis hæc culpa est: quod duas res sanctissimas uiolat, amicitiam, & fidem. nam neq; mandat quisquam ferè, nisi amico: neq; credit, nisi ei quem fidelem putat. perditissimi est igitur hominis simul & amicitiam dissoluere: & fallere eum, qui læsus non esset: nisi credidisset. Ita ne est? in minimis rebus, qui mandatum neglexerit: turpissimo iudicio condemnetur necesse est. in re tanta, cum is, cui fama mortui, fortunæ uiui commendatæ sunt, atq; concreditæ: ignominia mortuum affecerit: is inter honestos homines, atq; adeo inter uiuos numerabitur? In minimis priuatisq; rebus etiam negligentia in crimen mãdati iudiciumq; infamia reuocatur. propterea, quod si recte fiat, illum negligere oporteat, qui mandarit: non illum, qui mandatum receperit. In re tanta, quæ publice gesta atq; commissa sit: qui non negligentia priuatum aliquod commodum læserit: sed perfidia, legationis ipsius cerimoniam polluerit: maculaq; affecerit: qua is tandem pœna afficietur? aut quo iudicio damnabitur? Si hãc ei rem priuatim Sex. Roscius mandauisset, ut cum Chrysogono transigeret: atq; decideret: inq; eam rem fidem

suam, siquid opus esse putaret, interponeret: ille, qui sese
facturum recepisset: non'ne si ex eo negocio tantulum in
rem suam conuertisset: damnatus per arbitrum & rem
restitueret: et honestatem oēm amitteret? Nūc non hanc
ei rē Sex. Roscius mandauit: sed id quod multo grauius
est: ipse Sex. Roscius cum fama, uita, bonisq; omnibus à
decurionibus publice Roscio mandatus est: & ex eo Ti
tus Roscius, non paulum nescio quid in rem suam con-
uertit: sed hunc funditus euertit bonis: ipse tria prædia
sibi depactus est: uoluntatem decurionum ac municipū
omnium tantidem quanti fidem suam fecit. Videte iā
porrò cætera Iudices: ut intelligatis fingi maleficium
nullum posse: quo iste sese non contaminarit. In rebus
minoribus socium fallere turpissimum est: æqueq; turpe:
atq; illud de quo ante dixi: neq; iniuria: propterea, quod
auxilium sibi se putat adiunxisse: qui cum altero rem
communicauit. ad cuius igitur fidem confugiet? cum per
eius fidem læditur, cui se commiserit? atqui ea sunt ani-
maduertenda peccata maxime: quæ difficillime præcauē
tur. tecti esse ad alienos possumus. intimi multa apertio=
ra uideant necesse est. socium uero cauere qui possumus?
quem etiam si metuimus: ius officij lædimus. recte igitur
maiores, eum qui socium fefellisset: in uirorum bonorū
numero nō putarunt haberi oportere. At uero T. Rosci=
us non unum rei pecuniariæ socium fefellit (quod tam
etsi graue est: tamen aliquo modo posse ferri uidetur)
uerum nouem homines honestissimos eiusdem muneris,
legationis, officij, mandatorumq; socios, induxit: decepit:
destituit: aduersarijs tradidit: omni fraude, & perfidia
fefellit: qui de eius scelere suspicari nihil potuerunt: so-
cium officij metuere non debuerunt: eius maliciam non

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

uiderunt: orationi uanæ crediderunt. itaq; nunc illi homines honestissimi, propter istius insidias parum putantur cauti, prouidiq; fuisse. iste qui initio proditor fuit: deinde perfuga: qui primo sociorũ consilia aduersarijs enũciauit: deinde societatem cum ipsis aduersarijs coijt: terret etiã nos, ac minatur, tribus prædijs, hoc est præmijs sceleris ornatus. In eiusmodi uita Iudices, in his tot tantisq; flagitijs, hoc quoq; maleficium, de quo iudicium est, reperietis. Etenim quærere ita debetis: ubi multa auare, multa audacter, multa improbe, multa perfidiose facta uidetis: ibi scelus quoq; latere, inter illa tot flagitia putatote. tametsi hoc quidem minime latet: quod ita promptum & propositum est: ut non ex illis maleficijs, quæ in illo constant esse: hoc intelligatur: uerum ex hoc, etiam si quod de illorum forte dubitabitur: conuincatur. quid tandem quæso Iudices num aut ille lanista omnino iam à gladiatore cessisse uidetur? aut is discipulus magistro tantulum de arte concedere? par est auaricia, similis improbitas, eadem impudentia, gemina audacia. Etenim quoniam fidem magistri cognostis: cognoscite nunc discipuli æquitatem. Dixi iam antea sæpenumero, postulatos esse ab istis duos seruos in quæstionem: tu semper T. Rosci recusasti. quæro abs te: ij ne, qui postulabant: indigni erant qui impetrarent? an iste non commouebat: pro quo postulabant? an res ipsa tibi iniqua uidebatur? postulabant homines nobilissimi, atq; integerrimi nostræ ciuitatis: quos iam antea nominaui: q ita uixerunt: talesq; à populo R. putantur: ut quicquid dicerent, nemo esset, qui non æquum putaret. postulabant autem pro homine miserrimo, atq; infelicissimo: qui uel ipse sese in cruciatum dari cuperet: dum de patris

morte quæreretur. res porrò abs te eiusmodi postulaba
tur: ut nihil interesset, utrum eam rem recusares: an de
maleficio confiterere: quæ cum ita sint: quæro abs te
quam ob causam recusaris? cum occiditur Sex. Roscius:
ibidem fuerunt. seruos ipsos, quod ad me attinet, neq; ar
guo neq; purgo. quod à uobis oppugnari uideo: ne in
quæstionem dentur: suspiciosum est. quod uero apud uos=
ipsos in honore tanto sunt: profecto necesse est sciant ali
quid: quod si dixerint: perniciosum uobis futurum sit. In
dominos quæri de seruis iniquum est. at ne quæritur?
Sex. enim Roscius reus est. neq; enim cum de hoc quæri
tur: uos dominos esse dicitis. Cum Chrysogono sunt. ita
credo: literis eorum, & urbanitate Chrysogonus duci-
tur: ut inter suos omnium delitiarum atq; omniũ artiũ
puerulos ex tot elegãtissimis familijs lectos, uelit hos uer
sari homines penè operarios ex amerina disciplina pa-
trisfamiliæ rusticani. non est ita profecto Iudices: non est
uerisimile: ut Chrysogonus horũ literas adamarit, aut
humanitatem: non, ut rei familiaris negocio diligentiã
cognorit eorum, et fidem. est quiddam quod occultatur:
quod quo studiosius ab ipsis opprimitur: et absconditur:
eo magis eminet: & apparet. quid igitur? Chrysogo-
nus sui maleficij occultandi causa quæstionem de his ha
beri non uult? minime Iudices. non in omnis arbitror
omnia conuenire. ego in Chrysogono, quod ad me atti=
net, nihil eiusmodi suspicor: neq; hoc mihi nunc primum
in mentem uenit dicere. meministis me ita distribuisse ini
tio causam: in crimen: cuius tota argumentatio permissa
Erucio est: & in audaciam: cuius partes Roscijs imposi
tæ sunt. quicquid maleficij, sceleris, cædis erit: propriũ
id Rosciorum esse debebit. nimiam gratiam, potentiãq;

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Chrysogoni dicimus, & nobis obstare: & perferri nullo modo posse: et à uobis, quoniam potestas data est: non modo infirmari, uerumetiam uindicari oportere. Ego sic existimo: qui quæri uelit ex iis, quos constat cum cædes facta sit, affuisse: eum cupere uerum inuenire. qui recuset, eum profecto tametsi uerbo nõ audeat: tamen re ipsa de maleficio suo confiteri. Dixi initio Iudices: nolle me plura de istorum scelere dicere: quàm causa postularet: ac necessitas ipsa cogeret. nam & multæ res afferri possunt: & unaquæq; earum multis cum argumentis dici potest. uerum ego quod inuitus, ac necessario facio, neq; diu, neq; dili gẽter facere possum. quæ præteriri nullo modo poterant: ea leuiter Iudices attigi. quæ posita sunt in suspicionibus: de quibus si cœpero dicere, pluribus uerbis sit disserendum: ea uestris ingeniis coniecturæq; committo. Venio nunc ad illud nomen aureum Chrysogoni: sub quo nomine tota societas statuitur: de quo Iudices neq; quomodo dicam: neq; quomodo taceam reperire possum. si enim taceo: uel maximam partem relinquo. sin autem dico: uereor ne non ille solus (id quod ad me nihil attinet) sed alii quoq; plures læsos se esse putent. tametsi ita res se habet: ut mihi in communem causam sectorum dicendũ nihil magnopere uideatur. hæc enim causa noua profecto & singularis est: bonorum Sex. Roscii emptorem Chrysogonum. Primum hoc uideamus eius hominis bona qua ratione uenierunt: aut quomodo uenire potuerunt. atq; hoc non ita quærã Iudices: ut id dicam: esse indi gnum hominis innocentis bona uenisse. si enim hæc audientur: ac libere dicentur: non fuit tantus homo Sex. Roscius in ciuitate: ut de eo potissimum cõqueramur. uerum ego hoc quæro: qui potuerunt

ista ipsa lege, quæ de proscriptione est: siue Valeria est: siue Cornelia: non enim noui: nec scio: uerum ista ipsa lege bona Sex. Roscij uenire qui potuerunt? scriptum enim ita dicunt esse: ut eorum bona ueneant: qui proscripti sunt. quo in numero Sex. Roscius non est. aut eorum, qui in aduersariorum præsidijs occisi sunt. dum præsidia ulla fuerunt: in Syllæ præsidijs fuit. posteaquã ab armis recesserunt: in summo ocio rediens à cœna Romæ occisus est. si lege: bona quoq; lege uenisse fateor. sin autem constat, contra omnis nonmodo ueteris leges, uerum etiam nouas occisum esse: bona quo iure, aut quomodo, aut qua lege uenierint, quæro. In quem hoc dicã quæris Eruci? non in eum quem uis: & putas. nam Syllam & oratio mea ab initio, & ipsius eximia uirtus omni tempore purgauit. ego hæc omnia Chrysogonum fecisse dico: ut ementiretur: ut malum ciuem Roscium fuisse fingeret: ut eum apud aduersarios occisum esse diceret: ut hisce rebus à legatis Amerinorum doceri L. Syllam passus non sit. deniq; etiam illud suspicor: omnino hæc bona non uenisse: id quod postea, si per uos Iudices licitum erit: aperietur. Opinor enim esse in lege quã ad diem proscriptiones uenditionesq; fiant: nimirum Cal. Iunias. Aliquot post menses & homo occisus est: & bona uenisse dicuntur. profecto aut hæc bona in tabulas publicas nullas redierunt: nosq; ab isto nebulone facetius eludimur: quàm putamus. aut si redierunt: tabulæ publicæ corruptæ aliqua ratione sunt. nam lege quidem bona uenire non potuisse constat. intelligo me ante tempus Iudices hæc scrutari: & propemodum errare: qui cum capiti Sex. Roscij mederi debeam: reduuiam curem. nõ enim laborat de pecunia: non ullius rationem sui com-

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

modi ducat: facile egestatem suam se laturum putat: si hac indigna suspicione, & ficto crimine liberatus sit. uerum quæso à uobis Iudices: ut hæc pauca quæ restant: ita audiatis: ut partim me dicere pro meipso putetis: partim pro Sex. Roscio. quæ enim mihi ipsi indigna, & intolerabilia uidentur: quæq; ad omnis, nisi prouidemus, arbitror pertinere. ea pro meipso, & animi mei sensu, ac dolore pronuncio. quæ ad huius uitæ casum, causamq; pertineant: & quid hic pro se dici uelit: & qua conditione contentus sit: iam in extrema oratione nostra Iudices audietis. ego hæc à Chrysogono mea sponte remoto Sex. Roscio quæro: primum quare ciuis optimi bona uenierint? deinde quare hominis eius, qui neq; apud aduersarios occisus est: bona uenierint: cum in eos solos lex scripta sit? deinde quare aliquanto post eam diem uenierint: quæ dies lege præfinita est? deinde cur tantulo uenierint? quæ omnia, si quemadmodũ solent liberti nequã, & improbi facere: in patronum suum uoluerit conferre: nihil egerit. nemo est enim qui nesciat: propter magnitudinem rerum multa multos, partim imprudẽte L. Sylla commisisse. Placet igitur in his rebus aliquid imprudentia præteriri? non placet Iudices: sed necesse est. etenim si Iupiter Optimus Maximus, cuius nutu & arbitrio cœlum, terra, mariaq; reguntur: sæpe uentis uehementioribus, aut immoderatis tempestatibus, aut nimio calore, aut intolerabili frigore hominibus nocuit: urbes deleuit: fruges perdidit: quorũ nihil perniciæ causa diuino consilio, sed ui ipsa, & magnitudine rerum factum putamus. at contra, commoda, quibus utimur: lucemq;, qua fruimur: spiritumq;, quem ducimus: ab eo nobis dari atq; impartiri uidemus. quid miramur L. Syl-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

lam, cum solus Remp. regeret: orbemq; terrarum gubernaret: imperiiq; maiestatem, quam armis receperat: legibus confirmaret: aliqua animaduertere non potuisse? nisi hoc mirum est: quod uis diuina assequi non possit: si id mens humana adepta non sit. Verum ut hæc missa faciam: quæ iam facta sunt: ex iis quæ nunc maxime fiunt, non'ne quiuis potest intelligere: omniũ architectũ, & machinatorem unum esse Chrysogonum: qui Sex. Roscij nomen deferendum curauit: hoc iudicium, cuius honoris causa accusare se dixit Erucius.

desunt non pauca.

aptam, et ratione dispositam se habere existimant: qui in Sallentinis aut in Brutijs habent: unde uix ter in anno audire nuncium possunt. alter tibi descendit de palatio, & ædibus suis. habet animi causa rus amœnum, et suburbanum: plura præterea prædia: neq; tamen ullum nisi præclarum, et propinquum. domus referta uasis Corinthijs & Deliacis: in quibus est Authepsa illa: quam tanto precio nuper mercatus est: ut qui prætereuntes precium enumerare audiebant, fundum uenire arbitrarentur. quid præterea cœlati argenti? quid stragulæ uestis? quid pictarũ tabularũ? q̃d signorũ? q̃d marmoris apud illũ putatis esse? tantum scilicet: quantũ è multis splendidisq; familijs, in turba & rapinis coaceruari una in

ri una in domo potuit. familiam uero quantam, et quàm uarijs cum artificijs habeat, quid ego dicam? mitto ha= sce artis uulgares, coquos, pistores, lecticarios: animi & aurium causa tot homines habet: ut quotidiano cantu uo cum, & neruorum, & tibiarum, nocturnisq; conuiuijs tota uicinitas personet. in hac uita Iudices quos sumptus quotidianos, quas effusiones fieri putatis? quæ uero con- uiuia? honesta credo in eiusmodi domo: si domus hæc ha= benda est potius, quam officina nequitiæ, & diuersoriũ flagitiorum omnium. ipse uero quemadmodum compo= sito, & delibuto capillo passim per forum uolitet, cum ma gna caterua togatorum uidetis Iudices. etiam uidetis Iu= dices: ut omnes despiciat: ut hominem præ se neminem pu tet: ut se solum beatum, solum potentem putet. quæ uero efficiat, & quæ conetur, si uelim commemorare: uereor Iudices, ne quis imperitior existimet, me causam nobilita tis uictoriamq; uoluisse lædere. tametsi meo iure possum, siquid in hac parte mihi non placeat: uituperare. non enim uereor ne quis alienum me animum habuisse à cau sa nobilitatis existimet. sciunt ij, qui me norunt: me pro illa tenui infirmaq; parte, posteaquam id quod maxime uolui, fieri non potuit: ut componeretur: id maxime defen disse: ut ij uincerent: qui uicerunt. quis enim erat: qui nõ uideret, humilitatem cum dignitate de amplitudine con= tendere? quo in certamine perditi ciuis erat: non se ad eos iungere: quibus incolumibus, & domi dignitas, & fo- ris authoritas retineretur. quæ perfecta esse, & suum cuiq; honorem & gradum redditum, gaudeo Iudices: uehementerq; lætor. eaq; omnia deorũ uoluntate, studio populi romani, consilio, et imperio, & felicitate L. Syllæ gesta esse intelligo. quod animaduersum est in eos: qui con

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tra omni ratione pugnarunt: non debeo reprehendere. quod uiris fortibus, quorum opera eximia in rebus gerendis extitit: honos habitus est: laudo. quæ ut fierent: idcirco pugnatum esse arbitror: meq; in eo studio partium fuisse confiteor. sin autem id actum est: & idcirco arma sumpta sunt: ut homines postremi, pecunijs alienis locupletarentur: & in fortunas uniuscuiusq; impetum facerent: & id nonmodo re prohibere non licet: sed ne uerbis quidem uituperare: tum uero in isto bello non recreatus, neq; restitutus, sed subactus, oppressusq; populus romanus est. uerũ longe aliter est: nihil horũ est Iudices: nõmodo non læditur causa nobilitatis: si istis hominibus resistetis: uerum etiam ornabitur. etenim qui hæc uituperare uolunt: Chrysogonum tantum posse queruntur. q laudare uolunt: concessum ei non esse commemorant. ac iam nihil est quod quisquam aut tam stultus, aut tam improbus sit: qui dicat: uellem quidem liceret: hoc dixissem. dicas licet. hoc fecissem. facias licet: nemo prohibet. hoc decreuissem. decerne: modo recte: omnes approbabunt. hoc iudicassem. laudabunt omnes: si recte & ordine iudicaris. dum necesse erat: resq; ipsa cogebat: unus omnia poterat. qui posteaquã magistratus creauit: legesq; constituit: sua cuiq; procuratio, authoritasq; est restituta. quam si retinere uolunt ij: qui receperunt: in perpetuũ poterunt obtinere. sin has cædes, & rapinas, & hos tantos, tamq; profusos sumptus aut facient: aut approbabunt: nolo in eos grauius quicquam, ne hominis quidem causa dicere. unum hoc dico: nostri isti nobiles, nisi uigilantes, & boni, & fortes, & misericordes erunt: ijs hominibus, in quibus hæc erunt: ornamenta sua concedãt necesse est. quapropter desinant aliquando dicere:

male aliquem locutum esse: si quis uere ac libere locutus sit: desinant suam causam cum Chrysogono communicare: desinant, si ille læsus sit: de se aliquid detractum arbitrari: uideant ne turpe, miserumq; sit: eos qui equestrẽ splendorem pati non potuerunt: serui nequissimi dominationem ferre posse. quæ quidem dominatio Iudices in alijs rebus antea uersabatur. nunc uero quam uiam muniet: quod iter affectet: uidetis: ad fidem, ad iusiurandum, ad iudicia uestra, ad id, quod solum propè in ciuitate sincerum, sanctumq; restat. Hic ne etiam sese putat aliquid posse Chrysogonus? hic etiã potens esse uult? O' rem miseram atq; acerbam. neq; mehercules hoc indigne fero: quod uerear: ne quid possit. uerum quod ausus est: quod sperauit sese apud tales uiros aliquid ad perniciem posse innocentis: id ipsum queror. icirco ne experrecta nobilitas armis atq; ferro Remp. recuperauit? ut ad libidinem suam liberti seruuliq; nobilium, bona, fortunas uestras, nostrasq; uexare possent? si id actũ est: fateor me errasse: qui hoc maluerim: fateor insanisse: qui cum illis senserim. tametsi inermis Iudices sensi. sin autem uictoria nobilium ornamento, atq; emolumento Reip. populoq; romano debet esse: tum uero optimo, et nobilissimo cuiq; meã orationem gratissimam esse oportet. quod si quis est: qui, & se, & causam lædi putet: cum Chrysogonus uituperetur: is causam ignorat: seipsum propè non nouit. causa enim splendidior fiet: si nequissimo cuiq; resistetur. ille improbissimus Chrysogoni fautor, qui sibi cum illo rationẽ communicatam putat: læditur: cum ab hoc splendore causæ separatur. uerum hæc omnis oratio (ut iam ante dixi) mea est: qua me uti Resp. et dolor meus, & istorum iniuria coegit. Sed Roscius ho-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

rum nihil indignum putat: neminem accusat: nihil de suo patrimonio quæritur: putat homo imperitus morũ, agricola, & rusticus, ista omnia, quæ uos per Syllá gesta esse dicitis: more, lege, iure gentium, facta. culpa liberatus, & crimine nefario solutus, cupit à uobis discedere. si hac indigna suspicione careat: animo æquo se carere suis omnibus commodis dicit. rogat: oratq; te Chrysogone: si nihil de patris fortunis amplissimis in suam rem conuertit: si nulla in re te fraudauit: si tibi optima fide sua omnia concessit: adnumerauit: appendit: si uestitum, quo ipse tectus erat: annulumq; dedit: os suum tibi tradidit: si ex omnibus rebus seipsum nudum, neq; præterea quicquam excepit: ut sibi per te liceat innocenti amicorum opibus uitam in egestate degere. prædia mea tu possides: ego aliena misericordia uiuo. concedo: & quod animus æquus est: & quia necesse est. mea domus tibi patet: mihi clausa est. fero. familia mea maxima uteris: ego seruum habeo nullum. patior: & ferendum puto. quid uis amplius? quid insequeris? quid oppugnas? qua in re tuam uoluntatem lædi à me putas? ubi tuis commodis officio? quid tibi obsto? si spoliorum causa uis hominem occidere: spoliasti. quid quæris amplius? si inimicitiarũ: quæ sunt tibi inimicitiæ cum eo: cuius antea prædia possedisti: quàm ipsum cognosti? sin metuis: ab eo ne aliquid metuis? quem uides ipsum ab sese tam atrocem iniuriam propulsare non posse? sin quod bona, quæ Roscij fuerunt: tua facta sunt: iccirco hunc illius filium studes perdere: non'ne ostendis id te uereri? quod præter cæteros tu metuere non debeas: ne quando liberis proscriptorum bona patria reddantur. facis iniuriam Chrysogone: si maiorem spem emptionis tuæ, in huius exitio po-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

nis: quàm in his rebus quas L. Sylla gessit. quod si tibi causa nulla est cur hunc miserum tanta calamitate affici uelis: si tibi omnia sua præter animam tradidit: nec sibi quicquam paternum, ne monumenti quidem causa reseruauit: per deos immortales quæ ista tanta crudelitas est? quæ tam fera immanisq; natura? quis unquam prædo fuit tam nefarius? quis pirata tam barbarus? ut cum integram prædam sine sanguine habere posset: cruenta spolia detrahere mallet? scis hunc nihil habere: nihil audere: nihil posse: nihil unquam contra rem tuã cogitasse: & tamen oppugnas eum: quem neq; metuere potes: neq; odisse debes: nec quicquam habere iam reliqui uides: quod ei detrahere possis. nisi hoc indignum putas: quod uestitum sedere in iudicio uides: quẽ tu è patrimonio tanquam è naufragio nudum expulisti. quasi uero nescias hunc & ali & uestiri à Cecilia Balearis filia, Nepotis sorore, spectatissima fœmina: quæ cum patrem clarissimum, amplissimos patruos, ornatissimum fratrem haberet: tamen, cum esset mulier: uirtute perfecit: ut quanto honore ipsa ex illorum dignitate afficeretur: non minora illis ornamenta ex sua laude redderet. an quod diligenter defenditur: id tibi indignum facinus uidetur? mihi crede: si pro patris eius hospitijs, et gratia uellent omnes huius hospites adesse: & auderent libere defendere: satis copiose defenderetur. sin autem pro magnitudine iniuriæ, proq; eo, quod summa Reip. in huius periculo tentatur: hæc omnes uindicarent: consistere mehercule uobis isto in loco non liceret. nunc ita defenditur: non sanè ut moleste ferre aduersarij debeant: neq; ut se potentia superari putent. quæ domi gerenda sunt: ea per Ceciliam transiguntur. fori iudicijq; rationem

Messala, ut uidetis Iudices, suscepit. qui si iam satis aeta
tis atq; roboris haberet: ipse pro Sex. Roscio diceret. quo=
niam ad dicendum impedimento est aetas, & pudor, qui
ornat aetatem: causam mihi tradidit: quem sua causa cu
pere, ac debere intelligebat. ipse assiduitate, consilio, au
thoritate, diligentia perfecit: ut Sex. Roscij uita erepta
de manibus sectorum, sententijs iudicium permittere-
tur. nimirum Iudices pro hac nobilitate pars maxima
ciuitatis in armis fuit: haec acta res est: uti nobiles resti-
tuerentur in ciuitatem: qui hoc facerent: quod facere Mes
salam uidetis: qui caput innocentis defenderent: qui in=
iuriae resisterent: qui quantum possent in salute alterius,
quam in exitio mallent ostendere. quod si omnes qui eo
dem loco nati sunt: facerent: & Resp. ex illis, & ipsi ex
inuidia minus laborarent. uerum si à Chrysogono Iu
dices non impetramus: ut pecunia nostra contentus sit:
uitam ne petat: si ille adduci non potest: ut cum ademe-
rit nobis omnia: quae nostra erant propria: ne lucem
quoq; hanc, quae communis est: eripere cupiat: si non satis
habet auariciam suam pecunia explere: nisi etiam cru
delitate sanguinis praeditus sit: unum perfugium Iudi=
ces, una spes reliqua est Sex. Roscio, eademq́; Reipubli-
cae: uestra pristina bonitas, & misericordia. quae si ma-
net: salui etiam nunc esse possumus. sin ea crudelitas,
quae hoc tempore in Rep. uersata est: uestros quoq; ani-
mos (id quod fieri profecto non potest) duriores, acerbio
resq́; reddidit: actũ est Iudices: inter feras satius est aeta
tem degere: quàm in hac tanta immanitate uersari. ad
eam ne rem uos reseruati estis? ad eam ne rem delecti?
ut eos condemnaretis: quos sectores, ac sicarij iugulare nõ
potuissent? solent hoc boni imperatores facere: cum prae

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

lium committunt: ut in eo loco, quo fugam hostium fore arbitrentur: milites collocent: in quos, si qui ex acie fugerint: de improuiso incidant. nimirum simuliter arbitrantur isti bonorum emptores, uos hic tales uiros sedere: qui excipiatis eos: qui de suis manibus effugerint. dij prohibeant Iudices: ut hoc, quod maiores consilium publicum uocari uoluerunt: præsidium sectorum existimetur. an uero Iudices uos non intelligitis? nihil aliud agi: nisi ut proscriptorum liberi quauis ratione tollantur? et eius rei initium in uestro iureiurando, atq; in Sex. Roscij periculo quæri? dubium est ad quem maleficium pertineat? cum uideatis ex altera parte sectorem, inimicum, sicarium, eundemq; accusatorem, hoc tempore: ex altera parte egentem, probatum suis filium: in quo nonmodo culpa nulla, sed ne suspicio quidem potuit consistere. nunquid hic aliud uidetis obstare Roscio? nisi quod patris bona uenierunt? quod si id uos suscipitis: & eadem in re operam uestram profitemini: si iccirco sedetis: ut ad uos adducantur eorum liberi, quorum bona uenierunt: cauete per deos immortales Iudices: ne noua, & multo crudelior per uos proscriptio instaurata esse uideatur. illam priorẽ, quæ facta est in eos, qui arma capere potuerunt: tamen senatus suscipere noluit: nequid acrius quàm more maiorum comparatum, publico consilio factum uideretur. hanc uero quæ ad eorum liberos, atque infantium puerorum incunabula pertinet: nisi hoc iudicio à uobis reijcitis: & aspernamini: uidete per deos immortales, quem in locum Remp. peruenturam putetis. homines sapientes, & ista authoritate, & potestate præditos, qua uos estis, ex quibus rebus maxime Resp. laborat, ijs maxime mederi conuenit.

uestrũ nemo est: quin intelligat populũ romanũ, q̃ quondã in hostes lenissimus existimabatur: hoc tẽpore domestica crudelitate laborare. hanc tollite ex ciuitate Iudices: hanc pati nolite diutius in hac Rep. uersari: quæ non modo id habet in se mali: quod tot ciues atrocissime sustulit: uerum etiam hominibus lenissimis ademit misericordiam consuetudine incommodorum. nam cum omnibus horis aliquid atrociter fieri uidemus: aut audimus: etiam, qui natura mitissimi sumus, assiduitate molestiarum sensum omnem humanitatis ex animis amittimus.

Desit fortasse quippiam.

PRO Q. ROSCIO COMOEDO. ORATIO III.

Multa, quæ desunt, quærenda.

-malitiam naturæ crederetur. is scilicet uir optimus, et singulari fide præditus, in suo iudicio suis tabulis testibus uti conatur. solent ferè dicere q per tabulas homines

citi pecuniam expensam tulerunt: ego ne talem uirum corrumpere potui? ut mea causa falsum in codicem referret? expecto quam mox Cherea hac oratione utatur: ego ne hanc manum plenam perfidiæ, & hos digitos meos impellere potui: ut falsum perscriberem nomen? quod si ille suas proferet tabulas: proferet suas quoq; Roscius. erit in illius tabulis hoc nomen. at huius non erit. cur potius illius, quàm huius crederetur? scripsisset ille: si non iussu huius expensum tulisset? non scripsisset hic, quod sibi expensum ferre iussisset? nam quemadmodum turpe est scribere, quod non debeatur: sic improbum est non referre, quod debeas. æque enim tabulæ cõdemnantur eius, qui uerum non retulit: & eius, qui falsum perscripsit. sed ego copia & facultate causæ confisus uide quo progrediar. si tabulas C. Fannius accepti, & expensi profert suas, in suam rem, suo arbitratu scri-

ptas: quo minus secundum illum iudicetis, non recuso. quis hoc frater fratri, quis parens filio tribuit? ut quodcunq; retulisset: id ratum haberet? ratum habebit Roscius. profer. quod tibi fuerit persuasum: huic erit persuasum: quod tibi fuerit probatum: huic erit probatum. paulo ante M. Perpenna P. Saturi tabulas poscebamus. nũc tuas C. Fannij Chereæ solius flagitamus: & quominus secundum eas lis detur, non recusamus. quid ita non profers? non conficit tabulas? immo diligentissime. nõ refert parua nomina in codices? immo omnis summas. leue, & tenue hoc nomen HS CCCLIII sunt? quomodo tibi tanta pecunia extraordinaria iacet? quomodo HS CCCLIII in codice accepti, et expensi non sunt? pro dij immortales, esse ne quenquam tanta audacia præditum? qui quod nomen referre in tabulas timeat: id petere audeat? quod in codicẽ iniuratus referre noluit: id iurare in litem non dubitet? quod sibi probare non possit: id persuadere alteri conetur? nimium cito ait me indignari de tabulis: non habere se hoc nomen in codice accepti, & expensi relatum confitetur: sed in aduersarijs patere contendit. usq; eo ne te diligis? & magnifice circunspicis? ut pecuniã non ex tuis tabulis, sed aduersarijs petas? suũ codicem testis loco recitare arrogantiæ est. suarum proscriptionum, et liturarum aduersaria proferre non amentia est? quod si eandem uim, diligentiam, authoritatemq; habent aduersaria, quam tabulæ: quid attinet codicem instituere? conscribere? ordinem conseruare? memoriæ tradere literarum uetustatem? sed si quod aduersarijs nihil credimus: idcirco codicem scribere instituimus: quod etiam apud omnis leue, & infirmum est: id apud iudicem graue & sanctum esse du-

cetur? quid est, quod negligenter scribamus aduersaria?
quid est quod diligenter conficiamus tabulas? qua de cau
sa? quia hæc sunt menstrua: illæ sunt æternæ: hæc delen
tur statim: illæ seruantur sancte: hæc parui temporis me
moriam, illæ perpetuæ existimationis fidem, & religio=
nem amplectuntur: hæc sunt deiecta: illæ in ordinem
confectæ. itaq; aduersaria in iudicium protulit nemo:
codicem protulit: tabulas recitauit. tu C. Piso tali fide,
uirtute, grauitate, authoritate ornatus, ex aduersarijs pe
cuniam petere non auderes. Ego quæ clara sunt consue
tudine, diutius dicere non debeo. illud uero, quod ad rē
uehementer pertinet, quæro: quàm pridem hoc nomen
Fanni in aduersaria retulisti? erubescit: quid respōdeat,
nescit: quid fingat extemplo, non habet. sunt duo men-
ses iam dices. tamen in codicem acceptum, & expensum
esse debuit. amplius sunt sex menses. cur tam diu iacet
hoc nomen in aduersarijs? quid si tandem amplius tri
ennium est? quomodo, cum omnes qui tabulas conficiāt,
menstruas penè rationes in tabulas transferant: tu hoc
nomen triennium amplius in aduersarijs iacere pate-
ris? utrum cætera nomina in codicem accepti, & expē=
si digesta habes? an non? si non: quomodo tabulas confi
cis? si etiam: quamobrem cum cætera nomina in ordinē
referebas: hoc nomen triennio amplius, quod erat in pri
mis magnum: in aduersarijs relinquebas? nolebas sci=
ri debere tibi Roscium. cur scribebas? rogatus eras, ne
referres. cur in aduersarijs scriptum habebas? Sed hæc
quanquam firma esse uideo: tamen ipse mihi satisfacæ-
re non possum: nisi à C. Fannio ipso testimonium sumo:
hanc pecuniam ei nō deberi. magnum est: quod conor:
difficile est: quod polliceor. nisi eundem et aduersarium

et testem habuerit Roscius: nolo uincat. pecunia tibi de-
bebatur certa: quæ nunc petitur per iudicem: in qua le-
gitimæ partis sponsio facta est. hic tu si amplius HS nũ
mo petisti: quàm tibi debitum est: causam ꝑdidisti: pro-
pterea quod aliud est iudicium: aliud est arbitrium. iu-
dicium est pecuniæ certæ: arbitrium incertæ. ad iudiciũ
hoc modo uenimus: ut totam litem aut obtineamus: aut
amittamus. ad arbitrium hoc animo adimus: ut neq; ni
hil, neq; tantum quantum postulauimus, consequamur.
Eius rei ipsa uerba formulæ testimonio sunt. quid est in
iudicio? directum, asperũ, simplex. si peteret HS LIII
dari: hic nisi planum facit HS LIII ad libellam si
bi deberi: causam perdit. quid est in arbitrio? mite, mo-
deratum, quanto æquius & melius, id clarius: ille tamẽ
confitetur, plus se petere: quàm debeatur. sed satis su-
perq; habere dicit: quod sibi ab arbitro tribuatur. itaq;
alter causæ confidit: alter diffidit. Quæ cũ ita sint: quæ-
ro abs te: q͞d ita de hac pecunia, de his ipsis HS LIII,
de tuarum tabularum fide, compromissum feceris: ar-
bitrum sumpseris: quanto æquius & melius sit dari re-
promittiq; si peteres. Quis in hanc rem fuit arbiter?
utinam is quidẽ romæ esset. romæ est. iam utinam ades-
set in iudicio. adest. utinam sederet in consilio C. Piso-
nis. ipse C. Piso est. eundem ne tu arbitrum & iudicem
sumebas? eidem & infinitam largitionem remittebas? et
eundem in angustissimam formulam sponsionis conclu-
debas? quis unquam ad arbitrum quantum petit tan-
tum abstulit? nemo. quantum enim æquius esset sibi da-
ri petit. de quo nomine ad arbitrum adisti: de eo ad iu-
dicem uenisti. cæteri cum ad iudicem causam labefacta-
ri animaduertunt: ad arbitrum confugiunt. hic ab ar-

bitro ad iudicem uenire est ausus. qui cum de hac pecunia, de tabularum fide arbitrum sumpsit: iudicauit sibi pecuniam non deberi. Iam duæ partes causæ sunt confectæ: adulterasse sese negat: expensum tulisse non dicit: cum tabulas non recitat. reliquum est ut stipulatum se esse dicat. præterea enim quemadmodum certam pecuniã petere possit, non reperio. stipulatus es? ubi? quo die? quo tempore? quo præsente? quis spopondisse me dicit. nemo. Hic ego si finem faciam dicendi: satis fidei et diligentiæ meæ, satis causæ, & controuersiæ, satis formulæ, & sponsioni, satis etiam iudici fecisse uidear: cur secundum Roscium iudicari debeat. pecunia petita est certa: cum tertia parte sponsio facta est. hæc pecunia necesse est, aut data, aut expensa lata, aut stipulata sit. datam non esse, Fannius confitetur: expensam latam nõ esse, codices Fannij confirmant: stipulatam non esse, taciturnitas testium concedit. quid ergo est? quod & res eius est: cuius & pecunia leuissima, & existimatio sanctissima fuit semper: & iudex est is: quem nos non minus bene de nobis existimare: quàm secundum nos iudicare uelimus: et aduocatio ea est: quam propter eximium splendorem, ut iudicem unum uereri debeamus: perinde ac si in hanc formulam omnia iudicia legitima, omnia arbitria honoraria, omnia officia domestica, conclusa & comprehensa sint: perinde dicemus. illa superior fuit oratio necessaria: hæc erit uoluntaria. illa ad iudicem: hæc ad C. Pisonem. illa pro reo: hæc pro Roscio. illa uictoriæ: hæc bonæ existimationis causa comparata. Pecuniam petis Fanni à Roscio: quam? dic audacter, & aperte: utrum quæ tibi ex societate debeatur? an quæ ex liberalitate huius promissa sit, & ostentata? quorum alterum est grauius,

& odiosius: alterum leuius, & facilius. Quae ex societa te debeatur? quid ais? hoc iam nec leuiter ferendum est: neq; negligenter defendendum. si qua enim sunt priuata iudicia summae existimationis, et penè dicam capitis: tria haec sunt: fiduciae, tutelae, societatis: aeque enim perfidiosum, & nefarium est, fidem frangere: quae continet uitã: & pupillum fraudare: qui in tutelam peruenit: & socium fallere: qui se in negocio coniunxit. Quae cum ita sint: qui sit, qui socium fraudarit & fefellerit, consideremus. dabit enim nobis iam tacite uita acta, in alterutrã partem firmum, & graue testimonium. Quintus Roscius? quid ais? non'ne ut ignis in aquam coniectus con tinuo restinguitur: & refrigeratur: sic referuens falsum crimen in purissimam et castissimam uitam collatum sta tim concidit: et extinguitur? Roscius socium fraudauit? potest hoc homini huic haerere peccatum? qui mediusfidius (audacter dico) plus fidei quàm artis, plus ueritatis, quã disciplinae possidet in se: quem populus Ro. meliorem ui rum, quàm histrionem esse arbitratur: qui ita dignissimus est scena, propter artificium: ut dignissimus sit curia, propter abstinentiam. sed quid ego ineptus de Roscio apud Pisonem dico? ignotum hominem scilicet pluribus uerbis commendo. est ne quisquam omnium mortalium: de quo melius existimes tu? est ne quisquam: qui tibi purior, pudentior, humanior, officiosior, liberalior'q; uideatur? quid tu Saturi, qui contra hunc uenis: existimas aliter? non'ne quotienscunq; in causa in nomen huius incidisti: totiens hũc et uirũ bonum esse dixisti: et honoris causa appellasti? quod nemo nisi aut honestissimo, aut amicissimo facere consueuit. qua in re mihi ridicule es uisus esse inconstans: qui eundẽ et laederes, & laudares: et ui-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

rum optimum, et hominem improbissimum esse diceres. eundē tu et honoris causa appellabas: & uirū primariū esse dicebas: & socium fraudasse arguebas. sed, ut opinor, laudem ueritati tribuebas: crimen gratiæ concedebas: de hoc ut existimabas, prædicabas: Chereæ arbitratu causam agebas. fraudauit Roscius. est hoc quidem auribus, animisq; hominum absurdum. quid si tandem aliquem timidum, dementem, diuitem, inertem, nactus esset: qui experiri non posset? tamen incredibile esset. ueruntamen quem fraudarit uideamus. C. Fannium Cheream Roscius fraudauit. oro, atq; obsecro, uos, qui nostis: uitam inter se utriusq; conferte: qui non nostis: faciem utriusq; considerate. non'ne ipsum caput, & supercilia illa penitus abrasa olere maliciam, & clamitare calliditatem uidentur? non ab imis unguibus usq; ad uerticem summum, si quam coniecturam affert hominibus tacita corporis figura: ex fraude, fallacijs, mendacijs, constare totus uidetur? qui idcirco capite, & supercilijs semper est rasis: ne ullum pilum uiri boni habere dicatur. cuius personam præclare Roscius in scæna tractare consueuit. neq; tamen pro beneficio ei par gratia refertur. nam ballionem illum improbissimum, et periurissimum lenonem cum agit: agit Cheream. persona illa lutulēta, impura, inuisa, in huius moribus, natura, uitaq́; est expressa. qui quamobrem Roscium similem sui in fraude, & malicia existimarit: nihil uidetur: nisi forte, quod præclare hunc imitari se in persona lenonis animaduertit. Quamobrem etiam atq; etiam considera C. Piso, quis quem fraudasse dicatur. Roscius Fānium? quid est hoc? probus improbum, pudens impudentem, periurum castus, callidum imperitus, libera-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

lis auidum . incredibile est . quemadmodum si Fannius Roscium fraudasse diceretur: utrunq; ex utriusq; persona uerisimile uideretur: & Fannium per maliciã fecisse: & Roscium per imprudentiam deceptum esse: sic cum Roscius Fannium fraudasse arguatur: utrunq; incredibile est: & Roscium quicquam per auaritiam appetisse: & Fannium quicquam per se bonitate amisisse. principia sunt huiusmodi . spectemus reliqua. HS LIII Q. Roscius fraudauit Fannium. qua de causa? subridet Saturius ueterator, ut sibi uidetur. ait propter ipsa HS LIII. uideo: sed tamen cur ipsa HS LIII tã uehementer concupierit quæro. Nam tibi M. Perpenna, C. Piso certe tanti non fuisset: ut socium fraudaretis. Roscio cur tanti fuerit: causam requiro. egebat? immo locuples erat. debebat? immo in suis summus uersabatur. auarus erat? immo etiã antequam locuples, semper liberalissimus, munificentissimusq; fuit. pro deũ hominũq; fidé: qui HS CCCLIII. CCCLIII. CCCLIII quæstus facere noluit: nã certe HS CCCLIII. CCCLIII. CCCLIII merere et potuit, et debuit: si potest dionysia HS CCCLIII. CCCLIII merere: is per summam fraudem, et maliciã, et perfidiã HS LIII appetijt? & illa fuit pecunia immanis: hæc paruula. illa honesta: hæc sordida. illa iucunda: hæc acerba. illa propria: hæc in causa, & in iudicio collocata. Decem his annis proximis HS sexagies honestissime consequi potuit. noluit: laborem quæstus recepit: quæstum laboris reiecit: populo Ro. adhuc seruire non destitit: sibi seruire iam pridem destitit. hoc tu unquam Fanni faceres? sed si hos quæstus recipere posses: non eodem tempore & gestum, & animam ageres? dic nunc te ab Roscio HS

LIII circunscriptum

LIII circunscriptum esse: qui tantas, et tā infinitas pecu nias non propter inertiam laboris, sed propter magnificentiam liberalitatis repudiarit. quid ego nunc illa dicam: quae uobis in mentem uenire certo scio? fraudabat te in societate Roscius. sunt iura: sunt formulae de omnibus rebus constitutae: nequis aut in genere iniuriae, aut ratione actionis errare possit. expressae sunt enim ex uniuscuiusq; dāno, dolore, incommodo, calamitate, iniuria, publicae à Praetore formulae: ad quas priuata lis ac commodatur. quae cum ita sint: cur non arbitrum pro socio adegeris Q. Roscium quaero. formulam non noras? notissima erat. iudicio graui experiri nolebas? quid ita? propter familiaritatem ueterem? cur ergo laedis? propter integritatem hominis? cur igitur insimulas? propter aegritudinem criminis? ita ne uero? quem per arbitrum circumuenire non posses: cuius de ea re proprium non erat iudicium: nunc per iudicem condemnabis: cuius de re nullum est arbitrium? quin tu hoc crimen aut obijce: ubi licet agere: aut tacere noli: ubi nō oportet. tametsi iā hoc tuo testimonio crimen sublatum est. nam quo tu tempore illa formula uti noluisti: nihil hunc in societate fraudis fecisse-

*

-in ditionem tabulas habet an non? si non habet: quemadmodum pactio est? si habet: cur non nominas? dic nunc Roscium abs te petisse ut familiarem suum sumeres arbitrum. non petijt. dic pactionem fecisse ut absolueretur. non pepigit. quaere quare sit absolutus? quod erat summa innocentia, & integritate. quid enim factum est? uenisti domum ultro Roscij: satisfecisti: quod temere commisisti, in iudicium ut denunciaret: rogasti ut ignosceret: te affuturum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

negasti: debere tibi ex societate nihil, clamitasti iudici. hic denunciauit: absolutus est. tamen fraudis ac furti mentionem facere audes? perstat in impudētia: pactionem eni inquit mecum fecerat. icirco uidelicet ne condemnaretur? quid erat causæ, cur metueret ne condemnaretur? res erat manifesta: furtum erat apertum. cuius rei furtum factum erat? exorditur magna cum expectatione ueteris histrionis exponere societatem. Panurgus inquit fuit Fannij. is fuit ei cum Roscio communis. hic primum quæstus est non leuiter Saturius: communem factum esse gratis cum Roscio: qui precio proprius fuisset Fannij. largitus est scilicet homo liberalis, & dissolutus, & bonitate affluens Fannius Roscio? sic puto. quoniam ille hic constitit paulisper: mihi quoq; necesse est paulum commorari. Panurgum tu Saturi proprium Fannij dicis fuisse. at ego totum Roscij fuisse contendo. quid erat enim Fannij? corpus. quid Roscij? disciplina. facies non erat, ars erat preciosa. ex qua parte erat Fannij: non erat HS LIII. ex qua parte erat Roscij: amplius erat HS CCCLIII. nemo enim illum ex trunco corporis spectabat: sed ex artificio Comico æstimabat. nam illa mēbra merere per se non amplius poterant duodecim æris: disciplina quæ erat ab hoc tradita: locabat se non minus HS CCCLIII. O' societatem captiosam & indignam: ubi alter HS LIII, alter CCCLIII quod sit, in societatem affert. nisi icirco moleste pateris: quod HS LIII tu ex arca proferebas: HS CCCLIII ex disciplina, & artificio Roscius promebat. quam enim rem, & expectationem, quod studium, & quem fauorem secum in scœnam attulit Panurgus? quod Roscij fuit discipulus: qui diligebant hunc: illi faue-

bant: qui admirabantur hunc: illum probabant: qui deniq; huius nomen audierant: illum eruditum et perfectum existimabant. sic est uulgus: ex ueritate paucа, ex opinione multa æstimat. quid sciret ille: perpauci animaduertebant: ubi didicisset: omnes quærebant. nihil ab hoc prauum, & peruersum produci posse arbitrabantur. si ueniret ab Statilio: tametsi artificio Rosciũ superaret: aspicere nemo posset. nemo enim sicut ex improbo patre probum filium nasci: sic ex pessimo histrione bonũ Comœdũ fieri posse existimaret. quia ueniebat à Roscio: plus etiam scire, quàm sciebat, uidebatur. quod item nuper in Erote Comœdo usu uenit. qui postea quàm è scœna non modo sibilis, sed etiam conuicio explodebatur: sicut in aram confugit in huius domum, disciplinam, patrocinium, nomen. itaq; perbreui tempore, qui ne in nouissimis quidem erat histrionibus: ad primos peruenit Comœdos. quæ res extulit eũ? una commendatio huius. qui tamen Panurgum illum, non solum ut Roscij discipulus fuisse diceretur: domum recepit: sed etiam summo cum labore, stomacho, miseriáq; erudijt. Iam quo quisq; est solertior, & ingeniosior: hoc docet iracundius, et laboriosius. quod enim ipse celeriter arripuit: id cum tarde percipi uidet: discruciatur. Paulo longius oratio mea prouecta est hac de causa: ut conditionem societatis diligenter cognosceretis. quæ deinde sunt consecuta? Panurgum inquit hunc seruum communem Q. Flauius Tarquiniensis quidam interfecit. in hanc rem inquit me cognitorem dedisti: lite contestata, iudicio damni iniuria constituto, tu sine me cum Flauio decidisti. utrum pro dimidia parte? an pro tota? planius dicam. utrum pro me? an & pro me, & pro te? pro me? potui: exemplo multorum

licitum est: iure fecerunt multi: nihil in ea re tibi iniuriæ feci: pete tu tuum: exige: et aufer, quod debetur: suā quisq; partem iuris possideat: & persequatur. at enim tu tuum negocium gessisti bene. gere & tu tuum bene. magno tuam dimidiam partem decidisti. magno & tu tuam partem decide. HS CCCLIII tu abstulisti. si fit hoc uero: HS CCCLIII tu quoq; aufer. sed hanc decisionem Roscij, oratione & opinione augere licet: re & ueritate mediocrem, et tenuem esse inuenietis. accepit eni agrum temporibus ijs: cum iacerent precia prædiorum. qui ager neq; uillam habuit: neq; ex ulla parte fuit cultus. qui nunc multo pluris est: quàm tunc fuit. neq; id est mirum: tum enim propter Reip. calamitates omnium possessiones erant incertæ: nunc deum immortalium benignitate, omnium fortunæ sunt certæ. tum erat ager incultus sine tecto: nunc est cultissimus cum optima uilla. ueruntamen, quoniam natura tam maliuolus es: nunquam ista te molestia, & cura liberabo. præclare suum negocium gessit Roscius: fundum fructuosissimum abstulit. quid ad te? tuam partem dimidiam quemadmodum uis decide. uertit hic rationem: et id quod probare non potest: fingere conatur. de tota re inquit decidisti. ergo huc uniuersa causa deducitur: utrum Roscius cum Flauio de sua parte, an de tota societate fecerit pactionem. nam ego Roscium si quid communi nomine tetigit: confiteor præstare debere societati. Societatis non suas lites redemit: cum fundum à Flauio accepit. quid ita satis non dedit amplius à se neminem petiturū? qui de sua parte decidit: reliquis integrā relinquit actionem. qui pro socijs transigit: satisdat neminem eorum postea petiturum. quid ita Flauio sibi cauere non uenit in men

tem? nesciebat uidelicet Panurgum fuisse in societate? scie bat. nesciebat Fannium Roscio esse socium? præclare. nam iste cum eo litem contestatam habebat. cur igitur decidit? & non restipulatur, neminem amplius petiturum? cur de fundo decidit? & iudicio non absoluitur? cur tam imperite facit? ut nec Roscium stipulatione alliget? neq; à Fannio iudicio se absoluat? Est hoc primum & ex conditione iuris: & ex consuetudine cautionis grauissimum, & firmissimum argumentum. quod ego pluribus uerbis amplecterer: si non alia certiora, & clariora testimonia in causa haberem. & ne forte me hoc frustra pollicitum esse prædices: te, te inquã Fanni ab tuis subsellijs contra te testem suscitabo. criminatio tua quæ est? Roscium cum Flauio pro societate decidisse. quo tempore? ab hinc annis XV. defensio mea quæ est? Rosciũ pro sua parte cum Flauio transegisse. repromittis tu ab hinc triennium Roscio. quid? recita istam restipulationem clarius. attende quæso Piso: Fannium inuitum, & huc, atq; illuc terguersantem testimonium contra se dicere cogo. quid enim restipulatio clamat? QVOD A FLAVIO ABSTVLERO, PARTEM DIMIDIAM INDE ROSCIO ME SOLVTVRVM SPONDEO. tua uox est Fanni. quid tu auferre potes à Flauio: si Flauius nihil debet? quid? hic porrò nunc restipulatur: quod iã pridẽ ipse exegit? q̃d uero Flauius tibi daturus est: q̃ Roscio omne quod debuit dissoluit? cur in re tã ueteri, in negocio tam confecto, in societate dissoluta, noua hæc restipulatio interponitur? quis est huius restipulationis scriptor? testis? arbiter? quis? tu Piso. tu enim Q. Roscium pro opera, labore, quod cognitor fuisset: quod uadimania obisset: rogasti ut Fan=

nio daret HS CCCLIII hac conditione: ut siquid ille exegisset à Flauio: partem eius dimidiam Roscio dissolueret. satis ne ista stipulatio dicere tibi uidetur aperte Roscium pro se decidisse? etenim forsitan hoc tibi ueniat in mentem: repromisisse Fannio Roscium: siquid à Flauio exegisset: eius partem dimidiam se domino exegisse. nihil. quid? tu non exitum exactionis: sed initium repromissionis spectare debes: neq; si ille persequendum: non quod in se fuit: iudicauit Roscium suas non societatis lites redemisse. quid si tandem planum facio post decisionem ueterem Roscij, post repromissionem recentem hanc Fannij, HS CCCLIII Fannium à Q. Flauio Panurgi nomine abstulisse? tamen diutius illudere uiri optimi existimationi Q. Roscij audebit? paulo ante quærebam: id quod uehementer ad rem pertinebat: qua de causa Flauius cum de tota lite faceret pactionem: neq; satis acciperet à Roscio: neq; iudicio absolueretur à Fannio. nunc uero (id quod mirum & incredibile est) requiro: quamobrem cum de tota re decidisset cum Roscio: HS CCCLIII separatim Fannio dissoluit? hoc loco Saturi quid pares respondere, scire cupio. utrum omnino Fannium à Flauio HS CCCLIII non abstulisse? an alio nomine, & alia de causa abstulisse? si alia de causa: quæ ratio tibi cum eo intercesserat? nulla. addictus erat tibi? non. frustra tempus contero. omnino inquit HS CCCLIII à Flauio nõ abstulit, neq; Panurgi nomine, neq; cuiusquã. si planum facio post hanc recentem stipulationem Roscij, HS CCCLIII à Flauio te abstulisse: nunquid causare: quin ab iudicio abeas turpissime uictus? quo teste igitur hoc planum faciam? uenerat, ut opinor, hæc res in iudicium? certe. quis erat

petitor? Fannius. quis reus? Flauius. quis iudex? Clu-
uius. ex his unus mihi testis est producendus: qui pecu-
niam datam dicat. quis est ex his grauissimus? sine con-
trouersia, qui omnium iudicio comprobatus est: iudex.
quem igitur ex his tribus à me testem spectabis? petito-
rem? Fannius est. contra se nunquam testimonium di-
cet. reum? Flauius est. is iam pridem est mortuus. si ui-
ueret, uerba eius audiretis. Iudicem? Cluuius est. quid
is dicit? HS CCCLIII Panurgi nomine Flauium
Fannio dissoluisse. quem tu si ex censu spectas: Eques Ro.
est: si ex uita: homo clarissimus est: si ex te: iudicem sum
psisti: si ex ueritate: id quod scire potuit: & debuit: di-
xit. nega, nega nunc, equiti romano, homini honesto,
iudici tuo, credi oportere. circunspicit: æstuat: negat nos
Cluuij testimonium recitaturos. recitabimus. erras: ina
ni & tenui spe te consolaris. recita testimonium T. Ma-
nilij, & C. Luscij Ocreæ duorum Senatorum homi-
num ornatissimorũ: qui ex Cluuio audierunt. utrum di
cis Luscio & Manilio, an & Cluuio non esse creden-
dum? planius, atq; apertius dicam. utrum Luscius &
Manilius nihil de HS CCCLIII ex Cluuio au-
dierunt? an Cluuius falsum Luscio, & Manilio di-
xit? hoc ego loco, soluto, & quieto sum animo: & quor
sum recidat responsum tuum non magnopere laboro. fir
missimis enim, & sanctissimis testimonijs uirorum op-
timorum causa Roscij communita est. si iam tibi deli-
beratum est: quibus abroges fidem iusiurandi: responde.
Manilio, & Luscio negas esse credendum? dic. aude. est
tuæ contumaciæ, arrogantiæ, uitæq; uniuersæ uox. quid
expectas, quàm mox ego Luscium & Manilium dicam
ordine esse senatores, ætate grandes natu, natura san-

ctos, & religiosos, copijs rei familiaris locupletes, et pecuniosos? non faciam. nihil mihi detrahã: cum illis exactæ ætatis seuerissime fructum, quem meruerunt, retribuã. magis mea adolescentia indiget illorum bona existimatione: quàm illorum seuerissima senectus desiderat meã laudem. Tibi uero Piso diu deliberandum, & concoquendum est: utrum potius Chereæ iniurato in sua lite, an Manilio et Luscio iuratis in alieno iudicio credas. Reliquum est ut Cluuiũ falsum dixisse Luscio, et Manilio cõtendat. quod si facit: qua impudẽtia est? eum ne testem improbabit: quem iudicem probarit? ei negabit credi oportere: cui ipse crediderit? eius testis ad iudicem fidẽ infirmabit: cuius propter fidem, & religionem iudicis testes comparabat? quem ego si ferrem iudicem, refugere non deberet: cum testem producam: reprehendere audebit? dixit enim inquit iniuratus Luscio, & Manilio. si diceret iuratus: crederes? at quid interest inter periurum, & mendacem? qui mentiri solet: peierare consueuit. quem ego ut mentiatur inducere possum: ut peieret exorare facile potero. nam qui semel à ueritate deflexit: hic non maiore religione ad periurium, quàm ad mendacium perduci consueuit. quis enim deprecatione deorum, non conscientiæ fide commouetur? propterea, quæ poena ab dijs immortalibus periuro, hæc eadem mẽdaci constituta est. non enim ex pactione uerborum, quibus iusiurandum comprehenditur: sed ex perfidia, & malicia, per quam insidiæ tenduntur alicui: dij immortales hominibus irasci, & succensere consuerunt. At ego hoc ex contrario contendo. leuior esset authoritas Cluuij: si diceret iuratus: quàm nunc est: cum dicat iniuratus. tum enim forsitan improbis nimis cupidus uidere-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tur: qui qua de re iudex fuisset: testis esset. nunc omnibus inimicis necesse est castissimus, & constantissimus esse uideatur: qui id quod scit: familiaribus suis dicit. dic nunc si potes: si res, si causa patitur: Cluuium esse mentitum. mentitus est Cluuius? Ipsa mihi ueritas manum iniecit: & paulisper consistere, & commorari cogit: unde hoc totum ductum & conflatum mendacium est. Roscius est uidelicet homo callidus, & uersutus: hoc initio cogitare cœpit. quoniam Fannius à me petit HS LIII: petam à C. Cluuio equite romano, ornatissimo homine, ut mea causa mentiatur: dicat decisionem factam esse: quæ facta non est: HS CCCLIII à Flauio data esse Fannio: quæ data non sunt. Est hoc principium improbi animi, miseri ingenij, nullius consilij. quid deinde? postea q̃ se præclare confirmauit: uenit ad Cluuium: quem hominem? leuem? imo grauissimum. mobilem? imo constantissimum. familiarem? imo alienissimum. hunc postea q̃ salutauit: rogare cœpit blãde, et cananne scilicet: mentire mea causa: uiris optimis, tuis familiaribus præsentibus, dic Flauiũ cum Fãnio de Panurgo decidisse: q̃ nihil trãsegit: dic HS CCCLIII dedisse: q̃ assem nullũ dedit. q̃d ille respõdit? ego uero cupide, et libẽter mentiar tua causa: & si quando me uis peierare: ut paululum tu compendij facias: paratum fore scito. non fuit causa: cur tantum laborem caperes: & ad me uenires. per nuncium hoc, quod erat tam leue, transigere potuisti. Pro deum hominumq; fidem: hoc aut Roscius unquam à Cluuio petijsset: si HS millies in iudicium haberet? aut Cluuius Roscio petenti concessisset: si uniuersæ prædæ particeps esset? uix medius fidius tu Fanni à Ballione, aut aliquo eius simili hoc expostulare auderes: & im-

petrare posses. quod cum est ueritate falsum: tum ratione quoq; est incredibile. obliuiscor enim Roscium, & Cluuium uiros esse primarios: improbos, temporis causa, esse fingo. falsum subornauit testem Roscius Cluuium. cur tam sero? cur cum altera pensio soluenda esset? non tum cum prima? nam iam antea HS LIII dissoluerat. deinde, si iam persuasum erat Cluuio ut mentiretur: cur potius HS CCCLIII, quàm CCCLIII CCCLIII CCCLIII data dixit Fannio à Flauio? cum ex restipulatione pars eius dimidia Roscij esset. Iam intelligis C. Piso sibi soli, societati nihil Rosciũ petisse. Hoc cum sentit Saturius esse apertum: resistere, & repugnare contra ueritatem non audet: aliud fraudis, & insidiarum in eodem uestigio diuerticulum reperit. petisse inquam suam partem Roscium à Flauio confiteor: uacuam, & integram reliquisse Fannij concedo. sed quod sibi exegit, id commune societatis factum esse contendo. quo nihil captiosius, neq; indignius potest dici. quæro enim: potueritne Roscius ex societate suam partem petere: nec ne? si non potuit: quemadmodum abstulit? si potuit: quemadmodum non sibi exegit? nam quod sibi petitur: certe alteri non exigitur. an ita est? si quid uniuersæ societatis fuisset: petisset: quod cum redactum esset: æqualiter omnes partirentur. nunquid petierit: quod suæ partis esset? nunquid cum abstulit, soli sibi exegit? quid interest, inter eum qui per se litigat: & qui cognitorem dat? qui per se litem contestatur: sibi soli petit. alteri nemo potest: nisi qui cognitor est factus. Ita ne uero? cognitor si fuisset tuus: quod uicisset iudicio, ferres tuum. suo nomine petijt. quod abstulit, sibi, non tibi exegit. Quod si quisquam petere po

test alteri, qui cognitor non est factus: quæro quid ita, cum Panurgus esset interfectus: & lis contestata cum Flauio damni iniuria esset: tu in eam litem cognitor Roscij sis factus? cum præsertim ex tua oratione, quodcunq; tibi peteres: huic peteres: quodcunq; tibi exigeres: id in societatem recideret. quod si ad Rosciũ nihil perueniret: quod tu à Flauio abstulisses: nisi te in suam litem dedisset cognitorem: ad te peruenire nihil debet: quod Roscius pro sua parte exegit: quoniam tuus cognitor nõ est factus. quid enim huic rei respondere poteris Fanni? cum de sua parte Roscius transegit cum Flauio: actionem tibi tuam reliquit an non? si non reliquit: quemadmodum HS CCCLIII ab eo postea exegisti? si reliquit: quid ab hoc petis: quod per te persequi & petere debes? Simillima enim, & maxime gemina societas hæreditatis est. quemadmodum socius in societate habet partem: sic hæres in hæreditate habet partem. ut hæres sibi soli non cohæredibus petit: sic socius sibi soli non socijs petit: & quemadmodum uterq; pro sua parte petit: sic pro sua parte dissoluit: hæres ex sua parte, qua hæreditatem adijt: socius ex ea, qua societatem coijt. quemadmodum suam partem Roscius suo nomine condonare potuit Flauio: ut eam tu non peteres: sic cum exegit suam partem: & tibi integram petitionem reliquit: tecum partiri non debet. nisi forte tu peruerso more quod huius est, ab alio extorquere nõ potes: huic eripere potes. perstat in sententia Saturius: quodcunq; sibi petat socius id societatis fieri. quod si ita est: quæ (malum) stultitia fuit: Roscius, qui ex iuris peritorum consilio & authoritate restipularetur à Fannio diligenter: ut quod is exegisset à Flauio, dimidiã par-

tem sibi dissolueret: siquidem sine cautione, et repromissione nihilo minus id Fannius societati, hoc est Roscio, debebat.

Desiderantur non paucæ.

ACCVSATIONIS IN C. VERREM LIBER PRIMVS: QVI DIVINATIO DICITVR. ORATIO IIII.

IQVIS ueſtrum Iudices, aut eorum, qui adſunt, forte miratur: me qui tot annos in cauſis, iudicijſq; publicis ita ſim uerſatus: ut defenderim multos: læſerim neminem: ſubito nunc mutata uoluntate ad accuſandum deſcendere: is ſi mei conſilij cauſam, rationemq; cognouerit: unà & id quod facio probabit: et in hac cauſa profecto neminem mihi eſſe præponendum actorem putabit. Cum quæſtor in Sicilia fuiſſem Iudices: itaq; ex ea prouincia deceſſiſſem: ut ſiculis omnibus iucundam diuturnamq; memoriam quæſturæ nominiſq; mei relinquerem: factum eſt: uti cum ſummum in ueteribus patronis multis, tum nonnullum etiam in me præſidiū ſuis fortunis conſtitutum eſſe arbitrarentur. qui nunc populati, atq; uexati, cuncti ad me publice ſæpe uenerunt: ut ſuarum fortunarum omnium cauſam, defenſionemq; ſuſciperem: me ſæpe eſſe pollicitum: ſæpe oſtendiſſe dicebant: ſiquod tempus accidiſſet: quo tempore aliquid à me requirerent: commodis eorum me non defuturum. ueniſſe tempus aiebant: non iam ut commoda ſua, ſed ut uitam ſalutemq; totius prouinciæ defenderem: ſeſe iam ne deos quidē in ſuis urbibus, ad quos confugerent: habere: quod eorum ſimulacra ſanctiſſima C. Verres ex

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

delubris religiosissimis sustulisset. quas res luxuries in flagitijs, crudelitas in supplicijs, auaricia in rapinis, superbia in contumelijs, efficere potuisset: eas omnes sese hoc uno Praetore per triennium pertulisse. rogare, & orare, ne illos supplices aspernarer: quos me incolumi nemini supplices esse oporteret. Tuli grauiter, & acerbe Iudices, in eum me locum adductum: ut aut eos homines spes falleret: qui opem à me, atq; auxilium petissent: aut ego, qui me ad defendendos homines ab ineunte adolescentia dedissem: tempore atq; officio coactus, ad accusandum traducerer. dicebam habere eos actorem Q. Cecilium: qui praesertim quaestor in eadem prouincia post me quaestorem fuisset. Quo ego adiumento sperabam hanc à me molestiam posse dimoueri: id mihi erat aduersarium maxime. nam illi multo mihi hoc facilius remisissent: si istum nõ nossent: aut si iste apud eos quaestor non fuisset. Adductus sum Iudices officio, fide, misericordia, multorum bonorum exemplo, ueteri consuetudine, institutoq; maiorum: ut onus hoc laboris, atq; officij, non ex meo, sed ex meorum necessariorum tempore mihi suscipiendum putarem. quo in negocio tamen illa me res Iudices consolatur: quod haec quae uidetur esse accusatio mea: non potius accusatio, quàm defensio est existimanda. defendo enim multos mortales, multas ciuitates, prouinciam Siciliam totam. quamobrẽ si mihi unus est accusandus: propemodum manere in instituto meo uideor: & non omnino à defendendis hominibus, subleuandisq; discedere. quod si hanc causam tam idoneam, tam illustrem, tam grauem non haberem: si aut hoc à me Siculi non petissent: aut mihi cum Siculis causa tantae necessitudinis non intercederet: & hoc, quod facio,

Reip. causa facere profiterer: ut homo singulari cupiditate, audacia, scelere praeditus, cuius furta, atq; flagitia non in Sicilia solum, sed in Achaia, Asia, Cilicia, Pamphilia, Romae deniq; ante oculos omnium, maxima, turpissimaq; nossemus: me agente in iudicium uocaretur: quis tandem esset: qui meum factum aut consilium posset reprehendere? Quid est, prò deum hominumq; fidem: in quo ego Reip. plus hoc tempore prodesse possim? quid est: quod aut Populo Ro. gratius esse debeat? aut socijs exterisq; nationibus optatius esse possit? aut saluti fortunisq; omnium magis accommodatum sit? Populatae, uexatae, funditus euersae prouinciae socij, stipendarijq; Populi romani afflicti, miseri, iam non salutis spem, sed exitij solacium quaerunt. Qui iudicia manere apud ordinem Senatorium uolunt: queruntur, accusatores se idoneos non habere. Qui accusare possunt: iudiciorum seueritatem desiderant. Populus R. interea, tametsi multis incommodis difficultatibusq; affectus est: tamen nihil aeque in Rep. atq; illam ueterem iudiciorum uim, grauitatemq; requirit. iudiciorum desiderio Tribunitia potestas efflagitata est. iudiciorum leuitate ordo quoq; alius ad res iudicandas postulatur. iudicum culpa atq; dedecore etiã Censorium nomen, quod asperius antea populo uideri solebat: id nunc poscitur: id iam populare, atq; plausibile factum est. In hac libidine hominum nocentissimorum, in Populi Ro. quotidiana querimonia, iudiciorum infamia, totius ordinis offensione, cum hoc unum his tot incommodis remedium esse arbitrarer: ut homines idonei, atq; integri causam Reip. legumq; susciperent: fateor me salutis omnium causa, ad eam partem

accessisse Reip. subleuandæ, quæ maxime laboraret. Nunc quoniam quibus rebus adductus ad causam accesserim demonstraui: dicendum necessario est de contentione nostra: ut in constituẽdo accusatore, quod sequi possitis: habeatis. Ego sic intelligo Iudices: cum de pecunijs repetundis nomen cuiuspiam deferatur: si certamen inter aliquos sit: cui potissimum delatio detur: hæc duo in primis spectari oportere: quem maxime uelint actorem esse ij, quibus factæ esse dicantur iniuriæ: & quem minime uelit is: qui eas iniurias fecisse arguatur. In hac causa Iudices tametsi utrunq; esse arbitror perspicuum: tamen de utroq; dicam: & de eo prius, quod apud uos plurimum debet ualere: hoc est de uolũtate eorum: quibus iniuriæ factæ sunt: quorum causa iudicium de pecunijs repetundis est constitutum. Siciliam prouinciam C. Verres per triennium depopulatus esse: Siculorum ciuitates uastasse: domos exinanisse: fana spoliasse dicitur. adsunt: queruntur Siculi uniuersi: ad meam fidem, quam habent spectatam iam, & diu cognitam: confugiunt: auxilium sibi per me à uobis atq; à Populi Ro. legibus petunt: me defensorem calamitatum suarum, me ultorem iniuriarum, me cognitorem iuris sui, me actorem causæ totius esse uoluerunt. Vtrum Q. Cecili hoc dices: me non Siculorum rogatu ad causam accedere? an optimorum fidelissimorumq; sociorum uoluntatem apud hos grauem esse non oportere? si id audebis dicere: quod C. Verres, cui te inimicum esse simulas: maxime existimari uult: Siculos hoc à me non petisse: primum causam inimici tui subleuabis: de quo non præiudicium, sed planè iudiciũ iam factum putatur: quod ita percrebuit, Siculos omnes actorem suæ causæ contra illius

iniurias quæsisse. hoc si tu inimicus eius, factum nega-
bis: quod ipse, cui maxime hæc res obstat: negare non
audet: uideto ne nimium familiariter inimicitias exerce
re uideare. deinde sunt testes uiri clarissimi nostræ ciui
tatis: quos omnes à me nominari non est necesse. eos qui
adsunt appellabo: quos, si mentirer, testes esse impudē-
tiæ meæ minime uellem. scit is, qui est in consilio C. Mar
cellus: scit is, quem adesse uideo: Cn. Lentulus Marcel=
linus: quorum fide, atq; præsidio Siculi maxime utun-
tur: quod omnino Marcellorum nomini tota illa prouin
cia adiuncta est. hi sciunt hoc nonmodo à me petitum
esse: sed ita sæpe, & ita uehementer esse petitum: ut aut
causa mihi suscipienda fuerit: aut officium necessitudi=
nis repudiandum. Sed quid ego his testibus utor? quasi
res dubia aut obscura sit. adsunt homines ex tota pro-
uincia nobilissimi: qui præsentes uos orant: atq; obse-
crant Iudices: ut in actore causæ suæ deligendo, uestrū
iudicium à suo iudicio ne discrepet. omnium ciuitatum
totius Siciliæ legationes adsunt: præter duas ciuitates:
quarum duarum si adessent: duo crimina uel maxi-
ma minuerentur: quæ cum his ciuitatibus C. Verri com=
municata sunt. At enim cur à me potissimum hoc præ-
sidium petiuerunt? si esset dubium, petissent à me præsi
dium, nec ne: dicerem cur petissent. nunc uero, cum id
ita perspicuum sit: ut oculis iudicare possitis: nescio cur
hoc mihi detrimento esse debeat: si id mihi obijciatur,
me potissimum esse delectum. uerum id mihi non sumo
Iudices: & hoc nonmodo in oratione mea non pono:
sed ne in opinione quidem cuiusquam relinquo: me o-
mnibus patronis esse præpositum. nō ita est. sed uniuscu=
iusq; temporis, ualetudinis, facultatis ad agendum, du-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.2.18

cta ratio est. mea fuit semper hæc in hac re uoluntas, & sententia: quemuis ut hoc mallent, de his qui essent idonei, suscipere, quàm me: me ut mallent, quàm neminem. Reliquum est iam: ut illud quæramus cum hoc constet, Siculos à me petisse: ecquid hanc rem apud uos, animosq; uestros ualere oporteat: ecquid authoritatis apud uos in suo iure repetundo socij Populi Ro. supplices uestri habere debeant. de quo quid ego plura commemorem? quasi uero dubium sit: quin tota lex de pecunijs repetundis sociorum causa constituta sit. nam ciuibus cum sunt ereptæ pecuniæ: ciuili ferè actione, & priuato iure repetuntur. hæc lex socialis est: hoc ius nationum exterarum est: hanc habent arcem minus aliquanto munitam nunc quidem quàm antea: uerum tamen, si qua reliqua spes est, quæ sociorum animos consolari possit: ea tota in hac lege posita est. cuius legis nonmodo à Populo romano, sed etiam ab ultimus nationibus iam pridem seueri custodes requiruntur. quis igitur est: qui neget: oportere eorũ arbitratu lege agi: quorum causa lex sit constituta? Sicilia tota si una uoce loqueretur: hoc diceret: quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in meis urbibus, sedibus, delubris fuit: quod in unaquaq; re beneficio Senatus Populiq; Ro. iuris habui: id mihi tu C. Verres eripuisti: atq; abstulisti. quo nomine abs te sestertium millies ex lege repeto. si uniuersa, ut dixi, prouincia loqui posset: hac uoce uteretur. quoniam id non poterat: harum rerum actorem quem idoneũ esse arbitrata est: ipsa delegit. In huiusmodi re quisquam tam impudẽs reperietur: qui ad alienam causam inuitis ijs, quorum negotium est: accedere, aut aspirare audeat? Si tibi Q. Cecili hoc Siculi dice-

rent: te non nouimus: nescimus quis sis: nunquam te antea uidimus: sine nos per eum nostras fortunas defendere: cuius fides est nobis cognita: nó ne id dicerent, quod cuiuis probare deberent? nunc hoc dicunt: utrũq; se nosse: alterum se cupere defensorem esse fortunarum suarum: alterum planè nolle. cur nolint: etiam si tacerẽt: satis dicunt. uerum non tacent. tamen his inuitissimus te offeres? tamen in aliena causa loquere? tamen eos defendes? qui se ab omnibus desertos potius, quàm abs te defensos esse malunt? tamen his operam tuam pollicebere? qui te neq; uelle suã causam, nec si cupias, posse arbitrantur. cur eorum spem exiguam reliquarum fortunarum, quam habent in legis et iudicij seueritate positam: ui extorquere conaris? cur te interponis inuitissimus his, quibus maxime lex consultum esse uult? cur de quibus in prouincia non optime es meritus: eos nunc planè fortunis omnibus conaris euertere? cur his non modo persequendi iuris sui, sed etiam deplorandæ calamitatis adimis potestatem? nam te actore quem eorum affuturum putas? quos intelligis non ut per te alium, sed ut per aliquem teipsum ulciscantur laborare? At enim solum id est: ut me Siculi maxime uelint: alterum illud credo obscurum est: à quo Verres minime se accusari uelit. Et quis unquam tam palàm de honore: tam uehementer de salute sua contendit? quàm ille, atq; illius amici, ut ne hæc mihi delatio detur? sunt multa: quæ Verres in me esse arbitratur: quæ scit in te Q. Cecili non esse: quæ cuiusmodi in utroq; nostrum sunt: paulo post commemorabo. nunc tantum id dicam: quod tacitus tu mihi assentiare: nullam rem in me esse: quam ille contemnat: nullam in te: quam pertimescat. itaq; magnus ille defensor,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

& amicus eius, tibi Hortensius suffragatur: me oppugnat. aperte ab iudicibus petit: ut tu mihi anteponare. & ait hoc se honeste, sine ulla inuidia, ac sine ulla offensione contendere. non enim inquit illud peto: quod soleo, cum uehementius contendi: impetrare: reus ut absoluatur: non peto. sed ut ab hoc potius quam ab illo accusetur: id peto. da mihi hoc: concede, quod facile est: quod honestum: quod non inuidiosum: quod cum dederis: sine ullo tuo periculo, sine infamia illud dederis: ut is absoluatur: cuius ego causa laboro. Et ait idem: ut aliquis metus adiunctus sit ad gratiam: certos esse in consilio: quibus ostendi tabellas uelit. id esse perfacile. non enim singulos ferre sententias: sed uniuersos constituere. ceratam unicuiq; tabellam dari cera legitima nõ illa infami ac nefaria. Atq; is non tam propter Verrem laborat: quàm quod eum minime res tota delectat. uidet enim si à pueris nobilibus, quos adhuc elusit: si à quadruplatoribus, quos non sine causa contempsit semper: ac pro nihilo putauit: accusandi uoluntas ad uiros fortes, spectatosq; homines translata sit: se in iudicijs dominari non posse. huic ego homini iam ante denuntio: si à me causam hác uos agi uolueritis: rationem illi defendendi totam esse mutandam: & ita tamen mutandam, ut meliore & honestiore cõditione sit: quàm qua ipse esse uult: ut imitetur homines eos: quos ipse uidit amplissimos L. Crassum, et M. Antonium: qui nihil se arbitrabantur ad iudicia, causasq; amicorum, præter fidem, & ingenium afferre oportere. nihil erit: quod me agente arbitretur iudicium sine magno multorum periculo posse corrumpi. Ego in hoc iudicio mihi Siculorum causam receptam, Populi Ro. susceptam esse arbitror: ut mihi non unus homo im

probus opprimendus ſit: id quod Siculi petiuerunt: ſed omnino improbitas, id quod populus Ro. iam diu flagitat: extinguenda, atq; delenda ſit. in quo ego quid eniti, aut quid efficere poſſim: malo in aliorum ſpe relinquere: quàm in oratione mea ponere. Tu uero Cæcili quid potes? quo tempore, aut qua in re, nonmodo ſpecimen cæteris aliquod dediſti? ſed tute tui periculum feciſti? in mẽtem tibi non uenit: quid negocij ſit, cauſam publicam ſuſtinere? uitam alterius totam explicare? atq; eam nonmodo in animis iudicum ſed etiam in oculis, conſpectuq; omnium exponere? ſociorum ſalutem, commoda prouinciarum, uim legum, grauitatem iudiciorum, defendere? cognoſce ex me: quoniã hoc primum tempus diſcendi nactus es: quàm multa eſſe oporteat in eo: qui alterum accuſet: ex quibus ſi unum aliquod in te cognoueris: ego iam tibi ipſe iſtuc, quod expetis: mea uoluntate concedam. primum integritatem, atq; innocentiam ſingularem. nihil eſt enim quod minus ferendũ ſit: quàm rationem ab altero uitæ repoſcere eum, qui non poſſit ſuæ reddere. hic ego de te plura non dicam: unum illud credo omnes animaduertere: & adhuc ab nullis niſi à ſiculis potuiſſe cognoſci: Siculos hoc dicere: cum eidem ſint irati: cui tute inimicum eſſe dicis: ſeſe tamen te actore ad iudicium non affuturos. quare negent: ex me non audies. hos patere id ſuſpicari, quod neceſſe eſt. illi quidem, ut eſt hominum genus nimis acutum, & ſuſpicioſum: non te ex Sicilia literas in Verrem deportare uelle arbitrantur: ſed cum iiſdem literis illius Prætura et tua Quæſtura conſignata ſit: aſportare te uelle ex Sicilia literas ſuſpicantur. deinde accuſatorem firmum, uerumq; eſſe oportet. eum ego ſi te putem cupere eſſe: faci

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

le intelligo esse non posse. Nec ea dico: quæ si dicam, ta-
men infirmare non possis. te, antequam de Sicilia deces-
seris: in gratiam redisse cum Verre: Potamonem scri-
bam, & familiarẽ tuum retentum esse à Verre in pro
uincia: cum tu decederes: M. Cecilium fratrem tuum le
ctissimum, atq; ornatissimum adolescentem nonmodo
non adesse: neq; tecum tuas iniurias persequi: sed esse cũ
Verre: cum illo familiarissime, atq; amicissime uiuere.
Sunt hæc, & alia in te falsi accusatoris signa permul-
ta: quibus ego nunc non utor. hoc dico: si te maxime cu
pias: tamen uerum accusatorem esse nõ posse. uideo enim
permulta esse crimina: quorum tibi societas cum Verre
eiusmodi est: ut ea in accusando attingere non audeas.
Queritur Sicilia tota C. Verrem ab aratoribus cum fru
mentum sibi in cellam imperauisset: & cum esset triti-
ci modius HS V: pro frumento in modios singulos duo-
denos sestertios exegisse. magnum crimen: ingens pecu
nia: furtum impudens: iniuria non ferẽda. ego hoc uno
crimine illum condemnem necesse est. tu Cecili quid fa-
cies? utrum hoc tantum crimen prætermittes? an obijcies?
si obijcies: id ne alteri crimini dabis? quod eodem tempo
re in eadem prouincia tu ipse fecisti? audebis ita accusa-
re alterum? ut quo minus tute condemnere: recusare nõ
possis? si prætermittes: qualis erit ista tua accusatio? quæ
domestici periculi metu, certissimi & maximi criminis
nonmodo suspicionem, uerum etiam mentionem ipsam
pertimescat. Emptum est ex S. C. frumentum ab Siculis
prætore Verre: pro quo frumento pecunia omnis soluta
non est. graue est hoc crimen in Verrẽ: graue me agen
te: te accusante nullum. eras enim tu quæstor: pecuniam
publicam tu tractabas. ex qua, etiam si cuperet prætor:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tamen ne qua deductio fieret: magna ex parte tua potestas erat. huius quoq; igitur criminis te accusante mentio nulla fiet. silebitur toto iudicio de maximis, & notissimis illius furtis, & iniurijs. mihi crede Caecili non potest in accusando, socios uere defendere is, qui cum reo criminum societate coniunctus est. Mancipes à ciuitatibus pro frumento pecuniam exegerunt. quid? hoc Verre praetore factum est solum? non: sed etiam quaestore Caecilio. quid igitur? daturus es huic crimini, quod & potuisti prohibere ne fieret: & debuisti? an totum id relinques? ergo id omnino Verres in iudicio suo non audiet: quod cum faciebat: quemadmodum defensurus esset: non reperiebat. Atq; ego haec quae in medio posita sunt: commemoro. sunt alia magis occulta furta: quae ille, ut istius credo animos, atq; impetus retardaret: cum quaestore suo benignissime communicauit. haec tu scis ad me esse delata: quae si uelim proferre: facile omnes intelligent: uobis inter uos nonmodo uoluntatem fuisse coniunctam: sed ne praedam quidem adhuc esse diuisam. quapropter si tibi indicium postulas dari: quod tecum una feceris: concedo: si id lege permittitur. sin autem de accusatione dicimus: concedas oportet ijs, qui nullo suo peccato impediuntur: quominus alterius peccata demonstrare possint. Ac uide quantum interfuturum sit inter meam, atque tuam accusationem. ego etiam quae tu sine Verre commisisti: Verri crimini daturus sum: quod te non prohibuerit: cum summam ipse haberet potestatē. tu contra, ne quae ille quidē fecit, obijcies: ne qua ex parte coniunctus cum eo reperiare. quid illa Caecili? contemnenda ne tibi uidentur esse? sine quibus causa sustineri, praesertim tanta, nullo modo potest. aliqua facul-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tas agendi: aliqua dicendi consuetudo: aliqua in foro, iu
dicijs, legibus, aut ratio, aut exercitatio. Intelligo quàm
scopuloso, difficiliq; in loco uerser. nam cum omnis arro
gantia odiosa est: tum illa ingenij, atq; eloquentiæ multo
molestissima. quamobrem nihil dico de meo ingenio: neq;
est quod possim dicere: neq; si esset: dicerem. aut enim id
mihi satis est: quod est de me opinionis: quicquid est: aut si
id parum est: ego maius id commerando facere non pos-
sum. de te Cæcili iam mehercule hoc extra hanc contentio
nem certamenq; nostrum familiariter tecum loquar. tu
ipse quemadmodum existimes uide etiam, atq; etiam: &
tu te collige: & qui sis, & quid facere possis, considera.
putas ne te posse de maximis, acerbissimisq; rebus, cum
causam sociorum fortunasq; prouinciæ, ius Populi Ro=
mani, grauitatem iudicij, legumq; susceperis: tot res, tam
graues, tam uarias, uoce, memoria, consilio, ingenio, susti
nere? putas ne te posse, quæ C. Verres in Quæstura, quæ
in legatione, quæ in Prætura, quæ Romæ, quæ in Ita-
lia, quæ in Achaia, Asia, Pãphiliaq; patrarit: ea quẽ=
admodum locis, temporibusq; diuisa sint: sic criminibus
& oratione distinguere? putas ne posse, id quod in eius-
modi reo maxime necessarium est: facere: ut quæ ille li-
bidinose, quæ nefarie, quæ crudeliter fecerit: ea æque
acerba & indigna uideantur esse ijs, qui audient: atq;
illis uisa sunt: qui senserunt? magna sunt ea, quæ dico.
mihi, mihi crede: noli hæc contemnere. dicenda: demon=
stranda: explicanda sunt omnia: causa non solum expo
nenda: sed etiam grauiter copioseq; agenda est: perficien
dum est, si quid agere aut perficere uis: ut homines te nõ
solum audiant: uerum etiam libenter, studioseq; audi-
ant. in quo si te multum natura adiuuaret: si optimis à

pueritia disciplinis, atq; artibus studuisses: & in his elaborasses: si literas græcas Athenis, non Lilybei, latinas Romæ, non in Sicilia didicisses: tamen esset magnū, tantam causam, tam expectatam, & diligentia consequi: & memoria complecti: & oratione exponere: & uoce, & uiribus sustinere. Fortasse dices, quid? ergo hæc in te sunt omnia? utinam quidem essent. ueruntamen ut esse possent: magno studio mihi à pueritia est elaboratum. quod si ego hæc propter magnitudinem rerum, ac difficultatem assequi non potui: q in omni uita nihil aliud egi: quàm longe tu te ab his rebus abesse arbitrare? quas nonmodo antea nunquam cogitasti: sed ne nunc quidē, cum in eas ingrederis: quæ & quantæ sint: suspicari potes. Ego, qui, sicut omnes sciunt: in foro in iudicijsq; ita uerser: ut eiusdem ætatis aut nemo, aut pauci, plures causas defenderint: & qui omne tempus, quod mihi ab amicorum negocijs datur: in his studijs, laboribusq; consumā: quo paratior ad usum forensem, promptiorq; esse possim: tamen ita deos mihi uelim propitios: ut cum illius temporis mihi uenit in mentem: quo die citato reo mihi dicendum sit: non solum commoueor animo: sed etiam toto corpore perhorresco. iam nunc mente, & cogitatione prospicio: quæ tum studia hominum, qui concursus futuri sint: quantam expectationem magnitudo iudicij sit allatura: quantam auditorum multitudinem C. Verris infamia concitatura: quantam deniq; audientiam orationi meæ improbitas illius factura sit. quæ cum cogito: iam nunc timeo, quidnam pro offensione hominum, qui illi inimici, infensiq; sunt: & expectatione omnium, & magnitudine rerum, dignum eloqui possim. tu horum nihil metuis: nihil cogitas: nihil laboras. si quid ex uete=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

re aliqua oratione: Iouem ego Optimum Maximum: aut: uellem si fieri potuisset Iudices: aut aliquid eiusmo di ediscere potueris: præclare te paratum in iudiciũ uen turum arbitraris. Ac si nemo tibi responsurus esset: tamen ipsam causam, ut ego arbitror: demonstrare nõ posses. nunc ne illud quidem cogitas? tibi cum homine disertissimo, & ad dicendum paratissimo futurum esse certamen? qui cum modo disserendum, modo omni oratione pugnandum, certandumq; sit: cuius ego ingenium ita laudo: ut non pertimescam: ita probo: ut me ab eo delectari facilius, quàm decipi putem posse. nunquam ille me opprimet consilio: nunquam ullo artificio peruertet: nunquam ingenio me suo labefactare, atq; infirmare conabitur: noui omnes hominis petitiones, rationesq; dicendi: sæpe in ijsdem, sæpe in contrarijs causis uersati sumus. ita contra me ille dicet: quamuis sit ingeniosus: ut nonnullum etiam de suo ingenio iudicium fieri arbitretur. te uero Cecili quemadmodum sit elusurus: quàm omni ratione iactaturus: uidere iam uideor: quotiens ille tibi potestatem opinionemq; facturus sit: ut eligas utrum uelis: factum esse, necńe: uerum esse, an falsum: utrum dixeris: id contra te futurum. qui tibi æstus, qui error, quæ tenebræ dij immortales erunt, homini minime malo? quid cum accusationis tuæ membra diuidere cœperit? et in digitis suis singulas partes causæ constituere? quid cũ unũquodq; transigere? expedire? absoluere? ipse profecto metuere incipies: ne innocenti periculum facesseris. quid cum commiserari, conqueri, & ex illius inuidia deonerare aliquid, & in te traijcere cœperit? commemorare quæstoris cum prætore necessitudinem constitutam? morem maiorum? sortis religionem? poteris ne eius ora-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tionis ſubire inuidiam? uide modo: etiã, atq; etiã conſide-
ra: mihi enim uidetur periculum fore: ne ille nonmodo
uerbis te obruat: ſed geſtu ipſo, ac motu corporis præ-
ſtringat aciem ingenij tui: teq; ab inſtitutis tuis, cogitatio-
nibusq; abducat. Atq; huiuſce rei iudicium iam conti-
nuo uideo futurum. ſi enim mihi hodie reſpondere ad
hæc quæ dico, potueris: ſi ab iſto libro, quem tibi ma-
giſter ludi neſcio quis ex alienis orationibus compoſitum
dedit: uerbo uno diſceſſeris: poſſe te et illi quoq; iudicio nõ
deeſſe, et cauſæ atq; officio tuo ſatisfacere, arbitrabor. ſin
mecum in hac proluſione nihil fueris: quẽ te in ipſa pu-
gna cũ acerrimo aduerſario fore putemus? Eſto: ipſe nihil
eſt: nihil poteſt: at uenit paratus cum ſubſcriptoribus exer
citatis, & diſertis. eſt tamen hoc aliquid: tametſi non eſt
ſatis. omnibus enim rebus is, qui princeps in agendo
eſt: ornatiſſimus, & paratiſſimus eſſe debet. ueruntã-
men L. Apuleium eſſe uideo proximum ſubſcriptorẽ,
hominem non ætate, ſed uſu forenſi, atq; exercitatione
tyronem. deinde, ut opinor, habet Allienum, hũc tamen
à ſubſellijs: qui quid in dicendo poſſit: nunquam ſatis at-
tendi: in clamando quidem uideo eũ eſſe bene robuſtum,
atq; exercitatum. in hoc ſpes tuæ ſunt omnes. hic, ſi tu
eris actor conſtitutus: totum iudicium ſuſtinebit. ac ne is q̃
dem tantum contendet in dicendo: quantum poteſt: ſed
conſulet laudi, & exiſtimationi tuæ: & ex eo quod ip
ſe poteſt in dicendo, aliquantum remittet: ut tu tandem
aliquid eſſe uideare. ut in actoribus græcis fieri uide
mus: ſæpe illum qui eſt ſecundarum, aut tertiarum par
tium: cum poſſit aliquanto clarius dicere: quàm ipſe
primarum: multum ſummittere: ut ille princeps quàm
maxime excellat. ſic faciet Allienus: tibi ſeruiet: tibi le

nocanabitur: minus aliquanto contendet: quàm potest. iam hoc considerate: cuiusmodi accusatores in tanto iudicio simus habituri: cum & ipse Allienus ex ea facultate, si quam habet: aliquantum detracturus sit: & Cecilius tum denique se aliquid facturum putet: si Allienus minus uehemens fuerit: & tibi primas in dicendo partes concesserit. Quartum quem sit habiturus, non uideo: nisi quem forte ex illo grege oratorum, qui subscriptionem sibi postularunt, cuicunq; uos delationem dedissetis. ex quibus alienissimus hominibus ita paratus uenis: ut tibi hospes aliquis sit recipiendus. quibus ego non sum tantum honorem habiturus: ut ad ea, quæ dixerint, certo loco, aut singulatim unicuiq; respondeam. sic breuiter, quoniam non consulto, sed casu in eorum mentionem incidi: quasi præteriens satisfaciam uniuersis. Tanta ne uobis inopia uideor esse amicorum? ut mihi non ex his, quos mecum adduxerim: sed de populo subscriptor addatur? uobis autem tãta ĩopia reorũ? ut mihi causam præripere conemini potius, q̃ aliquos à columna Menia uestri ordinis reos reperiatis? custodem inquit Tullio me apponite. quid? mihi quàm multis custodibus opus erit? si te semel ad meas capsas admisero? qui non solum nequid enuncies: sed etiam nequid auferas: custodiendus sis? sed de isto custode toto sic uobis breuissime respondebo. non esse hos tales uiros commissuros: ut ad causam tantam, à me susceptam, mihi creditam, quisquam subscriptor me inuito aspirare possit. etenim fides mea custodem repudiat: diligentia speculatorem reformidat. uerum ut ad te redeam Cecili: quàm multa te deficiant uides: quam multa sint in te, quæ reus nocens in accusatore suo cupiat

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

esse: profecto iam intelligis. quid ad hæc dici potest? non enim quæro quid tu dicturus sis. uideo mihi non te, sed hunc librum esse responsurum: quem monitor tuus hic tenet. qui si te recte monere uolet: suadebit tibi: ut hinc discedas: neq; mihi uerbum ullum respondeas. qd enim dices? an id quod dictitas: iniuriam tibi fecisse Verrem? arbitror. neq; enim esset uerisimile: cum omnibus Siculis faceret iniurias: te illi unum eximium, cui consuleret: fuisse. sed cæteri Siculi ultorem suarum iniuriarum inuenerunt. tu dum tuas iniurias per te, id quod non potes: persequi conaris: id agis: ut cæterorum quoq; iniuriæ sint impunitæ, atq; inultæ. & hoc te præterit: non id solum spectari solere: qui debeat: sed etiam illud: qui possit ulcisci. in quo utrunq; sit: eum superiorem esse: in quo alterum: in eo, non quid is uelit: sed quid facere possit: quæri solere. Quod si ei potissimum censes permitti oportere accusandi potestatem: cui maximã C. Verres iniuriam fecerit: utrum tandẽ censes hos iudices grauius ferre oportere? te ab illo esse læsum: an Prouinciam Siciliam esse uexatam, ac perditam? opinor concedis, multo hoc esse grauius: & ab omnibus ferri grauius oportere. concede igitur: ut tibi anteponatur in accusando prouincia. nam prouincia accusat: cum is agit causam: quem sibi illa defensorem sui iuris, ultorem iniuriarum, actorem totius causæ adoptauit. At eam tibi C. Verres fecit iniuriam: quæ cæterorũ quoq; animos posset alieno incommodo commouere. minime. nam id quoq; ad rem pertinere arbitror: qualis iniuria dicatur: quæ causa inimicitiarum proferatur. cognoscite ex me. nam iste eam profecto, nisi planè nihil sapit: nunquam proferet. Agonis est quædam lilybeta=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

na, liberta Veneris Erycinæ: quæ mulier ante hunc quæstorem copiosa planè, & locuples fuit. ab hac præfectus Antonij quidam symphoniacos seruos abducebat per iniuriam: quibus se in classe uti uelle dicebat. tum illa, ut mos in Sicilia est omnium Venereorum, et eorum qui à Venere se liberauerunt: ut præfecto illi religionem Veneris, nomenq; obijceret: dixit & se, & omnia sua Veneris esse. ubi hoc quæstori Cecilio, uiro optimo, & homini æquissimo nunciatum est: uocari ad se Agonidem iubet. iudicium dat statim: si pateret eam se, & sua Veneris esse dixisse. iudicant Recuperatores id, quod necesse erat: neq; enim erat cuiquam dubiũ, quin illa dixisset. iste in possessionem bonorum mulieris mittit: ipsam Veneri in seruitutem adiudicat. deinde bona uendit: pecuniam redigit. ita dum pauca mancipia Veneris nomine Agonis, ac religione retinere uult: fortunas omnes libertatemq; suã istius iniuria perdidit. Lilybeum Verres uenit postea: rem cognoscit: factum improbat: cogit quæstorem suum pecuniam, quam ex Agonidis bonis redegisset: eam mulieri omnem annumerare: & reddere. Est adhuc, id quod uos omnes admirari uideo: non Verres, sed Q. Mutius. quid enim facere potuit elegantius ad hominum existimationem? æquius ad leuandam mulieris calamitatem? uehementius ad quæstoris libidinem coercendam? summe hæc omnia mihi uidentur esse laudanda. sed repente è uestigio ex homine, tanquam aliquo Circeo poculo, factus est Verres. redit ad se, atq; ad mores suos. nam ex illa pecunia magnam partem ad se uertit: mulieri reddidit quantulum uisum est. Hic tu si læsum te à Verre esse dices: patiar: & concedam: si iniuriam tibi factã

quereris: defendam: & negabo. Deinde de iniuria, quæ tibi facta sit: neminem nostrum grauiorem iudicem esse oportet: quam teipsum, cui facta dicitur. si tu cũ illo postea in gratiam redisti: si domu illius aliquotiens fuisti: si ille apud te postea cœnauit: utrum te perfidiosum, an præuaricatorem existimari mauis? uideo esse necesse alterutrum. sed ego tecum in eo non pugnabo: quominus, utrum uelis eligas. Quid si ne iniuriæ quidem, quæ tibi ab illo facta sit: causa remanet? quid habes: quod possis dicere: quamobrẽ nonmodo mihi, sed cuiquã anteponare? nisi forte illud, quod dicturum te esse audio: quæstorem illius fuisse. quæ causa grauis esset: si certares mecum uter nostrum illi amicior esse deberet. in contentione suscipiendarum inimicitiarum, ridiculum est putare, causam necessitudinis, ad inferendum periculum iustam uideri oportere. etenim si plurimas à tuo prætore iniurias accepisses: tamen eas ferendo maiorem laudem, quàm ulciscendo mererere. cum uero nullum illius in uita rectius factum sit: quàm id quod tu iniuriam appellas: hi statuent hanc causam, quam ne in alio quidem probarent: in te iustam ad necessitudinem uiolandam uideri? qui si summam iniuriam ab illo accepisti: tamen quoniam quæstor eius fuisti: non potes eum sine ulla uituperatione accusare: si uero nulla tibi facta est iniuria: sine scelere eum accusare non potes. quare cum incertum sit de iniuria: quenquam esse horum putas: qui non malit te sine uituperatione, quàm cum scelere discedere? At uide quid differat inter meã opinionem ac tuam. tu cum omnibus rebus inferior sis: hac una in re te mihi anteferri putas oportere: quod quæstor illius fueris. ego si superior cæteris rebus esses:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

te hanc unam ob causam accusatorem repudiari putarem oportere. sic enim à maioribus nostris accepimus: prætorem quæstori suo, parentis loco esse oportere: nullam neq; iustiorem, neq; grauiorem causam necessitudinis posse reperiri: quàm coniunctionem sortis, quàm prouinciæ, quàm officij, quàm publicam muneris societatem. Quamobrem si iure eum possis accusare: tamen, cum is tibi parentis numero fuisset: id pie facere nó posses. cum uero neq; iniuriã acceperis: & prætori tuo periculum crees: fatearis necesse est: te illi iniustum impiumq; bellum inferre conari. etenim ista quæstura ad eam rem ualet: ut elaborandum tibi in ratione reddenda sit: quamobrem, qui quæstor eius fueris: accuses. non ut ob eam ipsam causam postulandum sit: ut tibi potissimum accusatio detur. neq; ferre unquam uenit in contentionem de accusando qui quæstor fuisset: quin repudiaretur. Itaq; neq; L. Philoni in C. Seruilium nominis deferendi potestas est data: neq; M. Aurelio Scauro in L. Flaccum: neq; Cn. Pompeio in T. Albutium: quorum nemo propter indignitatem repudiatus est: sed ne libido uiolandæ necessitudinis authoritate iudicum comprobaretur. Atq; ille Cn. Pompeius ita cum C. Iulio contendit: ut tu mecum. quæstor enim Albutij fuerat: ut tu Verris. Iulius hoc secum authoritatis ad accusandum afferebat: quod ut hoc tempore nos ab Siculis, sic tum ille ab Sardis rogatus ad causam accesserat. Semper hæc causa plurimum ualuit: semper hæc ratio accusandi honestissima, pro socijs, pro salute prouinciæ, pro exterarum nationum commodis, inimicitias suscipere: ad periculum accedere: operam studium laborem interponere. etenim si probabilis est eorum causa, qui iniurias

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

sa, qui iniurias suas persequi uolunt: qua in re dolori suo non Reip. commodis seruiunt: quanto illa causa honestior? quæ non solum probabilis uideri, sed etiá grata esse debet: nulla priuatim accepta iniuria, sociorum atq; amicorum Populi Ro. dolore atq; iniurijs commoueri. Nuper cum in P. Gabinium uir fortissimus & innocentissimus L. Piso delationem nominis postularet: & contra Q. Cecilius peteret: isq́; se ueteres inimicitias iam diu susceptas persequi diceret: cum authoritas & dignitas Pisonis ualebat plurimum: tum illa erat causa iustissima: quod eum sibi Achei patronum adoptarant. etenim cum lex ipsa de pecunijs repetundis sociorum, atq; amicorum Populi Ro. causa parata sit: iniquum est, non eum legis iudicijq́; actorem idoneum maxime putari: quem actorem causæ suæ socij, defensoremq́; fortunarum suarum potissimum esse uoluerút. An quod ad commemorandum est honestius: id ad probandum non multo uideri debet æquius? utra igitur est splendidior? utra illustrior commemoratio? accusaui eum, qui cum quæstor fueram: qui cum me sors consuetudoq́; maiorum, qui cum me deorum hominumq́; iudicium coniunxerat. an, accusaui rogatu sociorum, atq; amicorú: delectus sum ab uniuersa prouincia: qui eius iura fortunasq́; defenderem. dubitare quisquam potest: quin honestius sit eorum causa apud quos quæstor fueris: quàm eum cuius quæstor fueris, accusare? Clarissimi uiri nostræ ciuitatis, temporibus optimis, hoc sibi amplissimum, pulcherrimumq́; ducebant: ab hospitibus, clientibusq́; suis, ab exteris nationibus, quæ in amicitiam Populi Ro. ditionemq́; essent: iniurias propulsare: corúq; fortunas defendere. M. Catonem illum sapientem clarissi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

mum uirum, et prudentissimũ, cum multis graues inimi citias gessisse accepimus, propter Hispanorũ, apud quos Consul fuerat: iniurias. nuper Cn. Domitium scimus Decimo Syllano diẽ dixisse propter unius hominis Egritomari paterni amici, atq; hospitis iniurias. neq; enim magis animos hominum nocentium res unquam ulla commouit: quàm hæc maiorum consuetudo longo interuallo repetita, atq; relata. sociorum quærimoniæ delatæ ad hominem non inertissimum: susceptæ ab eo: qui uidebatur eorum fortunas fide, diligentiáq; sua posse defendere. Hoc timent homines: hoc laborant: hoc institui, atq; adeo institutum referri, ac renouari moleste ferunt. putant fore: uti, si paulatim hæc consuetudo serpere, ac prodire cœperit: per homines honestissimos, uirosq; fortissimos, non imperitos adolescentulos, aut illiusmodi quadruplatores leges iudiciáq; administrentur. cuius consuetudinis, atq; instituti patres maioresq; nostros non pœnitebat: tum cum P. Lentulus is, qui princeps Senatus fuit: accusabat M. Aquilium, subscriptore C. Rutilio Rufo: aut cum P. Africanus homo uirtute, fortuna, gloria, rebus gestis amplissimus, posteaquam bis Consul & Censor fuerat: L. Cottam in iudicium uocabat. iure tum florebat Populi Ro. nomen: iure authoritas huius imperij, ciuitatisq; maiestas grauis habebatur. nemo mirabatur in Africano illo, quod in me nunc homine paruis opibus, ac facultatibus prædito, simulant sese mirari: cum moleste ferunt. quid sibi iste uult? accusatorem ne se existimari? qui antea defendere consueuerat? nunc præsertim ea iam ætate: cum ædilitatem petat? Ego uero ætatis non modo meæ, sed multo etiam superioris, & honoris amplissimi puto esse: & accusare improbos: & miseros

calamitosósq; defendere. Et profecto aut hoc remediũ est ægrotæ, ac propè desperatæ reipublicæ, iudicijsq; corruptis, ac contaminatis paucorũ uicio, ac turpitudine: hoĩes ad legum defensionem, iudiciorumq; authoritatem quã honestissimos, & integerrimos, diligentissimosq; accedere: aut, si ne hoc quidem prodesse poterit: profecto nulla unquam medicina his tot incommodis reperietur. nulla salus Reip. maior est: quàm eos, qui alterũ accusant: non minus de laude, de honore, de fama sua, quàm illos, qui accusantur: de capite, ac fortunis suis ꝑtimescere. itaq; semper hi diligentissime, laboriosissiméq; accusarũt: qui se ipsos in discrimen existimationis uenire arbitrati sunt. Quamobrem hoc statuere iudices debetis: Q. Cecilium, de quo nulla unquam opinio fuerit: nullaq; in hoc ipso iudicio expectatio futura sit: qui neq; ut ante collectam famam conseruet: neq; uti reliqui temporis spem confirmet, laborat: non nimis hanc causam seuere, non nimis accurate, non nimis diligenter acturum. habet enim nihil: quod in offensione deperdat: ut turpissime flagitiosissiméq; discedat. nihil de suis ueteribus ornamentis requirit. A nobis multos obsides habet Populus romanus: quos ut incolumes conseruare, tueri, confirmare, ac recuperare possimus: omni ratione erit dimicandum. habet honorem: quem petimus: habet spem: quam propositam nobis habemus: habet existimationem multo sudore, labore, uigilijsq; collectam: ut si in hac causa nostrũ officium, ac diligentiam probauerimus: hæc, quæ dixi, retinere per Populum Ro. incolumia, ac salua possimus. si tantulum offensum, titubatumq; sit: ut ea, quæ singulatim ac diu collecta sunt: uno tempore uniuersa perdamus. Quapropter Iudices uestrum est, deligere quẽ exi

stmetis facillime posse magnitudinem causæ, ac iudicij su stinere fide, diligentia, consilio, authoritate. Vos si mihi Q. Ceciliũ anteposueritis: ego me dignitate superatum non arbitrabor: Populus Ro. ne tam honestam, tam seueram, diligentem'q; accusationem neq; uobis placuisse, neq; ordini uestro placere, arbitretur: prouidete.

ACCVSATIONIS IN C. VERREM

LIBER II. ORATIO V.

q VOD erat optandum maxime Iudices: & quod unum ad inuidiam uestri ordinis, infamiam'q; iudiciorum sedandã, maxime pertinebat: id non humano consilio, sed propè diuinitus datum, atq; oblatum uobis summo Reip. tempore uidetur. inueterauit enim iam opinio perniciosa Reip. uobis'q; periculosa: quæ nonmodo romæ, sed & apud exteras nationes omniũ sermone percrebuit: his iudicijs, quæ nunc sint: pecuniosum hominem, quamuis sit nocens: neminem posse damnari. nunc in ipso discrimine ordinis, iudiciorum'q; uestrorum, cũ sint parati, qui contionibus, & legibus, hanc inuidiam senatus inflammare conentur: reus in iudicium adductus est C. Verres, homo uita, atq; factis, omnium iam opinione damnatus, pecuniæ magnitudine, sua spe, & prædicatione absolutus. Huic ego causæ Iudices cum summa uoluntate, & expectatione populi ro. actor accessi non ut augerem inuidiam ordinis: sed ut infamiæ com

muni succurrerem. adduxi enim hominem: in quo reconciliare existimationem iudiciorum amissam: redire in gratiam cum Populo romano: satisfacere exteris nationibus possetis: depeculatorem ærarij, uexatorē Asiæ, atq; Pamphyliæ, prædonem iuris urbani, labem atque perniciem prouinciæ Siciliæ. de quo si uos seuere, religioseq; iudicaueritis: authoritas ea, quæ in uobis remanere debet: hærebit. sin istius ingentes diuitiæ iudiciorū religionem, ueritatemq; perfregerint: ego hoc tamen assequar: ut iudiciū potius Reipublicæ, q̄ aut reus iudicijs, aut accusator reo defuisse uideatur. Equidem, ut de me confitear Iudices: cum multæ mihi à C. Verre insidiæ terra mariq; factæ sint: quas partim mea diligentia deuitarim: partim amicorum studio, officioq; repulerim: nunquam tamen, neq; tantum periculum mihi adire uisus sum: neq; tantopere pertimui: ut nunc in ipso iudicio. neq; tantum me expectatio accusationis meæ, concursusq; tantæ multitudinis, quibus ego rebus uehementissime perturbor: commouet: quantum istius insidiæ nefariæ: quas uno tempore mihi, M. Glabrioni Prætori, socijs, exteris nationibus, ordini, nomini deniq; senatorio facere conatur. qui ita dictitat: ijs esse metuendum: qui quod ipsis solis satis esset: surripuissent: se tantum rapuisse: ut id multis satis esse possit. nihil esse tam sanctum: quod non uiolari: nihil tam munitum: quod non expugnari pecunia possit. quod si quàm audax est ad conandum: tam esset obscurus in agendo: fortasse aliqua in re nos aliquando fefellisset. uerum hoc adhuc percommode cadit: quod cum incredibili eius audacia singularis stulticia coniuncta est. nam ut apertus in corripiēdis pecunijs fuit: sic in spe corrumpendi iudicij perspicua sua

consilia, conatusq́; omnibus fecit. semel ait se in uita pertimuisse: tum cum primum reus à me factus sit: quod cum è prouincia recens esset: inuidiáq́; & infamia non recenti, sed uetere ac diuturna flagraret: tum ad iudicium corrumpendum tempus alienum offenderet. Itaq; cum ego diem in Siciliam inquirendi perexiguam postulauissem: inuenit iste qui sibi in Achaiam biduo breuiorem diem postularet: non ut idem conficeret diligentia, & industria sua: quod ego meo labore, & uigilijs consecutus sum. etenim ille Achaicus inquisitor ne Brundusium quidem peruenit: ego Siciliam totam quinquaginta diebus sic obij: ut omnium populorum, priuatorumq́; literas, iniuriasq́; cognoscerem. ut perspicuum cuiuis esse possit: hominem ab isto quæsitum esse: non qui reum suum adduceret: sed qui meum tempus obsideret. Nunc homo audacissimus, atq; amentissimus hoc cogitat. intelligit me ita paratum, atq; instructum in iudicium uenire: ut nonmodo in auribus uestris, sed in oculis omnium sua furta, atq; flagitia defixurus sim. uidet senatores multos esse testes audaciæ suæ: uidet multos Equites romanos: frequentes præterea ciues, atq; socios, quibus ipse insignes iniurias fecerit: uidet etiam tot graues ab amicissimis ciuitatibus legationes cum publicis authoritatibus, ac testimonijs conuenisse. quæ cum ita sint: usq; eo de omnibus bonis male existimat: usq; eo senatoria iudicia perdita, profligatáq; esse arbitratur: ut hoc palàm dictitet: non sine causa se cupidum pecuniæ fuisse: quoniam tantum in pecunia præsidium experiatur esse: sese (id quod difficillimum fuerit) tempus ipsum emisse iudicij sui: quo cætera facilius emere posset: ut quoniam criminum uim subterfugere nullo modo poterat:

procellam temporis deuitaret. quod si nonmodo in causa, uerum in aliquo honesto præsidio, aut in alicuius eloquentia, aut gratia, spem aliquam collocasset: profecto nõ hæc omnia colligeret: atq; aucuparetur: non usq; eo despiceret, contemneretq; ordinem senatorium: ut arbitratu eius deligeretur ex senatu, qui reus fieret: qui, dum hic quæ opus essent, compararet: causam interea ante eũ diceret. quibus ego rebus quid iste speret: & quo animum intendat: facile perspicio. quamobrem uero se confidat aliquid perficere posse hoc Glabrione Prætore, et hoc consilio intelligere non possum. unum illud intelligo: quod prætor in reiectione iudicum iudicauit: ea spe istum fuisse præditum: ut omnem rationem salutis in pecunia poneret: hoc erepto præsidio, ut nullam sibi rem adiumento fore arbitraretur. etenim quod est ingenium tantum? quæ tanta facultas dicendi, & copia? quæ istius uitam tot uicijs flagitijsq; coniunctam, iam pridem omnium uoluntate iudicioq; damnatam, aliqua ex parte possit defendere? cuius ut adolescentiæ maculas ignominiasq; prætereã: quæstura primus gradus honoris qd aliud habet in se: nisi Cn. Carbonem spoliatum à quæstore suo pecunia publica? nudatum & proditum consulem? desertum exercitum? relictam prouinciam? sortis necessitudinem, religionemq; uiolatam? Cuius legatio exitium fuit Asiæ totius, & Pamphyliæ. quibus in prouincijs multas domos, plurimas urbes, omnia fana depeculatus est: cum in Cn. Dolobellam scelus suum illud pristinum renouauit, & instaurauit quæstorium: cum eum, cui legatus, & proquæstore fuisset: & in inuidiam suis maleficijs adduxit: & in ipsis periculis nõ solum deseruit: sed etiam oppugnauit: ac prodidit. Cu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ius prætura urbana ædium sacrarum fuit, publicorũq; operum depopulatio: simul in iure dicendo bonorum possessionumq; contra omnium instituta addictio, et condonatio. Iam uero omnium uiciorum suorum plurima & maxima constituit monimenta, & indicia in prouincia Sicilia: quam iste per triennium ita uexauit: ac perdidit: ut ea restitui in antiquum statum nullo modo possit: uix autem per multos annos innocentesq; prætores aliqua ex parte recreari aliquando posse uideatur. Hoc prætore Siculi neq; suas leges, neq; nostra Senatus consulta, neq; communia iura, tenuerunt. tantum qsq; habet in Sicilia quantũ hominis auarissimi, et libidinosissimi aut imprudentiam subterfugit: aut sacietati superfuit. nulla res per triennium nisi ad nutum istius iudicata est: nulla res cuiusquam tam patria, atq; auita fuit: quæ nõ ab eo, imperio istius abiudicaretur: innumerabiles pecuniæ ex aratorum bonis nouo nefarioq; instituto coactæ: socij fidelissimi in hostium numero existimati: Ciues Ro. seruilem in modum cruciati, & necati: homines nocentissimi propter pecuniam iudicio liberati: honestissimi, atq; integerrimi absentes rei facti, indicta causa damnati, & eiecti: portus munitissimi, maximæ tutissimæq; urbes, piratis, prædonibusq; patefactæ: nautæ, milites q; Siculorum, socij nostri, atq; amici fame necati: classes optimæ, atq; opportunissimæ cum magna ignominia Populi Ro. amißæ, & perditæ. idem iste Prætor monumenta antiquissima partim regum locupletissimorum, quæ illi ornamento urbibus esse uoluerunt: partim etiam nostrorum Imperatorum, quæ uictores ciuitatibus Siculis aut dederunt: aut reddiderunt: spoliauit: nudauitq; omnia. neq; hoc solum in statuis

publicis, ornamentisq; fecit: sed etiam delubra omnia sanctissimis religionibus consecrata, depeculatus est. deum deniq; nullum Siculis, qui ei paulo magis affabre atq; antiquo artificio factus uideretur: reliquit. In stupris uero, & flagitijs nefarias eius libidines commemorare pudore deterreor. simul illorum calamitatem commemorando augere nolo: quibus liberos coniugesq; suas integras ab istius petulantia conseruare non licitum est. At enim hæc ita commissa sunt ab isto: ut non cognita sint ab omnibus. hominem esse arbitror neminem: qui nomen istius audierit: quin facta quoq; eius nefaria commemorare possit. ut mihi magis timendum sit: ne multa crimina prætermittere, quàm ne qua in istum fingere existimer. neq; enim mihi uidetur hæc multitudo, quæ ad audiendum conuenit: cognoscere ex me causam uoluisse: sed ea, quæ scit: mecum recognoscere. Quæ cum ita sint: iste homo amens, ac perditus alia mecum ratione pugnat. non id agitur: ut alicuius eloquentiam mihi opponat: non gratia, non authoritate cuiusquam, non potentia nititur. simulat his se rebus confidere. sed uideo quid agit: neq; enim agit occultissime: proponit inania mihi nobilitatis, hoc est hominum arrogantium nomina: qui non tam me impediunt: quod nobiles sunt: quàm adiuuant: quod noti sunt: simulat se eorum præsidio confidere: cum interea aliud quiddam iam diu machinetur. Quam spem nũc habeat in manibus: & quid moliatur: breuiter iam Iudices exponam: sed prius ut ab initio res ab eo constituta sit: quæso cognoscite. Vt primum è prouincia redijt: redemptio est huius iudicij facta grandi pecunia: mansit in conditione atq; pacto usq; ad eum finem: dum

Iudices reiecti sunt. posteaquam reiectio iudicium facta est: quod et in sortitione, istius spem fortuna populi romani, et in reijciendis iudicibus, mea diligentia istorũ impudentiam uicerat: renunciata est tota conductio. praeclare se res habebat: libelli nominum uestrorum consilijq; huius, in manibus erant omnium: nulla nota, nullus color, nullae sordes uidebantur his sententijs allini posse. cum iste repente ex alacri, atq; laeto, sic erat humilis, atq; demissus: ut nonmodo populo romano, sed etiam sibi ipse condemnatus uideretur. Ecce autem repente, his diebus paucis, comitijs consularibus factis, eadem illa uetera consilia pecunia maiore repetuntur: eaedemq; uestrae famae, fortunisq; omnium insidiae per eosdem homines comparantur. quae res primo Iudices pertenui nobis argumento, indicioq; patefacta est. post aperto suspicionis introitu ad omnia intima istorum consilia sine ullo errore peruenimus. nam ut Hortensius Cons. designatus domum reducebatur e campo cum maxima frequentia à multitudine: fit obuiam casu ei multitudini C. Curio: quem ego hominem honoris potius, quam contumeliae causa nominatum uolo. etenim ea dicam: quae ille si commemorari noluisset: non tanto in conuentu, tam aperte, palamq; dixisset: quae tamen à me pedetentim, cauteq; dicentur: ut amicitiae nostrae, & dignitatis illius habita ratio esse intelligatur. uidet ad ipsum fornicem fabianum in turba Verrem: appellat hominem: & ei uoce maxima uictoriam gratulatur: ipsi Hortensio, qui consul erat factus: propinquis necessarijsq; eius, qui tum aderant: uerbum nullum facit: cum hoc consistit: hunc amplexatur: hunc iubet sine cura esse. renuncio inquit tibi: te hodiernis comitijs esse absolutum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

quod cum tam multi homines honestissimi audissent: statim ad me defertur. immo uero, ut quisq; me uiderat, narrabant. alijs illud indignum, alijs ridiculum uidebatur. ridiculum ijs, qui istius causam in testium fide, in criminum ratione, in iudicum potestate, non in comitijs consularibus positam arbitrabantur. indignum ijs, qui altius perspiciebant: & hanc gratulationem ad iudicium corrumpendum spectare arbitrabantur. etenim sic ratiocinabantur: sic honestissimi homines inter se, & mecum loquebantur: aperte iam & perspicue nulla esse iudicia: qui reus pridie iam ipse se condemnatum putabat: is posteaquam defensor eius Consul est factus absoluitur. quid igitur? quod tota Sicilia quod omnes Siculi, omnes negociatores, omnes publicæ, priuatæq; literæ Romæ sunt: nihil ne id ualebit? nihil, inuito Cons. designato. quid Iudices? non crimina, non testes, non existimationem populi Ro. sequentur? non: omnia in unius potestate, ac moderatione uertentur. uere loquar Iudices: uehementer me hæc res commouebat. optimus enim quisq; ita loquebatur: iste quidem tibi eripietur: sed nos non tenebimus iudicia diutius. etenim quis poterit Verre absoluto de transferendis iudicijs recusare? erat omnibus molestum: neq; eos tam istius perditi subita lætitia, quàm hominis amplissimi noua gratulatio commouebat. cupiebam dissimulare, me id moleste ferre: cupiebam animi dolorē uultu tegere: & taciturnitate celare. ecce autem illis ipsis diebus, cum prætores designati sortirentur: et M. Metello obtigisset: ut ijs de pecunijs repetundis quæreret: nunciatur mihi, tantam gratulationem isti esse factam: ut is quoq; domum pueros mitteret: qui uxori suæ nunciarent. sanè ne hæc qui-

dem res mihi placebat: neq; tantopere quid in hac sorte metuendum mihi esset: intelligebam. unum illud ex hominibus certis, ex qbus omnia comperi: reperiebam: fiscos complures cum pecunia siciliensi à quodam senatore ad Equitem Romanum esse translatos: ex his quasi X fiscos ad senatorem illum relictos esse comitiorum nomine: diuisores omnium tribuum noctu ad istum uocatos. ex quibus quidam qui se omnia mea causa facere debere arbitrabatur: eadem illa nocte ad me uenit. demonstrat qua iste oratione usus esset: commemorasse istum quam liberaliter eos tractasset etiam antea: cum ipse præturam petisset: & proximis consularibus, prætorijsq; comitijs: deinde esse pollicitum quantum uellent pecuniæ: si me ædilitate deiecissent. hoc alios negasse audere: alios respondisse: non putare id perfici posse. inuentum tamen esse fortem amicum, ex eadem familia Q. Verrem Romilia ex optima diuisorum disciplina, patris istius discipulum, atq; amicum: qui HS quingentis millibus depositis, id se perfecturũ polliceretur: & fuisse tamen nonnullos: qui se una facturos esse dicerent. quæ cum ita essent: sanè beniuolo animo me, ut magnopere cauerem, præmonebat. Sollicitabar rebus maximis uno, atq; eo perexiguo tempore. urgebát comitia. & his ipsis oppugnabar grandi pecunia. instabat iudiciũ. ei quoq; negocio fisci sicilienses minabantur. agere, quæ ad iudicium pertinebant libere, comitiorum metu deterrebar. petitioni toto animo seruire, propter iudicium non licebat. minari deniq; diuisoribus ratio nó erat: propterea, quod eos intelligere uidebam, me hoc iudicio districtum, atq; obligatum futurum. Atq; hoc ipso tempore Siculis denunciatum esse audio, primum ab

Hortensio, domum ad illum ut uenirent. siculos sanè in eo liberos fuisse: qui quamobrem accerserentur, cum intelligerent: non uenisse. interea comitia nostra, quorum iste se, ut cæterorũ hoc anno comitiorum, dominum esse arbitrabatur: haberi cœpta sunt. cursare iste homo potens, cum filio blando, & gratioso circum tribus: paternos amicos, hoc est diuisores appellare omnes: & conuenire. quod cum esset intellectum: & animaduersum: fecit animo libentissimo populus romanus: ut cuius diuitiæ me de fide deducere non potuissent: ne eiusdem pecunijs de honore deijcerer. posteaquam illa petitionis magna cura liberatus sum: animo cœpi multo magis uacuo, ac soluto, nihil aliud nisi de iudicio agere: & cogitare. Reperio Iudices hæc ab istis consilia inita, & constituta: ut quacunq; opus esset ratione, res ita duceretur: ut apud M. Metellum prætorem causa diceretur. in eo esse hæc commoda: primum M. Metellum amicissimum: deinde Hortensium Cons. non solum, sed etiã Q. Metellum: qui quàm isti sit amicus attendite. dedit enim prærogatiuam suæ uoluntatis eiusmodi: ut isti pro prærogatiuis iam reddidisse uideatur. an me taciturũ tantis de rebus existimauistis? & in tanto Reip. existimationisq; meæ periculo cuiquam consulturum potius: quàm officio & dignitati meæ? accersit alter Cons. designatus Siculos: ueniunt nonnulli: propterea quod Q. Metellus esset prætor in Sicilia: cum ijs ita loquitur: se Consulem esse: fratrem suum, alterum Siciliam prouinciam obtinere: alterum esse quæsiturum de pecunijs repetundis: Verri ne noceri possit multis rationibus esse prouisum. quid est quæso Metelle iudicium corrumpere? si hoc non est? testes, præsertim Siculos, timidos homines, et afflictos,

nõ solum authoritate deterrere: sed etiã Consulari metu, & duorum prætorũ potestate? qd faceres pro homine innocente, & propinquo? cum propter hominem perditissimum, atq; alienissimum, de officio, ac dignitate decedis? & committis: ut, quod ille dictitat: alicui, qui te ignorat: uerum esse uideatur? nam hoc Verrem dicere aiebant: te non fato, ut cæteros ex uestra familia, sed opera sua Consulem factum. Duo igitur Conss. & quæsitor erunt ex illius uoluntate. non solum effugiemus inquit hominem in quærendo nimium diligentem, nimium seruientem populi existimationi, M. Glabrionem: accedet nobis etiam illud: iudex est M. Cesonius collega nostri accusatoris, homo in rebus iudicandis spectatus, & cognitus: quem minime expediat esse in eo consilio: quod conemur aliqua ratione corrumpere: propterea, quod iam antea, cum iudex in Iuniano consilio fuisset: turpissimum illud facinus nõ solum grauiter tulit: sed etiam in medium protulit. hunc Iudicem ex Cal. Iun. non habebimus. Q. Manlium, & Q. Cornificium duos seuerissimos, atq; integerrimos iudices, quod Tr. Pl. tum erunt: iudices non habebimus. P. Sulpitius iudex tristis, & integer magistratum ineat necesse ẽ nonis decẽbribus. M. Crepereius ex acerrima illa equestri familija, & disciplina, L. Cassius ex familia tum ad cæteras res, tum ad iudicandum seuerissima, Cn. Tremellius homo summa religione, & diligentia, tres hi homines ueteres Tribuni militares sunt designati: ex Cal. Ianuar. non iudicabunt. subsortiemur etiam in M. Metelli locum: quoniam is huic ipsi quæstioni præfuturus est. ita secundum Cal. Ian. & prætore, & propè toto consilio commutato, magnas accusa-

toris minas, magnamq; iudicij expectationem ad nostrum arbitrium, libidinemq; eludemus. nonæ sunt hodiæ sextiles: hora nona conuenire cœpistis. hunc diem iam ne numerant quidem. decem dies sunt ante ludos uotiuos: quos Cn. Pompeius facturus est. hi ludi dies quindecim auferent: deinde continuo Romani consequẽtur. ita propè XL diebus interpositis, tum deniq; se ad ea, quæ à nobis dicta erunt: responsuros esse arbitrantur. deinde se ducturos & dicendo, & accusando facile ad ludos uictoriæ. cum his plebeios esse coniunctos: secundum quos aut nulli aut pauci dies ad agendũ futuri sunt. ita defessa, ac refrigerata accusatione rem integram ad M. Metellum esse uenturam. quem ego hominem si eius fidei diffisus essem: iudicem non retinuissem. nunc tamen eo animo sum: ut eo iudice quàm prætore hanc rem transigi malim: & iurato suam, quàm iniurato aliorum tabellas committere. Nunc ego Iudices iam uos consulo: quid mihi faciendum putetis. id enim consilij mihi profecto taciti dabitis: quod egomet mihi necessario capiendum intelligo. si utar ad dicendum meo legitimo tempore: mei laboris, industriæ, diligentiæq; capiam fructum: & ex accusatione perficiam: ut nemo unquam post hominum memoriam paratior, uigilantior, compositior ad iudicium uenisse uideatur. sed in hac laude industriæ meæ, reus ne elabatur summum periculum est. quid est igitur, quod fieri possit? non obscurum opinor, neq; absconditum. fructum istum laudis, qui ex perpetua oratione percipi potuit: in alia tempora reseruemus. nunc hominem tabulis, testibus, priuatis, publicisq; literis, authoritatibusq; accusemus. res omnis mihi tecum erit Hortensi. dicam aperte. si te me

cum dicendo, ac diluendis criminibus in hac causa contendere putarem: ego quoq; in accusando, atq; in explicandis criminibus operam consumerem. nunc quoniam pugnare contra me instituisti, non tam ex tua natura, quàm ex istius tempore, & causa: maliciosæ necesse est istiusmodi rationi aliquo consilio obsistere. tua ratio est: ut secundum binos ludos mihi respondere incipias. mea, ut ante primos ludos comperendinem. ita fiet ut tua ista ratio existimetur astuta: meum hoc consilium necessarium. uerum illud quod institueram dicere, mihi rem tecum esse: huiusmodi est. ego cum hanc causam siculorum rogatu recepissem: idq; mihi amplum, & præclarum existimassem: eos uelle meæ fidei, diligentiæq; periculum facere, qui innocentiæ, abstinẽtiæq; fecissent: tum suscepto negocio maius mihi quiddam proposui: in quo meam in Remp. uoluntatem populus Ro. perspicere posset. nam illud mihi nequaquam dignum industria, conatuq; meo uidebatur: istum à me in iudiciũ iá oĩum iudicio condẽnatũ uocari: nisi ista tua intolerabilis potentia, et ea cupiditas, qua ꝑ hosce annos in ꝗbusdá iudicijs usus es: etiá in istius hominis desperati causa interponeretur. nunc uero, quoniam hæc te omnis dominatio, regnumq; iudiciorum tantopere delectat: & sunt homines: quos libidinis, infamiæq; suæ, neq; pudeat: neq; tedeat: qui quasi de industria in odium offensionemq; populi Ro. irruere uideantur: hoc me profiteor suscepisse: magnum fortasse onus, & mihi periculosum: ueruntamen dignũ in quo omnes neruos ætatis, industriæq; meæ contenderem. quoniam totus ordo paucorum improbitate, & audacia premitur: & urgetur infamia iudiciorum: profiteor huic generi hominum me inimicum, accusatorem,

odiosum,

odiosum, assiduum, acerbum aduersarium. hoc mihi sumo: hoc mihi deposco: quod agam in magistratu: quod agam ex eo loco: ex quo me populus Ro. ex Cal. Ian. secum habere de Rep. ac de hominibus improbis uoluit. Hoc munus ædilitatis meæ populo Ro. amplissimum, pulcherrimumq; polliceor. moneo: prædico: ante denuntio: qui aut deponere, aut recipere, aut accipere, aut polliceri, aut sequestres, aut interpretes corrumpendi iudicij solent esse: quiq; ad hanc rem aut potentiam, aut impudentiam suam professi sunt: abstineant in hoc iudicio manus animosq; ab hoc scelere nefario. Erit tum consul Hortensius cum summo imperio, & potestate: ego autem ædilis: hoc est paulo amplius, q̃ priuatus. tamen hæc huiusmodi res est: quam me acturum esse polliceor: ita populo Ro. grata, atq; iucũda: ut ipse Cons. in hac causa, præ me minus etiam, si fieri possit, quàm priuatus esse uideatur. omnia nonmodo commemorabuntur: sed etiam expositis certis rebus agentur: quæ intra decem annos, posteaquam iudicia ad senatum trás lata sunt: in rebus iudicandis nefarie, flagitioseq; facta sunt. cognoscet ex me populus Ro. quid sit: quamobrem cum equester ordo iudicaret: annos propè quinquaginta continuos nullo iudice equite Ro. iudicante, ne tenuissima quidem suspicio acceptæ pecuniæ ob rem iudicandam constituta sit: quid sit, quod iudicijs ad senatorium ordinem translatis, sublataq; populi Ro. in unumquenq; nostrum potestate, Q. Calidius damnatus dixerit: minoris HS XXX prætorium hominem honeste non posse damnari: quid sit, quod P. Septimio senatore damnato Q. Hortensio prætore de pecunijs repetundis, lis estimata sit eo nomine: quod ille ob rem

iudicandam pecuniam accepisset: quod in C. Herennio, quod in C. Popilio senatoribus: qui ambo peculatus dãnati sunt: quod in M. Attilio, qui de maiestate damnatus est: hoc planum factum est: eos pecuniam ob rem iudicandam accepisse: quod inuenti sunt senatores: qui C. Verre Pr. urbano sortiente, exirent in eum reum: quẽ incognita causa condemnarent: quod inuentus est senator: qui cum iudex esset: in eodem iudicio ab reo pecuniam acciperet: quam iudicibus diuideret: & ab accusatore: ut reum damnaret. Iam uero quomodo illam labem ignominiam calamitatemq́; totius ordinis conquerar? hoc factum esse in hac ciuitate: cum senatorius ordo iudicaret: ut discoloribus signis, iuratorum hominũ sententiæ notarentur. Hæc omnia me diligenter seuereq́; acturum esse polliceor. quo me tandem animo fore putetis? siquid in hoc ipso iudicio intellexero, simili aliqua ratione esse uiolatum, atq; commissum. cum præsertim planum facere multis testibus possim: C. Verrem in Sicilia multis audientibus sæpe dixisse: se habere hominem potentem: cuius fiducia prouinciam spoliaret: neq; sibi soli pecuniam quærere: sed ita triennium illud præturæ sicliensis distributum habere: ut secum præclare agi diceret: si unius anni questum in rem suam conuerteret: alterum patronis & defensoribus suis traderet: tertium illum uberrimum questuosissimumq́; annum totum iudicibus reseruaret. Ex quo mihi uenit in mentem illud dicere: quod apud M. Glabrionem nuper cum in reijciendis iudicibus commemorassem: intellexi uehementer populum Ro. commoueri. me arbitrari fore: uti nationes exteræ legatos ad populum Ro. mitterent: ut lex de pecunijs repetundis iudiciumq́; tolleretur. si enim

iudicia nulla sint: tantum unumquęq; ablaturum putant: quantum sibi ac liberis suis satis esse arbitrarētur. nunc quod eiusmodi iudicia sint: tantum unumquęq; auferre: quantum sibi, patronis, aduocatis, prætoribus, iudicibus satis futurum sit. hoc profecto infinitum esse. se auarissimi hominis cupiditati satisfacere posse: nocentissimæ uictoriæ non posse. O' commemoranda iudicia: præclaramq; existimationem nostri ordinis: cum socij populi Ro. iudicia de pecunijs repetundis fieri nolunt: quæ à maioribus nostris sociorũ causa comparata sunt. an iste unquam de se bonam spem habuisset: nisi de uobis malam opinionem animo imbibisset? quo maiore etiã si fieri potest: apud uos odio esse debet: quàm est apud populum romanum: cum in auaricia, scelere, periurio, uos sui similes arbitretur. Cui loco per deos immortales iudices consulite: ac prouidete. moneo: prædicoq;, id quod intelligo: tempus opportunissimum uobis hoc diuinitus datum esse: ut odio, inuidia, infamia, turpitudine, totum ordinem liberetis. nulla in iudicijs seueritas, nulla religio, nulla deniq; existimantur esse iudicia. itaq; à populo Ro. contemnimur: despicimur: graui diuturnaq; iam flagramus infamia. neq; enim ullam aliam ob causam populus Ro. tribunitiam potestatem tanto studio requisiuit: quam cum poscebat: uerbo illam poscere uidebatur: re uera iudicia poscebat. neq; hoc Q. Catulum hominem sapientissimum, atque amplissimum fugit: qui Cn. Pompeio uiro fortissimo, & clarissimo de tribunitia potestate referenti, cum esset sententiã rogatus: hoc initio est summa cũ authoritate usus: patres cõscriptos iudicia male & flagitiose tueri. quod si in rebus iudicandis populi Ro. existimationi satisfacere uoluissent: non tantopere

homines fuisse tribunitiā potestatem desideraturos. Ipse deniq; Cn. Pompeius, cum primum concionem ad urbē Cons. designatus habuit: ubi, quod maxime expectari ui debatur: ostendit: se tribunitiā potestatem restituturum: factus est in eo strepitus, & grata concionis admurmuratio. idem in eadem concione cum dixisset: populatas, uexatasq; esse prouincias: iudicia autem turpia, & flagitiosa fieri: ei rei se prouidere, ac consulere uelle: tum uero non strepitu, sed maximo clamore suam populus Ro. significauit uoluntatem. Nunc autem homines in speculis sunt: obseruant quemadmodum se unusquisq; uestrum gerat in retinenda religione, conseruandisq; legibus: uident adhuc post legem tribunitiam unum senatorem uel tenuissimum esse damnatum. quod tametsi non reprehendunt: tamen magnopere quod laudent, non habent. nulla est enim laus ibi esse integrum: ubi nemo est, qui aut possit: aut conetur corrumpere. hoc est iudicium in quo uos de reo, populus Ro. de uobis iudicabit: in hoc homine statuetur: possit ne senatoribus iudicantibus homo nocentissimus pecuniosissimusq; damnari. Deinde est huiusmodi reus: in quo homine nihil sit, præter summa peccata, maximamq; pecuniam: ut si liberatus sit: nulla alia suspicio, nisi ea, quæ turpissima est: residere possit. non gratia, non cognatione, non alijs recte factis, non deniq; aliquo mediocri uicio, tot tantaq; eius uicia subleuata esse existimabuntur. Postremo ego causam sic agam iudices: eiusmodi res, ita notas, ita testatas, ita magnas, ita manifestas proferam: ut nemo à uobis ut istum absoluatis per gratiam conetur contendere. habeo autem certam uiam atq; rationem: qua omnes illorum conatus inuestigare, & consequi possim. Ita res à me age

tur: ut in eorum consilijs omnibus nonmodo aures ho-
minum, sed etiam oculi populi Ro. interesse uideantur.
uos aliquot iam per annos conceptam huic ordini turpi-
tudinem, atq; infamiam delere potestis. constat inter o-
mnes: post hæc iudicia, quibus nunc utimur: nullum hoc
splendore, atq; hac dignitate consilium fuisse. hic si quid
erit offensum: omnes homines non iam ex eodem ordine
alios magis idoneos, quod fieri non potest: sed alium o-
mnino ordinem ad res iudicandas quærendum arbi-
trabuntur. Quapropter primum ab dijs immortali-
bus, quod sperare mihi uideor: hoc idem iudices peto:
ut in hoc iudicio nemo improbus præter eum, qui iam
pridem inuentus est: reperiatur. Deinde si plures impro
bi fuerint: hoc uobis, hoc populo Ro. iudices confirmo:
uitam mehercule mihi prius, quam uim, perseueran-
tiamq; ad illorum improbitatem persequendam defutu
ram. uerum quod ego laboribus, periculis, inimicitijsq;
meis, tum cum admissum erit: dedecus seuere me perse-
cuturum esse polliceor: id ne accidat tu tua sapientia, au
thoritate, diligentia M. Glabrio potes prouidere. suscipe
causam iudiciorum: suscipe causam seueritatis, integri
tatis, fidei, religionis: suscipe causam senatus: ut is hoc iu
dicio probatus, cum populo Ro. & in laude, & in gra-
tia esse possit. cogita quo loco sis: qd dare populo romano,
quid reddere maioribus tuis debeas. fac tibi paternæ le
gis Aciliæ ueniat in mentem: qua lege populus Ro. de
pecunijs repetundis optimis iudicijs seuerissimisq; iudi
cibus usus est. circunstant te summæ authoritates: quæ
te obliuisci laudis domesticæ non sinant: quæ te dies, no
ctesq; commoneant: fortissimum tibi patrem, sapien-
tissimum auum, grauissimum socerum fuisse. quare si

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Glabrionis patris uim, & acrimoniam cœperis ad resistendum hominibus audacissimis: si aui Scæuolæ prudentiam ad prospiciendas insidias: quæ tuæ atq; horum famæ comparantur: si soceri Scauri constantiam: ut nequis te de uera, & certa possit sententia dimouere: intelliget populus Ro. integerrimo, atq; honestissimo prætore, delectóq; consilio, nocenti reo magnitudinem pecuniæ plus habuisse momenti ad suspicionem criminis, quàm ad rationem salutis. Mihi certum est non committere ut in hac causa prætor nobis, consiliumq; mutetur. non patiar rem in id tempus adduci: ut Siculi, quos adhuc serui designatorum conss. non mouerunt: cum eos nouo exemplo arcesserent: eos tum lictores consulum uocent: ut homines miseri, antea socij, atq; amici populi Ro. nunc serui, ac supplices, nonmodo ius suum, fortunasq; omnes eorum imperio amittant: uerum etiam deplorandi iuris sui potestatem non habeãt. non sinam profecto causa à me perorata, XXX diebus interpositis, tum nobis deniq; respondeant: cum accusatio nostra in obliuionem diuturnitatis adducta sit. non committam ut tum res iudicetur: cum hæc frequẽtia totius Italiæ Roma discesserit: quæ conuenit uno tempore undiq;, comitiorum, iudiciorum, censendiq; causa. huius iudicij, & laudis fructum, & offensionis periculum, uestrum, laborem sollicitudinemq;, nostram, scientiam quid agatur, memoriamq; quid à quoq; dictum sit, omnium puto esse oportere. faciam hoc non nouum: sed ab alijs, qui nunc principes nostræ ciuitatis sunt: ante factum: ut testibus utar statim. illud à me nouum indices cognoscetis: quod ita testes constituam: ut crimen totum explicem. ubi id interrogando, argumentis,

atq; oratione firmauero: tum testes ad crimen accommodem: ut nihil inter illam usitatam accusationem, atq; hãc nouam intersit: nisi quod in illa tunc, cum omnia dicta sunt: testes dantur: hic in singulas res dabuntur: ut illis quoq; eadem interrogandi facultas, argumentandi, dicendiq; sit. siquis erit: qui perpetuam orationem, accusationemq; desideret: altera actione audiet. nunc id quod facimus, ea ratione facimus: ut maliciae illorum consilio nostro occurramus: necessario fieri intelligant. Haec primae actionis erit accusatio. Dicimus C. Verrem, cum multa libidinose, multa crudeliter, in ciues Ro. atq; in socios, multa in deos, hominesq; nefarie fecerit: tum praeterea CCCC sextertia ex Sicilia contra leges abstulisse. hoc testibus, hoc tabulis, priuatis publicisq; authoritatibus, ita uobis planũ faciemus: ut hoc statuatis: etiá si spacium ad dicendum nostro commodo, uacuosq; dies habuissemus: tamen oratione longa nihil opus fuisse.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ACCVSATIONIS IN C. VERREM LIBER III. ORATIO VI.

n EMINEM uestrum ignorare arbitror Iudices: hūc per hosce dies sermonem uulgi, atq; hanc opinionem populi Ro. fuisse: C. Verrem altera actione responsurum non esse: neq; ad iudicium affuturum. quæ fama non iccirco solum emanarat: quod iste certe statuerat, ac deliberauerat, non adesse: uerum etiam, quod nemo quenquam tam audacem, tam amentem, tam impudentem fore arbitrabatur: qui tam nefarijs criminibus, tam multis testibus euictus, ora iudicum aspicere, aut os suum populo Ro. ostendere auderet. Est idem Verres qui fuit semper: ut ad audendum proiectus: sic paratus ad audiendum. præsto est: respondet: defenditur: ne hoc quidem sibi reliqui facit: ut in rebus turpissimis, cum manifesto teneatur: si reticeat: & absit: tamen impudentiæ suæ pudentem exitum quæsisse uideatur. patior Iudices: & non moleste fero: me laboris mei, uos uirtutis uestræ fructum esse laturos. nam si iste id fecisset: quod primo statuerat: ut non adesset: minus aliquanto quàm mihi opus esset: cognosceretur: quid ego in hac accusatione comparanda, constituendáq; elaborassem. uestra uero laus tenuis planè, atq; obscura Iudices esset. neq; enim hoc à uobis populus Ro. expectat: neq; eo potest esse contentus: si condemnatus sit is, qui adesse noluerit: et si fortes fueritis in eo: quem nemo sit ausus defendere. immo uero adsit: respondeat: summis opibus,

ſumno ſtudio potentiſſimorum hominum defendatur: certet mea diligentia cum illorum omnium cupiditate: ueſtra integritas cum iſtius pecunia: teſtium conſtantia cum illius patronorum minis, atq; potentia. tum demum illa uicta uidebuntur: cum in contentionem certamenq; uenerint. abſens ſi iſte eſſet damnatus: non tam ipſe ſibi conſuluiſſe, quàm inuidiſſe ueſtræ laudi uideretur. neq; enim ſalus ulla maior Reip. hoc tempore reperiri poteſt: quàm populum Ro. intelligere: diligenter reiectis ab accuſatore iudicibus, ſocios, leges, Remp. ſenatorio conſilio maxime poſſe defendi. neq; tanta fortunis omnium pernicies poteſt accedere: quàm opinione populi Ro. rationem ueritatis, integritatis, fidei, religionis ab hoc ordine abiudicari. Itaq; mihi uideor magnam, & maxime ægrã, & propè depoſitam Reip. partem ſuſcepiſſe: neq; in eo magis meæ quàm ueſtræ laudi exiſtimationiq; ſeruiſſe. acceſſi enim ad inuidiam iudiciorum leuandam, uituperationemq; tollendam: ut cum hæc res pro uoluntate populi Ro. eſſet iudicata: aliqua ex parte mea diligentia conſtituta authoritas iudiciorum uideretur. poſtremo ut eſſet hoc iudicatum: ut finis aliquando iudiciariæ controuerſiæ conſtitueretur. etenim ſine dubio Iudices in hac cauſa ea res in diſcrimen adducitur. reus eſt enim nocentiſſimus. qui ſi condemnatur: deſinent homines dicere: his iudicijs pecuniam plurimum poſſe. ſin abſoluitur: deſinemus nos de iudicijs transferendis recuſare. tametſi de abſolutione iſtius, neq; ipſe iam ſperat: nec populus Ro. metuit. de impudentia ſingulari, quod adeſt: quod reſpõdet: ſunt qui mirẽtur: mihi propter eius audaciam, atq; amentiam ne hoc quidem mirandum uidetur. multa enim & in deos, et in homines impie, nefarieq; commiſit. quorũ

scelerum pœnis agitatur: & à mente, consilioq; deducitur. agunt eum præcipitem pœnæ ciuium Romanorum: quos partim securi percussit: partim in uinculis necauit: partim implorantes iura libertatis, & ciuitatis in crucem sustulit. rapiunt eum ad supplicium dij patrij: quod iste inuentus est: qui è complexu parentum abreptos filios ad necem duceret: & parentes precium pro sepultura liberum posceret. religiones uero, cerimoniæq; omnium sacrorum, fanorumq; uiolatæ, simulacraq; deorum, quæ nonmodo ex suis templis ablata sunt: sed etiam iacent in tenebris ab isto retrusa, atq; abdita: consistere eius animum sine furore, atq; amentia non sinunt. neq; iste mihi uidetur se ad damnationem offerre solum: neq; hoc auariciæ supplicio communi, qui tot sceleribus se obstruxerit: contentus esse: singularem quandam pœnam istius immanis atq; importunæ natura desiderat. non id solum quæritur: ut isto damnato bona restituantur ijs, quibus erepta sunt: sed & religiones deorum immortalium expiandæ: & ciuium R. cruciatus, multorumq; innocentium sanguis, istius supplicio luendus est. non enim furem, sed ereptorem, non adulterũ, sed expugnatorem pudicitiæ, non sacrilegum, sed hostem sacrorum, religionumq;, non sicarium, sed crudelissimum carnificem ciuium sociorũq; in uestrum iudicium adduximus. ut ego hunc unum eiusmodi reum, post hominum memoriam fuisse arbitrer: cui damnari expediret. nam quis hoc non intelligit? istum absolutum dijs hominibusq; inuitis, tamen ex manibus populi Ro. eripi nullo modo posse? quis hoc nõ perspiciat? præclare nobiscum actum iri: si populus Ro. istius unius supplicio contentus erit? ac non sic statuerit:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

non istum maius in sese scelus concepisse: cum fana spoliaret: cum tot homines innocentes necaret: cum ciues Romanos morte, cruciatu, cruce affecerit: cum prædonum duces accepta pecunia dimiserit: quàm eos, si qui istum tot, tantis, tam nefarijs sceleribus coopertum iurati sententia sua liberarent. non est non est in homine cuiquã peccandi locus Iudices: non is est reus: non id tempus: non id consilium (metuo ne quid arrogantius apud tales uiros uidear dicere) ne actor quidem est is: cui reus tam nocens, tam perditus, tam uictus, aut occultæ surripi, aut impune eripi possit. His ego iudicibus non probabo C. Verrem contra leges pecunias cœpisse? sustinebunt tales uiri, se tot senatoribus, tot equitibus romanis, tot ciuitatibus, tot hominibus honestissimis, ex tam illustri prouincia, tot populorum priuatorumq; literis non credidisse? tantæ populi Ro. uoluntati restitisse? sustineant. reperiemus: si istum uiuum ad aliud iudicium perducere potuerimus: quibus probemus, istum in quæstura pecuniã publicam Cn. Carboni Cons. datam auertisse: quibus persuadeamus, istum alieno nomine à quæstoribus urbanis, quod priore actione didicistis: pecuniã abstulisse. erunt qui & in eo quoq; audaciam eius reprehendãt: quod aliquot nominibus de capite quantum commodũ fuerit frumenti decumani, detraxerit. erunt etiam fortasse Iudices: qui illum eius peculatum uel acerrime uindicandum putent: quod iste M. Marcelli, & P. Africani monumenta, quæ nomine, illorum, re uera, populi Ro. & erant: & habebantur: ex fanis religiosissimis, ex urbibus sociorum, atq; amicorum non dubitauerit auferre. emerserit ex peculatus etiam iudicio: meditetur de ducibus hostium: quos accepta pecunia liberauit: uideat qd

de illis respondeat: quos in eorum locum subditos domi suæ reseruauit: quærat non solum quemadmodũ nostro crimini, uerum etiam quo pacto suæ confessioni possit mederi: meminerit se priore actiõe clamore populi romani infesto, atq; inimico excitatũ, confessum eẽ: duces à se prædonũ securi nõ esse percussos: se iam tum esse ueritum, ne sibi crimini daretur: eos ab se pecunia liberatos: fateatur id, quod negari non potest: se priuatum hominẽ prædonum duces uiuos, atq; incolumes domi suæ, posteaquam Romam redierit: usq; dum per me licuerit: tenuisse. hoc in illo maiestatis iudicio si licuisse sibi ostenderit: ego oportuisse concedam. ex hoc quoq; euaserit. proficiscatur eò, quo me iam pridem uocat populus romanus. de iure enim libertatis, & ciuitatis suum putat esse iudicium: et recte putat. confringat iste sanè ui sua, consilia senatoria: quæstiones omnium perrumpat: euolet ex uestra seueritate: mihi credite arctioribus apud populum Ro. laqueis tenebitur. credet ijs equitibus Ro. populus romanus: qui ad uos antea producti testes, ipsis inspectantibus ab isto ciuem Romanum, qui cognitores homines honestos daret: sublatum esse in crucem dixerunt: credẽt omnes V & XXX tribus homini grauissimo, atq; ornatissimo M. Annio: qui se præsente ciuem Ro. securi percussum esse dixit: audietur à populo romano uir primarius eques romanus L. Flauius: qui suũ familiarẽ Herennium negociatorem ex Africa, cum eum Syracusis amplius centum ciues Ro. cognoscerent: lachrymantes'q; defenderent: pro testimonio dixit, securi esse percussum: probabit fidem, & authoritatem, & religionem suam L. Suetius homo omnibus ornamentis præditus: q iuratus apud uos dixit: multos ciues romanos in latumijs

istius imperio crudelissime ꝑ uim morte esse mulctatos.
Hãc ego causam cum agã beneficio populi Ro. de loco su
periore: nõ uereor ne aut istum uis ulla ex populi Ro. suf
fragijs eripere: aut à me ullum munus ædilitatis am-
plius, aut gratius populo Ro. esse possit. Quapropter
omnes in hoc iudicio conentur omnia: nihil est iam quod
in hac causa peccare Iudices quisquam, nisi uestro pe-
riculo possit. mea quidem ratio cum in præteritis est re
bus cognita: tum in reliquis explorata, atq; prouisa est.
ego meum studium in rempublicam, iam illo tempore
ostendi: cum longo interuallo ueterem consuetudinem re
tuli: & rogatu sociorum, atq; amicorum populi Ro. meo
rum autem necessariorum nomen hominis audacissi-
mi detuli. quod meum factum lectissimi uiri, atq; orna-
tissimi, quo in numero è uobis complures fuere: ita pro-
bauerunt: ut ei, qui istius quæstor fuisset: & ab isto læ
sus inimicitias iustas persequeretur: nonmodo deferendi
nominis, sed ne subscribendi quidem, cum id postula-
ret: facerent potestatem. in Siciliam sum inquirendi cau
sa profectus: quo in negocio industriam meam celeritas
reditionis, diligentiam multitudo literarum, & testiũ
declarauit: pudorem uero, ac religionem, quod cum ue
nissem Senator ad socios populi romani: qui in ea pro-
uincia quæstor fuissem: ad hospites meos, ac necessarios,
causæ communis defensor, diuerti potius, quàm ad eos,
qui à me auxiliũ petiuissent. nemini meus aduentus la
bori, aut sumptui, neq; publice, neq; priuatim fuit. uim
in inquirendo tantam habui: quantam mihi lex dabat:
non quantam habere poteram istorum studio: quos iste
uexarat. Romam ut ex Sicilia redij: cum iste, atq; istius
amici homines lauti, & urbani sermones huiuscemo-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

di dissipassent: quo animos testium retardarent: me magna pecunia à uera accusatione esse deductum: tametsi probabatur nemini: quod ex Sicilia testes erant ij, qui quæstorem me in prouincia cognouerant: & hinc homines maxime illustres, qui, ut ipsi noti sunt: sic nostrũ unumquenq; optime norunt: tamen usq; eo timui, ne quis de mea fide, atq; integritate dubitaret: donec ad reijciendos iudices uenimus. sciebam in reijciendis iudicibus nõnullos memoria nostra pactionis suspicionem non uitasse: cum in ipsa accusatione eorum industria, ac diligẽtia probaretur. ita reieci iudices: ut hoc cõstet: post hũc statum populi romani, quo nũc utimur: simili splẽdore, & dignitate consiliũ nullum fuisse. quam iste laudem communem ait sibi esse mecum: qui cum P. Galbam iudicem reiecisset: M. Lucretium retinuit: & cum eius patronus ex eo quæreret: cur suos familiarissimos Sex. Peducæum, Q. Considium, Q. Iunium reijci passus esset: respondit: quod eos in iudicando nimium sui iuris, sententiæq; cognosceret. Itaq; iudicibus reiectis sperabam iam onus meũ uobiscum esse commune: putabã non solum notis, sed etiam ignotis probatam meam fidem esse, & diligentiam. quod me non fefellit. nam comitijs meis, cum iste infinita largitione contra me uteretur: populus Ro. iudicauit: istius pecuniam, quæ apud me contra fidem meam nihil potuisset: apud se contra honorem meum nihil posse debere. quo quidem die primum iudices citati in hunc reum consedistis: quis tam inimicus huic ordini fuit? quis tam nouarum rerum, iudiciorum, iudicumq; cupidus? qui non conspectu, consessuq; uestro commoueretur? cum in eo uestra mihi dignitas fructum diligentiæ referret: id sum assecutus: ut

una hora, qua cœpi dicere: reo audaci, pecunioso, profuso, perdito, spem iudicij corrumpendi praeciderem: ut primo die testium tanto numero citato populus Ro. iudicaret, ipso absoluto Remp. stare non posse: ut alter dies amicis istius, & defensoribus nonmodo spem uictoriae, sed etiam uoluntatem defensionis auferret: ut tertius dies sic hominem prosterneret: ut morbo simulato non quid responderet, sed quemadmodum non responderet: deliberaret. deinde reliquis diebus, his criminibus, his testibus, & urbanis, & prouincialibus, sic obrutus, atq; oppressus est: ut his ludorum diebus interpositis, nemo istum comperendinatum, sed condemnatum iudicaret. Quapropter ego, quod ad me attinet Iudices: uici. non enim spolia C. Verris, sed existimationem populi Ro. concupiui. meum fuit: cum causa accedere ad accusandum. quae causa fuit illustrior? quàm a tam illustri prouincia defensorem constitui: & deligi? Reipublicae consulere. quid iam Reip. honestius? quàm in tanta inuidia iudiciorum adducere hominem: cuius damnatione totus ordo cum populo Ro. & in laude, & in gratia possit esse? ostendere, ac persuadere hominem nocentem adductum esse. quis est in populo Ro. qui hoc non ex priore actione abstulerit? omnium ante damnatorum scelera, furta, flagitia, si in unum locum conferantur: uix cum huius parua parte aequari, conferriq; posse? uos quod ad uestram famam, existimationem, salutemq; communem pertinet Iudices: prospicite: atq; consulite. splendor uester facit: ut peccare sine summo Reip. detrimento, ac periculo non possitis. non enim potest sperare populus romanus: esse alios in senatu qui recte possint iudicare: uos si non potueritis. necesse est cum de to-

to ordine desperarit: aliud genus hominum, atq; aliam rationem iudiciorum requirat. hoc si uobis ideo leuius uidetur: quod putatis onus esse graue, & incommodum iudicare: intelligere debetis: primum interesse, utrum id onus uosmetipsi reieceritis: an quod probare populo Ro. fidem uestram, & religionem non potueritis: eò uobis iudicandi potestas erepta sit. deinde etiam illud cogitate: quanto periculo uenturi simus ad eos iudices: quos propter odium uestri populus Ro. de uobis uoluerit iudicare. uerum uobis dicam id quod intellexi Iudices. homines scitote esse quosdam: quos tantum odium uestri ordinis teneat: ut hoc palàm iam dictitent: se istum, quem sciant esse hominem improbissimum: hoc uno nomine absolui uelle: ut ab senatu iudicia per ignominiam, turpitudinemq; auferantur. Hæc me Iudices pluribus uerbis uobiscum agere coegit non timor meus de uestra fide: sed spes illorum noua: quæ cum Verrem à porta subito ad iudicium retraxisset: nonnulli suspicati sunt non sine causa illius consilium tam repente esse mutatum. Nũc ne nouo querimoniæ genere uti possit Hortensius: & ea dicere: opprimi reum, de quo nihil dicat accusator: nihil esse tam periculosum fortunis innocentium: quàm tacere aduersarios: & ne aliter quàm ego uelim, meũ laudet ingenium: cum dicat: me, si multa dixissem, subleuaturum fuisse eum, quem contra dicerem: quia non dixerim: perdidisse: morem illi geram: utar oratione perpetua: non quoniam hoc sit necesse: uerum ut experiar: utrum ille ferat molestius: me tunc tacuisse: an nunc dicere? hic tu fortasse eris diligens: ne quam ego horã de meis legitimis horis remittam: nisi omni tempore, quod mihi lege concessum est: abusus ero: querere: deum atq;

hominum

hominum fidē implorabis: circumueniri C. Verrē: quod accusator nolit tam diu, q̄ diu liceat, dicere. qđ mihi lex mea causa det: eo mihi non uti non licebit? nam accusandi mihi tempus mea causa datum est: ut possem oratione mea crimina causamq; explicare. hoc si non utor: non tibi iniuriam facio: sed de meo iure aliquid, et commodo detraho. causam enim inquit cognosci oportet. ea re quidem, quod aliter condemnari reus non potest: quamuis sit nocens. id igitur tu moleste tulisti: à me aliquid factum esse: quominus iste condemnari posset? nam causa cognita multi possunt absolui: incognita quidem condemnari nemo potest. adimo enim comperēdinatum: quod habet lex in se molestissimum: bis ut causa dicatur. quod aut mea causa potius est constitutum, q̄ tua: aut nihilo tua potius, q̄ mea. nā si bis dicere est commodū: certe utriusq; commune est. si eum, qui posterius dixit: opus est redargui: accusatoris causa, ut bis ageretur, constitutum est. uerum ut opinor Glaucia primus tulit: ut comperēdinaretur reus: antea uel iudicari primo poterat: uel amplius pronunciari. utram igitur putas legem molliorem? opinor illam ueterem: qua uel cito absolui, uel tarde condemnari licebat. ego tibi illam Aciliam legem restituo: qua lege multi semel accusati, semel dicta causa, semel auditis testibus condemnati sunt, nequaquam tam manifestis, neq; tantis criminibus, quantis tu conuinceris. puta te non hac tam atroci, sed illa lege mitissima causam dicere. accusabo. respondebis. testibus editis ita mittam in consilium: ut etiam si lex ampliandi faciat potestatem: tamen isti turpe sibi existiment: non primo iudicare. uerum si causam cognosci opus est: parumne cognita est? dissimulamus Hortensi: quod sæpe in di-

cendo experti sumus. quis nos magnopere attendit un
quam, in hoc quidem genere causarum: ubi aliquid ere
ptum aut ablatum à quopiam dicitur? non'ne aut in ta
bulis, aut in testibus omnis expectatio iudicum est? dixi
prima actione me planum esse facturũ C. Verrem HS
quadringenties cõtra legẽ abstulisse. quid? hoc planius
egissem? si ita narrassem. Dio quidam fuit Alesinus:
qui cum eius filio prætore Sacerdote hæreditas à pro-
pinquo permagna uenisset: nihil habuit neq; negocij,
neq; controuersiæ. Verres simul ac tetigit prouinciam:
statim Messanam literas dedit: Dionem euocauit: calũ-
niatores ex sinu suo apposuit: qui illam hæreditatem Ve
neri Erycinæ commissam esse dicerent. hac de re osten
dit seipsum cogniturum. possum deinceps totam rem ex
plicare: deinde ad extremũ id, quod accidit: dicere: Dio=
nem HS decies centena millia numerasse: ut causam cer
tissimam obtineret: præterea greges equarum eius istiũ
abigendos curasse: argenti uestisq; stragulæ quod fuerit:
curasse auferendum. hæc neq; cum ego dicerem: neq; cũ
tu negares: magni momenti nostra esset oratio. quo tem
pore igitur aures iudex erigeret? animumq; attenderet?
cum Dio ipse prodiret: cum cæteri: qui tum in Sicilia ne
gocijs Dionis interfuissent: cum per eos ipsos dies, per
quos causam Dio diceret: reperiretur pecunias sumpsis=
se mutuas: nomina sua exegisse: prædia uendidisse: cum
tabulæ uirorum bonorum proferrentur: cum, qui pecu=
niam Dioni dederunt: dicerent: se iam tum audisse eò
nummos sumi: ut Verri darentur: cum amici, hospites,
patroni Dionis hominis honestissimi, hæc eadem se au-
disse dicerent. opinor cum hæc fierent: tum uos audi-
retis: sicut audistis: tum causa agi uideretur. sic à me sunt

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

acta omnia priore actione: ut in criminibus omnibus nullum esset: in quo quisquam uestrum perpetuam accusationem requirat. nego esse quicquã à testibus dictum: quod aut uestrum cuipiam esset obscurum: aut cuiusquam oratoris eloquentiã quæreret. etenim sic meipsum egisse memoria tenetis: ut in testibus interrogandis omnia crimina proponerem: & explicarem: ut cum rẽ totam in medio proposuissem: tum deniq; testem interrogarem. Itaq; nonmodo uos, quibus est iudicandum: nostra crimina tenetis: sed etiam populus Ro. totam accusationem, causamq; cognouit. tameisi ita de meo facto loquor: quasi ego illud mea uoluntate potius, quàm uestra iniuria adductus fecerim. interposuistis accusatorem: qui cum ego mihi C & X dies solos in Siciliam postulassem: C VIII sibi in Achaiam postularet: menses mihi tres cũ eripuissetis ad agendum maxime appositos: reliquum omne tempus huius anni me uobis remissurum putastis: ut cum horis nostris nos essemus usi: tu binis ludis interpositis, quadragesimo post die respõderes: deinde ita tempus duceretur: ut à M. Glabrione Pr. & à magna parte horũ iudicum, ad prætorẽ aliũ, iudicesq; alios ueniremus. Hæc si ego non uidissem: si me non omnes noti ignotiq; monuissent: id agi: id cogitari: in eo laborari: ut res in illud tempus reijceretur: credo si meis horis in accusando uti uoluissem: uererer ne mihi crimina nõ suppeterent: ne oratio deesset: ne uox uiresq; deficerent: ne quẽ nemo prima actione defendere ausus esset: eum ego bis accusare non possem. ego meum consilium tum iudicibus, tum populo ro. probaui. nemo est qui alia ratione istorum iniuriæ, atq; impudentiæ potuisse obsisti arbitretur. etenim qua stulticia fuissem? si, quam diẽ qui

istum eripiendum redemerunt: in cautione uiderunt: cum ita cauerent: si post Cal. Ian. in consilium iretur: in eam diem ego, cum potuissem uitare: incidissem? Nunc mihi temporis eius, quod mihi ad dicendum datur: quoniam in animo est, causam omnem exponere: habenda ratio est diligenter. itaq; primum illum actum istius uitæ turpissimum, & flagitiosissimum prætermittam: nihil à me de pueritiæ suæ flagitijs, peccatísq; audiet: nihil ex illa impura adolescentia sua: quæ qualis fuerit: aut meministis: aut ex eo, quem sui simillimum produxit: recognoscere potestis. omnia præteribo, quæ mihi turpia dictu uidebuntur: neq; solum quid istum audire, uerum etiam quid me deceat dicere: considerabo. uos quæso date hoc, & concedite pudori meo: ut aliquam partem de istius impudētia reticere possim. omne illud tempus, quod fuit, antequam iste ad magistratus Remq; publicam accessit: habeat per me solutum, ac liberum: sileatur de nocturnis eius bacchationibus, ac uigilijs: lenonum, aleatorum, perductorum nulla mentio fiat: damna, dedecora, quæ, res patris eius, ætas ipsius pertulit: prætereantur: lucretur indicia ueteris infamiæ: patiatur eius uita reliqua me hanc tantam iacturam criminum facere. quæstor Cn. Papirio Consuli fuisti, ab hinc annos quatuordecim: ex ea die ad hanc diem quæ fecisti in iudicium uoco. hora nulla uacua à furto, à scelere, crudelitate, flagitio, reperietur. hi sunt anni consumpti in quæstura, & legatione Asiatica, & Prætura urbana, & Prætura siciliensi. Quare hæc eadem erit quadripartita distributio totius accusatiōis meæ. Quæstor, ex S.C. Prouinciam sortitus es: obtigit tibi Cōsularis: ut cum Cons. Cn. Carbone esses: eamq; prouinciam obtine

res. erat tum dissensio ciuium: de qua nihil sum dictu-
rus, quid sentire debueris: unum hoc dico: in eiusmodi
tempore, ac sorte, statuere te debuisse, utrum malles sen-
tire, atq; defendere. Carbo grauiter ferebat, sibi quæsto
rem obtigisse, hominem singulari luxuria, atq; inertia:
uerum tamen ornabat eum beneficijs omnibus. ne diu
tius teneã: pecunia attributa numerata est. profectus est
quæstor in prouinciam: uenit in Galliã expectatus ad
exercitum Consularem cum pecunia: simulac primum
ei occasio uisa est (cognoscite hominis principium magi
stratuum gerendorum, & Reip. administrandæ) auer
sa pecunia publica quæstor consulem, exercitum, prouin
ciamq; deseruit. Video quid egerim: erigit se: sperat sibi
auram posse aliquam afflari in hoc crimine, uolunta-
tis, dissensionisq; eorum, qbus Cn. Carbonis mortui no-
men odio sit. quibus illam reiectionem, proditionemq;
Consulis sui gratam sperat fore. quasi uero id cupidi-
tate defendendæ nobilitatis, aut studio partium fecerit:
ac non apertissime consulem, exercitum, prouinciamq;
compilarit: & propter impudentissimum furtum aufu-
gerit. est enim obscurum, et eiusmodi factum eius: ut pos
sit aliquis suspicari: C. Verrem, quod terrere nouos ho-
mines non potuerit: ad nobilitatem, hoc est ad suos trã
sisse: nihil fecisse propter pecuniam. uideamus rationes
quemadmodum retulerit: iam ipse ostendet, quamobrẽ
Cn. Carbonem reliquerit: iam se ipse indicabit. primũ
breuitatem cognoscite. ACCEPI inquit VICIES
DVCENTA QVINQVE MILLIA QVA
DRINGENTOS XVI NVMMOS. DEDI
STIPENDIO, FRVMENTO, LEGATIS,
PROQVAESTORIBVS, COHORTI PRAE

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

TORIAE HS MILLE QVINGENTA QVADRAGINTA QVINQVE MILLIA QVADRINGENTOS XVI NVMMOS: RELIQVI ARIMINI HS SEXCENTA MILLIA. hoc est rationes referre? hoc modo aut ego, aut tu Hortensi, aut quisquam omnium retulit? quid hoc est? quæ impudentia? quæ audacia? quod exemplum ex tot hominum rationibus relatis huiusmodi est? illa tamen HS sexcenta millia, quæ neq; falso quidem potuit describere, quibus data essent: quæ se Arimini scribit reliquisse: quæ ipsa HS sexcenta millia reliqua facta sunt: neq; Carbo attigit: neq; Sylla uidit: neq; in ærarium relata sunt. oppidum sibi elegit Ariminũ: quod, cum iste rationes ferebat: oppressum, direptumq; erat. non suspicabatur id, quod nunc sentiet: satis multos ex illa calamitate Ariminensium, testes nobis in hãc rem reliquos esse. recita denuo. P. LENTVLO, L. TRIARIO QVAESTORIBVS VRBANIS RES RATIONVM RELATARVM: recita. EX S.C. ut hoc pacto rationẽ referre liceret: eò Syllanus repente factus est: nõ ut honos, et dignitas nobilitati restitueretur. quod si illinc inanis profugisses: tñ ista tua fuga, nefaria, proditio Consulis tui, scelerata iudicaretur. malus ciuis, improbus consul, seditiosus homo Cn. Carbo fuit. fuerit alijs: tibi quando esse cœpit? posteaquam tibi pecuniam, rem frumentariam, rationes omnes suas, exercitumq; commisit. nam si tibi antea displicuisset: idem fecisses: quod anno post M. Piso quæstor, cum L. Pisoni Consuli obtigisset: non attigit pecuniã: non ad exercitum profectus est: quod de Rep. sensit: ita sensit: ut nec fidem suam, nec morem maiorum, nec necessitudinem sortis læ

deret. etenim si hæc perturbare omnia, & permiscere uolumus: totam uitam periculosam, inuidiosam, infestamq́; reddemus: si nullam religionem sors habebit: nullam societatem coniunctio secundæ, dubiæq́; fortunæ: nullam authoritatem mores, atq; instituta maiorũ. omnium est communis inimicus: qui fuit hostis suorum. nemo unquam sapiens proditori credendum putauit. Ipse Sylla, cui aduentus istius gratissimus esse debuit: ab se hominem, atq; ab exercitu suo remouit: Beneuenti esse iussit apud eos, quos suis partibus amicissimos esse intelligebat: ubi iste summæ rei, causæq; nocere nihil posset. ei præmia postea tamẽ liberaliter tribuit: bona quædam proscriptorum in agro beneuentano diripiẽda cõcessit. habuit honorem ut proditori: non ut amico fidẽ. Nunc, quamuis sint homines, qui mortuum Cn. Carbonem oderint: tamen hi debent, non quid illi accidere uoluerint: sed quid ipsis in tali re metuendum sit: cogitare. commune est hoc malum: communis metus: commune periculum. nullæ sunt occultiores insidiæ: q̃ hæ, quæ latent in simulatione officij, aut in aliquo necessitudinis nomine. nam eum qui palàm est aduersarius: facile cauendo uitare possis. hoc uero occultum, intestinum, ac domesticum malum nonmodo non existit: uerum etiã opprimit: antequam perspicere, atq; explorare potueris. itane uero? tu cum quæstor ad exercitum missus sis, custos nõ solum pecuniæ, sed etiam Consulis: particeps omnium rerum, consiliorumq́; fueris: habitus sis in liberum loco: sicut mos maiorum ferebat: repente relinquas? deseras? ad aduersarios transeas? O scelus: O portentum in ultimas terras exportandum. non enim potest ea natura quæ tantum facinus commiserit: hoc uno scelere esse

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

contenta: necesse est semper aliquid eiusmodi moliatur: necesse est in simuli audacia perfidiáq; uersetur. Itaque idem iste, quem Cn. Dolobella postea C. Malleolo occiso Proquæstore habuit (haud scio, an maior etiam hæc necessitudo fuerit, quàm illa Carbonis: ac plus iudiciũ uoluntatis ualere, q̃ sortis debeat) idem in Cn. Dolobellá, qui in Cn. Carbonem fuit. nam quæ in ipsum ualebát crimina: contulit in istum: causamq; illius omnem ad inimicos, accusatoresq; detulit. ipse in eum, cui Legatus Proquæstore fuerat: inimicissimum, atq; improbissimum testimonium dixit. ille miser cum esset: tum proditione istius nefaria, tum improbo, & falso eiusdem testimonio, tum multo ex maxima parte istius furtorum, ac flagitiorum inuidia conflagrauit. quid hoc homine faciatis? ad aliquam spem, tam perfidiosum, tam importunum animal reseruetis? qui in Cn. Carbonem sortem, in Cn. Dolobellam uoluntatem neglexerit: ac uiolarit: cosq; ambos non solum deseruerit: sed etiam prodiderit: atq; oppugnarit. Nolite quæso Iudices breuitate orationis meæ potius, quàm rerum ipsarum magnitudine crimina ponderare. mihi enim properandũ necessario est: ut omnia uobis, quæ mihi constituta sunt: possim exponere. quamobrem quæstura istius demonstrata, primiq; magistratus, & furto, & scelere perspecto, reliqua attendite. in quibus illud tempus Syllanarum proscriptionum, ac rapinarũ prætermittam: neq; ego istum sibi ullam ex communi calamitate defensionem sinam sumere: suis eum certis, propriisq; criminibus accusabo. quamobrem hoc omni tempore Syllano ex accusatione circunscripto, legationem eius præclaram cognoscite. Posteaq̃ Cn. Dolobellæ prouincia Cilicia cõstituta est: O' dii

immortales, quanta iste cupiditate, quibus allegationibus illam sibi Legationem expugnauit? id quod Cn. Dolobellæ principium maximæ calamitatis fuit. nam ut iste profectus est: quacunq; iter fecit: eiusmodi fuit: non ut legatus populi romani, sed ut quædam calamitas peruadere uideretur. In Achaia (prætermittam minora omnia: quorum simile forsitan alius quoq; aliquid aliquando fecerit: nihil dicam, nisi singulare: nisi quod si in alium reum diceretur: incredibile uideretur) magistratum Sicyonium nummos poposcit. ne sit hoc crimen in Verrem: fecerunt alij. cum ille non daret: animaduertit. improbum: sed non inauditum. genus animaduersionis uidete: quæretis ex quo genere hominem istum iudicetis. ignem ex lignis uiridibus, atq; humidis in loco angusto fieri iussit: ibi hominem ingenuum, domi nobilem, populi ro. socium, atq; amicum fumo excruciatum, semiuiuum reliquit. Iam quæ iste signa, quas tabulas pictas, ex Achaia sustulerit: non dicam hoc loco: est alius mihi locus ad hanc cupiditatem demonstrandam seruatus. Athenis audistis ex æde Mineruæ grande auri pondus ablatum. dictum hoc est in Cn. Dolobellæ iudicio. dictum? etiam æstimatum. huius consilij non modo participem C. Verrem, sed principem fuisse reperietis. Delum uenit: ibi ex fano Apollinis religiosissimo noctu clàm sustulit signa pulcherrima, atq; antiquissima: eáq; in onerariam nauem suam conijcienda curauit. postridie cum spoliatum fanum uiderent ij, qui Delum incolebant: grauiter ferebant. est enim tanta apud eos eius fani religio, atq; antiquitas: ut in eo loco ipsum Apollinem natum esse arbitrentur. uerbum tamen facere non audebant: ne forte ea res ad Dolobellam ipsum

pertineret. Tum subito tempestates cohortæ sunt maximæ Iudices: ut nonmodo proficisci, cum cuperet, Dolobella non posset: sed uix in oppido consisteret. ita magni fluctus eijciebantur. hic nauis illa prædonis istius onusta signis religiosis, expulsa, atq; eiecta fluctu, frangitur: in litore signa illa Apollinis reperiuntur: iussu Dolobellæ reponuntur: tempestas sedatur: Dolobella de loco proficiscitur. Non dubito, quin, tametsi nullus in te sensus humanitatis, nulla ratio unquam fuit religionis: nunc tamen in metu periculóq; tuo, tuorum tibi scelerum ueniat in mentem. potest ne tibi ulla spes salutis commoda ostendi? cum recordaris, in deos immortales quàm impius, quàm sceleratus, quàm nefarius fueris? Apollinem ne tu Delium spoliare ausus es? illi ne tu templo, tam antiquo, tam sancto, tam religioso manus impias, ac sacrilegas afferre conatus es? si in puericia non his artibus, & disciplinis institutus eras: ut ea quæ literis mandata sunt: disceres: atq; cognosceres: ne postea quidem, cum in ea ipsa loca uenisti: potuisti accipere id, quod est proditum memoriæ, ac literis? Latonam ex longo errore, & fuga, grauidam, & iam ad pariendum uicinã, temporibus exactis fugisse Delum: atq; ibi Apollinem Dianamq; peperisse. qua ex opinione hominum illa insula eorum deorum sacra putatur: tantáq; eius authoritas religionis & est: & semper fuit: ut ne Persæ q̃dem, cum bellum toti græciæ dijs hominibusq; indixissent: & mille numero nauium classem ad Delum appulissent: quicquam conarentur aut uiolare: aut attingere. hoc tu fanum depopulari homo improbissime, atq; amentissime audebas? fuit illa cupiditas tanta, quæ tantam extingueret religionem? et si tum hæc non cogita-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

bas: ne nunc quidem recordaris? nullum esse tantum malum: quod non tibi pro sceleribus tuis iam diu debeatur? In Asiam uero postquam uenit: quid ego aduentus istius prandia, coenas, equos, muneráq; commemorẽ? nihil cum Verre de quotidianis criminibus acturus sum. Chio per uim signa pulcherrima dico abstulisse. item Erythris, & Halicarnasso. Tenedo (praetereo pecuniam quam eripuit) Tenem ipsum, qui apud Tenedios sanctissimus deus habetur: qui urbé illam dicitur condidisse: cuius ex nomine Tenedus nominatur: hunc ipsum inquam Tenem, pulcherrime factum, quem quondam in comitio uidistis: abstulit magno cum gemitu ciuitatis. Illa uero expugnatio fani antiquissimi, & nobilissimi Iunonis Samiae, quàm luctuosa Samijs fuit? quàm acerba toti Asiae? quàm clara apud deos? quàm nemini uestrum inaudita? de qua expugnatione cum Legati ad C. Neronem in Asiam Samo uenissent: responsum tulerunt: eiusmodi querimonias, quae ad Legatum populi Ro. pertinerent: non ad praetorem, sed Romam deferri oportere. quas iste tabulas illinc, quae signa sustulit? quae cognoui egomet apud istum in aedibus nuper: cum obsignandi gratia uenissem. quae signa nunc Verres ubi sunt? illa quaero: quae apud te nuper ad omnes columnas, omnibus etiam intercolumnijs, in sylua deniq; disposita sub diuo uidimus. cur ea q̃ diu alium praetorem, cum his iudicibus, quos in horum locum sub sortitus es: de te in consilium iturum putasti: tam diu domi fuerunt? posteaquam nostris testibus nos, quàm horis tuis uti malle uidisti: nullum signum domi reliquisti? praeter duo, quae in medijs aedibus sunt: quae ipsa Samo sublata sunt? non putasti me tuis familiarissimis in hanc

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

rem testimonia denunciaturum? qui tuae domi saepe fuissent: ex quibus quaererem signa scirent ne fuisse: quae nó essent. quid tum hos de te iudicaturos arbitratus es? cum uiderent: te iam non contra accusatorem tuum, sed contra quaestorem, sectoremq; pugnare? qua de re Charidemum Chium testimonium priore actione dicere audistis: sese, cum esset Aristarchus: & Verrem ex Asia decedentem prosequeretur: iussu Dolobellae fuisse una cũ isto Sami: seseq; tum scire, spoliatum esse fanum Iunonis, & oppidum Samum: posteaq; se causam apud Chios ciues suos Samijs accusantibus publice dixisse: eoq; se esse absolutum: quod planum fecisset: ea, quae Legati Samiorum dicerent: ad Verrem, non ad se pertinere. Aspendum uetus oppidũ, & nobile in Pamphylia scitis esse, plenissimum signorum optimorum. non dicam illinc hoc signum ablatum esse, & illud: hoc dico: nullum te Aspendi signum Verres reliquisse: omnia ex fanis, ex locis publicis, palàm, spectantibus omnibus, plostris euecta, asportataq; esse. atq; etiá illũ Aspendiũ Citharistam, de quo saepe audistis id, quod est graecis hominibus in prouerbio: quem omnia intus canere dicebãt: sustulit: & in intimis suis aedibus posuit: ut etiam illũ ipsum artificio suo superasse uideatur. Pergae fanum antiquissimum, & sanctissimum Dianae scimus esse. id quoq; à te nudatum, & spoliatum esse, ex ipsa Diana quod habebat auri detractum, atq; ablatum esse dico. quae malum est ista tanta audacia, atq; amentia? quas enim sociorum, atq; amicorum urbes adisti legationis iure, & nomine: si in eas ui, cum exercitu imperioq; inuasisses: tamen opinor quae signa, atq; ornamenta ex his urbibus sustulisses: haec non in tuam domum, neq;

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

in suburbana amicorum, sed Romam in publicum deportasses. quid ego de M. Marcello loquar? qui Syracusas urbem ornatissimam cœpit? quid de L. Scipione? qui bellum in Asia gessit: Antiochumq; Regem potentissimum uicit? quid de Flaminio? qui regem Philippum, & Macedoniam subegit? quid de L. Paulo? q regem Persen ui, ac uirtute superauit? quid de L. Mummio? qui urbem pulcherrimam, atq; ornatissimam Corynthum plenissimam rerum omnium sustulit: urbesq; Achaiæ, Boetiæq; multas sub imperium populi Ro. ditionemq; subiunxit? quorum domus cum honore & uirtute florerent: signis, & tabulis pictis erant uacuæ. at uero urbem totam, templa deorum, omnesq; italiæ partes illorum donis, ac monumentis exornatas uidemus. uereor ne hæc forte cuiquam nimus antiqua, & iam obsoleta uideantur. ita enim tum æquabiliter omnes erant huiusmodi: ut hæc laus eximiæ uirtutis, & innocentiæ, non solum hominum, uerum etiam temporum illorum esse uideatur. P. Seruilius uir clarissimus, maximis rebus gestis adest: de te sententiam laturus est: Olinthum ui, copijs, consilio, uirtute cœpit, urbem antiquam, & omnibus rebus auctam, & ornatam. recens exemplum fortissimi uiri profero. nam postea Seruilius imperator populi Ro. Olinthum urbem hostium cœpit: quam tu in hisdem illis locis Legatus quæstorius oppida pacata sociorum, atq; amicorum diripienda, ac uexanda curasti. tu quæ ex fanis religiosissimis per scelus, & per latrocinium abstulisti: ea nos uidere nisi in tuis, amicorumq; tuorum tectis non possumus. P. Seruilius quæ signa atq; ornamenta ex urbe hostium, & uirtute capta, belli lege, atq; imperatorio iure sustulit:

ea populo Ro. apportauit: per triumphum uexit: in tabulas publicas ad ærarium perscribenda curauit. cognoscite ex literis publicis hominis amplissimi diligentiam. Recita. RATIONES RELATAE P. SERVILII. non solum numerum signorum, sed etiam uniuscuiusq; magnitudinem, figuram, statum, literis definiri uides. certe maior est uirtutis, uictoriæq; iucunditas: q̃ ista uoluptas: quæ percipitur ex libidine, & cupiditate. multo diligentius habere dico Seruilium prædam populi Ro. quàm te tua furta notata, atq; descripta. dices tua quoq; signa, et tabulas pictas ornamento urbi, foróq; populi Ro. fuisse. memini: uidi simul cum populo romano forum, comitiumq; adornatum ad speciem magnifico ornatu, ad sensum, cogitationemq; acerbo, & lugubri: uidi collucere omnia furtis tuis, præda prouinciarum, spolijs sociorum, atq; amicorum. quo quidem tempore Iudices iste spem maximam reliquorum quoq; peccatorum nactus est. uidit enim eos, qui iudiciorum dominos se dici uolebant: harum cupiditatum esse seruos. socij uero, nationesq; exteræ, spem omnium tum primũ abiecere rerum, ac fortunarum suarũ: propterea, quod casu Legati ex Asia, atq; Achaia plurimi Romæ tunc fuerunt: qui deorum simulacra ex suis fanis sublata in foro uenerabantur: itemq; cætera signa & ornamenta cum cognoscerent: alia alio in loco lachrymantes intuebantur. quorum omnium hunc sermonem tum esse audiebamus: nihil esse, quod quisquam dubitaret de exitio sociorum, atq; amicorum: cum quidem uiderent in foro populi romani, quo in loco antea qui socijs iniurias fecerant, accusari, & condemnari solebant: ibi esse palàm posita ea: quæ ab socijs per scelus ablata, ereptáq;

essent. Hic ego non arbitror illum negaturum: signa sese plurima, tabulas pictas innumerabiles habere: sed ut opinor solet hæc, quæ rapuit, & furatus est: nonnunquam dicere, se emisse. Quoniam quidem in Achaiam, Asiam, Pamphyliam, sumptu publico, & legationis nomine mercator signorum tabularumq; pictarum missus est: habeo & istius, & patris eius accepti tabulas omnes: quas diligentissime legi: atq; digessi. patris, quoad uixit: tuas, quoad ais te confecisse. nam in isto Iudices hoc nouum reperietis. audimus aliquem tabulas nunquam confecisse: quæ est opinio hominum de Antonio falsa. nam fecit diligentissime. uerum sit hoc genus aliquod minime probandum. audimus alium non ab initio fecisse: sed ex tempore aliquo confecisse. est aliqua etiam huiusce rei ratio. hoc uero nouum, & ridiculum est: quod hic nobis respondit: cum ab eo tabulas postularemus: usq; ad M. Terentium, & C. Cassium Consules confecisse: postea destitisse. alio loco hoc cuiusmodi sit: considerabimus. nunc nihil ad me attinet. horum enim temporum, in quibus nunc uersor: habeo tabulas & tuas, & patris. plurima signa pulcherrima, plurimas tabulas deportasse te, negare non potes: atq; utinam neges. unum ostende in tabulis aut tuis, aut patris tui emptum esse: uicisti. ne hæc quidem duo signa pulcherrima, quæ nunc ad impluuium tuum stant: quæ multos annos ad ualuas Iunonis samiæ steterũt: habes quomodo emeris. hæc inquam duo, quæ in ædibus tuis sola iam sunt: quæ sectorẽ expectant, relicta, ac destituta à cæteris signis. At credo in hisce solis rebus indomitas cupiditates, atq; effrenatas habebat: cæteræ libidines eius ratione aliqua aut modo contineban

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tur. quam multis istum ingenuis, quàm multis matribus familias, in illa tetra, atq; impura Legatione uim attulisse existimatis? & quo in oppido pedem posuit: ubi non plura stuprorum, flagitiorumq́; suorum, quàm aduentus sui uestigia reliquerit? sed ego omnia, quæ negari poterunt: prætermittam. etiam hæc quæ certissima sunt, & clarissima relinquam. unũ aliquod de nefariis istius factis eligam: quo facilius ad Siciliam possim aliquando, quæ mihi hoc oneris, negociiq; imposuit: peruenire. Oppidum est in Hellesponto Lampsacum Iu. in primis Asiæ prouinciæ clarũ, et nobile: homines autem ipsi Lampsaceni, tum summe in omnes ciues romanos officiosi: tum præterea maxime sedati, & quieti, propè præter cæteros, ad summum græcorum ocium potius, quàm ad ullam uim, aut tumultum accommodati. accidit, cum iste à Cn. Dolobella efflagitasset: ut se ad regem Nicomedẽ regemq́; Sadalam mitteret: cumq́; iter hoc sibi magis ad quæstum suum, q̃ ad Reip. tempus accommodatum depoposcisset: ut illo itinere ueniret Lampsacum, cum magna calamitate, & propè pernicie ciuitatis. deducitur iste ad Ianitorem quendam hospitem: comitesq́; eius item apud cæteros hospites collocantur. ut mos erat istius: atq; ut eum suæ libidines flagitiosæ facere admonuerant: statim negocium dat illis suis comitibus, nequissimis, turpissimisq́; hominibus: ut uideãt: & inuestigent: ecquæ uirgo sit, aut mulier, digna, quam obrem iste Lampsaci diutius commoraretur. erat comes eius Rubrius quidam, homo factus ad istius libidines: qui miro artificio, quocunq; uenerat: hæc inuestigare omnia solebat. is ad eum rem istam defert: Philodamum esse quendam genere, honore, copiis, existimatione,

facile

ficale principem Lampsacenorum: eius esse filiam: quae cum patre habitaret: propterea, quod uirum non haberet: mulierem eximia pulchritudine: sed eam summa integritate, pudicitiaq; existimari. homo ut haec audiuit: sic exarsit ad id, quod nonmodo ipse nunquam uiderat: sed ne audierat quidem: ab eo, qui ipse uidisset: ut statim ad Philodamum migrare se diceret uelle. hospes Ianitor, qui nihil suspicaretur: ueritus ne quid in ipso se offenderit: hominẽ summa ui retinere coepit. iste, qui hospitis relinquendi causam reperire nõ posset: alia sibi ratione uiam munire ad stuprum coepit. Rubrium delicias suas, in omnibus eiusmodi rebus adiutorem suũ, & conscium, parum laute diuersari dicit: ad Philodamum deduci iubet. quod ubi est Philodamo nunciatum: tametsi erat ignarus, quantum sibi, ac liberis suis iam tum mali constitueretur: tamen ad istum uenit: ostendit munus illud suum non esse: se, cum suae partes essent hospitum recipiendorum: tum ipsos tamen praetores, & Consules, non legatorum asseclas recipere solere. iste, q una cupiditate raperetur: totum illius postulatum causamq; neglexit: per uim ad eum, qui recipere non debebat: Rubrium deduci imperauit. hic Philodamus, posteaquam ius suũ obtinere non potuit: ut humanitatem, consuetudinemq; suam retineret: laborabat. homo, qui semper hospitalissimus, amicissimusq; nostrorum hominum existimatus esset: noluit uideri ipsum illum Rubriũ inuitus in domum suam recepisse: magnifice, & ornate, ut erat in primis inter suos copiosus: conuiuium comparat: rogat Rubrium ut quos ei commodum sit inuitet: locum sibi soli si uideatur relinquat. ut etiã filium suum lectissimum adolescentem foras ad propinquum suum

quendam mitteret ad cœnam. Rubrius istius comites inuitat. eos omnes Verres certiores facit, quid opus esset. mature ueniunt: discumbitur: fit sermo inter eos, & inuitatio: ut græco more biberetur: hospes hortatur: poscunt maioribus poculis: celebratur omniũ sermone, lætitiaq; conuiuium. posteaquam satis calere res Rubrio uisa est: quæso inquit Philodame, cur ad nos filiam tuam non introuocari iubes? homo qui & summa grauitate, & iam id ætatis, & parens esset: obstupuit hominis improbi dicto. instare Rubrius. tum ille, ut aliquid responderet: negauit moris esse græcorum: ut in conuiuio uirorum accumberent mulieres. hic tum alius ex alia parte: enimuero ferendum hoc non est: uocetur mulier. & simul seruis suis Rubrius, ut ianuam clauderent: et ipsi ad fores assisterent: imperat. quod ubi ille intellexit, id agi: atq; id parari: ut filiæ suæ uis afferretur: seruos suos ad se uocat: his imperat: ut se ipsum negligant: filiã defendant: excurrat aliquis: q hoc tantum domestici mali filio suo nunciet. clamor interea fit tota domo inter seruos Rubrij, atq; hospitis: iactatur domi suæ uir primus, & homo honestissimus: pro se quisq; manus affert: aqua deniq; feruenti à Rubrio ipso Philodamus perfunditur. hæc ubi filio nunciata sunt: statim exanimatus ad ædes contendit: ut & uitæ patris, & pudicitiæ sororis succurreret. omnes eodem animo Lampsaceni, simul ut hoc audiuerunt: quod eos tum Philodami dignitas, tum iniuriæ magnitudo mouebat: ad ædes noctu conuenerunt. hic lictor istius Cornelius, qui cum eius seruis erat à Rubrio, quasi in præsidio ad auferendam mulierem collocatus: occiditur: serui nonnulli uulnerantur: ipse Rubrius in turba sauciatur. Iste, qui sua cupidita-

te tantos tumultus concitatos uideret: cupere aliqua euo-
lare, si posset. postridie mane homines in concione ueni-
unt: quærunt quid optimum factu sit: pro se quisq;, ut
in quoq; erat authoritatis plurimum: ad populum loque
batur: inuentus est nemo, cuius non hæc & sententia es
set, & oratio: non esse metuendum, si istius nefarium sce
lus Lampsaceni ulti ui, manuq́; essent: ne Senatus popu
lusq́; Ro. in eam ciuitatem animaduertendum putaret.
quod si hoc iure legati populi Ro. in socios, nationesq́;
exteras uterentur: ut pudicitiam liberorum seruare ab
eorum libidine tutam non liceret: quiduis esse perpeti sa
tius: quàm in tanta ui, atq; acerbitate uersari. Hæc cum
omnes sentirent: et cum in eam rationem pro suo quisq;
sensu, ac dolore loqueretur: omnes ad eam domum, in
qua iste diuersabatur: profecti sunt. cædere ianuã saxis:
instare ferro: ligna et sarmenta circundare: ignem subij
cere cœperunt. Tum ciues Ro. qui Lampsaci negociaban
tur: concurrunt: orant Lampsacenos: ut grauius apud
eos nomen legationis, quàm iniuria legati putaretur. sese
intelligere hominem illum esse impurum, ac nefarium:
sed quoniam nec perfecisset, quod conatus esset: neq; fu
turus esset Lampsaci postea: leuius eorum peccatum fo-
re: si homini scelerato pepercissent: quàm si legato non
pepercissent. Sic iste multo scæleratior, et nequior, quàm
ille Adrianus, aliquanto etiam felicior fuit. ille quod eius
auariciam ciues Ro. ferre non potuerant: Vticæ domi
suæ uiuus exustus est. idq́; ita illi merito accidisse existi-
matum est: ut lætarentur omnes: neq; ulla animaduersio
constitueretur. hic sociorum ambustus incendio, tamen
ex illa flamma, periculoq́; euolauit: neq; adhuc causam
ullam excogitare potuit: quamobrē commiserit: aut quid

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

euenerit: ut in tantum periculum ueniret. non enim po test dicere: cum seditionem sedare uellem: cum frumentum imperarem: cum stipendium cogerem: cum aliquid deniq; Reip. causa gererem: quod acrius imperaui: quod animaduerti: quod minatus sum. quæ si diceret: tamen ignosci non oporteret: si nimis atrociter imperando socijs, in tantum adductus periculum uideretur. nunc, cum ipse causam illius tumultus neq; ueram dicere, neq; falsam confingere audeat: homo autem ordinis sui frugalissimus, qui tum accensus C. Neroni fuit: P. Tettius hæc eadem se Lampsaci cognosse dixerit: uir omnibus rebus ornatissimus C. Varro, qui tum in Asia Tribunus militum fuit: hæc eadem ipsa se ex Philodamo audisse dicat: potestis dubitare: quin istum fortuna non tam ex illo periculo eripere uoluerit: quàm ad uestrum iudicium reseruare? nisi uero illud dicet: quod et in testimonio Tettij priore actione interpellauit Hortensius: quo tempore quidem signi satis dedit: si quid esset: quod posset dicere: se tacere nõ posse: ut quã diu in cæteris rebus tacuerit: scire omnes possemus: nihil habuisse quod diceret. Hoc tum dixit: Philodamum & eius filium à C. Nerone esse damnatos. de quo ne multa disseram: tantum dico: secutum id esse Neronem, & eius consilium: quod Cornelium lictorem occisum esse constaret: putasse non oportere esse, ne in ulciscenda quidem iniuria, cuiquam hominis occidendi potestatem. in quo uideo Neronis iudicio non te absolutum esse improbitatis: sed illos damnatos esse cædis. Verum ista damnatio tamen cuiusmodi fuit? audite quæso Iudices: & aliquando miseremini sociorum: & ostendite aliqd his in uestra fide præsidij esse oportere. quod toti Asiæ iure occisus uidebatur istius ille, uerbo lictor, re

uera minister improbissimae cupiditatis: pertimuit iste ne Philodamus Neronis iudicio liberaretur. rogat: et orat Dolobellã: ut de sua prouincia decedat: ad Neronem proficiscatur: se demonstrat incolumen esse non posse, si Philodamo uiuere, atq; aliquando Romam uenire licuisset. commotus est Dolobella: fecit id, quod multi reprehenderunt: ut exercitum, prouinciam, bellum relinqueret: & in Asiam hominis nequissimi causa in alienam prouinciam proficisceretur. posteaquam ad Neronem uenit: contendit ab eo: ut Philodami causam cognosceret. uenerat ipse, qui esset in consilio: & primus sententiam diceret: adduxerat etiam praefectos, & tribunos militares suos: quos Nero omnes in consilium uocauit: erat in consilio etiam aequissimus iudex, ipse Verres: erant nonnulli togati creditores graecorum: quibus ad exigendas pecunias improbissimi cuiusq; legati plurimũ prodest gratia. ille miser defensorẽ reperire neminem poterat. quis enim esset aut togatus, qui Dolobellae gratia, aut graecus, qui eiusdem ui, & imperio non moueretur? Accusator autem apponitur ciuis Ro. de creditoribus Lampsacenorum: qui, si dixisset quod iste iussisset: per eiusdem istius lictores à populo pecuniã posset exigere. cum haec omnia tanta contentione copijs, tantis agerentur: cum illũ miserum multi accusarent: nemo defenderet: cumq; Dolobella cum suis praefectis pugnaret in consilio: Verres fortunas agi suas diceret: idem testimonium diceret: idem esset in consilio: idem accusatorem parasset: : haec cum omnia fierent: & cum hominem constaret occisum: tamen tanta uis istius iniuriae, tanta in isto improbitas putabatur: ut de Philodamo amplius pronunciaretur. quid ego nunc in alteram actionem Cn. Dolobellae spiritus? quid

huius lachrymas, & concursiones proferam? quid C. Neronis uiri optimi, atq; innocentissimi nónullis in rebus animum nimis timidum, atq; demissum? qui in illa re qd facere potuerit, non habebat: nisi forte id quod omnes tum desyderabant: ut ageret eam rem sine Verre, et Dolobella: quicquid esset sine his actum, omnes probarẽt. Tum uero quod pronunciatum est, non per Neronem iudicatum, sed per Dolobellam ereptum existimabatur. condemnatur enim perpaucis sententijs Philodamus, et eius filius. adest: instat: urget Dolobella: ut quamprimum securi feriantur: quoquam minime multi ex illis de istius nefario scelere audire possent. constituitur in foro Laodiceæ spectaculum acerbum, & miserum, & graue toti Asiæ prouinciæ, grandis natu parens adductus ad supplicium: ex altera parte filius: ille quod pudicitiam liberorum, hic quod uitam patris, famamq; sororis defenderat. flebat uterq;, non de suo supplicio: sed pater de filij morte, de patris filius. quid lachrymarum ipsum Neronem putatis profudisse? quem fletum totius Asiæ fuisse? quem luctum, & gemitum Lampsacenorum? securi esse percussos homines innocentes, nobiles, socios populi romani, atq; amicos, propter hominis flagitiosissimi singularem nequitiam, atq; improbissimam cupiditatem? Iam iam Dolobella neq; tui, neq; tuorum liberorum, quos tu miseros in egestate atq; in solitudine reliquisti: misereri potest. Verres ne tibi tanti fuit? ut eius libidinem hominum innocentum sanguine lui uelles? idcirco ne exercitum, atq; hostem relinquebas? ut tua ui, & crudelitate, istius hominis improbissimi pericula sublevares? quod enim eum tibi quæstoris in locum constitueras: idcirco tibi amicum in perpetuum fore putasti? nescie

bas ab eo Cn. Carbonem Cons. cuius re uera quæstor fuit: nonmodo relictum, sed etiam spoliatum auxilijs, pecunia, nefarie oppugnatum, et proditum? expertus igitur es istius perfidiam tum, cum se ad inimicos tuos contulit: cum in te homo ipse nocens acerrimum testimonium dixit: cum rationes ad ærarium nisi damnato te referre noluit. tantæ ne tuæ Verres libidines erunt? ut eas capere, ac sustinere non prouinciæ populi romani, non nationes exteræ possint? tu ne quod uideris: quod audieris: quod concupieris: quod cogitaris: nisi id ad nutum tuum præsto fuerit: nisi libidini tuæ cupiditatiq; paruerit: immittentur homines? expugnabuntur domus? ciuitates nonmodo pacatæ, uerumetiam sociorum, atq; amicorum, ad uim atq; ad arma confugient? ut ab se atq; ab liberis suis legati populi romani scelus, atq; libidinem propulsare possint? nam quæro abs te, circũsessus ne sis Lampsaci? cœperit ne domum, in qua diuersabare: illa multitudo incendere? uoluerint ne legatum populi romani comburere uiuum Lampsaceni? negare non potes. habeo enim testimonium tuum: quod apud Neronem dixisti: habeo quas ad eundem literas misisti. recita hunc ipsum locum de testimonio. TESTIMONIVM C. VERRIS IN ARTEMIDORVM. NON MVLTO POST IN DOMVM. bellum ne populo romano Lampsaca ciuitas facere conabatur? deficere ab imperio ac nomine nostro uolebat? uideo enim, & ex his quæ legi, & audiui, intelligo: in qua ciuitate nonmodo legatus populi romani circunsessus, nonmodo igni, ferro, manu, copijs, oppugnatus, sed aliqua ex parte uiolatus sit: nisi publice satisfactum sit: ei

ciuitati bellum indici, atq; inferri solere. quae fuit igitur causa, cur cuncta ciuitas Lampsacenorum de concione, quemadmodum tu te scribis: domum tuam concurrerent? tu enim neq; in literis, quas Neroni mittis: neq; in testimonio, causam tanti tumultus ostendis ullam. obsessum te dicas: ignem allatum, sarmenta circundata, lictorem tuum occisum esse dicas: prodeundi tibi in publicum potestatem factam negas: causam huius tanti terroris occultas. nam si quam Rubrius iniuriam suo nomine, ac non impulsu tuo, & tua cupiditate fecisset: de tui comitis iniuria, quaestum ad te potius, quàm te oppugnatum uenirent. cum igitur, quae causa illius tumultus fuerit, testes à nobis producti dixerint: ipse celarit: non'ne causam hanc, quam nos proposuimus: tum illorum testimonia, tum istius taciturnitas perpetua confirmat? huic homini parcetis igitur Iudices? cuius tanta peccata sunt: ut hi, quibus iniurias fecerit: neq; legitimum tempus expectare ad ulciscendum, neq; uim tantam doloris in posterum differre potuerunt. circumsessus es: à quibus? à Lampsacenis: barbaris hominibus credo: aut ijs q populum Ro. contemnerent? immo uero ab hominibus, & natura, & consuetudine, & disciplina lenissimis. porrò autem populi Ro. conditione socijs, fortuna seruis, uoluntate supplicibus: ut perspicuum sit omnibus, nisi tanta acerbitas iniuriae, tanta uis sceleris fuisset: ut Lampsaceni moriendum sibi potius, quàm perpetiendum putarent: nunquam illos in eum locum progressuros fuisse: ut uehementius odio libidinis tuae, quàm metu legationis mouerentur. nolite per deos immortales cogere socios, atq; exteras nationes, hoc uti perfugio: quo, nisi uos uindicatis, utentur necessario. Lampsa

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

cenos in istum nunquam ulla res mitigasset: nisi eum pœnas Romæ daturum credidissent. & si talem acceperant iniuriam: quam nulla lege satis digne persequi poterant: tamen incommoda sua uestris committere legibus, & iudicijs: quàm dolori suo permittere maluerunt. tu mihi, cum circunsessus à tam illustri ciuitate sis, propter tuum scelus atq; flagitium: cum coegeris homines miseros, & calamitosos quasi desperatis nostris legibus, & iudicijs, ad uim, ad manus, ad arma, confugere: cum in oppidis, & ciuitatibus amicorum non legatum populi romani, sed tyrannũ libidinosum, crudelemq́; præbueris: cum apud exteras nationes imperij, nominisq́; nostri famam tuis probris flagitijsq́; uiolaris: cum te ex ferro amicorum populi Ro. eripueris: atq; è flamma sociorum euolaris: hic tibi perfugium speras futurum? erras. ut huc incideres: non ut hic conquiesceres: illi te uiuum exire passi sunt. & ais, iudicium esse factum: te iniuria circunsessum esse Lampsaci: quod Philodamus cum filio condemnatus sit. quid si doceo: si planum facio, teste homine nequã, uerũ ad hanc rẽ tamen idoneo (te ipso inquam teste docebo) te huius circunsessionis tuæ causam, & culpam in alios transtulisse? neq; in eos, quos tu insimularas: esse animaduersum? iam nihil te iudiciũ Neronis adiuuat. recita quas ad Neronẽ literas misit. EPISTOLA C. VERRIS AD NERONEM. THEMISTAGORAS ET THESSALVS Themistagoram & Thessalum scribit populum concitasse. quem populum? qui te circunsedit: qui te uiuũ comburere conatus est. ubi hos persequeris? ubi accusas? ubi defendis ius, nomenq́; legati? in Philodami iudicio dices id actum. cedo mi-

bi ipsius Verris testimoniū. uideamus quid idē iste iuratus dixerit. reata. AB ACCVSATORE ROGATVS RESPONDIT: IN HOC IVDICIO NON PERSEQVI: SIBI IN ANIMO ESSE ALIO TEMPORE PERSEQVI. quid igitur te iuuat Neronis iudiciū? qd Philodami dānatio? legatus cū esses circunsessus: cumq;, quemadmodum tu te ad Neronem scripsisti: populo romano, communiq; causæ legatorū facta esset iniuria insignis: non es persecutus: dicis tibi in animo esse alio tempore persequi. quod fuit id tempus? quando es persecutus? cur imminuisti ius legationis? cur causam populi Ro. deseruisti: ac prodidisti? cur iniurias tuas coniunctas cum publicis reliquisti? non'ne te ad Senatum causam deferre? non de tam atrocibus iniurijs conqueri? non eos homines, qui populum concitarant: consulum literis euocandos curare oportuit? nuper M. aurelio Scauro postulante, quod is Ephesi se quæstorem ui prohibitum esse dicebat: quo minus è fano Dianæ seruum suum, qui in illud asylum confugisset: abduceret: Pericles Ephesius homo nobilissimus Romam euocatus est: quod author iniuriæ illius fuisse argueretur. tu, si te legatum ita Lampsaci tractatum esse senatum docuisses: ut tui comites uulnerarētur: lictor occideretur: ipse circunsessus penè incenderere: eius autem rei duces, et authores, et principes fuisse, quos scribis Themistagoram & Thessalum: quis non commoueretur? quis nō ex iniuria quæ tibi esset facta: sibi prouideret? qs non in ea re causam tuam, periculum commune agi arbitraretur? etenim nomen legati eiusmodi esse debet: quod nonmodo inter sociorū iura, sed etiā inter hostiū tela incolume uersetur. magnū hoc Lampsacenum crimē

est, libidinis, atq; improssimæ cupiditatis. accipite nunc auariciæ propemodum in suo genere non leuius. Milesios nauem poposcit: quæ eum præsidij causa Myndū prosequeretur. illi statim myoparonem egregium de sua classe, ornatum, atq; armatum dederunt. hoc præsidio Myndum profectus est. nam, quid milesijs lanæ publicæ abstulerit: item de sumptu in aduentum, de contumelijs, & iniurijs in magistratum milesium, tametsi dici tum uere tum grauiter, & uehementer potest: tamen dicere prætermittam: eaq; omnia testibus integra reseruabo. illud, quod neq; taceri ullo modo potest: neq; dici pro dignitate: cognoscite. milites, remigesq; Miletum Myndo pedibus reuerti iubet: ipse Myoparonem pulcherrimū, de decem Milesiorum nauibus electum L. Magio, & L. Rabio, qui Myndi habitabant: uendidit. Hi sunt homines, quos nuper senatus in hostium numero censuit habendos. hoc illi nauigio ad omnes populi Ro. hostes usque ab Dianio, quod in Hispania est: ad Sinopam, quæ in Ponto est: nauigauerunt. O dij immortales, incredilibilem auariciam, singularemq; audaciam. nauem tu de classe populi Ro. quam tibi Milesia ciuitas, ut te prosequeretur, dedisset: ausus es uendere? si te magnitudo maleficij, si te hominum existimatio non mouebat: ne illud quidem cogitabas: huius improbissimi furti, siue adeo nefariæ prædæ, tam illustrem ac tam nobilem ciuitatem testem futuram? an quia tum Cn. Dolobella in eum, qui myoparoni præfuerat: Milesijsq; rē gestam renunciarat: animaduertere tuo rogatu conatus est: renunciationemq; eius, quæ erat in publicas literas relata illorum legibus: tolli iusserat: idcirco te ex hoc crimine elapsum esse arbitrabare? multum te ista

fefellit opinio: & quidem multis in locis. semper enim existimasti, & maxime in Sicilia, satis cautum tibi ad defensionem fore: si aut referri aliquid in literas publicas uetuisses: aut quod relatum esset: tolli coegisses. hoc quam nihil sit: tametsi ex multis Siciliæ ciuitatibus priore actione didicisti: tamen etiam in hac ipsa ciuitate cognosce. sunt illi quidem dicto audientes, quam diu adsunt hi, qui imperant: simul ac discesserunt: non solũ illud perscribunt: quod tum prohibiti sunt: sed etiam causam adscribunt: cur non tum in literas relatum sit. manent istæ literæ Mileti: manẽt: et dũ erit illa ciuitas: manebunt. Decem enim naues iussu L. Murenæ, populus Milesius ex pecunia uectigali populi Ro. fecerat: sicut pro sua quæque parte Asiæ cæteræ ciuitates. quamobrẽ unam ex decem non prædonum repentino aduentu, sed legati latrocinio, non ui tempestatis, sed hac horribili tempestate sociorum amissam in literas publicas retulerunt. sunt Romæ legati Milesij homines nobilissimi, ac principes ciuitatis: qui tametsi mensem Februarium & conss. designatorum nomen expectant: tamen hoc tantum facinus nõmodo negare interrogati, sed ne producti quidem reticere poterunt. dicent inquam & religione adducti, & legum domesticarum metu, quid illo Myoparone factum sit: ostendent C. Verrẽ in ea classe, quæ contra piratas ædificata sit: piratam ipsum consceleratũ fuisse. C. Malleolo quæstore Cn. Dolobellæ occiso, duas sibi hæreditates uenisse arbitratus est: unam quæstoriæ procurationis. nam à Dolobella statim Proquæstore iussus est esse. alteram tutelæ. nam cum pupilli Malleoli tutor esset: in bona eius impetum fecit. nam Malleolus in prouinciam sic copiose profectus erat: ut

domi prorsus nihil relinqueret. præterea pecunias oc-
cuparat apud populos: & syngraphas fecerat: argen
ti optimi cœlati grande pondus secum tulerat (nam ille
quoq; sodalis istius erat in hoc morbo & cupiditate)
grande pondus argenti, familiam magnam, multos ar-
tifices, multos formosos homines reliquit. iste quod ar-
genti placuit: inuasit: quæ mancipia uoluit: abduxit: ui-
na, cæteráq;, quæ in Asia facillime comparantur: quæ
ille reliquerat: asportauit: reliqua uendidit: pecuniam
exegit. cum ad HS XXD qnquies redegisse constaret:
ut Romam redijt: nullam literam pupillo, nullam ma
tri eius, nullam tutoribus reddidit: seruos artifices pu-
pilli cum haberet domi, circumpedes autem homi-
nes formosos & literatos, suos esse dicebat: se emis-
se. cum sæpius mater, & auia pueri postularent: uti,
si nõ redderet pecuniã: nec rationem daret: diceret saltẽ
quãtum pecuniæ Malleoli deportasset: multis efflagitatus
aliquando dixit HS decies: deinde in codicis extremam
ceram nomen infimum in flagitiosa litera fecit: expen-
sa Chrysogono seruo HS sexcenta millia, accepta pu
pillo Malleolo retulit. quomodo ex decies HS sex-
centa sunt facta: quomodo de eodem modo quadrarint:
ut illa de Cn. Carbonis pecunia reliqua HS sexcen-
ta facta sunt: quomodo Chrysogono expensa lata sunt:
cur id nomen infimum, in lituráq; sit: uos existima-
bitis. tamen HS sexcenta millia cum accepta retulis-
set: HS quinq; millia soluta non sunt. homines, po-
steaquam reus factus est: alij redditi: alij etiam nunc re
tinentur: peculia omnium, uicarijq; retinentur. Hæc
est istius præclara tutela. en cui tuos liberos committas:
en memoria mortui sodalis: en metus uiuorum exist-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

mationis. cum tibi se tota Asia spoliandam, ac uexan=
dam tradidisset: cum tibi exposita esset omnis ad præ
dandũ Pãphilia: contentus his tam opimis rebus non fui
sti? manus à tutela, manus à pupillo, manus à soda-
lis filio abstinere non potuisti? Iam te non Siculi, non
aratores (ut dictitas) circunueniunt: non hi, qui decre-
tis edictisq; tuis in te concitati, infestiq; sunt. Malleolus
à me productus est, & mater eius atq; auia: quæ mi=
seræ, flentes, euersum à te puerum patris bonis esse di=
xerunt. quid expectas? an dum ab inferis ille Mal-
leolus existat? atq; abs te officia tutelæ, sodalitatis, fami=
liaritatisq; flagitet? ipsum putato adesse. homo auarissi=
me & spurcissime, redde bona sodalis filio: si non, quæ
abstulisti: at quæ confessus es. cur cogis sodalis filium
hanc primam in foro uocem cum dolore, & querimo-
nia emittere? cur sodalis uxorem, sodalis socrum, do-
mum deniq; totam sodalis mortui, contra te testimoni-
um dicere? cur pudentissimas, electissimasq; fœminas
in tantum uirorum conuentum insolitas inuitasq; pro=
dire cogis? recita omnium testimonia. TESTIMONI=
VM MATRIS ET AVIAE. Proquæstore uero
quomodo iste commune Miliadum uexarit: quomodo
Lyciam, Pamphiliam, Pisidiam, Phrygiamq; totam fru
mento imperando, æstimando hac sua, quam tum primũ
excogitauit: Siciliensi æstimatione afflixerit: nõ est neces=
se demonstrare uerbis. hoc scitote, his nominibus, quæ
res per eum gestæ sunt: cum iste ciuitatibus frumentum,
coria, cilicia, saccos imperaret: neq; ea sumeret: pro his re
bus pecuniam exigeret: his nominibus solis, Cn. Dolo=
bellæ HS ad tricies litem esse æstimatam. quæ omnia,
etiam si uoluntate Dolobellæ fiebant: per istum omnia

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.2.18

tamen gerebātur. consistam in uno nomine: multa sunt ex eodē genere. recita. DE LITIBVS AESTIMATIS CN. DOLOBELLAE POPVLO RO. PECVNIAE REDACTAE. QVOD À COMMVNI MILIADVM. te hæc coegisse, te æstimasse, tibi pecuniam numeratam esse dico: eademq́; ui, & iniuria cum pecunias maximas cogeres: per omnes partes prouinciæ te, tanquam aliquam calamitosam tempestatem, pestemq́; peruasisse demonstro. Itaq; M. Scaurus, qui Cn. Dolobellam accusauit: istum in sua potestate ac ditione tenuit. homo adolescens cum istius in inquirendo multa furta, ac flagitia cognosceret: fecit perite, & callide: uolumen eius rerum gestarum maximum, isti ostendit: ab homine quæ uoluit in Dolobellā abstulit: istum testem produxit: dixit iste quæ uelle accusatorem putauit. Quo ex genere mihi testium, qui cum isto furati sunt: si uti uoluissem: magna copia fuisset: qui ut se periculo litium, coniunctione criminum liberarent: quo ego uellem descensuros pollicebantur. eorum ego uoluntatem omnium repudiaui: non modo proditori, sed ne perfugæ quidem locus in meis castris cuiquam fuit. forsitan meliores illi accusatores habendi sunt: qui hæc omnia fecerunt. sed ego defensorem in mea persona, non accusatorem maxime laudari uolo. rationes ad ærarium, antequam Dolobella condemnatus est: non audet referre. impetrat à senatu ut dies sibi prorogaretur: quod tabulas suas ab accusatoribus Dolobellæ obsignatas diceret: proinde quasi exscribendi potestatem non haberet. solus est hic: qui nunquam rationes ad ærarium referat. Audistis quæstoriam rationem tribus uersiculis relatam: legationis, non nisi condemna

to, & eiecto eo, qui posset reprehendere: nunc deniq; prae turae, quam ex S. C. statim referre debuit, usque ad hoc tempus non retulit: quaestorem se in senatu expectare dixit. proinde quasi non & quaestor sine praetore posset rationem referre, ut tu Hortensi, ut omnes: eodem modo sine quaestore praetor. dixit idem, Dolobellam imperasse omnem magistratibus conscriptis, qua causa placuit probauerunt. uerum quaestores quoq; iam pridem uenerunt: cur non retulisti? illarum rationum, ex ea fece legationis, quaestoriaeq; tuae procurationis illa sunt nomina: quae Dolobellae necessario sunt aestimata. EX LITIBVS AESTIMATIS DOLOBELLAE. PR. ET PROPR. quod minus Dolobella Verri acceptum retulit: quàm Verres illi expensum tulerit: HS quingenta triginta quinq; millia: & quod plus fecit Dolobella Verrem accepisse: quàm iste in suis tabulis habuit: HS ducenta triginta duo millia: & quod plus frumenti fecit accepisse istum: HS decies & octingenta millia: quod tu homo castissimus aliud in tabulis habebas. Hinc illae extraordinariae pecuniae: quas nullo duce, tamen aliqua ex particula inuestigamus: redundarunt. hinc ratio Q. & Cn. Postumijs, Curtijs, multis nominibus: quorum in tabulis iste habet nullum. hinc HS quater decies P. Tadio numerata Athenis testibus planum faciam. hinc empta apertissime praetura: nisi forte id etiam dubium est: quomodo iste praetor factus sit. Homo scilicet, aut industria, aut opera probata, aut frugalitatis existimatione praeclara, aut deniq; id quod leuissimum est, assiduitate, qui ante quaesturam cum meretricibus, lenonibusq; uixisset: quaesturam ita gessisset: quemadmodum cognouistis: Romae post quaesturam illam

ram illam nefariam uix triduum constitisset: absens nõ in obliuione iacuisset: sed in assidua commemoratione omnibus omnium flagitiorum fuisset: is repente, ut Romam uenit: gratis prætor factus est. Alia porro pecunia ne accusaretur data: nihil ad me, nihil ad rem pertinere arbitror: datam quidem esse tum inter omnes recenti negocio facile constabat. homo stultissime, & amentissime tabulas cum conficeres: & cum extraordinaria pecunia crimen subterfugere uelles: satis te elapsurum omni suspicione arbitrabare: si quibus pecuniam credebas: ijs expensum non ferres? neq; in tuas tabulas ullum nomen referres: cum tot tibi nominibus acceptum Curtij referrent? quid proderat tibi te expensum illis non tulisse? an tuis solis tabulis te causam dicturũ existimasti? Verum ad illam iam ueniamus præclarã præturam: criminaq; ea, quæ notiora sunt his, qui adsunt: quàm nobis, qui meditati ad dicendum, paratiq; uenimus. in quibus non dubito, quin offensionem negligentiæ uitare, atq; effugere non possim. multi enim ita dicent: de illo nihil dixit: in quo ego interfui: illam iniuriam non attigit: quæ mihi, aut amico meo facta est: quibus ego in rebus interfui. his omnibus, qui istius iniurias norunt: hoc est populo Ro. uniuerso, me uehementer excusatum uolo: non negligentia mea fore: ut multa prætercam: sed quod alia testibus integra reseruari uelim: multa autem propter rationem breuitatis, ac temporis prætermittenda existimem. fatebor etiam illud inuitus: me prorsus, cum iste punctum temporis nullum uacuum peccato præterire passus sit: omnia, quæ ab isto commissa sunt: non potuisse cognoscere. quapropter ita me de præturæ criminibus auditote: ut ex utroq; genere,

et iuris dicendi, & sartorum tectorum exigendorum, ea postuletis: quae maxime digna sunt eo reo: cui paruũ, ac mediocre obijci nihil oporteat. Nam ut praetor factus est: qui auspicato à Chelidone surrexisset: sortem nactus est urbanae prouinciae, magis ex sua, & Chelidonis, q̃ ex populi Ro. uoluntate. qui principio, qualis in edicto constituendo fuerit: cognoscite. P. Annius Asellus mortuus est C. Annio Sacerdote praetore. is cum haberet unicam filiam: neq; census esset: quod natura hortabatur: lex nulla prohibebat: fecit: ut filiam bonis suis haeredẽ institueret. haeres erat filia: faciebant omnia cum pupilla, legis aequitas, uoluntas patris, edicta praetorum, consuetudo iuris eius, quod erat tum, cum Asellus est mortuus. iste praetor designatus (utrum admonitus, an tentatus, an qua est iste sagacitate in his rebus, sine duce ullo, sine indice peruenerit ad hanc improbitatem, nescio. uos tantum hominis audaciam, amentiamq́; cognoscite) appellat haeredem L. Annium: qui erat institutus secundum filiam. non enim mihi persuadetur: istum ab illo prius appellatum. dicit se posse ei condonare edicto haereditatem: docet hominem quid possit fieri: illi bona res, huic uendibilis uidebatur. iste tametsi singulari est audacia: tamen ad pupillae matrem summittebat: malebat pecuniam accipere: ne quid noui ediceret: quàm ut hoc edictum tam improbum, & inhumanum interponeret. tutores, pecuniam praetori si pupillae nomine dedissent: grandem praesertim: quemadmodum in rationem inducerent: quemadmodum sine periculo suo dare possent: non uidebãt. simul & istum fore tam improbum non arbitrabantur. saepe appellati pernegauerunt. iste ad arbitrium eius, cui condonarat haereditatem ereptam li-

beris: quàm æquum edictum scripserit, quæso cognoscite. CVM INTELLIGAM LEGEM VOCONIAM. quis unquam crederet Verrẽ mulierum aduersarium futurum? an ideo aliquid contra mulieres fecit: ne totum edictum ad Chelidonis arbitrium scriptum uideretur? Cupiditati hominum ait se obuiam ire. quid potius, non modo his temporibus, sed etiam apud maiores nostros? quis tam remotus fuit à cupiditate? dic quæso cætera. delectat enim me hominis grauitas, scientia iuris, authoritas. QVI AB AVLO POSTVMIO, Q. FVLVIO CENSORIBVS POST VE EA, FECIT, FECERIT. fecit, fecerit? quis unquam edixit isto modo? quis unquam eius rei fraudem, aut periculũ proposuit edicto: quod neq; post edictum, neq; ante edictum prouideri potuit? iure, legibus, authoritate omnium, qui consulebantur: testamentum P. Annius fecerat non improbum, non inofficiosum, non inhumanum. quod si ita fecisset: tamen post illius mortem nihil de testamento illius noui iuris constitui oporteret. uoconia lex te uidelicet delectabat, imitatus esses illum ipsum C. Voconium: qui lege sua hæreditatem ademit nulli neq; uirgini, neq; mulieri: sanxit in posterum: qui post eos Censores census esset: ne quis hæredem uirginem, ne ue mulierem faceret. in lege Voconia nõ est, fecit, fecerit: neq; in ulla præteritum tempus reprehẽditur: nisi eius rei, quæ sua sponte scelerata, ac nefaria est: ut etiam si lex non esset: magnopere uitanda fuerit. atq; in his rebus multa uidemus ita sancta esse legibus: ut ante facta in iudicium non uocentur. Cornelia, Testamentaria, Nummaria, cæteræ complures. in quibus non ius aliquod nouum po

pulo constituitur: sed sancitur: ut quod semper malum facinus fuerit: eius quæstio ad populum pertineat ex certo tempore. De iure uero ciuili siquid noui quis instituit: omnia quæ ante acta sunt: rata esse patitur. cedo mihi leges Atinias, Furias, Fussias, ipsam, ut dixi, Voconiã, omnes præterea de iure ciuili: hoc reperies in omnibus statui ius: quo post eam legem populus utatur. qui plurimum tribuunt edicto: prætoris edictum legem annuam dicunt esse. tu edicto plus complecteris quàm lege. Si finem edicto prætoris afferunt Cal. Ianuarij: cur non initium quoq; edicti nascitur à Cal. Ianuarij? an in eũ annum progredi nemo poterit edicto: quo prætor alius futurus est: in illum, quo Prætor alius fuit: regredietur? Ac si hoc iuris nõ unius causa hominis edixisses: cautius composuisses. scribis, siquis hæredem fecit, fecerit. quod si plus legarit: quàm ad hæredem hæredes'ue perueniat: quod per legem Voconiam ei qui census non sit, licet: cur hoc cum in eodem genere sit: non caues? quia non generis, sed hominis causam uerbis amplecteris: ut facile appareat te precio esse commotum. atq; hoc si in posterum edixisses: minus esset nefarium: tamen esset improbum. sed tum uituperari posset: in dubium uenire non posset. nemo enim committeret. nunc est eiusmodi edictum: ut quiuis intelligat, non populo esse scriptum, sed P. Annij secundis hæredibus. itaq; cum à te caput illud tam multis uerbis mercenario proœmio esset ornatum: ecquis est inuentus postea prætor: qui illud idem ediceret? non modo nemo edixit: sed ne metuit quidem quisquam, ne quis ediceret. nam post te prætorẽ multi testamenta eodem modo fecerunt. in his nuper Annia ea de multorum propinquorum sententia, pecuniosa mulier,

quod censa non erat: testamento fecit hæredem filiam.
Itaq; hoc magnum iudicium hominum de istius singula
ri improbitate: quod Verres sua sponte instituisset: id ne
minem metuisse: ne quis reperiretur: qui istius institutum
sequi uellet. solus enim tu inuentus es: cui non satis fue=
rit corrigere uoluntates uiuorum: nisi etiam rescinderes
mortuorum. Tu ipse ex Siciliensi edicto hoc sustulisti: uo
luisti, ex improuiso si quæ res natæ essent: ex urbano edi
cto decernere. quam postea tibi tu defensionem relinque=
bas: in ea maxime offendisti: cum tuam authoritatem tu
te ipse edicto prouinciali repudiabas. atq; ego non du-
bito: quin ut mihi, cui filia maxime cordi est: res hæc
acerba uideatur, atq; indigna: sic unicuiq; uestrum: qui
simili sensu, atq; indulgentia filiarum commouemini.
quid enim natura nobis iucundius? quid carius esse uo-
luit? quid est dignius, in quo omnis nostra diligentia in-
dulgentiaq́; consumatur? homo importunissime cur tantã
iniuriã P. Annio mortuo fecisti? cur hunc dolorem cineri
eius, atq; ossibus inussisti? ut liberis eius bona patria, uo-
luntate patris, iure, legibus tradita eriperes? & cui tibi
esset commodũ: condonares? q̄bus cum uiui bona nostra
partimur: his prætor adimere nobis mortuis bona, fortu
nasq́; poterit? nec petitionem inquit nec possessionem da
bo. eripies igitur pupillæ togam prætextam? detrahes
ornamenta non solum fortunæ, sed etiam ingenuitatis?
miramur ad arma contra istum hominem Lampsace
nos isse? miramur istum de prouincia decedentem clã
Syracusis profugisse? nos si alienam uicem pro nostra
iniuria doleremus: uestigium istius in foro non esset re-
lictum. pater dat filiæ: prohibes. leges sinunt: tamen te
interponis. de suis bonis ita dat: ut ab iure non abeat:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

quid habes quod reprehendas? nihil opinor. at ego concedo: prohibe, si potes: si habes, qui te audiat: si potest tibi edicto audiens esse quisquam. eripias tu uoluntatem mortuis? bona uiuis? ius omnibus? hoc populus Ro. non manu uindicasset: nisi te huic tempori, atq; huic iudicio reseruasset. Posteaquam ius prætorium constitutum est: semper hoc iure usi sumus: si tabulæ testamenti non proferrentur: tũ uti quenq; potissimum hæredem esse oporteret: si is intestato mortuus esset: ita secundum eum possessio daretur. quare hoc sit æquissimum: facile est dicere. sed in re tam usitata, satis est ostendere: omnes antea ius ita dixisse: et hoc uetus edictum translatitiumq; esse. Cognoscite aliud hominis in re uetere edictum nouum: & simul, dum est unde ius ciuile discatur: adolescentes ei in disciplinam tradite. mirum est hominis ingenium: mira prudentia. Minutius quidam mortuus est ante istum prætorem. eius testamentum erat nullum: lege hæreditas ad gentem Minutiam ueniebat. si habuisset iste edictum: quod ante istum, & postea omnes habuerunt: possessio Minutiæ genti esset data. si quis testamento se heredem esse arbitraretur: quod tum non extaret: lege ageret in hæreditatem: aut pro præde litis uindiciarum, cum satis accepisset: sponsionem faceret. ita de hæreditate certaret. hoc opinor iure & maiores nostri, & nos semper usi sumus. uidete ut hoc iste correxerit. componit edictum his uerbis: ut quiuis intelligere possit: unius hominis causa conscriptum esse: tantum quod hominem non nominat: causam quidem totam perscribit: ius, consuetudinem, æquitatem, edicta omnium negligit. EX EDICTO VRBANO. SI DE HAEREDITATE AMBIGITVR: SI

POSSESSOR SPONSIONEM NON FACIET. *iam quid id ad prætorem: uter possessor sit? non'ne id quæri oportet: utrum possessorē esse oporteat? ergo quia possessor est: non moues possessione. si possessor non esset: non dares. nusquam enim scribis: neq; tu aliud quicquam edicto amplecteris: nisi eā causam, pro qua pecuniā acceperas. Iam hoc ridiculum est.* SI DE HAEREDITATE AMBIGITVR. ET TABVLAE TESTAMENTI OBSIGNATAE NON MINVS MVLTIS SIGNIS, QVAM È LEGE OPORTEAT: AD ME PROFERENTVR: SECVNDVM TABVLAS TESTAMENTI POTISSIMVM HAEREDITATEM DABO. *hoc translatitiū est. sequi illud oportet si tabulæ testamenti non proferētur. quid ait? se ei daturum qui dicat hæredem esse. quid ergo interest proferantur nec'ne? si protulerit: uno signo ut sit minus, quàm ex lege oportet: non des possessionem: si omnino tabulas non proferet dabis. Quid nunc dicam neminem unquam postea alium edixisse? ualde sit mirum: neminem fuisse qui istius se similem dici uellet. ipse in siciliensi edicto hoc non habet. exegerat enim iam mercedem. item, ut illo edicto, de quo ante dixi in Sicilia de hæreditatum possessionibus dandis, edixit idem, quod omnes Romæ præter istum.* EX EDICTO SICILIENSI. SI DE HAEREDITATE AMBIGITVR. *At per deos immortales quid est quod de hoc dici possit? iterum enim iam quæro abs te, sicut modo in illo capite Anniano de mulierum hæreditatibus, nunc in hoc de hæreditatū possessionibus: cur ea capita in edictum prouinciale trāsfer*

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

re nolueris? utrũ digniores homines existimasti eos, qui habitabant in prouincia: quàm nos: qui æquo iure uteremur? an aliud Romæ æquum est? aliud in Sicilia? nó enim hoc potest hoc loco dici: multa esse in prouincijs aliter edicenda. non de hæreditatum quidẽ possessionibus, non de mulierum hæreditatibus. nam utroq; genere uideo nonmodo cæteros, sed te ipsum totidem uerbis edixisse: quot uerbis edici Romæ solet. quæ Romæ magna cum infamia, precio accepto edixeras: ea sola te, ne gratis in prouincia male audires: ex edicto Siciliensi sustulisse uideo. Et cum edictum totum eorum arbitratu quãdiu fuit designatus, componeret: qui ab isto ius ad utilitatem suam nundinarentur: tum uero in magistratu contra illud edictum suum sine ulla religione decernebat. Itaq; L. Piso multos codices impleuit earum rerum: in quibus ita intercessit: quod iste aliter, atq; ut edixerat: decreuisset. quod uos oblitos esse non arbitror: quæ multitudo, qui ordo ad Pisonis sellam isto prætore solitus sit conuenire. Quem iste collegã nisi habuisset: lapidibus coopertus esset in foro. sed eò leuiores istius iniuriæ uidebantur: quod erat in æquitate, prudentiáq; Pisonis paratissimum perfugium: quo sine labore, sine molestia, sine impensa, etiam sine patrono homines uterentur. nam quæso redite in memoriam Iudices: quæ libido istius in iure dicendo fuerit: quæ uarietas decretorum: quæ nundinatio: quàm inanes domus eorum omnium, qui de iure ciuili consuli solent: quàm plena, atq; referta Chelidonis: à qua muliere cum erat ad eum uentum: & in aurem eius insusurratum: aliâs reuocabat eos, inter quos iam decreuerat: decretumq; mutabat: aliâs inter alios contrariũ sine ulla

religione decernebat: ac proximis paulo ante decreue
rat. hinc illi homines erant: qui etiam ridiculi inuenie
bantur ex dolore. quorum alij, ut audistis, negabant
mirandum esse: ius tam nequam esse Verrinũ. alij etiã
frigidiores erant: sed quia stomachabantur, ridiculi ui=
debantur esse: cum Sacerdotem excecrabantur: qui Verrẽ
tam nequam reliquisset. quæ ego non commemorarem:
neq; enim perfacete dicta, neq; porrò hac seueritate di=
gna sunt: nisi uos illud uellem recordari: istius nequitiã,
& iniquitatem, tum in ore uulgi, atq; in communibus
prouerbijs esse uersatam. In plebem uero romanã utrũ
superbiam prius memorem? an crudelitatem? sine du-
bio crudelitas grauior est, atq; atrocior. oblitos ne igi-
tur hos putatis esse: quemadmodum sit iste solitus uirgis
plebem Romanam concidere? quam rem etiam Tribu
nus pl. in concione egit: cum eum, quem uirgis iste ceci=
derat: in prospectum populi Ro. produxit. cuius rei co
gnoscendæ faciam uobis suo tempore potestatem. super-
bia uero quæ fuerit: quis ignorat? quemadmodum is
tenuissimũ quẽq; contempserit: despexerit: liberũ esse nũ
quam duxerit. P. Trebonius uiros bonos, & hone-
stos complures fecit hæredes. in his fecit suum libertum.
is A. Trebonium fratrẽ habuerat proscriptum. ei cum
cautum uellet: scripsit, ut hæredes iurarent, se curatu-
ros, ut ex sua quisq; parte: ne minus dimidium ad A.
Trebonium fratrem illum proscriptum perueniret. li-
bertus iurat: cæteri hæredes adeunt ad Verrem: do-
cent non oportere se iurare facturos esse, quod contra le
gem Corneliam esset: quæ proscriptum iuuari uetat. im
petrant ut ne iurent. dat his possessionem. id ego non re
prehendo. etenim erat iniquum homini proscripto, egen

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ti, de fraternis bonis quicquam dari. & ille libertus, nisi ex testamento patroni iurasset: scelus se facturum arbitrabatur. itaq; ei Verres possessionem hæreditatis negat se daturum: ne posset patronum suum proscriptum iuuare: simul ut esset pœna, quod alterius patroni testamento obtemperasset. das possessionem ei qui non iurauit. concedo. prætorium est. adimis tu ei qui iurauit? quo exẽplo? proscriptum iuuat. lex est. pœna est. quid ad eũ qui ius dicit? utrum reprehendis quod patronum iuuabat eum: qui tum in miserijs erat? an quod alterius patroni mortui uoluntatem conseruabat: à quo summũ beneficium acceperat? utrum horum reprehendis? Et hoc tum de sella uir optimus dixit: Equiti Ro. tam locupleti libertinus sit homo hæres? O' modestum ordinem: quod illinc uiuus surrexit. possum sexaginta decreta proferre: in quibus, ut ego pecuniam nõ dicam intercessisse: ipsa decretorum nouitas iniquitasq; declarat. uerum ut ex uno, de cæteris coniecturam facere possitis: id quod priore actione cognostis audite. C. Sulpitius Olympius fuit. is mortuus est C. Sacerdote prætore, nescio an antequam Verres præturam petere cœperit. facit hæredem M. Octauium Ligurem: Ligur hæreditatem adijt: possedit Sacerdote prætore sine ulla controuersia. posteaquam Verres magistratum inijt: ex edicto istius, quod edictum sacerdos non habuerat: Sulpitij patroni filia sextam partẽ hæreditatis ab Ligure petere cœpit. Ligur non aderat: L. frater eius causam agebat: aderant amici, propinqui. dicebat iste, nisi cum muliere decideretur: in possessionem se ire iussurum. L. Gellius causam Liguris defendebat: docebat edictum eius non oportere ad eas hæreditates ualere: quæ ante

eum prætorem uenissent. si hoc tum fuisset edictum: fortasse Ligurem hæreditatem aditurum non fuisse. æqua postulatio, summa hominum authoritas, precio superabatur. uenit Romam Ligur: non dubitabat, quin si ipse Verrem conuenisset: æquitate causæ, & authoritate sua commouere hominem posset: domum ad eum uenit: rem demonstrat: quàm pridem sibi hæreditas uenisset, docet: quod facile in causa æquissima homini ingenioso fuit: multa, quæ quēuis mouere possent, dixit: ad extremum petere cœpit: ne usq; eo suam authoritatem despiceret: gratiamq; contemneret: ut se tanta iniuria afficeret. homo Ligurem accusare cœpit: qui in re aduentitia, atq; hæreditaria tam diligens, tam attentus esset: debere eum aiebat suam quoq; rationem ducere: multa sibi opus esse: multa canibus suis, quos circa se haberet. non possum illa planius commemorare: quàm ipsum Ligurem pro testimonio dicere audistis. quid enim Verres? utrum ne his quidem testibus credetur? an hæc ad rem non pertinent? non M. Octauio? non L. Liguri? quis nobis credet? cui nos? quid est Verres quod planum fieri testibus possit: si hoc non fit? an id, quod dicunt, leue est? nihil leuius: quàm prætorem Vrbis hoc iuris in suo magistratu constituere: omnibus his, quibus hæreditas uenerit: cohæredem prætorem esse oportere. an uero dubitamus: quo ore iste cæteros homines inferiore loco, authoritate, ordine, quo ore homines rusticanos ex municipijs, quo deniq; ore, quos nunquam liberos homines duxerit, solitus sit appellare: qui ob ius dicendum M. Octauium Ligurem hominem ornatissimum loco, ordine, nomine, uirtute, ingenio, copijs, poscere pecuniam non dubitarit? In sartis tectis uero quem-

admodum sese gesserit: quid ego dicam? dixerunt qui sen serunt. sunt alij qui dicant. notæ res, ac manifestæ prolatæ sunt: et proferuntur. dixit C. Fannius Eques Ro. frater germanus Q. Titinij iudicis tui, tibi se pecuniam dedisse. recita Testimonium C. Fannij. nolite C. Fannio dicenti credere: noli inquam tu Q. Titini C. Fannio fratri tuo credere. dicit enim rem incredibilem: C. Verrem insimulat auariciæ, & audaciæ: quæ uicia uidentur in quēuis potius, quam in istum conuenire. dixit Q. Tadius homo familiarissimus patris istius, non alienus à matris eius genere, & nomine: tabulas protulit: quibus pecuniam se dedisse ostendit. recita nomina Q. Tadij. recita testimonium Q. Tadij. Ne tabulis quidem, Q. Tadij, nec testimonio credetur. q̄d igitur in iudicijs sequemur? quid est aliud omnibus omnia peccata, & maleficia concedere: nisi hoc: hominum honestissimorum testimonijs, & uirorum bonorū tabulis non credere? Nam quid ego de quotidiano sermone querimoniaq; populi romani loquar, de istius impudentissimo furto, seu potius nouo, ac singulari latrocinio? ausum esse in æde Castoris, celeberrimo clarissimoq; monumento, quod templum in oculis, quotidianoq; aspectu populi romani est positum: quo sæpenumero senatus conuocatur: quo maximarum rerum frequentissimæ quotidie aduocationes fiunt: in eo loco, in sermone hominum, audaciæ suæ monumentum æternum relinquere. Aedem Castoris Iudices P. Iunius habuit tuendam, L. Sylla Q. Metello consulibus. is mortuus est: reliquit pupillum paruum filium. cum L. Octauius, C. Aurelius conss. ædes sacras locauissent: neq; potuissent omnia sarta tecta exigere: neq; ij prætores, quibus erat

negocium datum, C. Sacerdos, & M. Cesius: factum est S. C. quibus de sartis tectis cognitum, & iudicatum nõ esset: uti C. Verres, P. Celius praetores cognoscerent: & iudicarent. qua potestate iste permissa, ut ex C. Fannio, & ex Q. Tadio cognouistis: ueruntamen cum esset omnibus in rebus apertissime, impudentissiméq; praedatus: hoc uoluit clarissimum relinquere indicium latrocinio rum suorum: de quo non audire aliquando, sed uidere quotidie possemus. Quaesiuit quis ædẽ Castoris sartam tectam deberet tradere. Iuniũ ipsum mortuum esse sciebat: scire uolebat, ad quem illa res pertineret. audit pupillum esse filium. homo, qui semper ita palàm dictitasset: pupillos, & pupillas certissimam praedam esse praetoribus: optatum negocium sibi in sinum delatum esse dicebat. monumentum illa amplitudine, illo opere, quamuis sarctumtectum integrumq; esset: tamen aliquid inuenturum in quo moliri praedariq; posset, arbitrabatur. L. Rabonio ædem Castoris tradi oportebat. is casu pupilli Iunij tutor erat testamento patris. cum eo sine ullo intertrimento conuenerat iam, quemadmodum traderetur. Iste ad se Rabonium uocat: quaerit: ecquid sit: quod à pupillo traditum non sit: quod exigi debeat. cũ ille id quod erat, diceret: facilem pupillo traditionem esse: signa, & dona comparere omnia: ipsum templum omni opere esse integrum: indignum isti uideri coepit, ex tanta æde, tantoq; opere se non opimum praeda, praesertim à pupillo, discedere. uenit ipse in ædem Castoris: considerat templum: uidet undiq; tectum, pulcherrime laqueatum, praeterea caetera noua, atq; integra. uersat se: quaerit quid agat: dicit ei quidam ex illis canibus, quos iste Liguri dixerat, esse circa se multos: tu Verres

hic quod moliare: nihil habes: nisi forte uis ad perpendiculum columnas exigere. Homo omnium rerum imperitus, quærit, quid sit ad perpendiculum. dicunt ei, ferè nullam esse columnam: quæ ad perpendiculum esse possit. Nam mehercule inquit sic agamus: columnæ ad perpendiculum exigantur. Rabonius qui legem nosset: qua in lege numerus tantum columnarum traditur: perpendiculi mentio fit nulla: & qui non putaret sibi expedire, ita accipere: ne eodem modo reddendum esset: negat id sibi deberi: negat oportere exigi. Iste Rabonium quiescere iubet: & simul ei nonnullam spem societatis ostendit. hominem modestum, & minime pertinacem facile coheræt: columnas ita se exacturum esse confirmat. noua res, atq; improuisa pupilli calamitas nunciatur statim C. Mustio uitrico pupilli: qui nuper est mortuus: M. Iunio patruo, P. Potitio tutori homini frugalissimo. hi rem ad uirum primarium summo officio, ac uirtute præditum M. Marcellum, qui erat pupilli tutor: deferunt. uenit ad Verrem M. Marcellus: petit ab eo pro sua fide, ac diligentia pluribus uerbis: ne per summam iniuriam pupillum Iunium fortunis patris conetur euertere. Iste qui iam spe, & opinione prædam illam deuorasset: neq; ulla æquitate orationis, neq; authoritate M. Marcelli commotus est. itaq; quemadmodum ostendisset: se id exacturum esse respondit. Cum sibi omnes ad istum allegationes difficiles, omnes aditus arduos, ac potius interclusos uiderent: apud quem non ius, non æquitas, non misericordia, non propinqui oratio, non amici uoluntas, non cuiusquam authoritas pro precio, non gratia ualeret: statuunt id sibi optimum esse factu: quod cuiuis uenisset in mentem: petere auxilium

à Chelidone: quæ isto prætore, nonmodo in iure ciuili, priuatorumq; omniũ controuersijs populo romano præfuit: uerum etiam in his sartis tectis dominata est. uenit ad Chelidonem C. Mustius eques Ro. publicanus, homo cum primis honestus uenit M. Iunius patruus pueri, frugalissimus homo, & castissimus: uenit homo summo honore, pudore, & summo officio, spectatissimus ordinis sui P. Potitius tutor. O' multis acerbam, O' miseram, atq; indignam præturam tuam. ut mittam cætera: quo tandem pudore tales uiros, quo dolore meretricis domum uenisse arbitramini? qui nulla conditione istã turpitudinem subissent: nisi officij, necessitudinis'q; ratio coegisset. ueniunt, ut dico, ad Chelidonem. domus erat plena: noua iura, noua decreta, noua iudicia petebantur: mihi det possessionem: mihi ne adimat: in me iudiciũ ne det: mihi bona addicat. alij nummos numerabant: alij tabulas obsignabant: domus erat non meretricio cõuentu, sed prætoria turba referta. simulac potestas primum data est: adeunt hi quos dixi: loquitur Mustius: rẽ demonstrat: petit auxilium: pecuniam pollicetur. Respondit illa, ut meretrix, non inhumane: libenter ait se esse facturam: & se cum isto diligenter sermocinaturam: reuerti iubet. tum discedunt: postridie reuertuntur. negat illa posse hominem exorari: permagnam eum dicere ex illa re pecuniam confici posse. uereor ne quis forte de populo, qui priori actione non affuit: hæc, quia propter insignem turpitudinem sunt incredibilia: fingi à me arbitretur. ea uos antea Iudices cognouistis. dixit iuratus P. Potitius tutor pupilli Iunij: dixit M. Iunius tutor, & patruus. Mustius dixisset, si uiueret: sed pro Mustio, recenti re de Mustio auditum dixit L. Domitius: qui cum sci

ret me ex Mustio uiuo audisse: quod eo sum usus plurimum: etenim iudicium, quod propè omnium fortunarum suarum C. Mustius habuit: me uno defendente uicit. cum hoc, ut dico, sciret L. Domitius me scire, ad eum res omnes Mustium solitum esse deferre: tamen de Chelidone reticuit, quoad potuit: aliò responsionem suã deriuauit. tantus in adolescente clarissimo, ac principe iuuentutis, pudor fuit: ut aliquãdiu, cum à me premeretur: omnia potius responderet: quàm Chelidonem nominaret. primo necessarios istius ad eum allegatos esse dicebat: deinde aliquando coactus Chelidonem nominauit. non te pudet Verres, eius mulieris arbitratu gessisse præturam: quam L. Domitius ab se nominari uix sibi honestum esse arbitrabatur? Reiecti à Chelidone capiunt consilium necessarium: ut suscipiant ipsi negocium. cum Rabonio tutore, quod erat uix HS quadraginta millium, transigunt HS ducentis millibus. refert ad istum rem Rabonius: ut sibi uidebatur, satis grandẽ pecuniam, et satis impudentem esse. iste, qui aliquanto plus cogitasset: male accipit uerbis Rabonium: negat eum sibi illa decisione satisfacere posse. ne multa, locaturum se esse confirmat. tutores hæc nesciunt: quod actum erat cum Rabonio: putant id esse certissimum: nullam maiorem pupillo metuunt calamitatem. Iste uero non procrastinat: locare incipit non proscripta, neq; edicta die, alienissimo tempore, ludis ipsis Romanis foro ornato. Itaq; renunciat Rabonius illam decisionem tutoribus: accurrunt tamen ad tempus tutores: digitum tollit Iunius patruus. isti color immutatus est: uultus, oratio, mens deniq; excidit: quid ageret cœpit cogitare. si opus pupillo redimeretur: si res abiret ab eo mancipe: quem ipse apposuisset:

sibi nullam

ſibi nullam prædam eſſe. itaq; excogitat. quid? nihil ingenioſe, nihil quod quiſquam poſſit dicere improbe, uerum callide: nihil ab iſto tectum, nihil ueteratorium expectaueritis: omnia aperta, omnia perſpicua reperientur, impudentia, amentia, audacia. ſi pupillo opus redimitur: mihi præda de manibus eripitur. quod eſt igitur remedium? quod? ne liceat pupillo redimere. ubi illa conſuetudo in bonis, prædibus, prædiſq; uendẽdis omnium Conss. Cenſorum. Prr. Quæſtorum deniq;? ut optima conditione ſit is: cuia res ſit: cuium periculum? excludit eum ſolum: cui propè dicam ſoli poteſtatem factam eſſe oportebat. quid enim quiſquam ad meam pecuniam me inuito aſpirat? quid accedit? locatur opus id, quod ex mea pecunia reficiatur. ego me refecturũ eſſe dico. probatio futura eſt tua, qui locas: prædibus & prædijs populo cautum eſt. & ſi non putas cauta: ſcilicet tu Pr. uel mea bona quos uoles immittes? me ad meas fortunas defendendas accedere non ſinas? O precæ=precium eſt ipſam legem cognoſcere. dicetis eundem conſcripſiſſe. qui illud edictum de hæreditate. EX OPERE FACIVNDO QVAE PVPILLI IVNII. dic, dic quæſo clarius. C. VERRES PR. VRBIS ADDIDIT. corriguntur leges, cenſorie. quod enim uideo in multis ueteribus legibus: Cn. Domitius, L. Metellus, L. Caſſius, Cn. Seruilius Cenſores addiderunt: uult aliquid eiuſmodi C. Verres. dic quid addidit. QVI DE L. MARTIO, M. PERPENNA CENSORIBVS. SOCIVM NE ADMITTITO: NEVE PARTEM DATO: NEVE REDIMITO. Quid ita? ne uicioſum opus fieret? at erat probatio

tua. ne parum locuples esset? at erat: & esset amplius, si uelles, populo cautum prædibus, & prædijs. hic te si res ipsa, si indignitas iniuriæ tuæ non commouebat: si pupilli calamitas, propinquorum lachrymæ, D. Bruti, cuius prædia subierunt periculum: M. Marcelli tutoris authoritas, apud te ponderis nihil habeat: ne illud quidem animaduertebas? eiusmodi fore hoc peccatum tuum: quod tu neq; negare posses: in tabulas enim retulisti: nec cum defensione aliqua confiteri. Addicatur id opus. HS DLX millibus: cum tutores HS LXXX millibus id opus, ad illius hominis iniquissimi arbitrium se effecturos esse clamarent. etenim quid erat operis? id quod uos uidistis. omnes illæ columnæ, quas dealbatas uidetis: machina apposita, nulla impensa deiectæ, eisdemq; lapidibus repositæ sunt. hoc tu HS DLX millibus locauisti. atq; in illis columnis, dico esse, quæ à tuo redemptore commotæ non sint: dico esse ex qua tantum tectorium uetus deletum sit, et nouum inductum. quod si tanta pecunia columnas dealbari putassem: certe nunquam ædilitatem petiuissem. At ut uideatur tamen res agi: & non eripi pupillo. SI QVID OPERIS CAVSA RESCIDERIS: REFICITO. quid erat quod resciNderet: cum suo quęq; loco lapidem reponeret? QVI REDEMERIT: SATISDET DAMNI INFECTI EI: QVI À VETERE REDEMPTORE ACCEPERIT. deridet: cum sibi ipsum iubet satisdare Rabonium. PECVNIA PRAESENS SOLVATVR. quibus de bonis? eius, qui quod tu HS DLX millibus locasti: HS LXXX millibus effecturum esse clamauit. quibus de bonis? pupilli. cuius æta

tem, & solitudinem, etiam si tutores non essent: defendere prætor debuit: tutoribus defendentibus nonmodo patrias eius fortunas, sed etiam bona tutorum ademisti. HOC OPVS BONVM SVO CVIQVE FACITO. lapis aliquis cædendus & apportandus fuit, machina sua. nam illò non saxum, non materies aduecta est. tantum operis, & in ista locatione fuit quantum paucæ operæ fabrorum mercedes tulerunt et manus precium machinæ. Vtrum existimatis minus operis esse: unã colũnam efficere ab integro nouam, nullo lapide rediuiuo? an quatuor illas reponere? nemo dubitat: quin multo maius sit nouam facere. Ostendam in ædibus priuatis, longa, difficiliq; uectura, columnas singulas ad impluuium HS quadragenis millibus nõ minus magnas locatas. Sed ineptum est de tam perspicua istius impudentia pluribus uerbis disputare: præsertim cum iste aperte tota lege omnium sermonem, atq; existimationem contempserit: qui etiam ad extremum conscripserit. REDIVIVA SIBI HABETO. quasi quicquam rediuiui ex opere illo tolleretur: ac nõ totum opus ex rediuiuis constitueretur. At enim si pupillo redimi non licebat: non necesse erat rem ad ipsum peruenire: poterat aliquis ad id negocium de populo accedere. omnes exclusi sunt, non minus aperte, quàm pupillus. diem præstituit operi faciundo Cal. Decembris. locat circiter Idus Septembris. angustijs temporis excluduntur omnes. quid ergo? Rabonius istam diem quomodo assequitur? nemo Rabonio molestus est neq; Cal. Decembris, neq; nonis, neq; Idibus. deniq; aliquanto in prouinciam iste proficiscitur prius, quàm opus effectum est. posteaquam reus factus est: primo negabat opus in acce

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ptum referre posse: cum instaret Rabonius: in me causam conferebat: quod tum codicem obsignassem. petit à me Rabonius: & amicos allegat: facile impetrat. iste qd ageret, nesciebat. si in acceptum non retulisset: putabat se aliquid defensionum habiturum: Rabonium porrò intelligebat rem totam esse patefacturum: tametsi quid poterat esse apertius: quam nunc est: ut uno minus teste haberet Rabonio? opus in acceptum retulit quadriẽnio post quam diem operi dixerat. Hac conditione, si quis de populo redemptor accessisset: cum die cæteros redemptores exclusisset: tum in eius arbitrium ac potestatem uenire nolebat: qui sibi ereptam prædam arbitraretur. Non'ne argumentamur quo ista pecunia peruenerit? fecit ipse iudicium. Primum cum uehementius cum eo D. Brutus contenderet: qui de sua pecunia HS CCL millia numerauit: quod iam iste ferre non poterat opẽ addicto: prædibus acceptis de HS DLX millibus, remisit D. Bruto HS CX millia. Hoc, si aliena res esset: certe facere non potuisset. deinde nummi numerati sunt Cornificio: quem scribam suum fuisse negare non potest. Postremo ipsius Raboni tabulæ prædam illam istius fuisse clamant. Recita nomina Raboni. Hic etiam priore actione Q. Hortensius pupillum Iunium uenisse prætextatum in uestrum conspectum, & testes secum, patruo testimonium dicente quæstus est: & me populariter agere, atq; inuidiam commouere, quod puerum producerem: clamitauit. quid erat Hortensi tandem in illo puero populare? quid inuidiosum? Gracchi credo, aut Saturnini, aut alicuius hominis eiusmodi, produxeram filium: ut nomine ipso, & memoria patris, animos imperitæ multitudinis concitarem. P. Iuni erat, hominis

de plebe Romana filius: quem pater moriens tum tutoribus, et propinquis, tum legibus, tum æquitati magistratuũ, tum iudicijs uestris commendandũ putauit. hic istius scælerata locatione, nefarioq; latrocinio bonis patrijs, fortunisq; omnibus spoliatus uenit in iudiciũ: si nihil aliud, saltem ut eum, cuius opera ipse multos annos est in sordibus: paulo tamen obsoletius uestitum uideret. Itaq; tibi Hortensi non illius ætas, sed causa, non uestitus, sed fortuna popularis uidebatur: neq; te tam cómouebat: quod ille cum toga prætexta, quàm quod sine bulla uenerat. uestitus enim neminem commouebat is: quem illi mos, & ius ingenuitatis dabat. quod ornamentum pueritiæ pater dederat, indicium, atq; insigne fortunæ: hoc ab isto prædone ereptum esse, grauiter, & acerbe homines ferebant. neq; erant hæ lachrymæ populares magis, q̃ nostræ, quàm tuæ Q. Hortensi, quàm horum qui sententiam laturi sunt. ideo quod communis est causa: commune periculum: communi præsidio talis improbitas, tanquam aliquod incendium, restinguenda est. habemus enim liberos paruos: incertum est quàm longa nostrum cuiusq; uita futura sit: consulere uiui, ac prospicere debemus: ut illorum solitudo, & pueritia quam firmissimo præsidio munita sit. quis est enim, qui tueri possit liberum nostrorum pueritiam contra improbitatem magistratuum? mater credo scilicet magno præsidio fuit Anniæ pupillæ mater fœmina primaria: minus, illa deos hominesq; implorante, iste infanti pupillæ fortunas patrias ademit. tutores ne defenderent? perfacile uero, apud istiusmodi prætorem: à quo M. Marcelli tutoris in causa pupilli Iunij & oratio, & uoluntas, & authoritas repudiata est. quæremus etiam, quid iste in ultima

Phrygia, quid in extremis Pamphyliæ partibus fecerit? qualis in bello prædonum prædo ipse fuerit? qui in foro Populi romani pirata nefarius reperiatur? dubitamus quid iste in hostium præda molitus sit? qui manubias sibi tantas ex L. Metelli manubijs fecerit: qui maiore pecunia quatuor columnas dealbandas, quàm ille omnes ædificandas locauerit? expectemus quid dicant ex Sicilia testes? quis unquam templum illud aspexit? quin auariciæ tuæ, quin iniuriæ, quin audaciæ testis esset? quis à signo Vertumni in circum maximũ uenit? quin is uno quoq; gradu de auaricia tua commoneretur? quam tu uiam thensarum, atq; pompæ eiusmodi exegisti: ut tu ipse illa ire non audeas. te putet quisquam, cum ab Italia freto disiũctus esses: socijs temperasse? qui ædẽ Castoris testem furtorum tuorum esse uolueris: quã populus romanus quotidie, Iudices etiã tum, cum de te sententiam ferrent: uiderent. Atq; etiam iudicium in Prætura publicum exercuit. non enim prætereundũ est ne id qdẽ. petita mulcta est apud istum prætorẽ à Q. Opimio: qui adductus in iudiciũ uerbo, quod cum esset Tr. plebis: intercessisset contra legem Corneliam: quod in Tribunatu dixisset contra alicuius hominis nobilis uoluntatem. de quo iudicio si uelim dicere omnia: multi appellandi, ledendiq; sunt: quod mihi non est necesse. tantum dicam: paucos homines arrogantes hoc adiutore Q. Opimium per ludum, & iocum fortunis omnibus euertisse. is mihi etiam queritur: quod à nobis VIIII solis diebus prima actio sui iudicij transacta sit: cum apud ipsum tribus horis Q. Opimius senator populi Ro. bona, fortunas, ornamenta omnia amiserit. cuius propter indignitatem iudicij, sæpissime est actum

in Senatu: ut genus hoc totum mulctarum, ac iudicio-rum eiusmodi tolleretur. Iam uero in bonis Q. Opimij uendendis quas iste prædas, quàm aperte, quàm improbe fecerit, longum est dicere. hoc dico: nisi uobis id hominum honestissimorum tabulis planum fecero: fingi à me hoc totum temporis causa putatote. Iam qui ex calamitate senatoris populi Ro. cum Prætor iudicio eius præfuisset: spolia domum suam referre, & manubias detrahere, conatus est: is ullam ab sese calamitatem poterit deprecari? nam de subsortitione illa Iuniana iudicum nihil dico. quid enim? contra tabulas, quas tu protulisti, audes dicere? difficile est. non enim me tua solum, & iudicum authoritas, sed etiam annulus aureus scribæ tui deterret. non dicam id quod probare difficile est? hoc dicam: quod ostendam. multos ex te uiros primarios audisse: cum diceres, ignosci tibi oportere: quod falsum codicem protuleris. nam qua inuidia C. Iunius conflagrarit: ea, nisi prouidisses: tibi ipsi tum per eundum fuisset. hoc modo iste sibi, & saluti suæ prospicere didicit, referendo in tabulas, & priuatas & publicas quod gestum non esset: tollendo quod esset: & semper aliquid demendo, mutando, curando ne litura appareat, interpolando. eo enim usque progreditur: ut ne defensionem quidem maleficiorum suorum sine alijs maleficijs reperire posset. Eiusdem modi sortitionem homo amentissimus suorum quoque Iudicum fore putauit, per sodalem suum Q. Curtium Iudicem quæstionis: cui nisi ego ui populi, & hominum clamore, atque conuitio restitissem: ex hac decuria nostra cuius mihi copiam quàm largissime factam opor-

tebat: erepta esset facultas eorum: quos iste annuerat in suum consilium sine causa subsortiebatur. *

Desideratur quippiam.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ACCVSATIONIS IN C. VERREM LIBER IIII. ORATIO VII.

M VLTA mihi necessario Iudices prætermittenda sunt: ut possim aliquo modo aliquando de his rebus, quæ meæ fidei commissæ sunt: dicere. recepi enim causam Siciliæ: ea me ad hoc negocium prouincia attraxit. ego tamen hoc onere suscepto, & recepta causa Siciliensi, amplexus animo sum aliquanto amplius. suscepi enim causam totius ordinis: suscepi causam populi romani: quod putabam tum deniq; recte iudicari posse: si non modo reus improbus adduceretur: sed etiam diligens, & firmus accusator ad iudicium ueniret. quo mihi maturius ad Siciliæ causam ueniendum est, relictis cæteris eius furtis, ac flagitijs: ut & uiribus quàm integerrimus agere: & ad dicendum temporis satis habere possim. Atq; adeo antequam de incommodis Siciliæ dico: pauca mihi uidentur esse de prouinciæ dignitate, uetustate, utilitate, dicenda. Nam cum omnium sociorum prouinciarumq; rationem diligenter habere debetis: tum præcipue Siciliæ iudices, plurimis, iustissimisq; de causis. primum quod omnium nationum exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam fidemq; populi Ro. applicuit: prima omnium, id quod ornamentum imperij est: prouincia est appellata: prima docuit maiores nostros, quàm præclarum esset exteris gentibus imperare: sola fuit ea fide, beneuolentiaq; erga populum romanũ: ut ciuitates eius insulæ, quæ semel in amicitiam nostrá

uenissent: nunquam postea deficerent: pleræq; autem, et maxime illustres in amicitia perpetuo manerent. itaq; maioribus in Africam ex hac prouincia gradus imperij factus est. neq; enim tã facile opes Carthaginis tantæ concidissent: nisi illud, & rei frumentariæ subsidium, et receptaculum classibus nostris pateret. quare P. Africanus Carthagine deleta, Siculorum urbes signis, monumentisq; pulcherrimis exornauit: ut quos uictoria populi Ro. maxime lætari arbitrabatur: apud eos monumenta uictoriæ plurima collocaret. deniq; ille ipse M. Marcellus, cuius in Sicilia uirtutem hostes, misericordiam uicti, fidem cæteri Siculi perspexerunt: non solũ socijs in eo bello consuluit: uerum etiam superatis hostibus temperauit: urbem pulcherrimam Syracusas, quæ cum manu munitissima esset: tum loci natura terra, ac mari claudebatur: cum ui consilioq; cœpisset: non solũ incolumem passus est esse: sed ita reliquit ornatam: ut esset idem monumentum uictoriæ, mansuetudinis, continentiæ: cum homines uiderent, & quid expugnasset: & quibus pepercisset: & quæ reliquisset. tantum ille honorem Siciliæ habendum putauit: ut ne hostium quidẽ urbem ex sociorum insula tollendam arbitraretur. itaq; ad omnes res Sicilia prouincia semper usi sumus: ut quicquid ex sese posset efferre: id non apud eos nasci, sed domi nostræ conditum putaremus. quando illa frumentũ, quod deberet: non ad diem dedit? quando id, quod opus esse putaret: non ultro pollicita est? quando id, quod imperaretur: recusauit? itaq; ille M. Cato sapiens, cellam penariam Reip. nostræ, nutricem plebis Romanæ Siciliam nominauit. nos uero experti sumus, italico maximo difficillimoq; bello Siciliam nobis non pro pe-

naria cella, sed pro ærario illo maiorum uetere, ac referto fuisse. nam sine ullo sumptu nostro corijs, tunicis, frumentoq; suppeditato, maximos exercitus nostros uestiuit: aluit: armauit. quid illa? quod forsitan ne sentimus quidem iudices: quanta sunt? quod multis locupletioribus ciuibus utimur: quod habent propinquam fidelem, fructuosamq; prouinciam: quo facile excurrant: ubi libenter negocium gerant. quos illa partim mercibus suppeditandis cum quæstu compendioq; dimittit: partim retinet: ut arare, ut pascere, ut negociari libeat: ut deniq; sedes, ac domicilium collocare. quod commodum non mediocre populi Ro. est: tantum ciuiũ Ro. numerum, tam propè ab domo, tam bonis, fructuosisq; rebus, detineri. Et quoniam quasi quædam prædia populi Ro. sunt, uectigalia nostra, atq; prouinciæ: quemadmodum propinquis uos uestris prædijs maxime delectamini: sic populo Ro. iucunda suburbanitas est huiusce prouinciæ. Iam uero hominum ipsorum Iudices ea pacientia, uirtus, frugalitasq; est: ut proxime ad nostram disciplinam illam ueterem, non ad hanc, quæ nunc increbuit: uideantur accedere. nihil cæterorum simile græcorum: nulla desidia: nulla luxuria: contra summus labor in publicis, priuatisq; rebus: summa parsimonia: summa diligentia. sic porrò nostros homines diligunt: ut his solis neq; publicanus, neq; negociator odio sit. magistratuum autem nostrorum iniurias ita multorum tulerunt: ut nunquam ante hoc tempus ad aram legum, præsidiumq; uestrum publico consilio confugerent. tametsi & illum annum pertulerant: qui sic eos afflixerat: ut salui esse non possent: nisi C. Marcellus quasi aliquo fato uenisset: ut bis ex eadem familia salus

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Siciliæ constitueretur: postquam M. Antonij infinitum il-
lud imperium senserant. Sic à maioribus suis accepe-
rant: tanta populi Ro. in Siculos esse beneficia: ut etiam
iniurias nostrorum hominum perferendas putarent.
In neminem ciuitates ante hunc testimonium publicæ di
xerunt. hunc deniq; ipsum pertulissent: si humano mo
do, si usitato more, si deniq; uno aliquo in genere peccas
set. sed cum perferre non possent luxuriem, crudelita
tem, auaritiam, superbiam: cum omnia sua commoda, iu
ra, beneficia S. P. q; Ro. unius scælere ac libidine per
didissent: hoc statuerunt: aut istius iniurias per uos ul-
cisci, & persequi: aut si uobis indigni essent uisi, qui-
bus opem auxiliumq; ferretis: urbes ac sedes suas re-
linquerent: quando quidem iam ante istius iniurijs exa
gitati reliquissent. Hoc consilio à L. Metello legationes
uniuersæ petiuerunt: ut quam primum isti succederet.
hoc animo totiens apud patronos de suis miserijs deplo
rarunt. hoc commoti dolore postulata consulibus, quæ
non postulata, sed in istum crimina uiderentur esse: edi
derunt. fecerunt etiam, ut me, cuius fidē continentiamq;
cognouerant: propè de uitæ meæ statu dolore, ac lachry
mis suis deducerent: ut ego istum accusarem: à quo mea
longissime ratio uoluntasq; abhorrebat. quanquam in
hac causa multo pluris partes mihi defensionis, quàm
accusationis suscepisse uideor. Postremo homines ex tota
prouincia nobilissimi, primiq; publicæ priuatimq; uene
runt: grauissima, atq; honestissima quæq; ciuitas uehe-
mentissime suas iniurias persecuta est. At quemadmo-
dum Iudices uenerunt? uideor enim mihi liberius apud
uos iam pro Siculis loqui debere: quàm forsitan ipsi ue
lint. saluti enim eorum potius consulam, quàm uolun-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tati. Ecquem existimatis unquam ulla in prouincia reum absentem, contra inquisitionem accusatoris, tantis opibus, tanta cupiditate esse defensum? quæstores utriusq; prouinciæ, qui isto Pr. fuerant: cum fascibus mihi præsto fuerunt. hi porrò, qui successerunt: uehementer istius cupidi liberaliter ex istius cibarijs tractati, non minus acres contra me fuerunt. uidete quid potuerit: qui quatuor in prouincia quæstores studiosissimos defensores, propugnatoresq; habuerit: prætorem uero, cohortemq; totam sic studiosam: ut facile appareret: non tam illis Siciliam, quam inanem offenderant: quàm Verrem ipsum, qui plenus decesserat: prouinciam fuisse. minari Siculis si decressent legationem: quæ contra istum diceret: minari, si qui essent profecti: alijs si laudarent benignissime promittere: grauissimos priuatarum rerum testes, qbus nos præsentibus denuntiauimus: eos ui custodijsq; retinere. quæ cum omnia facta sunt: tamen unam solam scitote esse ciuitatem Mamertinam, quæ publicæ legatos, qui istum laudarent: miserit. eius autem legationis principem ciuitatis nobilissimum, C. Heium iuratum dicere audistis: isti nauem onerariã maximam Messanæ esse publicæ coactis operis ædificatam. idemq; Mamertinorum legatus, istius laudator, non solum istum bona sua, uerum etiam sacra, deosq; penates à maioribus traditos ex edibus suis eripuisse dixit. præclara laudatio: cum duabus in rebus legatorum una opera consumitur: in laudando, atq; repetendo. Atq; ea ipsa ciuitas qua ratione illi amica sit: dicetur certo loco. reperietis enim, quæ causæ beneuolentiæ sint Mamertinis erga istum: eas ipsas causas satis iustas esse damnationis. Alia ciuitas nulla Iudices publico consilio laudat. uis illa sum

mū imperij tantum potuit apud perpaucos homines, non ciuitates: ut aut leuissimi quidam ex miserrimis, desertissimisq; oppidis inuenirentur: qui iniussu populi, ac senatus proficiscerentur: aut hi qui contra istum legatos decreuerant: & testimonium publicum, mandataq; acceperant: ui ac metu retinerentur. quod ego in paucis tamen usu uenisse non moleste fero: quo reliquae tot, & tantae, & tam graues ciuitates, tota deniq; Sicilia plus authoritatis apud uos haberet: cum uideretis nulla ui retineri: nullo periculo prohiberi posse: quo minus experirentur: ecquid apud uos querimoniae ualerent antiquissimorū, fidelissimorumq; sociorum. nam quod fortasse nō nemo uestrū audierit: istum à Syracusanis publice laudari: id tametsi priore actione ex Heraclij Syracusani testimonio cuiusmodi esset cognouistis: tamen uobis alio loco, ut se tota res habeat: quod ad eam ciuitatem attinet: demonstrabitur. intelligetis enim nullis hominibus quenquam tanto odio, quanto istum Syracusanis esse, & fuisse. At enim istum soli Siculi persequuntur: Ciues Ro. qui in Sicilia negociantur: defendunt: diligunt: saluum esse cupiunt. Primum si ita esset: tamen uos in quaestione de pecunijs repetundis, quae sociorum causa constituta est: lege iudicioq; sociali, sociorum querimonias audire oporteret. sed intelligere potuistis priore actione ciues Ro. ex Sicilia plurimos, honestissimos, maximis de rebus & quas ipsi accepissent iniurias, & quas scirent alijs esse factas, pro testimonio dicere. Ego hoc quod intelligo Iudices, sic confirmo. Videor mihi gratum fecisse Siculis: quod eorum iniurias meo labore, inimicitias periculo sim persequutus. non minus hoc gratum me nostris ciuibus intelligo fecisse:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

qui hoc existimant: iuris, libertatis, rerum, fortunarumq; suarum salutem, in istius damnatione consistere. Quapropter de istius Praetura Siciliensi non recuso, quin ita me audiatis: ut si cuiquam generi hominum, siue Siculorum, siue nostrorum ciuium, siue cuiquam ordini, siue aratorum, siue pecuariorum, siue mercatorum probatus sit: si non horum omnium communis hostis praedoq; fuerit: si cuiquam deniq; ulla in re unquam temperauit: ut uos quoq; temperetis. Qui simul atq; ei sorte prouincia Sicilia obuenit: statim Romae, & ab urbe antequam proficisceretur: quaerere ipse secum, & cogitare cum suis coepit: quibusnam rebus in ea prouincia maximam uno anno pecuniam facere posset. nolebat in agendo discere. tametsi non prouinciae rudis erat, & tyro. sed in Siciliam paratus ad praedam, meditatusq; uenire cupiebat. O praeclare coniectum à uulgo in illam prouinciam omen communis famae, atq; sermonis: cum ex nomine istius, quid in prouincia facturus esset, perridiculi homines augurabantur. etenim quis dubitare posset: cum istius in quaestura fugam, & furtum recognosceret: cum in legatione oppidorum, fanorumq; spoliationes cogitaret: cum uideret in foro latrocinia Praeturae: qualis iste in quarto actu improbitatis futurus esset? Atq; ut intelligatis eum Romae quaesisse nonmodo genera furandi, sed etiam nomina: certissimum accipite argumentum: quo facilius de singulari eius impudentia existimare possitis. Quo die Siciliam tetigit (uidete satis ne paratus ex illo omine urbano ad euertendam prouinciam uenerit) statim Messana literas Halesam mittit: quas ego istum in Italia scripsisse arbitror. nam simulatq; è naui egressus est: dedit

operam ut Halesinus ad se Dio continuo ueniret: se de hæreditate uelle cognoscere: quæ eius filio à propinquo homine Apollodoro Laphirone uenisset. ea erat Iudices pergrandis pecunia. hic est Dio Iudices nunc beneficio Q. Metelli ciuis Ro. factus: de quo multis uiris primariis testibus, multorumq; tabulis uobis priore actione satisfactum est, HS undecies numeratum esse: ut eá causam, in qua ne tenuissima quidem dubitatio posset esse: isto cognoscente obtineret. præterea greges nobilissimarum equarum abactos: argenti, uestisq; stragulæ, domi quod fuerit, esse direptum. ita HS undecies Q. Dionem, quod hæreditas ei obuenisset: nullam aliam ob causam, perdidisse. quid? hæc hæreditas quo prætore Dionis filio uenerat? eodem, quo P. Annii Senatoris filiæ: eodem, quo M. Liguri senatori: C. Sacerdote Prætore. quid? tum nemo molestus Dioni fuerat? non plus, quàm Liguri Sacerdote prætore. quid? ad Verrem quis detulit? nemo: nisi forte existimatis ei quadruplatores ad fretum præsto fuisse. ad urbem cum esset: audiuit Dioni cuidam Siculo permagnam uenisse hæreditatem: hæredem statuas iussum esse in foro ponere: nisi posuisset: Veneri Erycinæ esse mulctatum. tametsi positæ essent ex testamento: putabat tamen, quoniam Veneris nomen esset: causam pecuniæ se reperturum. itaq; apponit qui petat Veneri Erycinæ illam hæreditatem. nõ enim quæstor petit ut est consuetudo is, qui Erycum montem obtinebat. petit Neuius Turpio quidam istius excursor & emissarius, homo omnium ex illo conuentu quadruplatorum deterrimus, C. Sacerdote Prætore condemnatus iniuriarum. etenim erat eiusmodi causa: ut ipse prætor cum quæreret calumniatorem: paulo tamen

men consideratiorem

men consideratiorem reperire non posset. hunc hominem Veneri absoluit: sibi condemnat. maluit uidelicet homines peccare, quàm deos: se potius à Dione, quod non licebat: quàm Venerem, quod non debebatur: auferre. Quid ego nunc hic Sex. Pompeij Chlori testimonium recitem? qui causam egit Dionis: qui omnibus rebus interfuit: hominis honestissimi: tametsi ciuis Ro. uirtutis causa iam diu est: tamen omnium Siculorum primi, ac nobilissimi. quid ipsius Q. Cecilij Dionis hominis probatissimi, ac prudentissimi? quid L. Vetecilij Liguris, T. Manlij, L. Caleni? quorum omnium testimonijs de hac Dionis pecunia confirmatum est. dixit hoc idem M. Lucullus, se de his Dionis incommodis pro hospitio, quod sibi cum eo esset: iam ante cognosse. quid? Lucullus, qui tum in Macedonia fuit: melius hæc cognouit: quàm tu Hortensi? qui Romæ fuisti: ad quem Dio confugit: qui de Dionis iniurijs grauissime per literas cum Verre questus es? noua tibi hæc sunt, & inopinata? nunc primum hoc aures tuæ crimen accipiunt? nihil de Dione? nihil de socru tua fœmina primaria Seruilia uetere Dionis hospita audisti? non'ne multa mei testes, quæ tu scis, nesciunt? non'ne te mihi testem in hoc crimine eripuit, non istius innocentia, sed legis exceptio? TESTIMONIA M. LVCVLLI, CHLORI, DIONIS.

Satis ne uobis magnam pecuniam Venerius homo, qui è Chelidonis sinu in prouinciam profectus esset: Veneris nomine quæsisse uidetur? Accipite aliam in minore pecunia non minus impudentem calumniam. Sosippus, et Epicrates fratres sunt Agyrinenses. horũ pater ab hinc duo et XX annos est mortuus. in cuius testamento quodam loco si commissum quid esset: mulcta erat Veneri.

ipsos XX annos, cum tot interea Praetores, tot quaesto-
res, tot calumniatores in prouincia fuissent: haereditas ab
his Veneris nomine petita non est. causam Verres co-
gnoscit: per Volcatium pecuniam accepit, ferè ad HS
CCCC millia ab duobus fratribus. multorum testimo
nium audistis antea. uicerunt Agyrinenses fratres, ita,
ut egentes inanesq; discederent. at enim ad Verrem pe
cunia ista non peruenit. quae est ista defensio? utrum as
seueratur in hoc: an tentatur? mihi enim res noua est.
Verres calũniatores apponebat: Verres adesse iubebat:
Verres cognoscebat: Verres iudicabat: pecuniae maxi-
mae dabantur: qui dabant, causas obtinebant: tu mihi ita
defendas? non est ista Verri numerata pecunia. adiu-
uo te: mei quoq; testes idem dicunt: Volcatio dicunt sese
dedisse. quae uis erat Volcatio tanta? ut HS CCCC mil
lia duobus hominibus auferret? et quis Volcatio, si sua
sponte uenisset: unam libellam dedisset? ueniat nunc: ex
periatur: tecto recipiet nemo. at ego amplius dico. HS
quadrigenties accepisse te arguo contra leges: nego tibi
ipsi ullum nummum esse numeratum. sed cum ob tua de
creta, ob imperata, ob iudicata, pecuniae dabantur: non
erat quaerendum cuius manu numerarentur: sed cuius
iniuria cogerentur. comites illi tui delecti, manus erant
tuae: Praefecti, Scribae, Medici, Accensi, Aruspices, Praeco-
nes, manus erant tuae: quo quisq; te maxime cognatione,
affinitate, necessitudine aliqua attingebat: ita maxime
manus tua putabatur: cohors tota illa tua, quae plus ma-
li Siciliae dedit: quàm si centum cohortes fugitiuorum
fuissent: tua manus sine controuersia fuit. quicquid ab ho
rum quopiam captum est: id nonmodo tibi datum, sed
tua manu numeratum iudicari necesse est. nam si hanc

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

defensionem probabitis: non accepit ipse: licet omnia de pecunijs repetundis iudicia tollatis: nemo unquam tam reus, tam nocens adducetur: qui ista defensione non possit uti. etenim cum Verres utatur: quis erit unquã post hac reus tam perditus: qui non ad Q. Mutij innocentiam referatur: si cum isto conferatur? neq; nunc tam mihi isti Verrem defendere uidentur: quàm in Verre defensionis tentare rationem. Qua de re Iudices uobis magnopere prouidẽdum est. pertinet hoc ad summam reipublicæ, & ad existimationem ordinis, salutem'q; sociorum. si enim innocentes existimari uolumus: non solũ nos abstinentes, sed etiam nostros comites præstare debemus. Primum omnium opera tanta danda est: ut eos nobiscum ducamus, qui nostræ famæ capiti'q; consulãt. deinde si in hominibus eligendis nos spes amicitiæ fefellerit: ut uindicemus: missos faciamus: semper ita uiuamus: ut rationem reddendam nobis arbitremur. Africani est hoc hominis liberalissimi. uerũtamem ea liberalitas est probanda: quæ sine periculo existimationis est: ut in illo fuit. Cum ab eo quidã uetus assectator ex numero amicorum non impetraret: ut se præfectum in Africam duceret: & id ferret moleste: noli inquit mirari, si tu à me hoc non impetras: ego iam pridem ab eo, cui meam existimationem caram fore arbitror: peto, ut mecum præfectus proficiscatur: & adhuc impetrare non possum. etenim re uera multo magis est petendum ab hominibus, si salui esse uolumus: ut eant nobiscum in prouinciam: quàm hoc illis in beneficij loco deferendum. Sed tu, cum & tuos amicos in prouinciam quasi in prædam inuitabas: ac cum illis, ac per eos prædabare: & eos in concione annulis aureis donabas: non statuebas tibi non so

lum de te, sed etiam de illorum factis rationem esse reddendam? Cum hos sibi quæstus constituisset magnos atq; uberes, ex his causis, quas ipse instituerat in consilio, hoc est cum sua cohorte cognoscere: tum infinitum genus inuenerat ad innumerabilem pecuniam corripiendã. Dubium nemini est: quin omnes omniũ pecuniæ positæ sint in eorum potestate, qui iudicia dant: & eorum qui iudicant: quin nemo nostrum possit ædes suas, nemo fundũ, nemo bona patria obtinere: si cum hæc à quopiam uestrum petita sunt: prætor improbus, cui nemo interdicere possit: det quem uelit iudicem: iudex nequam & leuis, quod prætor iusserit: iudicet. si uero illud quoq; accidet: ut Prætor in ea uerba iudicium det: ut uel Octauius Balbus iudex, homo & iuris, & officij peritissimus non possit aliter iudicare: sit eiusmodi L. Octauius iudex. esto, si apparet fundum Capenatem quo de agitur ex iure æquum P. Seruilij esse: neq; is fundus Q. Catulo restituetur: non necesse erit L. Octauio iudici cogere P. Seruilium Q. Catulo fundum restituere? aut cõdemnare eum: quem non oporteat? eiusdemmodi totum ius Prætorium, eiusdemmodi omnis res iudiciaria fuit in Sicilia per triennium Verre Prætore. decreta eiusmodi. SI NON ACCIPIT QVOD TE DEBERE DICIS, ACCVSES. SI PETITVR, DVCAS. C. Fusicium duci iussit petitorem: L. Suetium, L. Racilium. iudicia huiusmodi. QVI CIVES RO. ERANT, SI SICVLI ESSENT TVM SI EORVM LEGIBVS DARI OPORTERET. QVI SICVLI SI CIVES RO. ESSENT. Verum ut totum genus amplectamini iudiciorum: prius iura Siculorum, dein

de istius instituta cognoscite. Siculi hoc iure sunt: ut quod ciuis cum ciue agat, domi certet suis legibus. quod Siculus cum Siculo non eiusdem ciuitatis, ut de eo prætor iudices ex P. Rupilij decreto, quod is de decem legatorum sententia statuit: quam legem Siculi Rupiliam uocant: sortiatur. quod priuatus à populo petit: aut populus à priuato, Senatus ex aliqua ciuitate, qui iudicet, datur: cũ alternæ ciuitates reiectæ sunt. quod ciuis Romanus à Siculo petit: Siculus iudex datur. quod Siculus à ciue Romano, ciuis Ro. datur. cæterarum rerum selecti iudices ex ciuium romanorum conuentu proponi solent. Inter aratores & decumanos lege frumentaria, quam Hieronicam appellant: iudicia fiunt. Hæc omnia isto prætore nonmodo perturbata, sed planè & siculis, & ciuibus ro. erepta sunt. Primum suæ leges, quod ciuis cum ciue ageret: aut eum iudicem, quem commodum erat: præconem, Aruspicem, Medicum suum dabat: aut si legibus erat iudicium constitutum: & ad ciuem suum iudicem uenerant: libere ciui iudicare non licebat. Edictum eni hominis cognoscite: quo edicto omnia iudicia redegerat in suam potestatem. siquis perperam iudicasset: se cogniturum: cum cognosset: animaduersurum. idq; cum faciebat: nemo dubitabat, quin cum iudex alium de suo iudicio putet iudicaturum: séq; in eo capitis periculum aditurum: uoluntatem spectet eius: quem statim de capite suo putet iudicaturum. Selecti è conuentu, aut propositi ex negociatoribus iudices, nulli. hæc copia, quam dico iudicum, cohors non Q. Scæuolæ, qui tamen de cohorte sua dare nó solebat: sed C. Verris. cuiusmodi cohortẽ putatis hoc principe fuisse? sicuti uidetis edictũ. SI QVID PERPERAM IVDICARIT SENATVS.

eum quoq; ostendã, si quãdo sit datus: coactu istius q̃d nõ senserit, iudicasse. Ex lege Rupilia sortitio nulla: nisi cũ nihil intererat istius. lege Hieronica iudicia plurimarũ controuersiarũ sublata uno nomine oĩa. de conuẽtu, ac negociatoribus nulli iudices. quantã potestatem habuerit uidetis: quas res gesserit cognoscite. Heraclius est Hieronis filius Syracusanus, homo imprimis domu suæ nobilis, & ante hũc Pr. uel pecuniosissimus Syracusanorum: nunc nulla alia calamitate, nisi istius auaricia, atq; iniuria pauperrimus. huic hæreditas facile ad HS tricies uenit testamento propinqui sui Heraclij: plena domus cælati argenti optimi, multæq; stragulæ uestis, preciosissimorumq; mancipiorum. quibus in rebus istius cupiditates, & insaniam quis ignorat? Erat in sermone res: magnam Heraclio pecuniam uenisse: non solum Heraclium diuitem, sed etiam ornatum supellectili, argento, ueste, mancipijs futurum. audit hæc etiam Verres: & primo, illo suo leuiore artificio Heraclium aggredi conatur: ut eum roget inspicienda, quæ non reddat. deinde à quibusdam Syracusanis admonetur. hi autem quidam erant affines istius, quorum uxores iste nunquam alienas existimauit: Cleomenes, & Hescrio: qui quantũ apud istum, & quàm turpi de causa potuerint: ex reliquis criminibus intelligetis. hi ut dico hominem admonent: rem esse præclarã, refertam omnibus rebus: ipsum autem Heraclium hominem esse maiorem natu, non promptissimum: & eum præter Marcellos, patronum, quem iure suo adire, aut appellare posset: habere neminem: esse in eo testamento, quo ille hæres esset: scriptum: ut statuas in palestra deberet ponere. faciemus ut palestritæ negent ex testamento esse positas: petant hæredita-

tem: quod eam palestræ commisisse dicant. placuit ratio Verri. nam hoc animo prouidebat: cum tanta hæreditas in controuersiam uenisset: iudicioq; peteretur: fieri nõ posse: ut sine præda ipse discederet. approbat consilium: author est ut quamprimum agere incipiant: hominemq; id ætatis minime litigiosum quamtumultuosissime adoriantur. scribitur heraclio dica. primo mirantur omnes improbitatem calumniæ. deinde, qui istum nossent, partim suspicabãtur: partim plane uidebant adiectum esse oculum hæreditati. interea dies aduenit: quo die sese ex instituto, ac lege Rupilia dicas sortiturum Syracusis iste edixerat: paratus ad hanc dicam sortiendam uenerat. tum eum docet Heraclius non posse eo die sortiri: quod lex Rupilia uetaret diebus XXX sortiri dicam, quibus scripta esset. dies XXX nondum fuerant. sperabat Heraclius, si illum diem effugisset: ante alteram sortitionem Q. Arrium, quem prouincia tum maxime expectabat: successurum. iste omnibus iudicijs diem distulit: & eam diem constituit: ut hanc Heraclij dicam sortiri post dies XXX ex lege posset. posteaquam ea dies uenit: iste incipit simulare se uelle sortiri: Heraclius cum aduocatis adit: & postulat: ut sibi cum palestritis, hoc est cum populo Syracusano æquo iure disceptare liceat. aduersarij postulant: ut in eam rem iudices dentur ex his ciuitatibus, quæ in id forum conuenirent, electi qui Verri uiderentur. Heraclius contra ut iudices è lege Rupilia dentur: ut ab institutis superiorum, ab authoritate Senatus, ab iure omnium Siculorum ne recedatur. Quid ego istius in iure dicendo libidinem demonstrẽ? quis uestrum non ex urbana iurisditione cognouit? quis unquam isto Prætore Chelidone inuita lege agere po-

tuit? non istum ut non neminem prouincia corrupit: idem fuit qui Romæ. cum id, quod omnes intelligebant, diceret Heraclius: ius esse certum Siculis, inter se quo iure certarent: legem esse Rupiliam, quam Prætor Rupilius ex S. C. de decem legatorum sententia dedisset: hoc omnes semper in Sicilia Consules Prætoresq; seruasse: negauit se iudices è lege Rupilia sortiturum: quinq; iudices, quos commodum ipsi fuit: dedit. quid huic homini facias? quod supplicium dignum libidini eius inuenies? præscriptum tibi cum esset homo deterrime, & impudẽtissime quemadmodum inter Siculos iudices dares: cum imperatoris Po. Ro. authoritas, legatorum decem summorum hominum dignitas, Senatus C. intercederet: cuius consulto P. Rupilius Prætor ex legatorum sententia leges in Sicilia constituerat: cum omnes ante te prætores Rupilias leges in cæteris rebus, et in iudicijs maxime obseruassent: tu ausus es pro nihilo præ tua præda tot res sanctissimas ducere? tibi nulla lex fuit? nulla religio? nullus existimationis pudor? nullus iudicij metus? nullius apud te grauis authoritas? nullum exẽplum, quod sequi uelles? Verum, ut institui dicere, quinque iudicibus nulla lege, nullo instituto, nulla religione, nulla sorte, ex libidine istius datis, non qui causam cognoscerent: sed qui, quod imperatum esset, iudicarent: eo die nihil actũ est: adesse iubentur postridie. Heraclius interea cum omnes insidias à prætore fortunis suis fieri uideret: cæpit consilium de amicorum, & propinquorum sententia, non adesse ad iudicium. itaq; Syracusis illa nocte profugit. iste postero die mane, cũ multo maturius, quàm unquam antea, surrexisset: iudices citari iubet. ubi comperit Heraclium non adesse: cogere incipit eos: ut absen

tem Heraclium condemnarent. illi eum commonefaciunt: ut, si ei uideatur, utatur instituto suo: nec cogat ante horam decimam de absente, secundum præsentem iudicare. impetrant. interea sanè perturbatus & ipse, & eius amici, & consiliarij, moleste ferre cœperunt, Heraclium profugisse: putabant absentis damnationem, præsertim tantæ pecuniæ, multo inuidiosiorem fore: quam si præsens damnatus esset. eò accedebat: quod iudices è lege Rupilia dati non erant: multo etiam rem turpiorem & iniquiorem uisum iri intelligebant. itaq; hoc dum corrigere uult: apertior eius cupiditas, improbitasq; facta est. nam illis quinque iudicibus uti sese negat: iubet id, quod initio è lege Rupilia fieri oportuerat: citari Heraclium, & eos qui dicam scripserant: aitq; se iudices è lege Rupilia uelle sortiri. quod ab eo pridie, cum multis lachrymis eum oraret, atq; obsecraret Heraclius: impetrare non potuerat: id ei postera die uenit in mentem: è lege Rupilia sortiri dicas oportere. educit ex urna tres. ijs ut absentem Heraclium condemnent imperat. itaq; condemnant. Quæ malum ista fuit amentia? ecquando te rationem factorum tuorum redditurum putasti? ecquando his de rebus tales uiros audituros existimasti? petatur hæreditas ea, quæ nulla debetur, in prædam prætoris? interponatur nomen ciuitatis? imponatur honestæ ciuitati turpissima persona calumniæ? neq; hoc solum: sed ita res agitur: ut ne simulatio quidem æquitatis ulla adhibeatur. nam per deos immortales, quid interest: utrum prætor imperet, uiq; cogat aliquem de suis bonis omnibus decedere? an huiusmodi iudicium det: quo iudicio indicta causa fortunis omnibus euerti necesse sit? profecto enim ne

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

gare non potes: te ex lege Rupilia sortiri iudicium debuisse: cum præsertim Heraclius id postularet. sin illud dices: te Heraclij uoluntate ab lege recessisse: ipse te impedies: ipse tu tua defensione implicabere. quare enim primum ille ipse adesse noluit: cum ex eo numero iudices haberet: quos postularat? deinde tu cur post illius fugam iudices alios sortitus es: si eos, qui erant antea dati, utriusq; dederas uoluntate? deinde cæteras dicas omnes illo foro M. Postumius quæstor sortitus est: hanc solam tu illo conuentu reperiere sortitus. ergo inquiet aliquis donauit populo Syracusano illam hæreditatem. primum si id confiteri uelim, tamen istum condemnetis necesse est. neq; enim permissum est: ut impune nobis liceat: quod alicui eripuerimus: id alteri tradere. uerum ex ista reperietis hæreditate ita istum prædatum: ut perpauca occulte fecerit: populum quidem Syracusanum in maximam inuidiam sua infamia alieno præmio peruenisse: paucos Syracusanos, eos qui se nunc publice laudationis causa uenisse dicunt: & tunc participes prædæ fuisse: & nunc non ad istius laudationem, sed ad communem litium æstimationem uenisse. posteaquam damnatus est absens: non solum illius hæreditatis, de qua ambigebatur: quæ erat HS tricies: sed omnium bonorum paternorum ipsius Heraclij, quæ non minor erat pecunia: palestræ Syracusanorum hoc est Syracusanis possessio traditur. quæ est ista Prætura? eripis hæreditatem: quæ uenerat à propinquo: uenerat testamento: uenerat legibus: quæ bona, is qui testementum fecit: huic Heraclio, antequam est mortuus: omnia utenda ac possidenda tradiderat: cuius hæreditatis, cum ille aliquanto ante te prætorem esset mortuus: controuer

sia fuerat nulla: mentionem fecerat nemo. uerum esto: eripe hæreditatem propinquis: da palestritis: prædare in bonis alienis nomine ciuitatis: euerte leges, testamenta, uoluntates mortuorum, iura uiuorum: num etiam patrijs Heraclium bonis exturbare oportuit? qui simulac profugit: quàm impudenter, quàm palàm, quàm acerbe dij immortales illa bona direpta sunt: quàm illa res calamitosa Heraclio, quæstuosa Verri, turpis Syracusanis, miseranda omnibus uidebatur. nam illud quidem statim curatur: ut quicquid cælati argenti fuit in illis bonis, ad istum deferatur: quicquid Corinthiorum uasorum, stragulæ uestis. hæc nemo dubitabat, quin nonmodo ex illa domo capta, & oppressa, uerum ex tota prouincia ad istum comportari necesse esset. mancipia quæ uoluit abduxit: alia diuisit: auctio facta est: in qua cohors istius inuicta dominata est. uerum illud est præclarum. Syracusani qui præfuerant his Heraclij bonis uerbo redigendis, re dispertiendis: reddebant eorum negociorum rationem in Senatu: dicebant scyphorum paria complura, hydrias argenteas, preciosam uestem stragulam, multa mancipia preciosa Verri data esse: dicebant quantum cuiq; eius iussu nummorum esset datum. gemebant Syracusani: sed tamen patiebantur. repente recitatur, uno nomine HS CCL millia iussu prætoris data. fit maximus clamor omnium, nonmodo optimi cuiusq;, neq; eorum, quibus indignum semper uisum erat bona priuati populi nomine per summam iniuriam erepta: uerum etiam ipsi illi authores iniuriæ, & ex aliqua particula socij prædæ, ac rapinarum, clamare cœperunt: sibi ut haberet hæreditatem. tantus in curia clamor factus est: ut populus concurre-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ret. res ab omni conuentu cognita celeriter domum nunciatur. homo inimicus iis, qui recitassent: hostis omnibus, qui acclamassent: exarsit iracundia, ac stomacho. uerum tamen fuit tum sui dissimilis: nostis os hominis: nostis audaciam: tamen tum rumore populi, & clamore, & furto manifesto grandis pecuniæ perturbatus est. ubi se collegit: uocat ad se Syracusanos. quia non posset negare ab illis pecuniam datam: non quæsiuit procul aliunde: neq; enim probaret: sed proximum penè alterum filium, quem illam pecuniam diceret abstulisse: ostendit se reddere coacturum. qui posteaquam id audiuit: habuit dignitatis, & ætatis, & nobilitatis suæ rationem: uerba apud Senatum fecit: docuit ad se nihil pertinere: de isto, id quod omnes uidebant, neq; ille quidem obscure, locutus est. itaq; illi Syracusani statuam postea statuerunt: & is ubi primum potuit: istum reliquit: de prouinciaq; decessit. et tamen aiunt eum queri solere nonnunquam, se miserum: quod non suis, sed suorum commitum peccatis, & criminibus prematur. triennium prouinciam obtinuit: genere electus adolescens unum annum tecum fuit: sodales uiri fortes legati tui primo anno te reliquerunt: unus legatus P. Tadius, qui erat reliquus: non ita multum tecum fuit: qui si semper una fuisset: tamen summa cura tum tuæ, tum multo etiam magis suæ famæ pepercisset. quid est quod tu alios accuses? quid est quamobrem putes, te tuam culpam nonmodo deriuare in aliquem: sed communicare cum aliquo posse? numerantur illa HS ducenta quinquaginta Syracusanis. ea quemadmodum ad istum postea per pseudo tyriū reuertantur: tabulis, uobis et testibus Iudices planum faciam. Ex hac iniquitate istius, & improbitate Iudices,

quod præda ex illis bonis ad multos Syracusanos inuito populo Senatuq́; Syracusano uenerat: & illa scelera, quoq; per Theomnastum & Hescrionem & Dionysodorum & Cleomenem inuitissima ciuitate facta sunt: primum ut urbs tota spoliaretur: qua de re alius mihi locus ad dicendum est constitutus: ut omnia signa iste per eos homines, quos nominaui: omne ebur ex ædibus sacris, omnes undiq; tabulas pictas, deorum deniq; simulacra quæ uellet auferret: deinde ut in curia Syracusis, quem locum illi Buleuterũ uocant: honestissimo loco & apud illos clarissimo, sub illius ipsius M. Marcelli, qui cum Syracusanis locum eum eripere belli ac uictoriæ lege posset: conseruauit: & reddidit: statua ex ære facta, ibi inauratam istius & alteram filio statuam posuerunt. ut dum istius hominis memoria maneret: Senatus Syracusanus sine lachrimis & gemitu in curia esse non posset. per eosdem istius iniuriarum furtorum uxorumq́; socios istius imperio Syracusis Marcellea tolluntur maximo gemitu, luctuq́; ciuitatis: quem illi diẽ festum cum recentibus beneficijs M. Marcelli debitum reddebant: tum generi, nomini, familiæ Marcellorum maxima uoluntate tribuebant. Mitridates in Asia, cũ eam prouinciam totam occupasset: Mutia non sustulit. hostis, & hostis in cæteris rebus nimis ferus, & immanis, tamen honorem hominis deorum religione consecratum uiolare noluit. tu Syracusanis unum diem festum Marcellis impertiri uetuisti: per quos illi adepti sunt: ut cæteros dies festos agere possint. At uero præclarum diem reposuisti: Verrea ut agerent: & ut ad eum diem quæ sacris, epulis'q; opus essent, in complures annos locarentur. Iam in tanta istius impuden-

tia remittendum aliquid uidetur: ne omnia contendamus: ne omnia cum dolore agere uideamur. nã me dies, uox, latera deficiant: si hoc nunc uociferare uelim: q̃ miserum indignumq́; sit: istius nomine apud eos diem festum esse: qui sese istius opera funditus extinctos esse arbitrentur. O' Verrea præclara: quoquam si accessisti: quo non attuleris tecum istum diem. etenim quam tu domum, quam urbem adisti? quod fanum deniq;? quod nõ euersum, atq; extersum reliqueris? quare appellentur sane' ista Verrea: quæ nõ ex nomine, sed ex manibus, naturáq; tua constituta esse uideantur. Quam facile serpat iniuria: & peccandi consuetudo quàm non facile reprimatur: uidete Iudices. Bidis oppidum est tenue sane', nõ longe a' Syracusis. huius longe primus ciuitatis est Epicrates quidam. huic hæreditas HS quingentorum millium uenerat a' muliere quadam propinqua, atq; ita propinqua, ut ea etiam si intestata esset mortua: Epicratem Bidinorum legibus hæredem esse oporteret. recens Syracusana erat illa res, quam ante demonstraui: de Heraclio Syracusano: qui bona non perdidisset: nisi ei uenisset hæreditas. huic quoq; Epicrati uenerat, ut dixi, hæreditas. cogitare cœperunt eius inimici nihilo minus eodem prætore hunc euerti bonis posse: quo Heraclius esset euersus. rem occulte instituunt: ad Verrem per eius interpretes deferunt: ita causa componitur: ut item palestritæ Bidenses peterent ab Epicrate hæreditatem: quemadmodum palestritæ Syracusani ab Heraclio petissent. nunquam uos prætorem tam Palestricum uidistis. uerum ita palestritas defendebat: ut ab illis ipse unctior discederet. q statim quod præsensisset iubet cuidã suorum amicorũ numerari HS LXXX. res occul

tari satis non posse. per quendam eorum, qui interfuerat, fit Epicrates certior. primo negligere, & contemnere coepit: quod causa prorsus, quod dubitari posset, nihil habebat. deinde cum de Heraclio cogitaret: & istius libidinem nosset: commodissimum putauit esse, de prouincia clàm abire. itaq; fecit: profectus est Rhegium. qđ ubi auditum est: aestuare illi qui dederant pecuniam: putare nihil agi posse absente Epicrate. nam Heraclius tamen affuerat: cum primum dati sunt iudices. de hoc, qui antequam in ius aditum esset: antequam deniq; mētio controuersiae facta esset: discessisset: putabant nihil agi posse. homines Rhegium proficiscuntur: Epicratem conueniunt: demonstrant id, qđ ille sciebat: se HS LXXX dedisse: rogant eum ut id, quod ab ipsis abisset pecuniae, curet: ab sese caueat quemadmodum uelit, de illa haereditate cum Epicrate neminem esse acturum. Epicrates homines multis uerbis male à se acceptos dimisit. redeunt illi Rhegio Syracusas: queri cum multis, ita ut fit: incipiunt: sese HS LXXX nummum frustra dedisse. res percrebuit: in ore, atq; sermone omnium coepit esse: Verres refert illam suam Syracusanam: ait sese uelle de illis HS LXXX cognoscere: aduocat multos: dicunt Bidini Volcatio se dedisse: illud non addunt: iussu istius. Volcatium uocat: pecuniam referri imperat. Volcatius animo aequissimo nummos affert: qui nihil amitteret: reddit inspectantibus multis: Bidini nummos auferunt. dicet aliquis: quid ergo in hoc uerrem reprae hendis? qui non modo ipse fur non est: sed ne alium q̄dem passus est esse? attendite: iam intelligetis hanc pecuniam qua uia modo uisa est exire ab isto: eadem semita reuertisse. quid enim debuit praetor? cum con-

ſilio re cognita cum comperiſſet, ſuum comitem iuris, decreti, iudicij corrumpendi cauſa, qua in re ipſius prætoris caput, exiſtimatioq; ageretur: pecuniá accepiſſe? Bidinos autem contra prætoris famam, ac fortunas dediſſe? non & in eum, qui accepiſſet, animaduertiſſe? et in eos, qui dediſſent? tu qui inſtitueras in eos animaduertere, qui perperam iudicaſſent: quod ſæpe per imprudétiam fit: hos pateris impune diſcedere? qui ob tuum decretum, ob tuum iudicium, pecuniam aut dandam, aut accipiendam putarant? Volcatius idem apud te poſtea fuit, eques romanus tanta accepta ignominia. nam q̃d eſt turpius ingenuo? quid minus libero dignum? quàm in conuentu maximo cogi à magiſtratu furtum reddere? qui ſi eo animo eſſet: quo nonmodo eques romanus, ſed quiuis liber debet eſſe: aſpicere te poſtea non potuiſſet: inimicus, hoſtis eſſet, tanta contumelia accepta: niſi tecum colluſiſſet: & tuæ potius exiſtimationi ſeruiſſet: quàm ſuæ. qui quàm tibi amicus nonmodo tum fuerit: quãdiu tecum in prouincia fuit: uerum etiam nunc ſit: cum iá à cæteris amicis ſis relictus: & tu intelligis: & nos exiſtimare poſſumus. An hoc ſolum argumentum eſt nihil iſto imprudente factum? quod Volcatius ei non ſuccenſuit? quod iſte nec in Volcatium, nec in Bidinos animaduertit? eſt magnum argumentum: uerum illud maximum: quod illis ipſis Bidinis, quibus iratus eſſe debuit: à quibus comperit, quod iure agere cum Epicrate nihil poſſent, etiam ſi adeſſet: idcirco ſuum decretum pecunia eſſe tentatum: his inquam ipſis nonmodo illam hæreditatem, quæ Epicrati uenerat: ſed ut in Heraclio Syracuſano, item in hoc, paulo etiam atrocius, quod Epicrates appellatus omnino non erat: bona patria, fortunasq; eius,

nasq; eius, Bidinis tradidit. ostendit enim nouo modo,
siquis quid absente peteret: se auditurum. adeunt Bidi-
ni: petunt hæreditatem: procuratores postulant, ut se ad
leges suas reijciat: aut ex lege Rupilia dicam scribi iube-
at. aduersarij non audebant contradicere: exitus nullus
reperiebatur. insimulant hominem fraudandi causa di-
scessisse: postulant ut bona possidere liceat. debebat Epi-
crates ullum nummum nemini. amici, si quis quid pete-
ret iudicio: se passuros, iudicatum solui satis daturos esse
dicebant. cum omnia iudicia frigerent: admonitu istius
insimulare cœperunt, Epicratem literas publicas corru-
pisse: à qua suspicione ille aberat plurimum. actionem
eius rei postulant. amici recusare, ne quod nouum iudi
cium, ne quæ ipsius cognitio, illo absente de existimatio-
ne eius constitueretur: & simul idem illud postulare nõ
desistebant: ut se ad leges suas reijceret. Iste amplam oc
casionem calumniæ nactus, ubi uidet esse aliquid quod
amici absentem Epicratem nollent defendere: asseuerat
se eius rei in primis actionem esse daturũ. cum omnes
perspicerent ad istum nonmodo illos nummos, qui per
simulationem ab isto exierant: reuertisse: sed multo etiã
plures eum postea nummos abstulisse: amici Epicratem
defendere destiterũt. Iste Epicratis bona Bidinos omnia
possidere, & sibi habere iussit. ad illa HS D millia hæ
reditaria, accessit ipsius antiqua HS quindecies pecunia.
Vtrum res ab initio ita ducta est? an ad extremum ita
perducta est? an ita parua est pecunia? an is homo Ver-
res? ut hæc, quæ dixi, gratis facta esse uideantur? Hic
nunc de miseria Siculorum Iud. audite. & Heraclius
ille Syracusanus, & hic Bidinus Epicrates expulsi bo-
nis omnibus Romam uenerunt: sordidati maxima bar-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ba, & capillo Romæ biennium propè fuerunt. Cum L. Metellus in prouinciam profectus est: tum isti bene commendati cum Metello una proficiscuntur. Metellus simul ac uenit Syracusas: utrunq; rescindit & de Epicrate, & de Heraclio. in utriusq; bonis nihil erat: quod restitui posset: nisi quod moueri loco non poterat. fecerat hæc egregie primo aduentu Metellus: ut omnes istius iniurias, quas modo posset: rescinderet: & irritas faceret. Heraclium restitui iusserat: non restituebatur: quisquis erat ductus Senator Syracusanus ab Heraclio, duci iubebat. itaq; permulti ducti sunt. Epicrates quidem continuo restitutus est. alia iudicia Lilybei, alia Agrigenti, alia Panormi restituta sunt: census qui isto prætore sunt habiti, nõ seruaturũ se Metellus ostenderat: decumas quas iste contra legẽ Hieronicam uendiderat: sese uenditurum Hieronica lege dixerat. Omnia erant Metelli eiusmodi: ut totam suam Præturam retexere uideretur. Simul atq; ego in Siciliam ueni: mutatus est. uenerat ad eum illo biduo Letilius quidam, homo non alienus à literis. itaq; eo iste tabellario semper usus est. is epistolas complures attulerat. in his unam domo: quæ totum immutarat hominem. repente cœpit dicere: se omnia Verris causa uelle: sibi cum eo amicitiam, cognationemq; esse. mirabantur omnes, hoc ei tum denique in mentem uenisse: posteaquam tam multis eum factis, decretisq; iugulasset. Erant qui putarent Letilium legatum à Verre uenisse: qui gratiam amicitiam, cognationemq; commemoraret. Ex illo tempore à ciuitatibus laudationem petere: testes non solum deterrere uerbis: sed etiam ui retinere cœpit. Quod ego nisi meo aduentu illius conatus aliquantulum repressissem: & apud Sicu-

los non Metelli, ſed Glabrionis literis, ac lege pugnaſſem: tam multos huc euocare nõ potuiſſem. Verum, quod inſtitui dicere: miſerias cognoſcite Siculorũ. Heraclius ille, & Epicrates longe mihi obuiam cum ſuis omnibus proceſſerunt: uenienti Syracuſas egerunt gratias flentes: Romam decedere mecum cupierunt. quod erant mihi oppida complura etiam reliqua: quæ adire uellem: conſtitui cum hominibus, quo die mihi Meſſanæ præſto eſſent. eò mihi nuntium miſerunt: ſe à prætore retineri. quibus ego teſtimonium denuntiaui: quorum nomina edidi Metello: cupidiſſimi ueniendi, maximis iniurijs affecti, adhuc non uenerunt. hoc iure ſunt ſocij: ut his ne deplorare quidem de ſuis incommodis liceat. Iá Heraclij Centuripini optimi, nobiliſſimiq; adoleſcentis teſtimonium audiſtis: à quo HS C millia per calumniá, malitiamq; petita ſunt. Iſte pœnis compromiſſisq; interpoſitis HS CCC extorquenda curauit: quodq; iudicium ſecundum Heraclium de compromiſſis factum erat: quod ciuis Centuripinus inter duos ciues iudicaſſet: id irritum iuſſit eſſe: eumq; iudicẽ falſum iudicaſſe iudicauit: in Senatu ne eſſet: locis, commodisq; publicis uti uetuit: ſiquis eum pulſaſſet: edixit ſeſe iudicium iniuriarũ non daturum: quicquid ab eo peteretur iudicem de ſua cohorte daturum: ipſi autem nullius actionem rei ſeſe daturum. quæ iſtius authoritas tantum ualuit: ut neq; illum pulſaret quiſquam cum prætor in prouincia ſua uerbo ꝑmitteret: re hortaretur: neq; quiſquam ab eo quicquam peteret: cum iſte calumniæ licentiã ſua authoritate poſſediſſet. ignominia autem illa grauis tam diu in illo homine fuit: quãdiu iſte in prouincia manſit. hoc iniecto metu iudicibus, nouo more, nullo exemplo, ecquam rem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

putatis esse in Sicilia nisi ad nutum istius iudicatam? utrũ id solũ uidetur esse actum: quod est tamen actum: ut Heraclio pecunia eriperetur? an etiam illud? in quo præda erat maxima: ut nomine iudiciorum, omnium bona, atq; fortunæ in istius unius essent potestate? Iam uero in rerum capitalium quæstionibus quid ego unamquãq; rem colligam, & causam? ex multis similibus ea sumam: quæ maxime improbitate excellere uidebuntur. Sopater quidam fuit Haliciẽsis, homo domi suæ cũ primis locuples, atq; honestus. is ab inimicis suis apud C. Sacerdotem prætorem rei capitalis cum accusatus esset: facile eo iudicio est liberatus. huic eidẽ Sopatro iidẽ inimici ad C. Verrem, cum is Sacerdoti successisset: eiusdem rei nomen detulerunt. res Soprato facilis uidebatur: & quod erat innocens: & quod Sacerdotis iudiciũ improbare istum ausurum non arbitrabatur. citatur reus: causa agitur Syracusis: crimina tractantur ab accusatore ea, quæ erant antea non solum defensione, uerum etiam iudicio dissoluta. causam Sopatri defendebat Q. Minutius eques Ro. in primis splendidus, atq; honestus, uobisq; Iudices non ignotus. nihil erat in causa: quod metuendum, aut omnino quod dubitandum uideretur. interea istius libertus, & accensus idem Timarchides, qui est, id quod ex plurimis testibus priore actione didicistis: rerum huiusmodi omnium transactor, et administer: ad Sopatrum uenit: monet hominem ne nimis iudicio Sacerdotis, & causæ confidat: accusatores, inimicosq; eius habere in animo pecuniam prætori dare: Prætorem tamen ob salutem malle accipere: & simul malle, si fieri posset: rem iudicatam nõ rescindere. Sopater, cum hoc illi improuisum, atq; inopinatum accidisset: com

motus est sanè: neq; in præsentia Timarchidi quid respondere habuit: nisi se consideraturum, quid sibi de ea re esset faciendum: & simul ostendit, se in summa difficultate esse nummaria. post ad amicos retulit. qui cum ei fuissent authores redimendæ salutis: ad Timarchidem uenit: expositis suis difficultatibus, hominē ad HS LXXX perducat: eamq; ei pecuniam numerat. posteaquam ad causam dicendam uentum est: tum uero sine metu, sine cura omnes erant, qui Sopatrum defendebāt: crimen nullum erat: res iudicata: Verres nummos acceperat. qui possit dubitare quidnam esset futurum? res illo die non peroratur: dimittitur iudicium. iterum ad Sopatrum Timarchides uenit: ait accusatores eius multo maiorē pecuniā prætori polliceri: quàm quātam hic dedisset: proinde, si saperet: uideret quid sibi esset faciendū. Homo, quanquam erat & Siculus, & reus: hoc est & iure iniquo, & tempore aduerso: ferre tamen, atq; audire diutius Timarchidē non potuit. facite inquit quod uobis libet: daturus non sum amplius. idemq; hoc amicis eius, & defensoribus uidebatur. atq; eo etiam magis: quod iste, quoquo modo se in ea quæstione præbebat: tamen in consilio habebat homines honestos è conuentu Syracusano: qui Sacerdotis quoq; in consilio fuerant: tum cum esset idem hic Sopater absolutus. hoc rationis habebāt: facere eos nullo modo posse: ut eodem crimine, ijsdem testibus Sopratum condemnarent ijdem homines: qui antea absoluissent. itaq; hac una spe ad iudiciū uenitur. quo posteaquā uentum est: cum in consiliū frequētes conuenissent ijdem qui solebant: & hac una spe tota defensio Sopatri niteretur, consilij frequentia, & dignitate: et quod erant, ut dixi, ijdē qui antea Sopatrū eodē

illo crimine liberarant: cognoscite hominis apertam, ac nonmodo nõ ratione, sed ne dissimulatione quidẽ tectam improbitatem, & audaciam. M. Petilium equitem Ro. quem habet in consilio: iubet operam dare: quod rei priuatæ iudex esset. Petilius recusabat: quod suos amicos, quos sibi in consilio esse uellet: ipse Verres retineret. iste homo liberalis, negat se quenquam retinere eorum: qui Petilio uellent adesse. itaq; discedunt omnes. nam cæteri quoq; impetrant, ne retineantur: qui se uelle dicebant alterutri eorum, qui tum illud iudicium habebant: adesse. itaq; iste solus cum sua cohorte nequissima relinquitur. Non dubitabat Minutius, qui Sopatrum defendebat: quin iste, quoniam consilium dimisisset: illo die rem illam quæsiturus non esset: cum repente iubetur dicere. respondet, ad quos? ad me inquit: si tibi idoneus uideor: qui de homine Siculo, ac græculo iudicem. idoneus es inquit: sed peruellem adessent hi: qui affuerant antea: causamq; cognorant. dic inquit: illi adesse non possunt. nam hercule inquit Q. Minutius me quoq; Petilius, ut sibi in consilio adessem, rogauit: & simul à subsellis abire cœpit. iste iratus hominem uerbis uehementioribus prosequitur: atque ei grauius etiam minari cœpit: quod in se tantum crimen, inuidiamq; conflarit. Minutius qui Syracusis sic negociaretur: ut sui iuris, dignitatisq; meminisset: & qui sciret, ita se in prouincia rem augere oportere: ut ne quid de libertate deperderet: homini quæ uisa sunt, & quæ tempus illud tulit, & causa, respondit. causam sese dimisso, atq; ablegato consilio defensurum negauit. itaq; à subsellijs discessit: idemq; hoc præter Siculos cæteri Sopatri amici aduocatiq; fecerunt. iste quanquam est incre-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

dibili importunitate, & audacia: tamen ſubito ſolus deſtitutus pertimuit: & conturbatus eſt. quid ageret: quo ſe uerteret: neſciebat. ſi dimiſiſſet eo tempore quæſtionem: poſt illis adhibitis, quos ablegarat: abſolutum iri Sopatrum uidebat. ſin autem hominem miſerum, atq; innocentem condemnaſſet: cum ipſe prætor ſine conſilio, reus autem ſine patrono, atq; aduocatis fuiſſet: iudiciumq́; C. Sacerdotis reſcidiſſet: inuidiam ſe ſuſtinere non poſſe tantam arbitrabatur. itaq; æſtuabat dubitatione: uerſabat ſe in utranq; partem non ſolum mente, uerum etiam corpore: ut omnes, qui aderant, intelligere poſſent, in animo eius metum, cupiditatemq́; pugnare. erat hominum conuentus maximus: ſummum ſilentium: ſumma expectatio: quonam eſſet eius cupiditas eruptura. crebro dimittebat ſe accenſus ad aurem Timarchides. tum iſte aliquando, age dic inquit. Sopatrus implorare hominum atq; deum fidem: ut cum conſilio cognoſceret. tum repente iſte teſtes citari iubet. dicit unus, & alter breuiter: nihil interrogatur. præco, dixiſſe pronunciat. iſte, quaſi metueret, ne Petilius priuato illo iudicio tranſacto, aut dilato, cum cæteris in conſilium reuerteretur: ita properans de ſella exiluit: hominem innocentem, Sacerdote abſolutum, indicta cauſa de ſententia Scribæ, Medici, Aruſpicisq; condemnauit. Retinete, retinete hominem in ciuitate Iudices: parcite: & conſeruate: ut ſit qui uobiſcum res iudicet: qui in Senatu ſine ulla cupiditate de bello, & pace ſententiam ferat. tametſi minus id quidē nobis, minus populo R. laborandū eſt: qualis iſtius in ſenatu ſententia futura ſit. quæ enim eius authoritas erit? quando iſte ſententiā dicere audebit? aut poterit? quando autem homo tanta luxuria, atq; de

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ſidia, niſi februario menſe aſpirabit in curiam? uerum ueniat ſane: decernat bellum Cretenſibus: liberet Byzantios: regem appellet Ptolomeum: quæ uult Hortenſius, omnia dicat: & ſentiat. minus hæc ad nos, minus ad uitæ noſtræ diſcrimen, minus ad fortunarum noſtrarum periculum pertinent. illud, illud eſt capitale: illud eſt formidoloſum: illud optimo cuiq; metuendũ: quod iſte ex hoc iudicio ſi aliqua ui ſe eripuerit: in iudicibus ſit neceſſe eſt: ſententiam de capite ciuis Ro. ferat: ſit in eius exercitu ſignifer: qui imperium iudiciorum tenere uult. hoc populus Ro. recuſat: hoc ferre non poteſt: clamat: permittitq; uobis: ut ſi iſtis hominibus delectemini: ſi ex hoc genere ſplendorem ordini, atq; ornamentum curiæ conſtituere uelitis: habeatis ſane uobiſcum iſtum ſenatorem: iſtum de uobis iudicem, ſi uultis, habeatis. de ſe homines, ſiqui extra iſtum ordinem ſunt: quibus ne reyciundi quidem amplius quàm trium iudicum præclaræ leges Corneliæ faciunt poteſtatem: hunc hominem tam crudelem, tam ſceleratum, tam nefarium nolũt iudicare. etenim ſi illud eſt tam flagitioſum (quod mihi omniũ rerum turpiſſimum, maximeq; nefariũ uidetur) ob rem iudicandam pecuniam accipere: precio habere addictam fidem, & religionem: quanto illud flagitioſius, improbius, indignius? eum à quo pecuniam ob abſoluendum acceperis: condemnare: ut ne prædonum quidem prætor in fide retinenda conſuetudinem conſeruaret. Scelus eſt accipere ab reo: quanto magis ab accuſatore? quanto etiam ſceleratius ab utroq;? fidem cum propoſuiſſes uenalem in prouincia: ualuit apud te plus is: qui pecuniam maiorem dedit. concedo, forſitan aliquis aliquando eiuſmodi quippiam fecerit. cum uero fidem ac reli-

gionem tuam alteri addictam pecunia accepta habueris: post eandem aduersarijs tradideris maiore pecunia: utrunq; falles? & trades cui uoles? & ei, quem fefelleris: ne pecuniam quidem reddes? quem mihi tu Bulbum? quem Stalenum? quod unquam huiusmodi monstrum, aut prodigium audiuimus? aut uidimus? qui cum reo transigat: post cum accusatore decidat: honestos homines, qui causam norint: ableget: consilióq; dimittat: ipse solus reum absolutum, à quo pecuniam acceperit: condemnet: pecuniamq; non reddat. hunc hominem iudicũ numero habebimus? hic alteram decuriam senatoriã iudex obtinebit? hic de capite libero iudicabit? huic iudicialis tabella committetur? quam iste nonmodo cera, uerum etiam sanguine, si uisum erit: notabit. quid enim horũ se negat fecisse? illud uidelicet unum, quod necesse est: pecuniã accepisse. quid ni iste neget? at eques Ro. qui Sopatrum defendit: qui omnibus eius consilijs, rebusq; interfuit: Q. Minutius iuratus dicit pecuniam datam: iuratus dicit Timarchidem dixisse maiorem ab accusatoribus pecuniam dari. Dicent hoc Siculi omnes: dicent omnes Haliciẽses: dicet etiam, prætextatus Sopatri filius: qui ab isto homine crudelissimo, patre innocentissimo, pecuniáq; patria priuatus est. uerum si de pecunia testibus planum facere non possem: illud negare posses? aut nunc negabis? te consilio tuo dimisso, uiris primarijs, qui in consilio C. Sacerdotis fuerant: tibiq; esse solebant: remotis, de re iudicata iudicasse? téq; eum, quem C. Sacerdos adhibito consilio, causa cognita, absoluisset: eundẽ remoto consilio, causa incognita condemnasse? cum hæc cõfessus eris: quæ in foro palã Syracusis, in ore, atq; oculis prouinciæ gesta sunt: negato sanè si uoles: pecu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

niam accepisse. reperies credo aliquem: qui cum hæc quæ palàm gesta sunt: uideat: quærat quid tu occulte egeris: aut qui dubitet, utrum malit meis testibus, an tuis defensoribus credere. dixi iam antea, me non omnia istius, quæ in hoc genere essent: enumeraturum: sed electurum ea, quæ maxime excellerent. Accipite nunc aliud eius facinus nobile, & multis locis sæpe commemoratum, & eiusmodi: ut in uno omnia maleficia inesse uideantur. attendite enim diligenter: inuenietis id facinus natum à cupiditate: auctum per stuprum: crudelitate perfectum, atq; conclusum. Sthenius est, is qui nobis assidet: Thermitanus, antea multis propter summam uirtutem, summamq́; nobilitatem, nunc propter suam calamitatem, atq; istius insignem iniuriam omnibus notus. huius hospitio Verres cum esset usus: & cum apud eum nonmodo Thermis sæpenumero fuisset: sed etiam habitasset: domo eius omnia abstulit: quæ paulo magis animum cuiuspiam, aut oculos possent commouere. etenī Sthenius ab adolescentia paulo studiosius hæc comparabat, supellectilem ex ære elegantiorem, & deliacam, & Corinthiam, tabulas pictas, etiam argenti bene facti, pro ut Thermitani hominis facultates ferebāt: satis. quæ, cum esset in Asia adolescens: studiose, ut dixi, comparabat, non tam suæ delectationis causa, quàm ad inuitationes, aduentusq́; nostrorum hominum, suorum amicorum, atq; hospitum. quæ posteaquam iste omnia abstulit, alia rogando, alia poscendo, alia sumendo: ferebat Sthenius ut poterat. tangebatur tamen animi dolore necessario: quod domum eius exornatam, atq; instructam ferè iam iste reddiderat nudam, atq; inanem. ueruntamen dolorem suum nemini impartiebat: præto-

ris iniurias tacite, hospitis placide ferendas arbitraba-
tur. interea cupiditate iste illa sua nota, atq; apud omnes
peruulgata, cum signa quædam pulcherrima, atq; anti
quissima Thermis in publico posita uidisset: adamauit:
a Sthenio petere cœpit: ut ad ea tollenda operam suam
profiteretur: seq; adiuuaret. Shenius uero non solum ne
gauit: sed etiam ostendit id fieri nullo modo posse: ut si
gna antiquissima, monumenta P. Africani, ex oppido
Thermitanorum incolumi illa ciuitate, imperioq; popu
li Ro. tollerentur. etenim, ut simul P. Africani quoq; hu
manitatem cognoscatis: oppidum Himeram Carthagi-
nenses quondam cœperant: quod fuerat in primis Sici-
liæ clarum & ornatum. Scipio qui hoc dignum popu=
lo ro. arbitraretur: bello confecto socios sua per nostrã
uictoriam recuperare: Siculis omnibus Carthagine ca=
pta quæ potuit: restituenda curauit. Himera deleta, quos
ciues belli calamitas reliquos fecerat: ij sese Thermis col
locarant in hisdem agri finibus, neq; longe ab oppido
antiquo. hi se patrum fortunam ac dignitatem recupe=
rare arbitrabãtur: cum illa maiorum ornamenta in eo=
rũ oppido collocabantur. erant signa ex ære complura:
in his mira pulchritudine ipsa Himera in muliebrem
figuram, habitumq; formata, ex oppidi nomine & flu
minis. erat etiam Stesichori poetæ statua, senilis, incur-
ua, cum libro, summo ut putant artificio facta, ab eo, q
fuit Himeræ, sed est & fuit tota in Græcia summo pro
pter ingenium honore & nomine. Hæc iste ad insaniã
concupierat. etiã, quod penè præterij: Capella quædam:
ea quidem mire, ut etiam nos, qui rudes harum rerum
sumus: intelligere possumus: scite facta, & uenuste. hæc
& alia Scipio non negligenter abiecerat: ut homo intel

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ligens Verres auferre posset: sed Thermitanis restituerat: non quo ipse hortos, aut suburbanum, aut locum omnino, ubi ea poneret: nullum haberet: sed si domum abstulisset: non diu Scipionis appellabantur: sed eorum, ad quoscunq; ipsius morte uenissent. nunc his locis posita sunt: ut mihi semper Scipionis fore uideantur: itaq; dicantur. Hæc cum iste posceret: ageretur'q; ea res in Senatu: Sthenius uehemētissime restitit: multa'q; , ut in primis Siculorum in dicendo copiosus est: commemorauit: urbē relinquere Thermitanos esse honestius: quàm pati tolli ex urbe monumenta maiorum, spolia hostiū, beneficia clarissimi uiri, indicia societatis populi Ro. atque amicitiæ. commoti animi sunt omnium: repertus est nemo: qui mori diceret satius esse. itaq; hoc adhuc oppidum Verres inuenit propè solum in orbe terrarum: unde nihil eiusmodi rerum de publico per uim, nihil occulte, nihil imperio, nihil gratia, nihil precio posset auferre. ueruntamen hasce eius cupiditates exponam alio loco: nūc ad Sthenium reuertar. itaq; iste uehementer Sthenio incensus, hospitiū ei renunciat: domo eius emigrat: atq; adeo exit: nam iam ante migrarat. eum autem inimicissimi Stheni domum suam statim inuitant: ut animum eius in Sthenium inflammarent, ementiendo aliquid, & criminando. Hi autem erant inimici, Agathinus homo nobilis, & Dorotheus: qui habebat in matrimonio Callidamam Agathini eius filiam: de qua iste audierat. itaq; ad generum Agathini migrare maluit. una nox' intercesserat: cum iste Dorotheum sic diligebat: ut diceres omnia inter eos esse communia: Agathinum ita obseruabat: ut aliquē affinem ac propinquum. contemnere etiā signum illud Himeræ iam uidebatur: quod eum mul-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

to magis figura, et liniamenta hospitæ delectabant. itaq; hortari homines cœpit: ut aliquid Sthenio periculi crearent: criminisq; confingerent. dicebant se illi nihil habere, quod dicerent. tum iste his aperte ostendit: & confirmauit: eos, in Sthenium quicquid uellent dicerent: simul atq; ad se detulissent: probaturos. ita illi non procrastinant: Sthenium statim educunt: aiunt ab eo literas esse corruptas. Sthenius postulat: ut secum sui ciues agant de literis publicis corruptis: eiusq; rei legibus Thermitanorum actio sit: cum S. P. Q. Romanus Thermitanis, quod semper in amicitia, fideq; mansissent: urbes, agros, legesq; suas reddidisset: P. q; Rutilius postea leges ita Siculis ex S. C. de decem legatorum sententia dedisset: ut ciues inter se legibus suis agerent: idemq; hoc habuerit Verres ipse in edicto: ut de his omnibus causis se ad leges reijceret. Iste homo omnium æquissimus, atq; à cupiditate omnium remotissimus, se cogniturum esse confirmat: paratum ad causam dicendam uenire hora octaua iubet. non erat obscurum quid homo improbus, ac nefarius cogitaret. neq; enim ipse satis occultarat: nec mulier tacere poterat. intellectum est id istum agere: ut cum Sthenium sine ullo argumento, ac sine teste damnasset: tum homo nefarius de homine nobili, atq; id ætatis, suoq; hospite, uirgis supplicium crudelissime sumeret. quod cum esset perspicuum: de amicorum hospitumq; suorum sententia, Thermis Sthenius Romam profugit: hyemi fluctibusq; sese committere maluit: quàm non istam communem Siculorũ tempestatem, calamitatemq; uitare. Iste homo certus, & diligens ad horam octauam præsto est: Sthenium citari iubet. quem posteaquam uidet non adesse, dolore ardere, atq; iracundia furere cœ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

pit: uenereios in domum Sthenij mittere: equites circum agros eius, uillasq; dimittere. itaq; cum expectat quidnã sibi certi afferatur: ante horam tertiam noctis de foro non discessit. postridie mane descendit: Agathinum ad sese uocat: iubet eum de literis publicis in absentem Sthenium dicere. erat eiusmodi causa: ut ille ne sine aduersario quidem apud inimicum iudicem reperire posset, quid diceret. itaq; tantum uerbo posuit: Sacerdote prætore, Sthenium literas publicas corrupisse. uix ille hoc dixerat: cum iste pronunciat Sthenium literas publicas corrupisse uideri. & hæc præterea addidit homo Venerius nouo modo, nullo exemplo: ob eam rem HS quingenties Veneri Erycinæ de Sthenij bonis exactu=rum: bonaq; eius statim cœpit uendere. & uendidisset: si tantulum moræ fuisset: quo minus ei pecunia illa numeraretur. ea posteaquã numerata est: contentus hac ĩniquitate non fuit: palàm de sella, ac tribunali pronunciat: si quis absentem Sthenium rei capitalis reum facere uellet: : sese eius nomen recepturum. & simul ut ad causam accederet, nomenq; deferret, Agathinum nouum affinem, atq; hospitem cœpit hortari. tum ille clare, omnibus audientibus, sese id non esse facturum: neq; se usque eo Sthenio esse inimicum: ut eum rei capitalis affinem esse diceret. hic tum repente Pacilius quidam homo egens, & leuis accedit: ait, si liceret: nomen absentis deferre se uelle. iste uero & licere: & fieri solere: & se recepturum. itaq; defertur. edicit statim ut Cal. decembr. adsit Sthenius Syracusis. hic, qui Romam uenisset: satisq; feliciter anni iam aduerso tempore nauigasset: omniàq; habuisset æquiora, & placabiliora: quàm animum prætoris, atq; hospitis: rem ad

amicos suos detulit. quæ ut erant acerba, atque indi-
gna: sic uidebantur omnibus. itaq; in Senatu continuo
Cn. Lentulus, & Lucullus conss. faciunt mentionem
placere statui, si Patribus C. uideretur: ne absentes ho-
mines in prouincijs rei fierent rerum capitalium: cau
sam Stheny totam, & istius crudelitatem, & iniquita-
tem Senatum docent. aderat in Senatu Verres pater
istius: & flens unumquenq; senatorem rogabat: ut filio
suo parceret. neq; tamen multum proficiebat. erat enim
summa uoluntas Senatus. itaq; sententiæ dicebantur: cũ
Sthenius absens reus factus esset: de absente iudicium
nullum fieri placere: & si quod esset factum: id ratum
esse non placere. Eo die transigi nihil potuit: quod &
id temporis erat: & ille pater istius inuenerat homi-
nes, qui dicendo tempus consumerent. Postea senex
Verres defensores, atque hospites omnes Stheny con-
uenit: rogat eos: atq; orat: ne oppugnent filium suum:
de Sthenio ne laborent: confirmat his, curaturum se
esse: nequid ei per filium suum noceretur: se homines
certos eius rei causa in Siciliam, & terra, & mari mis
surum. et erat spacium dierum ferè triginta ante Cal.
decembris: quo iste, ut Syracusis Sthenius adesset, edi-
xerat. commouentur amici Stheny: sperant fore: ut pa-
tris literis, nuncijsq;, filius ab incepto furore reuocetur.
in Senatu postea causa non agitur. ueniunt ad istum do
mestici nuncij: literasq; à patre afferunt ante Cal. decem
bris: cum isti etiam tum de Sthenio integra tota res esset:
eodemq; ei tempore, de eadẽ re literæ complures à mul-
tis eius amicis, ac necessarijs afferũtur. hic iste, qui præ
cupiditate neq; officij sui, neq; periculi, neq; pietatis, neq;
humanitatis rationem habuisset unquã: neq; in eo, quod

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

monebatur, authoritatem patris, nec in eo, quod rogaba tur, uoluntatem anteponendam putauit libidini suæ. mane Cal. decembris, ut edixerat: Sthenium citari iubet. Si abs te istam rem parens tuus alicuius amici rogatu, benignitate, aut ambitione inductus petisset: grauissima tamen apud te uoluntas patris esse debuisset. cum uero abs te cui capitis causa peteret: homnesq; certos domo misisset: hiq; eo tempore ad te uenissent: cum tibi in integro tota res esset: ne tum quidem te potuit si non pietatis, at salutis tuæ ratio ad officium sanitatemq; reducere? Citat reum: non respondet. citat accusatorẽ (attendite quæso: uidete quantopere istius amentiæ fortuna ipsa aduersata sit: & simul uidete quis Stheny causam casus adiuuerit) citatus accusator M. Pacilius nescio quo casu non respondit: non affuit. si præsens Sthenius reus esset factus: si manifesto in maleficio teneretur: tamen cum accusator non adesset: Sthenium condemnari non oporteret. etenim si posset reus absente accusatore dãnari: non ego à Vibone Veliam paruulo nauigio inter fugitiuorum, ac prædonum, ac tua tela uenissem: quo tempore omnis illa mea festinatio fuit cum periculo capitis, ob eam causam: ne tu ex reo eximerere: si ego nõ affuissem ad diẽ. quod igitur erat in tuo iudicio optatissimum: me, cum citatus essem, non adesse: cur Sthenio non putasti prodesse oportere: cum eius accusator non affuisset? Itaq; fecit ut exitus principio simullimus reperiretur. quem absentem reum fecerat: eum absente accusatore condemnat. Nunciabatur illi primis illis temporibus id, quod pater quoq; ad eum pluribus uerbis scripserat: agitatam rem esse in Senatu: etiam in concione Tribunum pl. de causa Steny M. Palicanũ esse questum: postremo me ipsum apud

collegium

collegium hoc Tribunorum plebis, cum eorum omniũ
edicto non liceret quenquam Romæ esse, qui rei capi-
talis condemnatus esset: egisse causam Sthenij: cum rem
ita exposuissem, quemadmodum nunc apud uos: docuis
semq; hanc damnationem duci non oportere: Tribunos
pl. hoc statuisse: idq; omniũ sententia pronunciatum esse:
non uideri Sthenium impediri edicto: quo minus ei li
ceret Romæ esse. cum hæc ad istum afferrentur: timuit
aliquando: et commotus est. uertit stilum in tabulis suis:
quo facto causam omnem euertit suam. nihil enim sibi
reliqui fecit: quod defendi aliqua ratione posset. nam si
ita defenderet: recipi nomẽ absentis licet: hoc fieri in pro
uincia nulla lex uetat: mala, & improba defensione, ue
rum aliqua tamen uti uideretur. postremo illo despera-
tissimo perfugio uti posset: se imprudentem fecisse: existi
masse id licere. quanquam hæc perditissima defensio est:
tamen aliquid dici uideretur. tollit ex tabulis id quod
erat: & facit coràm delatum esse. Hic uidete in quot la
queos se induerit: quorum ex nullo se unquam expe-
diret. Primum ipse in Sicilia sæpe, & palàm de loco su
periore dixerat: & in sermone multis demonstrarat: li
cere nomen recipere absentis: se exemplo fecisse id, quod
fecisset. hæc eum dictitasse priore actione & Sex. Pom-
peius Chlorus dixit: de cuius uirtute antea commemora
ui: et Cn. Pompeius Theodorus, homo Cn. Pompei cla-
rissimi uiri iudicio plurimis maximisq; in rebus proba
tissimus, & omnium existimatione ornatissimus: & Pos
sides Matro solentinus, homo summa nobilitate, existi-
matione, uirtute: & hac actione quam uoletis multi di-
cent: & qui ex isto ipso audierint, uiri primarij nostri
ordinis: & alij qui interfuerint: cum absentis nomen re

ciperetur. Deinde Romæ cum res esset acta in Senatu: omnes istius amici, in his etiam pater eius, hoc defendebat: licere fieri: sæpe esse factum: istum, quod fecisset, aliorum exemplo, institutoq; fecisse. Dicit præterea testimonium tota Sicilia: quæ in communibus postulatis ciuitatum omnium Consulibus edidit: rogare, atq; orare patres conscriptos, ut statuerent, ne absentium nomina reciperentur. qua de re Cn. Lentulum patronum Siciliæ, clarissimum adolescentem dicere audistis: Siculos, cum se causam, quæ pro his sibi in Senatu agenda esset: docerent: de Sthenij calamitate questos esse: propterq; hanc iniuriam, quæ Sthenio facta esset: eos statuisse, ut quod dico postularetur. Quæ cum ita essent: tanta ne amentia præditus, atq; audacia fuisti: ut in re tam clara, tam testata, tam abs te ipso peruagata, tabulas publicas corrũpere auderes? At quemadmodum corrupisti? nõ ne ita: ut omnibus nobis tacentibus ipsæ te tuæ tabulæ condẽnare possent? quæso codicem circunfer: ostende. uidetis ne totum hoc nomen, corãm ubi fuit delatum, esse in litura? quid fuit istic antea scriptum? quod mendum ista litura correxit? quid à nobis Iudices expectatis argumenta huius criminis? nihil dicimus: tabulæ sunt in medio: quæ se corruptas atque interlitas esse clamant. Ex istis etiam tu rebus effugere te posse confidis? cum te nos, non opinione dubia, sed tuis uestigijs persequamur: quæ tu in tabulis publicis expressa ac recentia reliquisti. Is mihi etiã, Sthenium literas publicas corrupisse causa incognita iudicauit: qui defendere non potuerit se non ex ipsius Sthenij nomine literas publicas corrupisse. Videte porrò aliam dementiam: uidete, ut dum expedire sese uult, induat. cognitorem ascribit Sthenio. quem? cognatum

tum aliquem, aut propinquum? non. Thermitanum aliquem honestum hominem, ac nobilem? ne id quidem. at Siculum, in quo aliquis splendor, dignitasq; esset? minime. quid igitur? Ciuem romanum. cui hoc probari potest? cum esset Sthenius ciuitatis suæ nobilissimus, amplissima cognatione, plurimis amicitijs: cum præterea tota Sicilia multum authoritate, & gratia posset: inuenire neminem Siculũ potuit: qui pro se cognitor fieret? hoc probabitis? an ipse Ciuem Romanũ maluit? cædo cui Siculo, cum is reus fieret: Ciuis Romanus cognitor factus unquam sit. omnium prætorum literas, qui ante fuerunt, profer: explica: si unum inueneris: ego hoc tibi quẽadmodũ in tabulis scriptum habes: ita gestum esse concedam. At credo Sthenius hoc sibi amplum esse putauit: eligere è Ciuium Ro. numero, ex amicorum, atq; hospitum suorũ copia, quem cognitorem daret. quem delegit? quis in tabulis scriptus est? C. Claudius C. Filius palatina. non quæro quis hic sit Claudius: quàm splendidus: quàm honestus: quàm idoneus: propter cuius authoritatem, & dignitatem Sthenius ab omnium Siculorum consuetudine discederet: & Ciuem Romanum cognitorem daret. nihil horum quæro. fortasse enim Sthenius non splendorem hominis, sed familiaritatem secutus est. quid? si omnium mortalium Sthenio nemo inimicior, quàm hic C. Claudius, tum semper, tum in his ipsis rebus, et temporibus fuit? si de literis corruptis contrauenit? si contra omni ratione pugnauit? utrum potius pro Sthenio inimicum cognitorẽ esse factum, an te in Sthenij periculũ inimici eius nomine abusum esse credemus? Ac ne quis forte dubitet, cuiusmodi totum sit negocium: tametsi iam dudum omnibus istius improbitatem perspicuam esse

confido: tamen paululum etiam attendite. Videtis illum subcrispo capillo, nigrum? qui eo uultu nos intuetur: ut sibi ipse peracutus esse uideatur? qui tabulas tenet? qui scribit? qui monet? qui proximus est? is est C. Clodius: qui in Sicilia sequester istius, interpres, confector negociorum, propè collega Timarchidi numerabatur: nunc obtineat eum locum: ut uix Apronio illi de familiaritate concedere uideatur: & qui se non Timarchidis sed ipsius Verris collegam & socium esse dicebat. Dubitate etiam si potestis: quin eum iste potissimum ex omni numero delegerit: cui improbam personam imponeret: quem & huic inimicissimum, & sibi amicum esse arbitraretur. Hic uos dubitatis Iudices tantam istius audaciam, tantam crudelitatem, tantam iniuriam uindicare? dubitatis exemplum iudicum illorum sequi? qui damnato Cn. Dolobella damnationem Philodami Opuncij resciderunt? quod is, non absens reus factus esset: quæ res iniquissima, & acerbissima est: sed cum ei legatio Romam à suis ciuibus esset data. quod illi iudices multo in leuiore causa statuerunt æquitatem secuti: uos id statuere in grauissima causa præsertim aliorum authoritate iam confirmatum dubitabitis? At quẽ hominem C. Verres tanta, tam insigni iniuria, affecisti? cuius absentis nomen recepisti? quẽ absentem nonmodo sine crimine, & sine teste, uerum etiam sine accusatore damnasti? quem hominem dij immortales. non dicam amicum tuũ, quod apud homines carissimum est: non hospitem, quod sanctissimum est. nihil enim minus libenter de Sthenio commemoro: nihil aliud in eo quod repræhendi possit inuenio: nisi quod homo frugalissimus, atq; integerrimus te hominem plenum stupri, flagitij,

sceleris domum suam inuitauit: nisi quod qui C. Marij, & Cn. Pompeij C. Marcelli, L. Sisennæ, tui defensoris, cæterorum fortissimorum hospes fuisset, atq; esset: ad eum numerum clarissimorum hominum tuum quoq; nomen ascripserit. quare de hospitio uiolato, & de isto tuo nefario scelere nihil queror. hoc dico, non his qui Sthenium norunt: hoc est nemini eorum qui in Sicilia fuerunt. nemo enim ignorat, quo hic in ciuitate sua splẽdore, qua apud omnes Siculos dignitate, atq; existimatione sit. sed ut illi quoq;, qui in ea prouincia non fuerunt: intelligere possint, in quo homine tu statueris exemplum eiusmodi: quod tum propter iniquitatem rei, tum etiam propter hominis dignitatem, acerbum omnibus, atq; intolerandum uideretur: est ne Sthenius is, qui omnes honores domi suæ facillime cum adeptus esset: amplissime, ac magnificentissime gessit? qui oppidum non maximum, maximis ex pecunia sua locis communibus, monumentisq; decorauit? cuius de meritis in Rẽp. Thermitanorũ, Siculosq; uniuersos fuit ænea tabula fixa Thermis in curia? in qua publice erat de huius beneficijs scriptum & incisum? quæ tabula tum imperio tuo reuulsa, nunc à me tamen reportata est: ut omnes, huius honores inter suos, & amplitudinem possent cognoscere. est ne hic? q apud Cn. Pompeiũ clarissimum uirũ cum accusatus esset: quod propter C. Marij familiaritatem, & hospitium contra Remp. sensisse eum inimici, & accusatores eius dicerent: quod tum magis inuidioso crimine, quàm uero accerseretur: ita à Cn. Pompeio absolutus est: ut in eo ipso iudicio Pompeius hunc hospitio suo dignissimum statuerit? ita porrò laudatus defensusq; ab omnibus Siculis: ut idem Pompeius non ab

homine ſolum, ſed etiam à prouincia tota ſe huius abſolutione inire gratiã arbitraretur? poſtremo eſt ne hic? qui & animum in Remp. habuit eiuſmodi: & tantum authoritate apud ſuos ciues potuit: ut perficeret in Sicilia ſolus te prætore quod nonmodo Siculus nemo, ſed ne Sicilia quidem tota potuiſſet: ut ex oppido Thermis nullum ſignum, nullum, ornamentum, nihil ex ſacro, nihil de publico attingeres? cum præſertim eſſent multa præclara: & tu omnia concupiſſes. Deniq; nunc uide qd inter te cuius nomine apud Siculos dies feſti agitantur: et præclara illa celebrantur: cui ſtatuæ Romæ ſtant inauratæ à communi Sicilia quẽadmodum inſcriptum uidemus datæ: uide inquam quid inter te & hunc Siculum, qui abs te eſt patrono ſiciliæ condẽnatus: interſit. Hunc ciuitates ex Sicilia permultæ teſtimonio ſuo, legationibusq; ad eam rem miſſis publice laudant: te omnium Siculorum patronum una Mamertina ciuitas ſocia furtorum ac flagitiorum tuorum, publice laudat: ita tamen nouo more: ut legati lædant: legatio laudet: cæteræ quidem ciuitates publice literis, legationibus, teſtimonijs accuſant: queruntur: arguunt: ſi tu abſolutus ſis: funditus euerſas eſſe arbitrantur. Hoc de homine, ac de huius bonis etiã in Eryco monte monumentum tuorum flagitiorum crudelitatisq; poſuiſti: in quo Sthenij Thermitani nomen aſcriptum eſt. uidi argenteum cupidinem cum lampade. quid tandem habuit argumenti, aut rationis res: quamobrem in eo potiſſimum Sthenianum præmiũ poneretur? utrum hoc ſignum cupiditatis tuæ, an trophæum neceſſitudinis, atq; hoſpitij, an amoris indicium eſſe uoluiſti? faciunt hoc homines: quos in ſumma nequitia non ſolum libido, & uoluptas, uerum etiam ipſius ne-

quitiæ fama delectat: ut multis in locis notas ac uestigia
scelerum suorum relinqui uelint. ardebat amore illius
hospitæ: propter quam hospitij iura uiolarat. hoc non so
lum sciri tum, uerum etiam commemorari semper uo-
lebat. itaq; ex illa ipsa re, quam accusante Agathino ges
serat: Veneri potissimum deberi præmium statuit: quæ
illam totam accusationem iudiciumq́; conflarat. putarẽ
te gratum in deos: si hoc donum Veneri non de Sthenij
bonis dedisses, sed de tuis: quod facere debuisti: præsertim
cum tibi illo ipso anno à Chelidone uenisset hæreditas.
Hic ego si hanc causam non omnium Siculorum roga-
tu recepissem: si hoc à me muneris non uniuersa prouin
cia poposcisset: si me animus atq; amor in Republica, exi
stimatioq; offensa nostri ordinis, ac iudiciorum non hoc
facere coegisset: atq; hæc una causa fuisset: quod amicum
atq; hospitem meum Sthenium, quem ego in quæstura
mea singulariter dilexissem: de quo optime existimassem:
quem in prouincia existimationis meæ studiosissimum, cu
pidissimumq́; cognossem: tam crudeliter, scelerate, nefa=
rieq́; tractasses: tamen digna causa: cur inimicitias homĩ
nis improbissimi susciperem: ut hospitis salutem fortu-
nasq; defenderem. fecerunt hoc multi apud maiores no=
stros: fecit etiam nuper homo clarissimus Cn. Domitius:
qui M. Syllanum Consularem uirum accusauit propter
Egritomari transalpini hospitis iniurias. putarẽ me ido=
neum qui exemplum sequerer humanitatis, atq; officij:
proponeremq́; spem meis hospitibus, ac necessarijs: quo
tutiorem uitam sese meo præsidio uicturos esse arbitrarẽ
tur. cum uero in communibus iniurijs totius prouinciæ
Sthenij quoq; causa contineatur: multiq; uno tempore à
me hospites, atq; amici publice, priuatimq; defendantur:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

profecto uereri non debeo: nequis hoc quod facio, nô existimet summi officij ratione impulsum coactumq́; suscepisse. Atq; ut aliquando de rebus ab isto cognitis, iudicatisq́; , & de iudicijs datis dicere desistamus: & quoniam facta istius in his generibus infinita sunt: nos modum aliquem, & finem orationi nostræ, criminibusq́; faciamus: pauca ex alijs generibus sumemus. Audistis ob ius dicundum Q. Varium dicere procuratores suos isti centum & triginta millia nummum dedisse: meministis Q. Varij testimonium: remq́; hanc totam C. Sacerdotis hominis ornatissimi testimonio comprobari: scitis Cn. Sertium, M. Modium equites romanos, sexcentos præterea ciues Ro. multosq́; Siculos dixisse, isti pecuniam ob ius dicundũ dedisse. de quo crimine quid ego disputem: cum totum positum sit in testibus? quid porrò argumenter: qua de re dubitare nemo possit? an hoc dubitabit qsquam omnium? quin is uenalem in Sicilia iurisdictionẽ habuerit: qui Romæ totum edictum, atq; omnia decreta uendiderit? & quin ab Siculis ob decreta interponenda pecuniam acceperit: qui M. Octauium Ligurem ob ius dicundum poposcerit. quod enim præterea genus pecuniæ cogendæ præterijt? quod non ab omnibus alijs præteritum, excogitauit? ecquæ res apud ciuitates Siculas expetitur: in qua aut honos aliquis sit, aut potestas, aut procuratio: quin eam rem tu ad tuum quæstum, nũdinationemq́; hominum traduxeris? dicta sunt priore actione & priuatim, & publice testimonia: legati Centuripini, Halesini, Cathinenses, Panormitaniq́; dixerunt: multarum præterea ciuitatum. iam uero priuatim plurimi. quorum ex testimonijs cognoscere potuistis: tota Sicilia per triennium neminem ulla in ciuitate Senatorem

factum esse gratis:neminem,ut leges eorum sunt, suf-
fragijs:neminem nisi isthus imperio,aut literis: atq; in
his omnibus Senatoribus cooptandis,nonmodo suffragia
nulla fuisse:sed ne genera quidem spectata esse: ex qui=
bus in eum ordinem cooptari liceret:neq; census, neque
ætatis,neq; cætera Siculorum iura ualuisse.quicunq; Se
nator uoluerit fieri: quamuis puer:quamuis indignus:
quamuis ex eo loco,ex quo non liceret:si is precio apud
istum fieret idoneus,ut uinceret:factũ esse semper:non=
modo Siculorum nihil in hac re ualuisse leges: sed ne
ab Senatu quidem populoq; Ro. datas. quas enim leges so
cijs amicisq; dat is,qui habet imperium à Populo ro-
mano,authoritatem legum dandarum à Senatu: hæ de
bent,& populi Ro. & Senatus existimari. Halesini pro
multis,& magnis suis,maiorumq; suorum in Remp.
nostram meritis,atq; beneficijs suo iure,nuper L. Lici=
nio Q. Mutio Conss. cum haberent inter se controuer-
sias de Senatu cooptando: leges ab Senatu nostro peti-
uerunt. decreuit Senatus honorifico S. C. ut his C.
Claudius Appij filius Pulcher Prætor de Senatu co-
optando leges conscriberet. C. Claudius adhibitis o-
mnibus Marcellis, qui tum erant, de eorum senten-
tia leges Halesinis dedit. in quibus multa sanxit de
ætate hominum: ne quis minor triginta annis natu:
de quæstu, quem qui fecisset, ne legeretur: de censu,de
cæteris rebus. quæ omnia ante istum Prætorem, & no
strorum magistratuũ authoritate,& Halesinorũ sum-
ma uoluntate ualuerunt. ab isto & præco, qui uoluit,
istum ordinem precio mercatus est: & pueri annorum
senum septenumq; denum Senatorium nomen nũdinati
sunt: & quod Halesini antiquissimi, & fidelissimi so=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

cij, atq; amici Romæ impetrarant, ut apud se ne suffragijs quidem fieri liceret: id precio ut fieri posset, effecit. Agrigentini de Senatu cooptando Scipionis leges antiquas habent. in quibus & eadem illa sancta sunt: & hoc amplius. cum Agrigentinorum duo genera sint: unum ueterum, alterum colonorum: quos T. Manlius Prætor ex S. C. de oppidis Siculorum deduxit Agrigentum: cautum est in Scipionis legibus, ne plures essent ex colonorum numero, quàm ex uetere Agrigentinorum. Iste q omnia iura precio exequasset: omniũq; rerum delectum, atq; discrimen pecunia sustulisset: non modo illa, quæ erant ætatis, ordinis, quæstus'q; permiscuit: sed etiam in his duobus generibus ciuium nouorum, ueterum'q; turbauit. nam cum esset ex ueterum numero quidam Senator demortuus: & cum ex utroq; genere par numerus reliquus esset: ueterem cooptari necesse erat legibus: ut his amplius numerus esset. quæ cum ita se res haberet: tamen ad istum uenerunt emptũ locum illum Senatorium non solum ueteres, sed etiam noui. fit, ut precio nouus uincat: literas'q; à Prætore afferat. Agrigentini ad istum legatos mittunt: qui eum leges doceant: consuetudinem'q; omnium annorum demonstrent: ut iste intelligeret: ei se illum locum uendidisse: cui ne commertium quidem esse oporteret. quorum oratione iste, cum precium iam accepisset: ne tantulum quidem commotus est. idem fecit Heracleæ. nam eò quoq; colonos P. Rupilius deduxit: leges'q; similes de cooptando Senatu, ac de numero ueterum, ac nouorum dedit. ibi non solum iste, ut apud cæteros, pecuniam accepit: sed etiam genera ueterum, ac nouorum, numerum'q; permiscuit. Nolite expectare dum omnes obeã

oratione mea ciuitates: hoc uno complector crimine omnia. neminem isto Prætore Senatorem fieri potuisse: nisi qui isti pecuniam dedisset. hoc idem transfero in magistratus, curationes, sacerdotia: quibus in rebus non solum hominum iura, sed etiam deorum religiones immortalium omnes repudiauit. Syracusis lex est de religione: quæ in annos singulos Iouis sacerdotem sortito capi iubeat: quod apud illos amplissimum sacerdotium putatur. cum suffragijs tres ex tribus generibus creati sunt: res reuocatur ad sortem. perfecerat iste imperio: ut pro suffragio Theomnastus familiaris suus in tribus illis renunciaretur. in sorte, cui imperare non poterat: expectabant homines quidnam, acturus esset. homo id quod erat facillimum: primo uetat sortiri: iubet extra sortem Theomnastum renũciari. negant id Syracusani per religiones sacrorum ullo modo fieri posse: fas deniq; negant esse. iubet ille sibi legem legi. recitatur. in qua scriptum erat: ut quot essent renunciati: tot in hydriam sortes conijcerentur: cuius nomen exisset: ut is haberet sacerdotium. Homo ingeniosus, & peracutus optime inq̃t. nempe scriptum ita est, quot renunciati erũt: quot ergo sunt renunciati? responsum, tres. nunquid igitur oportet, nisi tres sortes conijci? unam educi? nihil. conijci iubet tres: in quibus omnibus scriptum esset nomen Theomnasti. fit clamor maximus: cum id uniuersis indignum, atq; nefarium uideretur. Ita Iouis illud sacerdotium amplissimum per hanc rationem Theomnasto datur. Cephaledi mensis est certus: quo mense sacerdotem maximum creari oporteat. erat eius honoris cupidus Arthenio quidam, Climachias cognomine, homo sanè locuples, & domi nobilis: sed is fieri nullo modo pote-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

rat. si Herodotus quidam adesset: ei locus ille, atq; honos in illum annum ita deberi putabatur: ut ne Climachias quidem contradiceret. res ad istum defertur: et istius more deciditur. toreumata sanè nota, ac preciosa auferuntur. Herodotus Romæ erat: satis putabat se ad comitia tempore uenturum: si pridie uenisset. Iste ne aut alio mense ac fas erat: comitia haberētur: aut Herodoto præsenti honos adimeretur: id, quod iste non laborabat: Climachias minime uolebat: excogitat. dixi iam dudum: nõ est homo acutior quisquam, nec fuit. excogitat inquam, quemadmodum mense illo legitimo, comitia haberētur: nec tamen Herodotus adesse posset. est consuetudo Siculorum, cæterorumq; græcorum, quod suos dies mensesq; congruere uolunt cum solis lunæq; ratione: ut nonnunquam si quid discrepet: eximant unum aliquem diem: aut summum biduũ ex mense: quos illi exheresimos dies nominant. item nonnunquam uno die longiorem mensem faciunt, aut biduo. quæ iste cum cognouisset: nouus astrologus, qui non tam cœli rationem, quàm cœlati argenti duceret: eximi iubet non diem ex mense, sed ex anno unum dimidiatumq; mensem hoc modo: ut quo die uerbi causa esse oporteret Idus ianuarias: eo die Cal. Martias proscriberet. itaq; fit omnibus recusantibus, et implorantibus. dies is erat legitimus comitijs habendis. eo modo sacerdos Climachias renunciatus est. Herodotus cum Roma reuertitur dies ut ipse putabat, quindecim ante comitia: offendit eum mensem comitialem comitijs iam ab hinc triginta diebus habitis. Tunc Cephaleditani decreuerunt intercalarium XLV dies longum: ut reliqui menses in suam rationem reuerterentur. hoc si Romæ fieri posset: certe aliqua ratiõe expugnasset iste:

ut dies XLV inter binos ludos tollerentur: per quos solos iudicium fieri posset. Iam uero Censores quemadmodum in Sicilia isto Prætore creati sunt: operæpreciū est cognoscere. ille enim est magistratus apud Siculos, qui diligentissime mandatur à populo propter hác causam: quod omnes Siculi ex censu quotannis tributa conferunt: in censu habendo potestas omnis æstimationis habendæ, summæq; faciundæ censori permittitur. itaq; eum populus, cui maximam fidem suarum rerum habeat: maxima cura deligit: et propter magnitudinem potestatis hic magistratus à populo summa ambitione contenditur. In ea re nihil obscure facere uoluit: non in sortitione fallere: neq; dies de fastis eximere: nihil sane uafre nec maliciose facere conatus est: sed ut studia, cupiditatesq; honorum, atq; ambitiones ex omnibus ciuitatibus tolleret: quæ res euertendæ Reipublicæ causa solent esse: ostendit sese in omnibus ciuitatibus Censores esse facturum. Tanto mercatu Prætoris indicto, concurritur undiq; ad istum Syracusas: flagrabat domus tota prætoria studio hominum, & cupiditate: nec mirum, omnibus comitijs tot ciuitatum unam in domum reuocatis, tantaq; ambitione prouinciæ totius in uno cubiculo inclusa. exquisitis palàm precijs, & licitationibus factis describebat Censores binos in singulas ciuitates Timarchides. is suo labore, suisq; accessionibus huius negocij, atq; operis molestiam consequebatur: ut ad istum sine ulla sollicitudine summa pecunia referretur. Iam hic Timarchides quantam pecuniam fecerit, planè adhuc cognoscere non potuistis: ueruntamen priore actione quàm uarie, quàm improbe prædatus esset, multorum ex testimonijs cognouistis. Sed ne miremini qua ratione hic tan

tum apud istum libertus potuerit: exponam uobis breuiter, quid hominis sit: ut & istius nequitiam, qui illum secum habuerit, eo præsertim numero, ac loco: & calamitatem prouinciæ cognoscatis. in mulierum corruptelis, et in omni eiusmodi luxuria, atq; nequitia mirandũ in modum reperiebam hunc Timarchidem ad istius flagitiosas libidines, singularem'q; nequitiam natum, atq; aptum fuisse: inuestigare: adire: appellare: corrumpere: quiduis facere in eiusmodi rebus, quamuis callide, quamuis audacter, quamuis impudenter. eundem mira quædam excogitare genera furandi: nã ipsum Verrem tantum semper auaricia hiante atq; imminenti fuisse, ingenio, & cogitatione nulla: ut quicquid sua sponte faciebat: item ut uos Romæ cognouistis, eripere potius, q̃ fallere uideretur. hæc uero eius erat ars, & malicia miranda: quod acutissime tota prouincia quid cuiq; esset necesse, indagare, & odorari solebat: omnium inimicos diligenter cognoscere: colloqui: attentare: ex utraq; parte causas, uoluntates perspicere, facultates, & copias: quibus opus esset: metum afferre: q̃bus expediret: spem ostendere: accusatorum, & quadruplatorum quicquid erat: habebat in potestate: quod cuiq; negocij conflari uolebat: nullo labore faciebat: istius omnia decreta, imperia, literas peritissime, & callidissime uenditabat: ac non solum erat administer istius cupiditatum: uerum etiam ipse sui meminerat æquæ: non solum nummos, si qui isti exciderant: tollere solebat: ex quibus pecuniam maximam fecit: sed etiam uoluptatum, flagitiorum'q; istius ipse reliquias colligebat. itaq; in Sicilia non Athenionem, qui nullum oppidum cœpit: sed Timarchidem fugitiuum omnibus oppidis per triennium scitote re-

gnasse: in Timarchidis potestate sociorum populi Ro. antiquissimorum, atq; amicissimorum liberos, matresfamilias, bona, fortunasq; omnes fuisse. Is igitur, ut dico, Timarchides in omnes ciuitates accepto precio Censores dimisit. comitia isto prætore Censorum ne simulandi quidem causa fuerunt. Iam hoc impudentissime. palàm (licebat enim uidelicet legibus) singulis Censoribus denarij trecenti ad statuam prætoris imperati sunt. Cẽsores CXXX facti sunt. pecuniam illam ob censuram contra leges, clàm dederunt: hæc denaria XXXVIIII millia palàm saluis legibus contulerunt in statuam. primum quo tantam pecuniam? deinde quamobrem Censores ad statuam tibi conferebant? ordo aliquis Censorũ est collegium? genus aliquod hominum? nam aut publicæ ciuitates istos honores habent: aut si generatim homines: ut aratores, ut mercatores, ut nauicularij. Censores quidem qui magis, quàm Aediles? ob beneficium? ergo hoc fatebere, abs te hæc petita esse: nam erepta nõ audebis dicere? te eos magistratus hominibus beneficij nõ Reip. causa permisisse? hoc autem tute fatebere? quisquã dubitabit? quin tu istam apud populos prouinciæ istius inuidiam atq; offensionem non ambitionis, neq; beneficiorum collocandorum, sed pecuniæ conciliandæ causa susceperis? Itaq; Censores fecerunt idem, quod in nostra Rep. solent ij: qui per largitionem magistratus adepti sunt: dederunt operam: ut ita potestatem gererent: ut illam lacunam rei familiaris explerent. sic census habitus est te prætore: ut eo censu nullius ciuitatis Respu. posset administrari. nam locupletissimi cuiusq; census extenuerant: tenuissimi auxerant. Itaq; in tributis imperandis tantum oneris plebi imponebatur: ut etiam

si homines tacerent: res ipsa illum censum repudiaret. id quod intelligi facillime re ipsa potest. nam L. Metellus, qui posteaquam ego inquirendi causa in Siciliam ueni: repente Letilij aduentu istius nonmodo amicus, uerum etiam cognatus factus est: is, quod uidebat istius censum stare nullo modo posse: eum censum obseruari iussit: qui uiro fortissimo, atq; innocentissimo Sex. Peducæo prætore habitus esset. erant enim tum Cēsores legibus facti, delecti à suis ciuitatibus: quibus, siquid commisissent: pœnæ legibus erant constitutæ. te autem prætore, qui Censor aut legem metuerit? qua non tenebatur: quoniam creatus lege non erat? aut animaduersionem tuā? cum id quod abs te emerat: uēdidisset? Teneat iam sane meos testes Metellus: cogat alios laudare: sicut in multis conatus est: modo hæc faciat, quæ fecit. qs enim unquā tanta à quoquam contumelia, quis tanta ignominia affectus est? Quinto quoq; anno Sicilia tota censetur: erat censa prætore Peducæo: quintus annus cum te prætore incidisset: censa denuo est. postero anno L. Metellus mentionem tui census fieri uetat: censores dicit de integro sibi creari placere: interea Peducæanum censum obseruari iubet. hoc si tuus inimicus tibi fecisset: tametsi animo æquo prouincia tulisset: inimici iudicium graue uideretur. fecit amicus recens, & cognatus uoluntarius. aliter enim, si prouinciam retinere, si saluus ipse in prouincia uellet esse: facere non potuit. expectas etiam quid hi iudicent? si tibi magistratum abrogasset: minore ignominia te affecisset: quàm cum ea, quæ in magistratu gessisti, sustulit: atq; irrita iussit esse. Neq; in hac re sola fuit eiusmodi. sed antequam ego in Siciliam ueni: in maximis rebus, ac plurimis. nam et Heraclio Syra

cusano tuos

cusano tuos illos palestritas bona restituere iussit: et Epicrati Bidinos, & pupillo Drepanitano A. Claudium: & nisi mature Letilius in Siciliá uenisset cum literis: minus XXX diebus Metellus totam trienny præturá rescidisset. Et quoniam de ea pecunia quam tibi ad statuam Censores contulerunt: dixi: non mihi prætermittendum uidetur, ne illud quidem genus pecuniæ conciliatæ: quam tu à ciuitatibus statuarum nomine coegisti. Video enim eius pecuniæ summam esse pergrandem, ad HS CXX millia. tantum conficitur ex testimonijs, ac literis ciuitatum: & iste hoc concedit: nec potest aliter dicere. quare cuiusmodi putamus esse illa, quæ negat? cum hæc tam improba sunt: quæ fatetur? quid enim uis constitui? consumptam esse omnem istam pecuniam in statuis? fac ita esse: tamen hoc ferendum nullo modo est: tantam ab socijs pecuniam auferri: ut omnibus in angiportis prædonis improbissimi statuæ ponantur: qua uix tuto transire posse uideamur. uerum ubi tandem, aut in quibus statuis ista tanta pecunia consumpta est? consumetur inquies. scilicet expectemus legitimú illud quinquennium. si hoc interuallo non consumpserit: tum deniq; nomen eius de repetundis pecunijs statuarú nomine deferemus. reus est maximis plurimisq; criminibus in iudicium uocatus: HS CXX millia ex hoc uno genere capta uidemus. si condemnatus eris: nó opinor id ages, ut ista pecunia in quinquennio consumatur in statuis. sin absolutus eris: quis erit tam amens, qui te ex tot, tantisq; criminibus elapsum, post quinquénium statuarum nomine accersat? ita si neq; adhuc consumpta ista pecunia est: & est perspicuum, non consumptum iri: licet iam intelligamus inuentam esse rationé:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

quare & iste HS CXX millia uno genere conciliarit: & cœperit: & cæteri, si à uobis hoc erit comprobatum: quam uolent magnas hoc nomine pecunias capere possint: ut iam uideamur non à pecunijs capiendis homines absterrere: sed cum genera quædam pecuniarum capiendarum comprobaremus: honesta nomina turpissimis rebus imponere. Etenim si C. Verres HS CXX millia populum uerbi gratia Centuripinum poposcisset: eamq; ab his pecuniam abstulisset: non opinor esset dubium, quin eum, si tum id planum fieret: condemnari necesse esset. quid si eundem populum HS CCC millia poposcit? eáq; coegit: atq; abstulit? num idcirco absoluetur? quod ascriptum est, eam pecuniam datam statuarũ nomine? non opinor. nisi forte id agimus: non ut magistratibus nostris moram accipiendi, sed ut socijs causam dandi auferre uideamur. Quod si quẽ statuæ magnopere delectant: & si quis earum honore & gloria ducatur: is hæc tamen constituat necesse est: primum auerti pecuniam domum non placere: deinde ipsarum statuarum modum quendam esse oportere: deinde illud certe, ab inuitis exigi non oportere. Ac de auertenda pecunia, quæro abs te, utrum ipsæ ciuitates solitæ sint statuas tibi faciundas locare ei: cui possent optima conditione locare? an aliquem curatorem præficere: qui statuis faciundis præesset? an tibi, an cui tu imperasses adnumerare pecuniam? nam si per eos statuæ fiebant: à quibus tibi iste honos habebatur: audio. sin Timarchidi pecunia numerabatur: desine quæso simulare te, cum in manifesto furto teneare: gloriæ studiosum, ac monumentorum fuisse. quid uero modum statuarum haberi nullum placet? at qui habeatur necesse est. etenim sic consi

derate. Syracusana ciuitas (ut eam potissimũ nominem) dedit ipsi statuam. est honos. & patri. bella hæc pietatis, & quæstuosa simulatio. et filio ferri hoc potest. hunc enim puerum non oderant. uerum quotiens, & quot nominibus à Syracusanis statuas auferes? ut in foro statuerent, abstulisti: ut in curia, coegisti: ut pecuniam conferrent in eas statuas, quæ Romæ ponerentur: imperasti: ut iidem darent homines aratorum nomine: dederunt: ut iidem pro parte in commune Siciliæ conferrent: etiam id contulerunt. una ciuitas cum tot nominibus pecuniam contulerit: idemq; hoc ciuitates cæteræ fecerint: non res ipsa uos admonet: ut putetis modum aliquẽ huic cupiditati constitui oportere? quod si hoc uoluntate sua nulla ciuitas fecit: si omnes imperio, metu, ui, malo adductæ tibi pecuniam statuarum nomine contulerunt: per deos immortales num cui dubium esse poterit? quin, etiam siquis statuerit accipere ad statuas licere: idem tamen statuat, eripere certe non licere? Primum igitur in hanc rem testem totam Siciliã citabo: quæ mihi una uoce statuarum nomine magnam pecuniam per uim coactam esse demonstrat. nam legationes omnium ciuitatum in postulatis communibus, quæ ferè omnia ex tuis iniurijs nata sunt: etiam hoc ediderunt: ut statuas ne cui, nisi cum is de prouincia decessisset: pollicerentur. Tot prætores in Sicilia fuerunt: totiens apud maiores nostros Siculi Senatum adierunt: totiens hac memoria: tamen huiusce noui postulati genus, atq; principium tua prætura attulit. quid enim tam nouum, nõ solum re, sed genere ipso postulandi? nam cætera quæ sunt in iisdem postulatis de iniurijs tuis, sunt noua: sed tamen non nouo modo postulantur. rogant, et orant Siculi pa-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tres conscriptos:ut nostri magistratus post hac decumas
lege Hieronica uendant.tu primus contra uendideras.
audio.ne in cellam quod imperatur:æstiment.hoc quoq;
propter tuos ternos denarios nunc primum postulatur.
sed genus istud postulandi non est nouum.ne absentis
nomen recipiatur.ex Sthenij calamitate,& tua natum
est iniuria.cætera non colligam.sunt omnia Siculorum
postulata eiusmodi:ut crimina collecta in unum te reũ
esse uideantur.quæ tamen omnia nouas iniurias habẽt:
sed postulationum formulas usitatas.hoc postulatum de
statuis ridiculum esse uideatur ei:qui rem sententiamq;
non perspiciat.postulant enim non ut ne cogantur sta-
tuere.quid igitur?ut ipsis ne liceat.quid est hoc?petis à
me,quod in tua potestate est:ut id tibi facere ne liceat.
pete potius ne quis te inuitum polliceri,aut facere cogat.
nihil ergo inquit.negabunt enim omnes se coegisse.si me
saluum esse uis:mihi impone istam uim:ut omnino mi
hi ne liceat polliceri.ex tua prætura primum nata est
hæc postulatio.qua cum utuntur:hoc significant:atque
adeo aperte ostendunt:sese ad statuas pecuniam metu,
ac malo coactos inuitissimos contulisse.Quid?si hoc non
dicant:tibi non necesse sit ipsi id confiteri?uide & per-
spice qua defensione sis usurus:iam intelliges hoc tibi de
statuis confitendum esse.mihi enim renunciatur,ita con=
stitui à tuis patronis hominibus ingeniosis causam tuã:
& ita eos abs te institui:& doceri:ut quisq; ex prouin-
cia Sicilia grauior homo,atq; honestior testimonium ue-
hementius dixerit:sicuti Siculi multi primarij uiri mul=
ta dixerũt:te statim hoc istis tuis defensoribus dicere:ini
micus est:propterea quod arator est.itaq; uno genere opi
nor circunscribere habetis in animo genus hoc arato-

rum: quod eos infenso animo, atq; inimico uenisse dicattis: quia fuerit in decumis iste uehementior. Ergo aratores inimici: omnes aduersarij: nemo eorum est quin perisse te cupiat. omnino præclare te habes: cum is ordo, atq; id genus hominum, quod optimum, atq; honestissimum est: à quo uno & summa Reip. & illa prouincia maxime continetur: tibi est inimicissimum. uerũ esto: alio loco de aratorum animo, & iniurijs uidero: nuc quod mihi abs te datur: id accipio: eos tibi esse inimicissimos. nempe ita dicis, propter decumas. concedo: non quæro iure an iniuria sint inimici. quid ergo illæ sibi statuæ equestres inauratæ uolunt? quæ populi Ro. oculos, animosq; maxime offendũt: propter ædem Vulcani? nam scriptum esse uideo, quandam ex his statuã aratores dedisse. si honoris causa statuam dederunt: inimici non sunt: credamus testibus: tum enim honori tuo, nunc iam religioni suæ consulunt. sin autem metu coacti dederunt: confiteare necesse est: te in prouincia pecuniã statuarum nomine per uim ac metum coegisse. utrum tibi commodum est elige. equidem libenter hoc iam crimen de statuis relinquam: ut mihi tu illud concedas: quod tibi honestissimum est: aratores tibi ad statuam honoris tui causa uoluntate sua contulisse. da mihi hoc. iam tibi maximam partem defensionis præcideris. non enim poteris aratores tibi iratos esse, atq; inimicos dicere. O' causam singularem: O' defensionem miseram, ac perditam: nolle hoc accipere reum ab accusatore: et eum reum qui prætor in Sicilia fuerit: aratores ei statuam sua uoluntate statuisse: aratores de eo bene existimare: amicos esse: saluũ esse cupere. metuit, ne hoc uos existimetis. obruitur enim aratorum testimonijs. utar eo quod datur. certe ita

uobis hoc iudicandum est: eos, qui isti inimicissimi sunt? ut ipse existimari uult: ad istius honores, atq; monumẽta pecuniam non uoluntate sua contulisse. atq; ut hoc tamen facillime intelligi possit: quem uoles eorum testium, quos produxero: qui in Sicilia testes sint: siue ciuem Romanis, siue Siculum, rogato: & eum qui tibi inimicissimus esse uidebitur: qui se spoliatum à te dicet: ecquid suo nomine in tuam statuam contulerit? neminem reperies, qui neget. & enim omnes dederunt. quenquam igitur putas dubitaturum: quin is, quem inimicissimum tibi esse oporteat: qui abs te grauissimas iniurias acceperit: pecuniam statuæ nomine dederit ui, atq; imperio adductus, non officio, ac uoluntate. Et huius ego pecuniæ Iudices, quæ permagna est, impudentissimeq; coacta ab inuitis: non habui rationem: neq; habere potui: quantum ab aratoribus, quantum ab negociatoribus, qui Syracusis, qui Agrigenti, qui Panormi, qui Lilybei negociantur. esset coactum: quopiam intelligitis ipsius quoq; confessione ab inuitissimis coactam esse. Venio nunc ad ciuitates Siciliæ: de quibus facillime iudicium fieri uoluntatis potest. an etiam Siculi inuiti contulerunt? non est probabile. etenim sic C. Verrem præturam in Sicilia gessisse constat: ut cum utrisq; satisfacere non posset, & Siculis, et togatis: officij potius in socios, quàm ambitionis in ciues rationem duxerit. Itaq; eum non solum patronum istius insulæ, sed etiam Sothera inscriptum uidi Syracusis. hoc quantum est? ita magnum: ut latino uno uerbo exprimi non possit. is est nimirum Sother: qui salutem dedit. huius nomine etiam dies festi agitantur pulchra illa Verrea, non quasi Marcellea, sed pro marcelleis, quæ illi istius iussu sustulerunt. huius fornex in foro Syracu

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

sis est: in quo nudus filius stat: ipse autem ex equo nudatam ab se prouinciam prospicit. huius statuae omnibus * quae hoc demonstrare uideantur: propemodum non minus multas statuas istum posuisse Syracusis: quàm abstulisse. huic etiam Romae uidemus in basi statuarũ maximis literis incisum, à communi Sicilia datas. quamobrem qui hoc probari potest cuiquam? tantos honores habitos esse ab inuitis? Hic tibi etiam multo magis, quàm ante in aratoribus uidendum et considerandum est: quid uelis. magna res est. utrum tibi Siculos publice priuatimq; amicos, an inimicos existimari uis? si inimicos: quid te futurum est? quo confugies? ubi nitere? modo aratorum honestissimorum hominum, & locupletissimorum maximum numerum abs te abalienasti. nunc de Siculis ciuitatibus quid ages? dices tibi Siculos esse amicos? qui poteris? qui, quod nullo in homine antea fecerunt: ut in eum publice testimonium dicerent: cum praesertim ex ea prouincia condẽnati sint complures, qui ibi praetores fuerunt: duo soli absoluti: huc conueniunt cum literis: ueniunt cum mãdatis: ueniunt cum testimonijs publicis: qui si te publice laudarent: tamen id more potius suo, quàm merito tuo facere uiderentur: hi cum de tuis factis publice conqueruntur: non'ne hoc indicant? tantas esse iniurias: ut multo maluerint de suo more decedere: quàm de tuis moribus non dicere? confitendum est igitur tibi necessario: Siculos inimicos esse: qui quidem & in te grauissima postulata Consulibus ediderunt: & me ut hanc causam, salutisq; suae defensionem susciperem: obsecrarunt: qui cum à praetore prohiberentur: à quatuor quaestoribus impedirentur: omnium minas, atq; omnia pericula prae

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ſalute ſua leuia duxerunt: qui priore actione ita teſtimonia grauiter, uehementerq́; dixerunt: ut Artemonem Centuripinum legatum, & publicæ teſtem, Q. Hortenſius accuſatorem, non teſtem eſſe diceret. etenim cum propter uirtutem, & fidem cum Androne homine honeſtiſſimo, & certiſſimo, tum etiam propter eloquentiam legatus à ſuis ciuibus electus eſt: ut poſſet multas iſtius, & uarias iniurias quàm apertiſſime uobis, planiſſimeq́; explicare. Dixerunt Haleſini, Catineñſes, Tyndaritani, Ennenſes, Herbitenſes, Agyrinenſes, Netinenſes, Segeſtani. numerare omnes non eſt neceſſe. ſcitis quam multi, & quam multa priore actione dixerunt. nunc & illi, & reliqui dicent. omnes deniq; hoc in hac cauſa intelligent: hoc animo eſſe Siculos: ut ſi in iſtum animaduerſum non ſit: ſibi relinquendas domos, ac ſedes ſuas, & ex Sicilia decedendum, atq; adeo fugiendum eſſe arbitrentur. Hos homines tu perſuadebis, ad honores, atq; amplitudinem tuam pecunias maximas uoluntate ſua contuliſſe? credo. q̃ te in tua ciuitate incolumem eſſe nollent: ij monumenta tuæ formæ, ac nominis in ſuis ciuitatibus eſſe cupiebant. res declarauit: ut cupierint. iam dudum enim mihi nimium tenuiter Siculorum erga te uoluntatis argumenta colligere uideor: utrum ſtatuas uoluerint tibi ſtatuere: an coacti ſint. de quo homine auditum eſt unquam, quod tibi accidit? ut eius in prouincia ſtatuæ in locis publicis poſitæ, partim etiam in ædibus ſacris, per uim per uniuerſam multitudinem deijcerentur? tot homines in Aſia nocentes, tot in Africa, tot in Hiſpania, Gallia, Sardinia, tot in ipſa Sicilia fuerunt: ecquo de homine hoc unquam audiuimus? nouum eſt Iudices: in Siculis qui-

dem, & in omnibus græcis monstri simile. non crederem hoc de statuis: nisi iacentes, reuulsasq; uidissem: propterea quod apud omnes græcos hic mos est: ut honorē hominibus habitum in monumentis huiusmodi, nonnulla religione deorum consecrari arbitrentur. itaq; cum Rhodij bellum illud propè soli superius cum Mithridate rege gesserint: omnesq; eius copias, acerrimūq; eius impetum, à mœnibus, litoribus, classibusq; suis exceperint: cum & regis inimici præter cæteros essent: statuam eius, quæ erat apud ipsos in celeberrimo urbis loco: ne tum quidem in ipsis urbis periculis attigerunt. forsitan uix conuenire uideretur: quem ipsum hominem cuperent euertere: eius effigiem simulacrumq; seruare. sed tamen uidebam, apud eos cum essem: & religionem esse quandam in his rebus à maioribus traditam: & hoc disputare: cum statua se eius habuisse temporis rationem, quo posita esset: cum homine uero, quo gereret bellum: atq; hostis esset. uidetis igitur consuetudinem, religionemq; græcorum, quæ monumenta hostiū in bello ipso soleat defendere: eam summa in pace prætoris populi ro. statuis præsidio non fuisse. Tauromenitani, quorum est ciuitas fœderata: homines quietissimi, qui maxime ab iniurijs nostrorum magistratuum remotissimi consueuerant esse præsidio fœderis: hi tamen istius euertere statuam non dubitarunt. qua ablata, basin tamen in foro manere uoluerunt: quod grauius in istum fore putabant: si scirent homines statuam eius à Tauromitanis esse deiectam: quàm si nullam unquam positam arbitrarentur. Tyndaritani deiecerunt in foro: & eadem de causa equum inanem reliquerunt. Leontini misera in ciuitate, atq; inani, tamen istius in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Gymnasio statua deiecta est. Nam quid ego de Syracusanis loquar, quod non est proprium Syracusanorũ: sed & illorum commune, & conuentus illius, ac propè totius prouinciæ? quanta illuc multitudo, quanta uis hominum conuenisse dicebatur: tum cum statuæ sunt illius deiectæ, atq; euersæ. at quo loco? celeberrimo, ac religiosissimo, ante ipsum sepim, in primo aditu, uestibuloq́; templi. quod nisi Metellus hoc tam grauiter egisset: atq; illam imperio, edictoq́; prohibuisset: uestigium statuarum istius in tota Sicilia nullum esset relictum. Atq; ego hoc non uereor: ne quid horum nonmodo impulsu, uerum omnino aduentu meo factum esse uideatur. omnia ista ante facta sunt, nonmodo quàm ego Siciliam, uerum etiam quàm iste Italiam attigit. dum ego in Sicilia sum: nulla statua deiecta est. posteaquam illinc discessi: quæ sunt gesta: cognoscite. Centuripinorum Senatus decreuit: populusq́; iussit: ut quæ statuæ C. Verris ipsius, & patris, & filij essent: eas quæstores demoliendas locarent: dumq́; ea demolitio fieret: Senatores XXX non minus adessent. Videte grauitatem ciuitatis, & dignitatem. neq; eas in urbe sua statuas esse uoluerunt: quas inuiti per uim, atq; imperiũ dedissent: neq; eius hominis: in quem ipsi cum grauissimo testimonio, quod nunquam antea, Romam mandata, legatosq́; misissent. & id grauius esse putauerunt: si publico consilio, quam si per uim multitudinis factum uideretur. cum hoc consilio statuas Centuripini publicæ sustulissent: audit Metellus: grauiter fert: euocat ad se Centuripinum magistratum, & decem primos: nisi restituissent statuas: uehementer ijs minatur. Illi ad Senatum renunciant: statuæ, quæ istius causæ nihil pro

dessent: reponuntur. Hic ego aliud alij concedo: Metello homini sapienti prorsus non possum ignoscere: si quid stulte facit. quid? ille hoc putabat Verri criminosum fore? si eius statuae essent deiectae? quod saepe uento, aut aliquo casu fieri solet. non erat in hoc neq; crimen ullum, neq; reprehensio. ex quo igitur crimen, atq; accusatio nascitur? ex hominum iudicio, & uoluntate. ego, si Metellus statuas reponere Centuripinos non coegisset: haec dicerem. uidete Iudices quantum, & quàm acerbum dolorem sociorum, atq; amicorum animis inusserint istius iniuriae: cum Centuripinorum amicissima, & fidelissima ciuitas, quae tantis officijs cum populo Ro. coniuncta est: ut non solum Remp. nostram, sed etiã in quo uis homine priuato nomen ipsum Romanorum semper dilexerit: ea publico consilio, atq; authoritate iudicarit: C. Verris statuas esse in urbe sua non oportere. recitarem decreta Centuripinorum: laudarem illam ciuitatem: id quod uerissime possem: commemorarem X millia ciuium Centuripinorum fortissimorum, fidelissimorumq; sociorum: eos omnes statuisse monumentum istius in sua ciuitate nullum esse oportere. Haec tum dicerem: si statuas Metellus non reposuisset. uelim quaerere nunc ex ipso Metello, quidnam sua ui, & authoritate mihi ex hac oratione praeciderit. eadem opinor omnia conuenire. neq; enim si maxime statuae deiectae essent: eas ego uobis possem iacẽtes ostendere: hoc uno uterer: ciuitatem tam grauem statuas iudicasse C. Verris demoliendas. hoc mihi Metellus non eripuit. hoc etiam addidit: ut quererer, si mihi uideretur, tam iniquo iure socijs, atq; amicis imperari: ut ijs, ne in suis q̃dẽ beneficijs, libero iudicio uti liceret: ut uos rogarem: ut coniectu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ram faceretis, qualem in iis rebus in me L. Metellum fuisse putaretis: in quibus rebus obesse mihi posset: cum in hac re tam aperta cupiditate fuerit: in qua nihil obfuit. sed ego Metello non irascor: neq; ei suam purgationem eripio: qua ille apud omnes utitur: ut nihil maliciose, neq; consulto fecisse uideatur. Iam igitur est ita pspicuum, ut negare non possis: nullam tibi statuam uoluntate cuiusquam datam: nullam pecuniam statuarum nomine nisi ui expressam, & coactam. quo quidẽ in crimine non illud solum intelligi uolo: te ad statuas HS CXX millia coegisse: sed multo etiam illud magis, quod simul demonstrandum est: quantum odium in te aratorum, quantum omnium Siculorum sit: & fuerit: in quo quae uestra defensio futura sit: coniectura assequi non queo. oderunt Siculi. togatorum enim causa multa feci. at hi quidem acerrimi, inimicissimiq; sunt. inimicos habeo ciues romanos: quod sociorum commoda, ac iura defendi. at socii in hostium numero se abs te habitos queruntur. aratores inimici sunt propter decumas. quid? qui agros immunes, liberosq; arant: cur oderunt? cur Halesini? cur Centuripini? cur Segestani? cur Halicyenses? quod genus hominum? quem numerum? quem ordinem proferre possis? qui te non oderit? siue ciuium romanorum, siue Siculorum? ut etiam si causam, cur te oderint, non possim dicere: tamen illud dicendum putem: quem omnes mortales oderint: eum quoq; uobis odio esse oportere. An hoc dicere audebis? utrũ de te aratores, utrum deniq; Siculi uniuersi, bene existiment, ad rem id non pertinere? neq; tu hoc dicere audebis: neq; si cupies: licebit. eripiunt tibi istam orationem contemnendorum Siculorum, atq; aratorum, statuae illae

equestres: quas tu paulo ante, quàm ad urbem uenires: poni inscribiq; iussisti: ut omnium inimicorum animos accusatorumq; tardares. quis enim tibi molestus esset? aut quis appellare auderet? cum uideret statuas ab negociatoribus, ab aratoribus, à communi Siciliæ? quod est aliud in illa prouincia genus humanum? nullum. ergo ab uniuersa prouincia, generatimq; à singulis eius partibus, non solum diligitur: sed etiam ornatur. quis hunc attingere audeat? potes igitur dicere, nihil tibi obesse oportere aratorum, negociatorum, Siculorumq; omnium testimonia? cum eorum nominibus in statuarũ inscriptione positis, omnem te sperabas inuidiã, atq; infamiam tuam extinguere posse. An quorum authoritate tu statuas cohonestare tuas conatus es: eorum ego dignitate accusationem meã comprobare non potero? nisi forte, quod apud publicanos gratiosus fuisti: in ea re spes te aliqua consolatur. quæ gratia ne quid tibi prodesse posset: ego mea diligentia perfeci: ut etiam obesse deberet: tu tua sapientia curasti. Etenim rem totam Iudices breuiter cognoscite. In Scriptura Siciliæ pro magistro est quidam L. Carpinatius: qui & sui questus causa, & fortasse quod sociorum interesse arbitrabatur: bene penitus in istius familiaritatem sese dedit. Is cum prætorem circum omnia fora sectaretur: neq; ab eo unquam discederet: in eam iam uenerat familiaritatem, consuetudinemq; in uendendis istius decretis, & iudicijs, transigendisq; negocijs: ut propè alter Timarchides numeraretur. hoc erat etiam capitalior: quod idem pecuniam ijs, qui ab isto aliquid mercabantur: fœnori dabat. ea autẽ fœneratio erat huiusmodi Iudices: ut etiã hic quæstus huic cederet. nam quas pecunias ferebat is

expensas, quibus cum contrahebat: aut scribæ istius, aut Timarchidi, aut etiam ipsi isti referebat acceptas. Idem præterea pecunias istius extraordinarias grandes suo nomine fœnerabatur. Hic primo Carpinatius antequã in istius tantam familiaritatem peruenisset: aliquotiens ad socios literas de istius iniurijs miserat. Canuleius uero, qui in portu Syracusis operas dabat: furta quoq; istius permulta nominatim ad socios ꝑscripserat ea, quæ sine portorio Syracusis erant exportata: portum autem, & scripturas eadem societas habebat. Ita factum est: ut essent permulta: quæ ex societatis literis dicere in istum, ac proferre possemus. uerum accidit: ut Carpinatius, qui iam cum isto summa consuetudine, præterea ratione coniunctus esset: crebras postea literas ad socios de istius summis officijs in rem communem, beneficijsq; mitteret. & enim tum iste omnia quæcunq; Carpinatius postulabat, facere, ac decernere solebat: tum ille etiam plura scribebat ad socios: ut, si posset: quæ antea scripserat: ea plane extingueret. Ad extremum uero, cum iste iam decedebat: eiusmodi literas ad eos misit: ut huic frequẽtes obuiam prodirent: gratiasq; agerent: facturos esse, si quid imperasset, studiose pollicerentur. Itaq; socij fecerunt, uetere instituto publicanorum, non quo istum ullo honore dignum arbitrarentur: sed quod sua interesse putabant, se memores gratosq; existimari: gratias isti egerũt: Carpinatium sæpe ad se de eius officijs literas misisse dixerunt. iste cum respondisset: ea se libenter fecisse: operasq; Carpinatij magnopere laudasset: dat amico suo cuidam negocium, qui tum magister erat eius societatis: ut diligenter caueret: atq; prospiceret: nequid esset in literis sociorũ: quod contra suum caput, atq; existimatio-

nem ualere poſſet. Itaq; ille multitudine ſociorum remo
ta, decumanos conuocat: rem defert. ſtatuunt illi, atq; de
cernunt: ut hæ literæ quibus exiſtimatio C. Verris læde
retur: remouerentur: operáq; daretur: ne ea res C. Verri
fraudi eſſe poſſet. Si oſtendo hoc decreuiſſe decumanos:
ſi planum facio hoc decreto remotas eſſe literas: quid ex=
pectatis amplius? poſſum ne rem magis iudicatam affer
re? magis reum condemnatum in iudicium adducere?
at quorum iudicio condẽnatum? nempe eorum: quos hi,
qui ſeueriora iudicia deſiderant: arbitrentur reos iu-
dicari oportere: publicanorũ iudicio. quos uidelicet nũc
populus iudices poſcit: de quibus, ut eos iudices habea-
mus, legẽ ab homine non noſtri generis, non ex equeſtri
loco profecto, ſed nobiliſſimo promulgatam uidemus: De
cumani, hoc eſt principes, & quaſi Senatores publicano=
rum, remouendas de medio literas cenſuerunt. Habeo
ex his qui affuerunt: quos producam homines honeſtiſſi=
mos, ac locupletiſſimos, iſtos principes, Equeſtris ordinis:
quorum ſplendore uel maxime iſtius, qui legem promul
gauit: oratio, & cauſa nitatur. uenient in medium: di-
cent, quid ſtatuerint: profecto ſi recte homines noui, non
mentiẽtur. literas enim communes de medio remouere po
tuerunt: fidem ſuam, & religionem remouere non poſ=
ſunt. Ergo Equites Ro. te ſuo iudicio condemnari nolue=
runt. Vos nunc utrum illorum iudicium, an uolunta-
tem ſequi malitis, conſiderate. At uide, quid te amicorũ
tuorum ſtudium, quid tuum conſilium, quid ſociorũ uo=
luntas adiuuet? dicam paulo amplius. neq; enim iam
uereor, ne quis hoc me magis accuſatorie, quàm libere di
xiſſe arbitretur. Si iſtas literas non decreto Decumano
rum magiſtri remouiſſent: tantum poſſem in te dicere:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

quantum in literis inuenissem. nunc decreto isto facto, literisq; remotis, tantum mihi licet dicere: quantum possum: tantum iudici suspicari: quantum uelit. Dico te maximum pondus auri, argenti, eboris, purpuræ, plurimam uestem melitensem, plurimam stragulam, multam deliacam supellectilem, plurima uasa corinthia, magnum numerum frumenti, uim mellis maximam, Syracusis exportasse. his pro rebus, quod portorium non esset datum: literas ad socios misisse L. Canuleium: qui in portu operas daret. satis ne magnum hoc crimen uidetur? nullum opinor maius. quid defendet Hortensius? postulabit ut literas Canulei proferam? crimen huiusmodi nisi literis confirmetur: inane esse dicet? clamabo literas remotas esse de medio: decreto sociorum erepta mihi esse istius indicia, ac monumenta furtorum. Aut hoc contendat nunquam esse factum: aut omnia tela excipiat necesse est. negas esse factum? placet mihi ista defensio. descendo. æqua enim conditio, æquumq; certamen proponitur. producam testes: & producam plures eodem tempore. quoniam tum, cum actum est, una fuerunt: nunc quoq; una sunt. cum interrogabũtur: obligentur non solũ iurisiurãdi, atq; existimationis periculo, sed etiam communi inter se conscientia: si planum fit, hoc ita, quemadmodum dico, esse factum: non poteris dicere Hortensi, nihil in istis fuisse literis quod Verrem læderet. non modo id non dices: sed ne illud quidem tibi dicere licebit: tantum, quantum ego dicam, non fuisse. Ergo hoc uestro consilio, & gratia perfecistis: ut, quemmadmodum paulo ante dixi, & mihi summa facultas ad accusandum daretur: & iudicibus libera potestas, ad credendum. quod cum ita sit: nihil fingam tamen: meminero me non sumpsisse, quem

pſiſſe, quem accuſarem: ſed recœpiſſe, quod defenderem: uos ex me cauſam non à me prolatam, ſed ad me delatam audire oportere: me Siculis ſatis eſſe facturũ: ſi quæ cognoui in Sicilia: quæ accepi ab ipſis: diligenter expoſuero: populo romano: ſi nullius uim, nullius potentiam pertimuero: uobis: ſi facultatem uere, atq; honeſte iudicandi, fide, & diligentia mea fecero: mihi in eo: ſi ne mĩnimum quidem de meo curriculo uitæ, quod mihi ſemper propoſitum fuit: decœſſero. quapropter nihil eſt, quod metuas: ne quid mecum fingam: etiam quod lætere habes. multa enim quæ ſcio abs te eſſe cõmiſſa: quod aut nimium turpia, aut parum credibilia ſunt: prætermittam. tantum agam de hoc toto nomine ſocietatis: ut eam ſcire poſſitis. quæram decretum ne ſit? cum id inuenero: quæram remotæ ne ſint literæ? cum id quoq; conſtabit: uos iam me tacito intelligetis: ſi illi, qui hoc iſtius cauſa decreuerunt, equites romani: nunc ijdem in eum iudices eſſent: iſtum ſine dubio condemnarent: de quo literas eas, quæ iſtius furta indicarent, & ad ſe miſſas, & ſuo decreto remotas ſcirent eſſe. quẽ igitur ab ijs eqtibus romanis, qui iſtius cauſa cupiunt omnia: qui ab eo benignißime tractati ſunt: condemnari neceſſe eſſet: is à uobis Iudices nulla ui, aut ratione abſolui poteſt. Ac ne forte ea quæ remota de medio, atq; erepta uobis ſunt: omnia ita condita fuiſſe, atq; ita abdite latuiſſe uideantur: ut hac diligentia, quàm ego à me expectari maxime puto: nihil horum inueſtigari: nihil aſſequi potuerit: quæ conſilio aliquo aut ratione inueniri potuerunt: inuenta ſunt iudices. manifeſtis in rebus hominem iam teneri uidebitis. nam quod in publicanorũ cauſis uel plurimum ætatis meæ uerſor: uehementerq; illum ordinem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

obseruo: satis commode mihi uideor eorum consuetudinem usu, tractandoq; cognouisse. itaq; ut hoc comperi remotas esse literas societatis: habui rationem annorum: per quos iste in Sicilia fuisset: deinde quæsiui: quod erat inuentu facillimum: qui per eosdem annos magistri istius societatis fuissent: sciebam enim hanc magistrorum, qui tabulas haberent: consuetudinem esse: ut cum tabulas nouo magistro traderent: exempla literarum ipsi habere non nollent. itaq; ad L. Vibium Equitem Ro. uirum primarium, quem reperiebam magistrum fuisse eo ipso anno: qui mihi maxime quærendus erat: primum ueni. sane homini præter opinionem improuiso incidi: scrutatus sum, quæ potui, & quæsiui omnia: inueni duos solos libellos ab L. Canuleio missos socijs ex portu Syracusis: in quibus erat ratio scripta mensium cōplurium, rerum exportatarum istius nomine sine portorio. itaq; obsignaui statim. erant hæc ex eo genere, quod ego maxime genus ex sociorum literis reperire cupiebam. uerum tantum inueni iudices: quod apud uos quasi exempli causa proferre possem. sed tamen quicquid erit in his libellis: quantulūcunq; uidebitur esse: hoc quidem certe manifestum erit. de cæteris ex hoc coniecturā facere debebitis. recita mihi quæso hunc primum libellum. deinde illum alterum Libellum, Canulei. Iam nō quæro unde CCCC amphoras mellis habueris: unde tantam Melitensem uestem: unde quinquaginta tricliniorum lectos: unde tot candelabra: non inquam iam quæro unde hæc habueris: sed quo tibi tantum opus fuerit: id quæro. mitto de melle. sed tantum ne Melitensium? quasi etiam amicorum uxores: tantum lectorum? quasi etiam omnium istorum uillas ornaturus esses. Cum hæc

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

paucorum mensium ratio in his libellis sit: facite ut uobis trienni totius ueniat in mentem. sic contendo. ex his paruis libellis apud unum magistrum societatis repertis, uos iam coniectura assequi posse: cuiusmodi prædo iste in illa prouincia fuerit: quàm multas cupiditates, quàm uarias, quàm infinitas habuerit: quantam pecuniam non solum numeratam, uerum etiam huiuscemodi rebus positam confecerit. quæ nobis alio loco planius explicabuntur. nunc hoc attendite. his exportationibus, quæ recitatæ sunt: scribit HS LX socios perdidisse ex uicesima portorij Syracusis. pauculis igitur mensibus, ut hi pusilli, & contempti libelli indicant: furta prætoris, quæ essent HS duodecies ex uno oppido solo exportata sunt. Cogitate nunc, cum illa sit hæc insula: quæ undiq; exitus maritimos habeat: quid ex cæteris locis exportatum putetis? quid Agrigento? quid Lilybeo? quid Panormo? quid Thermis? quid Halesa? quid Catina? quid ex cæteris oppidis? quid uero Messana? quem iste sibi locum maxime tutum arbitrabatur: ubi animo semper soluto liberoq; erat: quod sibi iste Mamertinos delegerat: ad quos omnia quæ aut diligentius seruanda, aut occultius exportanda erant: deportaret. His inuentis libellis, cæteri remoti, & diligentius sunt reconditi. nos tamen, ut omnes intelligant, hoc nos sine cupiditate agere: his ipsis libellis contenti sumus. Nunc ad sociorum tabulas accepti, & expensi, quas remouere honeste nullo modo potuerunt: & ad amicum tuum Carpinatium reuertemur. Inspiciebamus Syracusis à Carpinatio confectas tabulas societatis: quæ significabant multis nominibus eos homines uersuram à Carpinatio fecisse: qui pecuniam Verri dedissent. Erit uobis luce clari=

us Iudices: cum eos ipsos produxero: qui dederunt. intelligetis enim illa tempora, per quae, cum essent in periculo: precio sese redemerunt: cum societatis tabulis non solum Consulibus, uerum etiam mensibus conuenire. cum haec maxime cognosceremus: & iam in manibus tabulas haberemus: repente aspicimus lituras eiusmodi, quasi quaedam uulnera tabularum recentia. statim suspicione offensi, ad ea ipsa nomina oculos animumq; trástulimus. erant acceptae pecuniae à C. Verrutio, sic tamen, ut usq; alterum, r, literae constarent integrae: reliquae omnes essent in litura. alterum, tertium, quartum, permulta erant eiusmodi nomina. Cum manifesta res, tum flagitiosa tabularum, atq; insignis turpitudo teneretur: quaerere incepimus de Carpinatio, quisnam esset is Verrutius: qui tum tantae pecuniae rationem haberet? haerere homo: auersari: rubere. quod lege excipiuntur tabulae publicanorum: quo minus Romam deportentur: ut res quammaxime clara, ac testata esse posset: in ius ad Metellum Carpinatium uoco: tabulasq; societatis in forum defero. fit maximus concursus hominum: & quod erat Carpinatij nota cum isto praetore societas, ac foeneratio: summe expectabant omnes, quid in tabulis contineretur. rem ad Metellum defero: me tabulas prospexisse sociorum: in his tabulis magnam rationem C. Verrutij permultis nominibus esse: meq; hoc perspicere ex Consulum mensiumq; ratione: hunc Verrutium neq; ante aduētum C. Verris, neq; post decessionem, quicquā cum Carpinatio rationis habuisse. postulo mihi respondeat, qui sit iste Verrutius: mercator, an arator, an pecuarius? in Sicilia sit? an decesserit? clamare omnes ex cōuentu: neminem unquam ex Sicilia fuisse Verrutium.

ego instare, ut mihi responderet: ubi esset? quis esset? un
de esset? cur seruus societatis, qui tabulas confecerit: sem
per in Verrutij nomine certo ex loco mendosus esset? Atq;
hæc postulabam: non quo illum cogi putarem oportere:
ut ea mihi responderet inuitus: sed ut omnibus, istius fur
ta, illius flagitium, utriusq; audacia perspicua esse pos-
set. Itaq; illum iniuriæ metu, conscientiaq; peccati mu-
tum, atq; exanimatum, ac uix uiuum relinquo: tabulas
in foro summa hominum frequentia exscribo: adhiben
tur in exscribendo de conuentu uiri primarij: literæ li
turæq; omnes assimulatæ, expressæ, de tabulis in libros
transferuntur. Hæc omnia summa cura, & diligentia,
recognita, & collata, & ab hominibus honestissimis ob
signata sunt. Si Carpinatius tum mihi respondere no-
luit: responde mihi nunc tu Verres: quem esse hunc, tuũ
penè gentilem, Verrutium putes? fieri non potest: ut quẽ
uideo te prætore in Sicilia fuisse: & quem ex ipsa ratio
ne intelligo locupletem fuisse: eum tu in tua prouincia nõ
cognoris. Atq; adeo hoc ne longius, aut obscurius esse pos
sit: procedite in medium: explicate descriptionem, imagi
nemq; tabularum: ut omnes mortales istius auariciæ nõ
iam uestigia, sed ipsa cubilia uidere possint. uidetis Ver
rutium? uidetis primas literas integras? uidetis extremã
partem nominis, caudam illam Verris tanquam in lu
to demersam esse in litura? Sic habent se tabulæ Iudi-
ces, ut uidetis. quid expectatis? quid quæritis amplius?
tu ipse Verres quid sedes? quid moraris? nam aut exhi-
beas nobis Verrutium necesse est: aut te esse Verrutium
fateare. laudantur oratores ueteres Crassi illi, & Anto-
nij: quod crimina diluere dilucide, quod copiose reorum
causas defendere solebant. nimirum illi, non ingenio so

lum his patronis, ſed fortuna etiam præſtiterunt. nemo
enim tunc ita peccabat: ut defenſioni locum non relinque
ret: nemo ita uiuebat: ut nulla eius uitæ pars ſummæ tur
pitudinis eſſet expers: nemo ita in manifeſto peccato tene
batur: ut cum impudens fuiſſet in facto: tum impuden-
tior uideretur: ſi negaret. nunc uero quid faciat Hor-
tenſius? auariciæ ne crimina frugalitatis laudibus depre
cetur? at hominem flagitioſiſſimum, libidinoſiſſimum,
nequiſſimumq́; defendit. an ab hac eius infamia, nequi
tia, ueſtros animos in aliam partem fortitudinis comme
moratione traducat? at homo inertior, ignauior, ma-
gis uir inter mulieres, quàm impura inter uiros mu-
liercula, proferri non poteſt. at mores commodi. quis con
tumacior? quis inhumanior? quis ſuperbior? ad hæc ſine
cuiuſquam malo: quis acerbior? quis inſidioſior? quis cru
delior unquam fuit? in hoc homine, atq; in eiuſmodi cau
ſa, quid facerent omnes Craſſi, & Antonij? tantum opi
nor Hortenſi, ad hanc cauſam non accederent: neq; in
alterius impudentia ſui pudoris exiſtimationem amit-
terent. liberi enim ad cauſas, ſolutiq; ueniebant: neq; cō
mittebant: ut ſi impudentes in defendendo eſſe noluiſ-
ſent: ingrati in deſerendo exiſtimarentur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.2.18

ACCVSATIONIS IN C. VERREM LIBER V. ORATIO VIII.

OMNES qui alterum Iudices nullis impulsi inimicitijs, nulla priuatim læsi iniuria, nullo præmio adducti, in iudicium Reip. causa uocant: prouidere debent, nõ solum quid oneris in præsentia tollant: sed etiam quantum in omnem uitam negotij suscipere conentur. legem enim sibi ipsi indicunt innocentiæ, continentiæ, uirtutumq; omnium, qui ab altero rationem uitæ reposcunt: atq; eo magis, si id, ut ante dixi, faciunt nulla re commoti alia, nisi utilitate communi. nam qui sibi hoc sumpsit: ut corrigat mores aliorum: ac peccata reprehendat: quis huic ignoscat: si qua in re ipse ab religione officij declinarit? quapropter hoc etiam magis ab omnibus eiusmodi ciuis laudandus, ac diligendus est: qui non solũ Reip. ciuem improbum remouet: uerum etiam seipsum eiusmodi fore profitetur: ac præstat: ut sibi nonmodo communi uoluntate uirtutis, atq; officij: sed etiam, ut quadã magis necessaria ratione recte sit, honesteq; uiuendum. Ita hoc Iudices ex homine clarissimo, atq; eloquentissimo L. Crasso sæpe auditum est: cum se nullius rei tam pœnitere diceret: quàm quod C. Carbonem unquam in iudicium uocauisset. minus enim liberas omnium uoluntates rerum habebat: & uitam suam pluribus, q̃ uellet, obseruari oculis arbitrabatur. Atq; ille his præsidijs ingenij, fortunæq; munitus, tamen hac cura continebatur: quam sibi pondum confirmato consilio, sed ineunte æta

te susceperat. quo minus etiam perspicitur eorū uirtus, & integritas: qui ad hanc rē adolescentuli, q̃ qui iam firmata aetate descendunt. illi enim, antequam potuerunt existimare, quanto liberior uita sit eorum, qui neminem accusarint: gloriae causa, atq; ostentationis accusant. nos, qui iam & quid facere, & quantulum iudicare possemus, ostendimus: nisi facile cupiditates nostras teneremus: nunquam ipsimet nobis praeciderernus istam licentiam, libertatemq; uiuendi. atq; hoc ego plus oneris habeo: quàm qui caeteros accusarunt (si onus est id appellandum: quod cum laeticia feras, ac uoluptate) ueruntamen hoc ego amplius suscepi, quàm caeteri: quod ita postulatur ab omnibus: ut ab iis se abstineant maxime uiciis: in quibus alterum reprehenderunt. furem aliquem, aut rapacem accusaris: uitanda tibi semper erit omnis auariciae suspicio. maleficum quempiam adduxeris, aut crudelem: cauendum erit semper, ne qua in re asperior, aut inhumanior fuisse uideare. corruptorem, adulterum: prouidendum diligenter, ne quod in uita uestigium libidinis appareat. omnia postremo, quae uindicaris in altero: tibi ipsi uehementer fugienda sunt. etenim nonmodo accusator, sed ne obiurgator quidem ferēdus est is: qui quod in altero uicium reprehendit: in eo ipse deprehenditur. ego in uno homine omnia uitia, quae possunt in homine perdito nefarioq; esse, reprehendo: nullum esse indicium libidinis, sceleris, audaciae, q̃d non in unius istius uita perspicere possitis. ego in isto reo legem hanc Iudices mihi statuo: uiuendum ita esse: ut isti nonmodo factis, dictisq; omnibus, sed etiam oris, oculorumq; illa contumacia, ac superbia, quam uidetis: dissimillimus esse, ac semper fuisse uidear. patior non

moleste Iudices: eam uitam, quæ mihi sua sponte antea iucunda fuerit: nunc iam mea lege, et conditione necessariam quoque futuram. Et in hoc homine sæpe à me quæris Hortensi: quibus inimicitijs, aut qua iniuria adductus, ad accusandum descenderim? mitto iam rationem officij mei, necessitudinisq; Siculorum: de ipsis tibi inimicitijs respondeo. an tu maiores ullas inimicitias putas esse, q̃ contrarias hominum sententias, ac dissimilitudines studiorum, & uoluntatum? fidem sanctissimã in uita qui putat: potest ei non inimicus esse: qui quæstor Consulem suum consilijs commissis, pecunia tradita, rebus omnibus creditis, spoliare, relinquere, prodere, oppugnare ausus sit? pudorem, & pudicitiam qui colit: potest animo æquo istius quotidiana adulteria, meretriciam disciplinam, domesticum lenocinium uidere? qui religiones deorum immortalium retinere uult: ei, qui fana spoliarit omnia: qui ex Thẽsarum orbitis prædari sit ausus: inimicus nõ esse qui potest? qui iure æquo omnes putat esse oportere: is tibi nõ infestissimus sit? cum cogitet uarietatem, libidinemq; decretorum tuorum? qui sociorum iniurijs, prouinciarumq; incommodis doleat: is in te non expilatione Asiæ, uexatione Pamphiliæ, squalore & lachrymis Siciliæ concitetur? qui ciuium Ro. iura, ac libertatem sanctam apud omnes haberi uult: is non tibi plus etiam, quàm inimicus esse debeat? cum tua uerbera, cum secures, cum cruces, ad ciuium Ro. supplicia fixas recordetur? an si qua in re cõtra rem meam decresset aliquid iniuria: iure me ei inimicum esse arbitrarer. cum omnia contra omnium bonorum rẽ, causam, rationem, utilitatem, uoluntatemq; fecerit: quæris cur ei sim inimicus? cui Po. Ro. infestus

sit: qui præsertim plus etiam quàm pars uirilis postulat: pro uoluntate populi Ro. oneris, ac muneris suscipere debeam. quid illa, quæ leuiora uidentur esse: non ca iusuis animum possunt mouere? quod ad tuã ipsius amicitiam, cæterorumq; omnium maiorum, atq; nobiliũ, faciliorem aditum istius habet nequitia, & audacia, q̃ cuiusquam nostrum uirtus, & integritas. odistis hominum nouorum industrias: despicitis eorum frugalitatem: pudorem contemnitis: ingenium uero, & uirtutem depressam extinctamq; cupitis: Verrem amatis. ita credo: si non uirtute, non industria, non innocentia, nõ pudore, non pudicitia, at sermone, at literis, at humanitate eius delectamini. nihil horum est: contráq; sunt omnia: cum summo dedecore ac turpitudine, tum singulari stultitia, atq; inhumanitate oblita. Huic homini si cuius domus patet: utrum ea patere: an hiare, ac poscere aliqd uidetur? hunc uestri ianitores, hunc cubicularij diligunt: hunc liberti uestri, hunc serui, ancillæq; amãt: hic cum uenit: extra ordinem uocatur: hic solus introducitur: cæteri sæpe frugalissimi homines excluduntur. ex quo intelligi potest: eos uobis esse carissimos: qui ita uixerunt: ut sine uestro præsidio salui esse non possint. Quid hoc cuiquam ferendum putas esse? nos ita uiuere in pecunia tenui: ut prorsus nihil acquirere uelimus? ut dignitatem nostram populiq; Ro. beneficia non copijs, sed uirtute tueamur? istum rebus omnibus undiq; ereptis, impune eludẽtem, circunfluere, atq; abũdare? huius argento domos uestras, huius signis, & tabulis forum, comitiumq; ornari? præsertim cum uos uestro marte his rebus omnibus abundetis? Verrem esse: qui uestras uillas suis manubijs ornet: Verrem esse: qui

cum L. Mummio certet: ut plures hic sociorum urbes, quàm ille hostium spoliasse uideatur: plures hic solus uillas ornamentis fanorum, quàm ille fana spolijs hostium ornasse. et is erit ob eam rem uobis carior: ut cæteri libentius suo periculo uestris cupiditatibus seruiãt. uerum hæc dicentur alio loco: & dicta sunt. nunc proficiscemur ad reliqua: si pauca ante erimus à uobis Iudices deprecati. Superiore omni oratione perattentos uestros animos habuimus. id fuit nobis gratum admodũ: sed multo erit gratius: si reliqua uoletis attendere. propterea quod in his omnibus, quæ antea dicta sunt: erat quædam ex ipsa uarietate, ac nouitate rerum, ac criminum delectatio. nũc tractare causam instituimus frumentariam: quæ magnitudine iniuriæ ferè criminibus cæteris antecellit: iucunditatis in agendo, & uarietatis minus habebit: uestra autem authoritate, & prudentia dignissimum est Iudices: in audiẽdo diligentiam non minus religioni tribuere, quàm uoluptati. In hac causa frumentaria cognoscenda, hæc uobis proponite Iudices: uos de rebus, fortunisq; siculorum omnium, de ciuiũ Ro. qui arant in Sicilia: bonis, de uectigalibus à maioribus traditis, de uita uictuq; populi ro. cognituros. quæ si magna, atq; adeo maxima uobis uidentur: quàm uarie, & quàm copiose dicantur, expectare nolite. Neminem uestrum præterit Iudices: omnem utilitatem, oportunitatemq; prouinciæ Siciliæ, quæ ad commoda populi ro. adiuncta sit: consistere in re frumentaria maxime: in cæteris rebus adiuuamur ex illa prouincia: hac uero alimur, ac sustinemur. Ea causa tripartita Iudices erit in accusatione. primũ enim de decumano: deinde de empto dicemus frumento: postremo de æstimato. Inter Sic

liam cæterasq́; prouincias Iudices in agrorum uectigalium rationibus hoc interest: quod cæteris, aut impositum uectigal est certum: quod stipendiarium dicitur: ut Hispanis, & plerisq; Pœnorum, quasi uictoriæ præmium ac pœna belli: aut censoria locatio constituta est: ut Asia lege Sempronia. Siciliæ ciuitates sic in amicitiá, fidemq́; recepimus: ut eodem iure essent, quo fuissent: eadem conditione populo Ro. parerent: qua suis antea paruissent. perpaucæ Siciliæ ciuitates sunt bello à maioribus nostris subactæ: quarum ager cum esset publicus populi Ro. factus: tamen illis est redditus. is ager à Censoribus locari solet. fœderatæ ciuitates duæ sunt: quarum decumæ uenire non soleant: Mamertina, & Tauromnitana. quinq; præterea sine fœdere immunes ciuitates, ac liberæ: Centuripina, Halesina, Segestana, Halicyensis, Panormitana. præterea omnis ager Siciliæ ciuitatum decumanus est: itemq́; ante imperiũ populi Ro. ipsorum siculorum uoluntate, & institutis fuit. Videte nunc maiorum sapientiam: qui, cum Siciliam tam opportunum subsidiũ belli, atq; pacis ad Remp. adiunxissent: tanta cura Siculos tueri, & retinere uoluerunt: ut nonmodo eorum agris uectigal nouum nullum imponerent: sed ne legem quidem uenditionis decumarum: neue uendundis, aut tempus, aut locum commutarent: ut certo tempore anni: ut ibidem in Sicilia: deniq; ut lege Hieronica uenderent. uoluerunt eos in suis rebus ipsos interesse: eorum animos, nonmodo lege noua, sed ne nomine quidem legis nouo commoueri. Ita decumas lege Hieronica semper uendendas censuerunt: ut ijs iucundior esset muneris illius functio: si eius regis, qui Siculis carissimus fuit: non solum instituta commu-

tato imperio, uerum etiam nomen maneret. hoc iure ante Verrem prætorem Siculi semper usi sunt. hic primus instituta omnium, consuetudinem à maioribus traditam, conditionem amicitiæ, ius societatis, conuellere, & commutare ausus est. Qua in re primum illud reprehendo, & accuso: cur in re tam ueteri, tam usitata quicquam noui feceris? ingenio aliquid assecutus es? tot homines sapientissimos, qui illam prouinciam ante te tenuerunt: prudentia consilioq; uicisti? est tuum: est ingenij prudentiæq; tuæ: do hoc tibi: & concedo: scio te Romæ cum prætor esses: edicto tuo possessiones hæreditatum ad alienos: à primis hæredibus, ad secundos: à legibus, ad libidinem tuam transtulisse: scio te edicta superiorum omnium correxisse: & possessiones hæreditatum non secundum eos, qui proferrent, sed secundum eos, qui dicerent testamentum factum, dedisse: easq; res nouas abs te prolatas, & inuentas, magno tibi quæstui fuisse scio. eundemq; te memini, Censorias quoq; leges in sartistectis exigendis, tollere, & commutare: ne is redimeret: cuia res esset: ne pupillo tutores, propinquiq; consulerent: quo minus fortunis omnibus euerteretur: exiguam diem præfiniri operi, qua cæteros ab negocio excluderes: ipse in tuo redemptore nullam certam diem obseruares. quamobrem nouam legem te in decumis statuisse non miror, hominem in edictis prætorijs, in Censorijs legibus, tam prudentem, tam exercitatum. non inquam miror, te aliquid excogitasse. sed quod tua sponte, iniussu Populi, sine Senatus authoritate, iura prouinciæ Siciliæ mutaris: id reprehendo: id accuso. L. Octauio et C. Cottæ cõsulibus Senatus permisit: ut uini, et olei decumas, & frugum minutarum, quas ante te quæstores

in Sicilia uendere consuessent: Romæ uẽderent: legemq; his rebus, quam ipsis uideretur: edicerent. cum locatio fieret: publicani postularunt, quasdã res ut ad legem adderent: neq; tamẽ a Censorijs cæteris ligibus recederent. contradixit is, qui casu tum Romæ fuit: tuus hospes Verres, hospes inquam, & familiaris tuus Sthenius hic Thermitanus. consules causam cognouerunt: cum uiros primarios, atq; amplissimos ciuitatis multos in consilium aduocassent: de consilij sententia pronunciarunt: se lege Hieronica uendituros. Ita ne uero? prudentissimi uiri, summa authoritate præditi, quibus Senatus legum dicendarum in locandis uectigalibus omnem potestatem permiserat: Populusq; Ro. idem iusserat: siculo uno recusante, cum amplificatione uectigalium, nomen Hieronicæ legis mutare noluerunt. tu homo minimi consilij, nullius authoritatis, iniussu populi, ac Senatus, tota Sicilia recusante, cum maximo detrimento, atq; adeo exitio uectigalium, totam Hieronicam legem sustulisti. At quam legem corrigit Iudices? atq; adeo totam tollit? acutissime, ac diligentissime scriptam: quæ omnibus custodijs subiectum aratorem decumano tradit: ut neq; in segetibus, neq; in areis, neq; in horreis, neq; in amouendo, neq; in asportando frumento, grano uno posset arator sine maxima pœna fraudare decumanum. scripta lex ita diligenter est: ut eum scripsisse appareat: qui alia uectigalia non haberet. ita acute: ut Siculum. ita seuere: ut Tyrannum. qua lege Siculis tamen arare expediret. nam ita diligenter constituta sunt iura decumani: ut tamen ab inuito aratore plus decuma non possit auferri. Cum hæc essent ita constituta: Verres tot annis, atq; adeo seculis inuentus est: qui hæc,

non commutarit: sed euerterit: eáq;, quæ iam diu ad salutem sociorum, utilitatem Reip. composita, comparatáq; essent: ad suos improbissimos quæstus conuerteret. qui primum certos instituerit, nomine decumanos, re uera ministros, ac satellites cupiditatum suarũ: per quos ostendam sic prouinciam per triennium uexatam, atq; uastatam iudices: ut eam multis annis multorum innocentia, sapientiáq; recreare nequeamus. Eorum omnium, qui Decumani uocabãtur: princeps erat Q. ille Apronius, quem uidetis: de cuius improbitate singulari, grauissimarum legationum querimonias audistis. aspicite Iudices uultum hominis, & aspectum: & ex ea contumacia, quam hic in perditis rebus retinet: illos eius spiritus Sicilienses quos fuisse putetis, cogitate: ac recordamini. hic est Apronius: quem, in prouincia tota Verres cum undiq; nequissimos homines conquisisset: et cum ipse secum sui similes duxisset non parum multos: nequitia, luxuria, audacia, sui simillimum iudicauit. itaq; istos inter se perbreui tempore, non res, non ratio, non cõmẽdatio aliqua, sed studiorum turpitudo, similitudóq; coniunxit. Verris mores improbos, impurosq; nostis: fingite uobis, si potestis, aliquem: qui in omnibus istis rebus par ad omnium flagitiorum nefarias libidines esse possit. is erat Apronius ille: qui, ut ipse non solum uita sed etiam corpore, atq; ore significat: immensa aliqua uorago est, aut gurges uitiorum, turpitudinumq; omnium. hunc in omnibus stupris, in fanorum expilationibus, hunc in impuris conuiuijs principem adhibebat: tantamq; habebat morum similitudo coniunctionem, atq; concordiam: ut Apronius, qui alijs inhumanus, ac barbarus, isti uni commodus, ac disertus uideretur: ut, quem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

omnes odissent: neq; uidere uellent: sine eo iste esse nõ posset: ut, cum alij ne conuiuijs quidẽ ijsdem, quibus Apronius: hic ijsdem etiam poculis uteretur: postremo ut odor Apronij teterrimus oris, & corporis, quem ut aiunt ne bestiæ quidem ferre possent: uni isti suauis, & iucundus uideretur. ille erat in tribunali proximus: in cubiculo solus: in conuiuio dominus: ac tum maxime: cum accubante prætextato prætoris filio, in conuiuio saltare nudus cœperat. hunc, uti dicere institui, principẽ Verres ad euertendas fortunas aratorum, uexandas, diripiendasq; esse uoluit: huius audaciæ, nequitiæ, crudelitati, fidelissimos socios optimosq; ciues scitote hoc Præ. traditos Iudices, atq; addictos fuisse, nouis institutis, & edictis, tota Hieronica lege (quemadmodum antea dixi) reiecta et repudiata. Primum edictum Iudices audite præclarum: quantum Decumanus edidisset aratorẽ sibi decumæ dare oportere: ut tantum arator Decumano dare cogeretur. quomodo? quantum poposcerit Apronius, dato. quid est hoc? utrum Prætoris institutum in socios, an in hostes uictos insani edictum, atq; imperium tyranni? ego tantundem, quantum ille poposcerit? poscet omne quantum & arauero. quid omne? plus immo etiam inquit: si uolet. quid tum? quid censes? aut dabis: aut contra edictum fecisse dãnabere. per deos immortales quid est hoc? uerisimile enim non est. sic mihi persuadeo Iudices: tametsi omnia in istum hominem conuenire putetis: tamen hoc uobis falsum uideri. ego enim, cum hoc tota Sicilia diceret: tamen affirmare non auderem: si hæc edicta non ex ipsius tabulis totidem uerbis recitare possem: sicuti faciam. da quæso Scribæ. recitet ex codice. Recita Edictum de professione. Negat me recitare totum: nam

tum: nam id nutu significare uidetur. quid prætereo? an illud ubi caues tamen Siculis: & miseros respicis aratores? dicis enim te in Decumanum, si plura sustulerit: quàm debitum sit: in octuplum iudicium daturum esse. nihil mihi placet prætermitti. recita hoc quoque, quod postulat, totum. Recita Edictum. de iudicio in octuplum. Iudicio ut arator Decumanum persequatur? miserum, atque iniquum ex agro homines traduci in forum: ab aratro ad subsellia: ab usu rerum rusticarum, ad insolitam litem, atq; iudicium. cum omnibus in alijs uectigalibus, Asiæ, Macedoniæ, Hispaniæ, Galliæ, Africæ, Sardiniæ, ipsius Italiæ, quæ uectigalia sunt: cum in his inquam, rebus omnibus publicanus petitor, ac pignerator, nó ereptor, neq; possessor soleat esse: tu de optimo, de iustissimo, de honestissimo genere hominum, hoc est de aratoribus, ea iura constituebas: quæ omnibus alijs essent contraria. Vtrũ est æquius Decumanum petere: an aratorem repetere? iudiciũ integra re, an perdita fieri? eum, qui manu quæsierit, an eum qui digito licitus sit, possidere? quid qui in singulis iugis arant: q ab opere ipsi non recedunt: quo in numero magnus ante te prætorẽ numerus, magna multitudo Siculorum fuit: quid facient? cum dederint Apronio: quod poposcerit: relinquent arationes? relinquent larem familiarem suum? uenient Syracusas? ut te prætore uidelicet, æquo iure Apronium delicias, ac uitam tuam iudicio recuperatorio persequantur? Verum esto: reperietur aliquis fortis, experiens, arator: qui cum tantum dederit Decumano: quantum ille deberi dixerit: iudicio repetat: & pœnam octupli persequatur. expecto uim edicti: seueritatem Prætoris: faueo aratori: cupio

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

octupli damnari Apronium. quid tandẽ postulat arator? nihil, nisi ex edicto iudicium in octuplũ. quid Apronius? non recusat. quid Prætor? iubet Recuperatores reijcere decurias. scribamus quas decurias. de cohorte mea reijcies inquit. quid? ista cohors quorum hominum est? Volusij aruspicis, & Cornelij medici, & horum canum, quos tribunal meum uides lambere. nam de conuentu nullum unquam iudicem, nec Recuperatorem dedit: iniquos Decumanis omnes dicebat esse: qui unam agri glebam possiderent. ueniendum erat ad eos contra Apronium, qui nondum etiam Aproniani conuiuij crapulam exhalassent. O' præclarum, & commemorandum iudicium: O' seuerum edictum: O' tutum perfugium aratorum. Atq; ut intelligatis cuiusmodi ista iudicia in octuplum: cuiusmodi, istius de cohorte recuperatores existimati sint: sic attendite. Ecquẽ putatis Decumanum hac licentia permissa, ut tantum ab aratore, quantum poposcisset, auferret: plus quàm deberetur poposcisse? considerate cum uestris animis uos metipsi: ecquẽ putetis? præsertim cum id non solum sine auaricia, sed etiam imprudentia accidere potuerit. multos necesse est. at ego omnes dico, plus quàm decumas abstulisse. cedo mihi unum ex triennio Præturæ tuæ, qui octupli dãnatus sit. damnatus? immo uero in quem iudicium ex edicto tuo postulatum sit. nemo erat uidelicet aratorum, qui iniuriã sibi factam queri posset: nemo Decumanorum, qui grano amplius, sibi quàm deberetur, deberi professus esset. immo uero contra, rapiebat, & asportabat quantum à quoq; uolebat, Apronius: omnibus autem locis aratores spoliati, ac uexati querebantur: neq; tamen ullum iudicium reperietur. quid est hoc? uiri for=

tes, honesti, gratiosi, tot Siculi, tot Equites Ro. ab homine nequissimo, ac turpissimo læsi, pœnam octupli sine ulla dubitatione commissam non persequebantur? quæ causa? quæ ratio est? una illa Iudices, quam uidetis: quod ultro etiam illusos, se, & irritos ab iudicio discessuros uidebant. etenim quod esset iudicium? cum è Verris turpissimo flagitiosissimoq; comitatu tres recuperatorum nomine assedissent, asseclæ istius, non à patre ei traditi, sed à meretricula commendati? ageret uidelicet causam arator: nihil sibi frumenti ab Apronio relictum: bona sua etiam direpta: se pulsatum, uerberatumq;, diceret. conferrent uiri boni capita: de comessatione loquerentur inter se, ac de mulierculis, si quas, à prætore abeuntes possent deprehēdere: res agi uideretur. surrexisset Apronius, noua dignitas publicani, non ut Decumanus squaloris plenus, ac pulueris, sed unguentis oblitus, uino, uigilijsq; languidus: omnia primo motu, ac spiritu suo, uini, unguenti, corporis odore complesset: dixisset hæc, quæ uulgo dicere solebat: non se decumas emisse: sed bona, fortunasq; aratorum: non se Decumanum esse Apronium: sed Verrem alterum, dominum illorum, ac tyrannum. quæ cum dixisset: illi uiri optimi de cohorte istius Recuperatores, non de absoluendo Apronio deliberarent: sed quærerent, quomodo petitorem ipsum Apronio permisissent: ut quantum uellet, posceret: quantum poposcisset: auferret. hoc tibi defensionis ad iudicium tuum comparabas? habuisse te edictum, Recuperatores daturum in octuplum? si mehercule ex omni copia conuentus Syracusani splendidissimorum hominum, honestissimorumq; faceres potestatem aratori, nonmodo reijciendi, sed etiam sumendi recuperatores: tamen hoc nouum

genus iniuriæ ferre nemo posset: te cum tuos omnes fructus publicano tradidisses: et rem de manibus amisisses: tum bona tua repetere, ac persequi liti, atq; iudicio? cum uero uerbo iudicium sit in edicto: re quidem uera tuorũ comitum hominum nequissimorum collusio cum Decumanis socijs tuis, atq; adeo procuratoribus: tamen audes illius iudicij mentionem facere? præsertim cum id nonmodo oratione mea, sed etiam re ipsa refellatur: cum in tantis incommodis aratorum, iniurijsq; Decumanorũ, nullum ex isto præclaro edicto nonmodo factum, sed ne postulatum quidem iudicium inueniatur. Erit tamen in aratores lenior, quàm uidetur. nam qui in Decumanos octupli iudicium se daturum edixit: idem habuit in edicto: se in aratorem in quadruplum daturum. quis hûc audet dicere aratoribus infestum, aut inimicum fuisse? quanto lenior est, q̃ in publicanum. edixit ut quod Decumanus edidisset, sibi dari oportere: id ab aratore magistratus siculus exigeret. quid dereliquit iudicij: quod in aratorem dari posset? non malum est inquit esse istam formidinem: ut cum exactum sit ab aratore: tamen ne se commoueat: reliquus metus iudicij sit. si iudicio à me uis exigere: remoue siculum magistratum. si hanc uim adhibes: quid opus est iudicio? quis porrò erit: qui non malit Decumanis tuis dare quod poscerent: quàm ab asseclis tuis quadrupli condemnari? illa uero præclara est clausula edicti: quod omnium controuersiarum, quæ essent inter aratorem, & decumanum: si uter uelit: edicit se Recuperatores daturum. primum quæ potest esse controuersia: cum is qui petere debet: aufert? & cum is non quantum debetur: sed quantum commodum est: auferat? ille autem unde ablatum est: iudicio suum recupe=

rare nullo modo poteſt? deinde in hoc homo luteus: etiã
callidus, ac ueterator eſſe uult: quod ita ſcribit: ſi uter
uolet Recuperatores dabo· quam lepide ſe furari putat?
utriq; facit poteſtatem· ſed utrum ita ſcripſerit: ſi uter uo
let: an ſi Decumanus uolet: nihil ĩtereſt· arator enim tu-
os iſtos Recuperatores nunquid uolet? quid? illa cuiuſ-
modi ſunt? quæ ex tempore ab Apronio admonitus, edi
xit? Q· Septitio honeſtiſſimo homine, equiteq; Ro· reſi-
ſtente Apronio, & affirmante ſe plus decuma non da-
turum: exoritur peculiare edictum repentinum: nequis
frumentum de area tolleret: antequam cum Decumano
pactus eſſet· ferebat hanc quoq; iniquitatem Septitius:
& hymbri frumentum corrumpi in area patiebatur:
cum illud edictum repente uberrimum, & quæſtuoſiſ=
ſimum naſcitur: ut ante Cal. Sext· omnes decumas ad
aquam deportatas haberent· hoc edicto, non ſiculi (nam
eos quidem iam ſuperioribus edictis ſatis perdiderat,
atq; affixerat) ſed iſti ipſi Equites romani, qui ſuum ius
retinere ſe contra Apronium poſſe erant arbitrati: ſplen
didi homines, & alijs prætoribus gratioſi, uincti Apro
nio traditi ſunt· attendite enim cuiuſmodi edicta ſunt·
ne tollat inquit ex area: niſi erit pactus· ſatis hæc ma
gna uis eſt, ad inique paciſcendum· malo enim plus
dare: quàm non mature ex area tollere· at iſta ui Se=
ptitium, & nonnullos Septitij ſimiles non coercet: qui
ita dicunt: ne tollam potius, quàm paciſcor· his hoc appo
nitur· deportatum habeas ante Cal· ſextilis· deportabo
igitur· niſi pactus eris: non commouebis· ſic deportandi
dies præſtituta tollere cogebat ex area: cohibitio tollendi,
niſi pactus eſſet: uim adhibeat pactioni, nõ uoluntatem·
Iam uero illud non ſolum contra legem Hieronicam,

nec solum contra consuetudinem superiorum, sed etiã contra omnia iura Siculorum, quæ habent à Senatu populoq; romano: ne extra suum forum uadimonium promittere cogantur. statuit iste ut arator Decumano, quod uellet Decumanus, uadimoniũ promitteret: ut hic quoq; Apronio, cum ex Leontino usq; Lilybeum aliquem uaderetur ex miseris aratoribus: calumniandi quæstus accederet. Quanquam illa fuit ad calumniam singulari consilio reperta ratio: quod edixerat: ut aratores iugera sationum suarum profiterentur. quæ res cum ad pactiones iniquissimas magnam uim habuit: sicut ostendemus: nec ad ullam utilitatem Reip. pertinuit: tũ uero ad calumnias: in quas omnes inciderent: quos uellet Apronius. ut enim quisq; contra uoluntatem eius dixerat: ita in eum iudicium de professione iugerum postulabatur. cuius iudicij metu magnus à multis frumenti numerus ablatus, magnæq; pecuniæ coactæ sunt. non quo iugerum numerum uere profiteri esset difficile: aut amplius etiam profiteri (quid enim in eo periculi esse posset?) sed causa erat iudicij postulandi: quod ex edicto professus non esset. iudicium autem quod fuerit isto prætore: si quæ cohors, & qui comitatus fuerit, meministis: scire debetis. Quid igitur est quod ex hac iniquitate nouorum edictorum intelligi uelim Iudices? iniuriam ne factam socijs? at uidetis. authoritatem superiorum repudiatam? non audebit negare. tantum Apronium isto Prætore potuisse? confiteatur necesse est. sed uos fortasse, quod uos lex cõmonet: id in hoc loco quæretis: nunquas ex hisce rebus pecunias cœperit. docebo cœpisse maximas: omnesq; eas iniquitates, de quibus antea dixi: sui quæstus causa constituisse conuincam: si prius

illud propugnaculum, quo contra omnes meos impe-
tus usurum se putat: ex defensione eius deiecero. ma-
gno inquit decumas uendidi. quid ais? an tu decumas
homo audacissime, atq; amentissime uendidisti? tu partes
eas, quas te S. P. Q. R. uoluit? an fructus integros, atq;
adeo bona, fortunasq; aratorum omnes uendidisti? si pa
làm præco iussu tuo prædicasset: non decumas frumenti,
sed dimidias uenire partes: et ita emptores accessissent:
ut ad dimidias partes emendas: si pluris uendidisses tu di
midias, quàm cæteri decumas: cui nam mirum uidere
tur? quid uero? si præco decumas pronunciauit: re uera
hoc est lege, edicto, conditione, plus etiam quàm dimi-
dæ uenierunt? tamen hoc tibi præclarũ putabis: te plu
ris quod non licebat: quàm cæteros quod oportebat: uẽ
didisse? pluris uendidi decumas quàm cæteri. quibus re
bus id assecutus es? innocentia? aspice ædem Castoris: de=
inde, si audes, fac mentionem innocentiæ. diligentia? co=
dicis lituras tui contemplare in Stheny Thermitani no-
mine: deinde aude te dicere diligentem. ingenio? qui testes
interrogari priore actione nolueris: & ijs tacitum os tu=
um præbere malueris: quam uis & te, et patronos tuos
ingeniosos esse dicito. qua re igitur id, quod ais: assecutus
es? magna est enim laus: si superiores consilio uicisti: po-
sterioribus exemplum, atq; authoritatem reliquisti. tibi
fortasse idoneus fuit nemo: quẽ imitarere. at te uidelicet
inuentorem rerum optimarum, ac principem imitabun
tur omnes. quis aratorum te prætore decumam dedit?
quis duas? quis non maximo se affectum beneficio pu=
tauit: cum tribus decumis pro una defungeretur? præter
paucos: qui propter societatem furtorum tuorum nihil o=
mnino dederunt? uide inter importunitatem tuam, se-

natusq; bonitatem quid intersit. Senatus, cum temporibus Reip. cogitur: ut decernat: ut alteræ decumæ exigantur: ita decernit: ut pecunia pro his decumis soluatur aratoribus: ut quod plus sumitur, quàm debetur: idem non auferri putetur. tu cum tot decumas non S. C. sed nouis edictis tuis, nefarijsq; institutis exigeres: & eriperes: magnum te fecisse arbitrabere: si pluris uendideris, quàm L. Hortensius pater istius Q. Hortensij, quàm Gn. Pompeius, quàm M. Marcellus: qui ab æquitate, ab lege, ab institutis, non recesserunt. an tibi unius anni aut bienni ratio habēda fuit? salus prouinciæ, cōmoda rei frumentariæ, ratio Reip. * satis frumenti ex Sicilia suppeditaretur: et aratoribus tamen arare atq; agros colere expediret. quid effecisti? quid assecutus es? ut prætore te nescio quid ad decumas accederet: deserendas arationes, relinquendasq; curasti. successit tibi L. Metellus. tu innocentior quàm Metellus? tu laudis, & honoris cupidior? tibi enim Consulatus quærebatur: Metello paternus honor & auitus negligebatur. multo minoris uendidit, non modo quàm tu: sed etiam quàm qui ante te uendiderunt. quæro si ipse excogitare nō poterat: quemadmodum quamplurimo uenderet: ne tua recentia proximi prætoris uestigia persequi poterat? ut tuis præclaris, abs te principe inuentis, & excogitatis edictis, atq; institutis uteretur? ille uero tum se Metellum minime fore putasset: si te ulla in re imitatus esset. qui ab urbe Roma, quod nemo unquam post hominum memoriam fecit: cum sibi in prouinciā proficiscendū putaret: literas ad Siciliæ ciuitates misit: ꝑ quas hortatur: et rogat: ut arent: ut serant: in beneficio populi Ro. hoc petit aliquāto ante aduentum suū: et simul ostendit se lege Hieronica uenditu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

rum: hoc est in omni ratione decumarũ nihil isti simile facturum. atq; hæc non cupiditate aliqua scribit adductus: ut in alienam prouinciam mittat literas ante tempus: sed consilio: ne si tempus sationis præteriisset: granũ in prouincia Sicilia nullum haberemus. cognoscite Metelli literas. Recita Epistolam L. Metelli Hæ literæ Iudices L. Metelli, quas audistis: hoc quantum est, ex Sicilia frumenti hornotini exarauerunt. glebam commosset in agro decumano Siciliæ nemo: si Metellus hanc epistolam non misisset. quid Metello diuinitus hoc uenit in mentem? an ab Siculis, qui Romam frequentissimi conuenerant: negociatoribusq; Siciliæ doctus est? quorum quanti conuentus ad Marcellos antiquissimos Siciliæ patronos, quanti ad Cn. Pompeium Cons. designatum, cæterosq; illius prouinciæ necessarios, fieri soliti sint: quis ignorat? quod quidem iudicium nullo unqnam de homine factum est: ut absens accusaretur ab iis palàm: quorum in bona, liberosq; summum imperium potestatemq; haberet. tanta uis erat iniuriarum: ut homines quiduis perpeti, quàm non de istius prauitate, & iniuriis deplorare, & conqueri mallent. quas literas cum ad omnes ciuitates propè suppliciter misisset Metellus: tamen antiquum modum sationis nulla ex parte exequi potuit. diffugerant enim permulti: id quod ostendam: non solum arationes, sed etiam sedes suas patrias istius iniuriis exagitati reliquerant. non mehercule criminis augendi causa dicam Iudices: sed, quem accepi ipse oculis, animoq; sensum: hunc uere apud uos, & ut potero planissime exponam. nam cum quadriennio post in Siciliam uenissem: sic mihi affecta uisa est: ut hæ terræ solent, in quibus bellum acerbum,

diuturnumq; uersatum est. quos ego campos antea, colles'q; nitidissimos, uiridissimos'q; uidissem: hos ita uastatos nunc, ac desertos uidebam: ut ager ipse cultorem desiderare, ac lugere dominum uideretur. Herbitensis ager, & Ennensis, Murgentinus, Assorinus, Macharensis, Agyrinensis ita relictus erat ex maxima parte: ut non solum iugerum, sed etiam dominorum multitudinem quæreremus. Aetnensis uero ager, qui solebat esse cultissimus: & quod caput est rei frumentariæ campus Leontinus, cuius antea spes hæc erat: ut cum obsitum uidisses: annonæ caritatem nõ uererere: sic erat deformis, atq; horridus: ut in uberrimas Siciliæ partes Siciliam quæreremus. labefactarat enim uehementer aratores iã superior annus: proximus uero funditus euerterat. tu mihi etiam audes mentionem facere decumarum? tu in tanta acerbitate, in tot, & tantis iniurijs, cum in arationibus, & in earũ rerũ iure prouincia Sicilia consistat: euersis funditus aratoribus, relictis agris, cum in prouincia tam locuplete, ac referta nonmodo rem, sed ne spem quidem ullam reliquam cuiquam feceris: aliquid te populare putabis habere: cum dices te pluris, quàm cæteros decumas uendidisse? quasi uero aut populus Ro. hoc uoluerit: aut Senatus hoc tibi mandauerit: ut cum omnes aratorum fortunas decumarũ nomine eriperes: in posterum fructu illo, commodoq; rei frumentariæ populum Ro. priuares. deinde si quam partem tuæ prædæ ad summã decumarũ addidisses: bene de populo Ro. meritus uiderere. atq; hæc perinde loquor: quasi in eo sit iniquitas eius reprehendenda: quod propter gloriæ cupiditatem, ut aliquos summa decumarũ uinceret: acerbiorem legem, duriora edicta, interposuerit: omnium su

periorum authoritatem repudiarit. magno tu decumas uendidisti. quid si doceo te non minus domum tuã auertisse: quàm Romam misisse decumarum nomine? quid habet populare ratio tua? cum ex prouincia populi Ro. æquam partem tu tibi sumpseris: atq; populo Ro. miseris. quid si duabus partibus doceo te amplius frumenti abstulisse: quàm populo Ro. misisse? tamen ne putamus patronum tuum in hoc crimine ceruiculam iactaturum? & populo se ad coronam daturum? Hæc uos antea Iudices audistis: uerum fortasse ita audistis: ut authorem rumorem haberetis, sermonemq; omnium. cognoscite nunc innumerabilem pecuniam frumentario nomine ereptam: ut simul illam quoque eius uocem probam agnoscatis: qui se uno quæstu decumarum omnia sua pericula redempturum esse dicebat. Audiuimus hoc iam diu Iudices: nego quenquam esse uestrũ, quin sæpe audierit: socios istius fuisse decumanos. nihil aliud arbitror in istum falso esse dictum, ab ijs, qui male de isto existimarint: nisi hoc. nam socij putandi sunt: quos inter res communicata est. ego rem totam, fortunasq; aratorum omnes, istius fuisse dico: Apronium, Veneriosq; seruos, quod isto Pr. fuit nouum genus Publicanorum: cæterosq; decumanos, procuratores istius quæstus, & ministros rapinarum dico fuisse. quomodo hoc doces? quomodo ex locatione illa columnarum docui istum esse prædatum? opinor ex eo maxime: quod iniquam legem, nouamq; dixisset. quis enim unquam conatus est iura omnia, & consuetudinem omnium commutare cum uituperatione sine quæstu? pergam atq; insequar longius. iniqua lege uendebas: quo pluris uenderes. cur, iam addictis, & uenditis decumis, cum iam

ad summam decumarum nihil, ad tuum quæstum multum posset accedere: subito atq; ex tempore noua nascebantur edicta? nam ut uadimonium Decumano quocunq; is uellet: promitteretur: ut ex area, nisi pactus esset: arator ne tolleret: Cal. sextilibus decumas deportatas haberent: hæc omnia uenditis decumis, anno tertio te edixisse dico. quæ si Reip. causa faceres: in uendundo essent pronunciata: quia tua causa faciebas: quod erat imprudentia prætermissum: id quæstu, ac tempore admonitus reprehendisti. Illud uero cui probari potest? te sine tuo quæstu, ac maximo quæstu, tantam tuam infamiam, tantum capitis tui, fortunarumq; periculum neglexisse? cum totius Siciliæ quotidie gemitus, querimoniasq; audires: cum, ut ipse dixisti, reum te fore putares: cum huiusce iudicij discrimen ab opinione tua nō abhorreret: paterere tamen aratores indignissimis iniurijs uexari, ac diripi. profecto, quanquam es singulari crudelitate, & audacia: tamen abs te totam alienari prouinciam: tot honestissimos tibi inimicissimos fieri nolles: nisi hanc rationem, & cogitationem salutis tuæ, pecuniæ cupiditas, ac præsens illa præda superaret. Etenim quoniam summam, & numerum iniuriarum Iudices uobis non possum exponere: sigillatim autem de uniuscuiusque incommodo dicere infinitum est: genera ipsa iniuriarum quæso cognoscite. Nympho est Centuripinus homo nauus, & industrius, experientissimus, ac diligentissimus arator. is cum arationes magnas conductas haberet: quod homines etiam locupletes, sicut ille est, in Sicilia facere consueuerunt: easq; magna impensa, magno instrumento tueretur: tanta ab isto iniquitate oppressus est: ut nonmodo arationes relinque=

ret: sed etiam ex Sicilia profugeret: Romamq; cum multis una ab isto eiectis ueniret. fecit ut Decumanus Nymphonem uocaret ex edicto illo praeclaro: quod nullam ad aliam rem nisi ad huiusmodi quaestus pertinebat: numerum iugerum professum non esse. Nympho cum se uellet aequo iudicio defendere: iste uiros optimos Recuperatores dat, eundem illum Medicum Cornelium: is est Artemidorus Pergameus: qui in sua patria dux isti quondam, & magister ad despoliandum Dianae templum fuit: & aruspicem Volusianum, & Valerium praeconem. Nympho antequam plane constitit: condemnatur. quanti fortasse quaeritis. nulla erat edicti poena certa. frumenti eius omnis quod in areis esset. sic Apronius Decumanus non decumam debitam, non frumentum remotum, atq; coelatum, sed tritici septem millia medimnum ex Nymphonis arationibus edicta poena, non redemptionis aliquo iure tollit. Xenonis Meneni nobilissimi hominis uxoris fundus erat colono locatus. colonus quod Decumanorum iniurias ferre non poterat: ex agro profugerat. Verres in Xenonem iudiciū dabat illud suum damnatorium de iugerum professione. Xenon ad se pertinere negabat: fundum elocatum esse dicebat: dabat testes. iudicium, si pateret iugera eiusmodi fundi esse plura, quàm colonus esset professus: tum Xeno damnaretur. dicebat ille, nonmodo non arasse se: id quod satis erat: sed nec dominum eius esse fundi, nec locatorem: uxorem esse: eam ipsam suum negocium gerere: ipsam locauisse. defendebat Xenonem homo summo splendore, & summa authoritate praeditus M. Cossetius. Iste nihilominus iudicium HS LXXX dabat. ille tametsi Recuperatores de cohorte latronum sibi pa

rari uidebat: tamen iudicium accepturum se esse dicebat. tum iste magna uoce Venerijs imperat: ut Xenonem audirent: dum res iudicaretur: hominem ut asseruarent: cum iudicatum sit: ad se adducant. & illud simul dixit: se non putare illum, si propter diuitias poenas damnationis contemneret: etiam uirgas contemnere. hac ille ui, & hoc metu adductus, tantum Decumanis, quantum iste imperauit: exoluit. Polemarchus est Murgentinus uir bonus, atq; honestus. is cum pro iugeribus quinquaginta, medimna DCC decumae imperarentur: quod recusabat: domum ad istum in ius deductus est: & cum iste etiam cubaret: in cubiculum introductus est: quod nisi mulieri, & decumano, patebat alij nemini. ibi cum pugnis, & calcibus concisus esset: qui DCC medimnis decidere noluisset: mille promisit. Eubulides est Grosphus Centuripinus, homo cum uirtute, & nobilitate domi suae, tum etiam pecunia princeps. huic homini Iudices honestissimae ciuitatis honestissimo, non modo frumenti scitote, sed uitae, & sanguinis tantum relictum esse: quantum Apronij libido tulit. nam ui, malo, plagis adductus est: ut frumenti daret, non quantum haberet: sed quantum cogeretur. Sostratus, & Numenius, & Nymphodorus eiusdem ciuitatis, cum ex agris tres fratres consortes profugissent: quod ijs plus frumenti imperabatur: quá quantum exararant: hominibus coactis in eorum arationes Apronius uenit: omne instrumentum diripuit: familiam abduxit: pecus abegit. postea, cũ ad eum Nymphodorus uenisset Aetnam: & oraret: ut sibi sua restituerentur: hominem corripi, ac suspendi iussit in oleastro quadam, quae est arbor Iudices in foro. tam diu pependit in arbore socius, amicusq; populi Ro-

mani, in sociorum urbe, ac foro colonus, aratorq; ue-
ster: quam diu uoluntas Apronij tulit. Genera iam du
dum innumerabilium iniuriarum Iudices singulis no
minibus profero: infinitam multitudinem iniuriarum
prætermitto. uos ante oculos animosq; uestros tota Sici
lia Decumanorum hos impetus, aratorum direptio-
nes, huius importunitatem, Apronij regnum proponite.
Contempsit Siculos: non duxit homines: nec ipsos ad ꝑ=
sequendum uehementes fore: & uos eorum iniurias le
uiter laturos existimauit. esto: falsam de illis habuit opi
nionem: malam de uobis. ueruntamen cum de Siculis
male mereretur: ciues romanos coluit: his indulsit: eorũ
uoluntati, & gratiæ deditus fuit. iste ciues romanos?
at nullus inimicior, aut infestior fuit. mitto uincla: mit
to carcerem: mitto uerbera: mitto secures: crucem deniq;
illam prætermitto: quam iste ciuibus Romanis testem hu
manitatis in eos, ac beneuolentiæ suæ uoluit esse: mitto
inquam hæc omnia: atque in aliud dicendi tempus reij
cio: de decumis, de ciuium Romanorum conditione in
arationibus disputo. qui quemadmodum essent accepti
Iudices audistis ex ipsis: bona sibi erepta esse dixere. hæc,
quoniam huiusmodi casus affuit: ferenda sunt: nihil ua
luisse æquitatem: nihil consuetudinem: damna deniq; Iu
dices nulla tanta sunt: quæ non uiri fortes magno, &
libero animo affecti, ferenda arbitrentur. quid? si Equi
tibus Romanis non obscuris, neq; ignotis, sed honestis,
& illustribus manus ab Apronio, isto prætore sine ulla
dubitatione afferebantur? quid expectatis? quid à me
amplius dicendum putatis? an id agendum? ut eò ce-
lerius de isto transigamus: quo maturius ad Apronium
possimus, id quod ego illi iam in Sicilia pollicitus sum:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

uenire? qui C. Matrinium Iudices summa uirtute hominem, summa industria, summa gratia, Leontinis in publico biduum tenuit: atq; Apronio Iudices homine in dedecore nato, ad turpitudinem educato, ad Verris flagitia libidinesq; accommodato, Equitem Ro. scitote biduum cibo tectoq; prohibitum: biduum Leontinis in foro custodijs Apronij retentum, atq; seruatum: neq; ante dimissum: quàm ad conditiones eius depactus est. Nã quid ego de Q. Lollio Iudices dicam Equite Ro. spectato atq; honesto? clara res est, quam dicturus sum: tota Sicilia celeberrima, atq; notissima: qui cum araret in Aetnensi: cumq; is ager Apronio cum cæteris agris esset traditus: equestri uetere illa et authoritate, & gratia fretus, affirmauit, se Decumanis plusquam deberet non daturum. refertur eius sermo Apronio. enimuero iste ridere: ac mirari Lollium nihil de Matrinio, nihil de cæteris rebus audisse. mittit ad hominem Venerios (hoc quoq; attendite: apparitores à prætore assignatos habuisse Decumanũ: si mediocre argumentũ uideri potest: istum Decumanorum nomine ad suos quæstus esse abusum) adducitur à Venerijs, atq; adeo attrahitur Lollius commode, cum Apronius è palestra redisset: & in triclinio, quod in foro Aetnæ strauerat: decubuisset. statuitur Lollius in illo tempestiuo gladiatorum conuiuio. non mehercule quæ loquor crederem Iudices: tametsi uulgo audieram: nisi mecum ipse senex, cum mihi, atq; huic uoluntati accusationis meæ lachrymans gratias ageret: summa cum authoritate esset locutus. statuitur, ut dico, Eques Ro. propè annos LXXXX natus in Apronij conuiuio. cum interea Apronius caput, atq; os suum unguento perfricaret: quid est Lolli inquit? tu nisi malo coactus recte

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

coactus recte facere nescis? homo quid ageret: taceret: re
sponderet: quid faceret deniq;, illa authoritate, & ætate
præditus: nesciebat. Apronius interea cœnã, ac pocula
poscebat. serui autem eius, qui & moribus ijsdem essent,
quibus dominus: & eodem genere, ac loco nati: præ-
ter oculos Lolli hæc omnia ferebant. ridere conuiuæ:
cachinnari ipse Apronius: nisi forte existimatis, eum in
uino, ac lucro non risisse: qui nunc in periculo, ac exi=
tio suo risum tenere non possit. ne multa Iudices: his
contumelijs scitote Q. Lollium coactum ad Apronij
leges, conditionesq; uenisse. Lollius ætate, & morbo im
peditus ad testimonium dicendum uenire non potuit. qd
opus est Lollio? nemo hoc nescit: nemo tuorum amico-
rum, nemo abs te interrogatus, nunc se primum hoc dĩ
cet audire. M. Lollius filius eius adolescens lectissi-
mus præsto est: huius uerba auditis. nam Q. Lollius
eius filius qui Calidium accusauit: adolescens, & bo-
nus & fortis, & in primis disertus, cum his iniurijs,
contumelijsq; commotus in Siciliam esset profectus: in
itinere occisus est. cuius mortis causam fugitiui sustinent:
re quidem uera nemo in Sicilia dubitat, quin eò sit oc
cisus: quod habere clausa non potuerit sua cõsilia de Ver
re. iste porrò non dubitabat: quin is, qui antea alium
studio adductus accusasset: sibi aduenienti præsto esset
futurus: cum esset parentis iniurijs, & domestico dolo-
re commotus. Iam ne intelligitis Iudices, quæ pestis, quæ
immanitas in uestra antiquissima, fidelissima, proxi-
másq; prouincia uersata sit? iam uidetis, quam ob cau-
sam Sicilia tot hominum antea furta, rapinas, iniqui-
tates, ignominiasq; perpessa, hoc non potuerit nouum,
ac singulare, atq; incredibile genus iniuriarum, contu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

meliarumq; ferre? Iam omnes intelligunt cur uniuersa prouincia defensorem suæ salutis eum quæsiuit: cuius iste fidei, diligentiæ, perseuerantiæ, nulla ratione eripi possit. tot iudicijs interfuistis: tot homines nocentes, & improbos accusatos, & uestra, & superiorum memoria scitis esse: ecquem uidistis? ecquem audistis? in tantis furtis, in tam apertis, in tanta audacia, tanta impudentia esse uersatum? Apronius stipatores Venerios secum habebat: ducebat eos circum ciuitates: publice sibi conuiuia parari: sterni triclinia etiam in foro iubebat: euocari homines honestissimos, non solum Siculos, sed etiã Equites romanos: ut quo cum inire conuiuiũ nemo unquam, nisi turpis, impurusq; uoluisset: ad eius conuiuiũ spectatissimi, atq; honestissimi uiri tenerentur. Hæc tu omniũ mortalium profligatissime, ac perditissime cum scires: cum audires quotidie: cum uideres: si sine tuo maximo quæstu fierent: cum tanto periculo tuo fieri paterere? atq; concederes? et tantũ apud te quæstus Apronij, tantum eius sermo inquinatissimus, & blandiciæ flagitiosæ ualuerunt? ut nunquam animum tuũ cura tuarum fortunarum, cogitatioq; tangeret? cernitis iudices quod, & quantum incendium Decumanorum impetu non solum per agros, sed etiam per reliquas fortunas aratorum, non solum per bona, sed etiam per iura libertatis, & ciuitatis isto prætore peruaserit. uidetis pendere alios ex arbore: pulsari autem alios & uerberari: porro alios in publico custodiri: destitui alios in conuiuio: condemnari alios à medico, & præcone prætoris: bona tamen interea nihilo minus eorum omnium ex agris auferri, ac diripi. quid est hoc? populi Ro. imperium? populi Ro. leges? iudicia? socij fideles? pro-

uincia suburbana? non'ne omnia potius eiusmodi sunt?
quæ, si Athenio uicisset: in Sicilia non fecisset. non inquã
Iudices esset ullam partem istius nequitiæ fugitiuorum
insolentia consecuta. Priuatim hoc modo. quid publice?
Ciuitates quemadmodũ tractatæ sunt? audistis permulta
iudicia, & testimonia ciuitatum: & reliquarum audie=
tis. ac primum de Agyrinensi populo fideli, & illustri
breuiter cognoscite. Agyrinensis est in primis honesta ci
uitas Siciliæ, hominum ante hunc prætorem locuple-
tium, summorumq; aratorum. eius agri decumas cũ
emisset idem Apronius: Agyrium uenit. qui cum eo cũ
apparitoribus, minis, ac ui uenisset: poscere pecuniã grã=
dem cœpit: ut accepto lucro discederet. nolle se negocij qc
quam habere dicebat: sed accepta pecunia quampri-
mum aliam ciuitatem occurrere. sunt homines Siculi
non contemnendi, si per nostros magistratus liceat: sed
homines, & satis fortes, & satis planè frugi, ac sobrij:
& in primis hæc ciuitas, de qua loquor Iudices. Itaq;
homini in primis improbissimo respondent Agyrinen
ses: sese decumas ei, quemadmodum deberent, daturos:
lucrum, cum ille magno præsertim emisset: non addi-
turos. Apronius certiorem facit istum: cuia res erat:
quid rei esset. statim tanquam coniuratio aliqua Agy=
rij contra Rempublicam facta, aut legatus prætoris pul
satus esset: ita Agyrio magistratus, & quinq; primi ac
citu istius euocantur. ueniunt Syracusas: præsto est Apro
nius: ait eos ipsos, qui uenissent: contra edictum præ-
toris fecisse. quærebant quid? respondebat, se ad recu-
peratores esse dicturum. iste æquissimus homo formi-
dinem illam suam miseris Agyrinensibus inijciebat:
recuperatores se de cohorte sua daturum minabatur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Agyrinenses uiri fortissimi, iudicium se passuros esse di
cebant. ingerebat iste Artemidorum medicum Cor-
nelium, pictorem Tlepolemum, & huiusmodi Recupe=
ratores: quorum ciuis Ro. nemo erat: sed græci sacri=
legi, iam pridem improbi, repente Cornelij. uidebant
Agyrinenses quicquid ad eos Recuperatores Apronius
attulisset: illum perfacile probaturum. condemnari cum
istius inuidia, infamiaq́; malebant: quam ad eius con=
ditiones pactionesq́; accedere. quærebant quæ in uer=
ba Recuperatores daret: respondebat, si pateret aduer-
sus edictum fecisse, quæ in iudicio dicturum esse dice=
bat. iniquissimis uerbis, improbissimis Recuperatori-
bus, conflictari malebant: quàm quicquam cum isto sua
uoluntate decidere. summittebat iste Timarchidem: qui
moneret eos, si saperent, ut transigerent. pernegabant.
quid ergo? in singulos HS quinquagenis millibus da-
mnari mauultis? malle dicebant. tum iste clare omni-
bus audientibus, qui damnatus erit inquit, uirgis ad
necem cædetur. hic illi flentes rogare, atq; orare cœpe-
rũt: ut sibi suas segetes, fructusq́; omnes, arationesq́; ua
cuas Apronio tradere liceret: ut ipsi sine ignominia, mo
lestiaq́; discederent. hac lege Iudices decumas uendidit
Verres. dicat licet Hortensius, si audet, magno Ver=
rem uendidisse. hæc conditio fuit isto prætore aratorum:
ut secum præclare agi arbitrarentur: si uacuos agros
Apronio tradere liceret. multas enim cruces propositas
effugere cupiebant. quantum Apronius edidisset debe-
ri: tantum ex edicto dandum erat. etiam ne si plus edi=
disset: quàm quantum natum esset? etiam. quomodo? ma
gistratus ex ipsius edicto exigere debebant. at arator
repetere poterat. uerum Artemidoro Recuperatore. q̃d

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

si minus arator dedisset: quàm poposcisset Apronius? iu
dicium in aratorẽ in quadruplum. ex quo iudicum nu
mero? ex cohorte prætoris præclara honestissimorum.
quid amplius? minus te iugerum professum esse dico: Re=
cuperatores reijce: quod aduersum edictum feceris. ex
quo numero? ex eadem cohorte. quid erit extremum?
si damnatus eris (nam dubitatio damnationis illis Recu
peratoribus quæ poterat esse?) uirgis te ad necem cædi ne
cesse erit. his legibus, his conditionibus, erit quisquam tã
stultus qui decumas uenisse arbitretur? qui aratori no=
uem partes reliquas factas esse existimet? qui non intelli
gat istum sibi quæstui prædæq; habuisse bona, possessio
nes, fortunas aratorum? uirgarum metu Agyrinenses,
quod imperatum esset: facturos se esse dixerunt. accipite
nunc quid imperarit: & dissimulate uos si potestis: uos
intelligere: ipsum prætorem quod tota Sicilia perspexe-
rit, Redemptorem decumarum, atq; adeo aratorum do=
minum, ac regem fuisse. imperat Agyrinẽsibus, ut de=
cumas ipsi publice accipiant: Apronio lucrum dent. si
magno emerant: quoniam tu es qui diligentissime pre-
cium exquisisti: qui ut ais magno uendidisti: quare pu-
tabas emptori lucrum addi oportere? esto: putabas. quã=
obrem imperabas ut adderent? quid est aliud capere, et
conciliare pecunias: in quo te lex tenet: si hoc non est? ui
atq; imperio cogere inuitos lucrum dare alteri: hoc est
pecuniam dare. age quid tum? si Apronio delicijs præ=
toris lucelli aliquid iussi sunt dare: putate Apronio da=
tum: si Apronianum lucellum, ac non prætoria præda
uobis uidebitur. imperas ut decumas accipiant: Apro-
nio dent lucrum tritici medimna XXXIIII. quid est
hoc? una ciuitas ex uno agro plebi Romanæ propè men-

strua cibaria Prætoris imperio donare Apronio cogitur. tu magno decumas uendidisti? cum tantum lucri Decumano sit datum: profecto si precium exquisisses diligenter: tum cum uendebas X medimna potius addidissent: quàm HS D C postea. magna præda uidetur. audite reliqua: & diligenter attendite: quo minus miremini Siculos re necessaria coactos, auxilium à patronis, à Cõsulibus, ab Senatu, ab legibus, à iudicijs petiuisse. ut probaret Apronius hoc triticum: imperat Agyrinensibus Verres, uti in medimna singula dentur Apronio HS III. quid est hoc? tanto numero frumenti in lucri nomen imperato, expresso, nummi præterea exigentur, ut probetur frumentum? an poterat nonmodo Apronius, sed quiuis, exercitui si metiundum esset: improbare Siculum frumentum? quod illi ex area, si uellet, admetiri licebat. frumenti tantus numerus imperio tuo datur: & cogitur. non est satis: nummi præterea imperantur. dantur. parum est. pro decumis hordei, alia pecunia cogitur. iubes HS XXX lucri dari. ita ab una ciuitate, ui, minis, imperio, iniuriaq; prætoris eripiuntur tritici medimna XXX III: & præterea HS LX. At hæc obscura sunt: aut si omnes homines uelint: obscura esse possunt: quæ tu palàm egisti: in conuentu imperasti: omnibus inspectantibus coegisti: qua de re Agyrinenses magistratus, & quinq; primi, quos tui quæstus causa euocas: acta & imperia tua domum ad Senatum suum renunciauerunt: quorum renunciatio legibus illorum, literis publicis mandata est: quorum legati homines nobilissimi Romæ sunt: qui hoc idem pro testimonio dixerũt. Cognoscite Agyrinensium publicas literas. deinde testimonium publicum ciuitatis. Recita literas publi-

cas. testimonium publicum. Animaduertistis in hoc te stimonio Iudices: Apollodorum, cui Perragi cognomen est: principem suæ ciuitatis lachrymantem testari, ac dicere? nunquam post populi Ro. nomen ab Siculis auditum, & cognitum, Agyrinenses contra quenquam infimum ciuem Ro. dixisse, aut fecisse quippiam: qui nunc contra prætorem populi Ro. magnis iniurijs, & magno dolore publicæ testimonium dicere cogerentur. uni mehercule huic ciuitati Verres obsistere tua defensione non potes. tanta authoritas est in eorũ hominum fidelitate: tantus dolor iniuriæ: tanta religio in testimonio. uerum nõ una te, sed uniuersæ similibus afflictæ incommodis, legationibus, ac testimonijs publicis persequentur. etenim deinceps uideamus Herbitensis ciuitas honesta, & antea copiosa quemadmodum spoliata ab isto, ac uexata sit. at quorum hominum? summorum aratorum, remotissimorum à foro, iudicijs, controuersijs: quibus parcere, & consulere homo impurissime, & quod genus hominum studiosissime conseruare debuisti. Primo anno uenierunt eius agri decumæ tritici medimna XVIII. Attidius istius item minister in decumis, cum emisset: et præfecti nomine cum uenisset Herbitam cum Venerijs: locusq; ei publice, quo diuerteretur: datus esset: coguntur Herbitenses ei lucri dare tritici modium XXXVII millia: cum decumæ uenisset tritici modium XVIII. atq; hoc triticum lucri coguntur dare publice: cum iam priuatim aratores ex agris spoliati, atq; exagitati Decumanorũ iniurijs profugissent. Anno secundo cum emisset Apronius decumas tritici modium XXV millibus: & ipse Herbitam cum illa prædonis copia, manuq; uenisset: populus publice coactus est ei conferre lucri tritici

modium XXVI: & accessionem HS MM. de accessione dubito an Apronio ipsi data sit merces ferè, preciumq; impudentiæ. de tritici quidem numero tanto, qs potest dubitare? quin ad istum prædonem frumentariu sicut Agyrinense frumentum, peruenerit? Anno uero tertio in hoc agro consuetudine usus est regia. solere aiunt barbaros reges Persarum, ac Syrorum, plures uxores habere: his autem uxoribus ciuitates attribuere, hoc modo: hæc ciuitas mulieri redimiculum præbeat: hæc in collum: hæc in crines. ita populos habent uniuersos non solum conscios libidinis suæ, uerum etiam administros. Eandem istius, qui se regem Siculorum esse dicebat: licentiam, libidinemq; fuisse cognoscite. Aeschrionis Syracusani uxor est Pippa: cuius nomen istius nequitia tota Sicilia peruulgatum est. de qua muliere uersus plurimi supra tribunal, & supra prætoris caput scribebantur. hic Aeschrio Pippæ uir adumbratus, in Herbitensibus decumis nouus instituitur publicanus. Herbitenses cum uiderent, si ad Aeschrionem precium redisset: se ad arbitrium libidinosissimæ mulieris spoliatum iri: liciti sunt usque eo, quo ad se efficere posse arbitrabãtur. supra adiecit Aeschrio. neq; enim metuebat, ne prætore Verre decumana mulier dãno affici posset. Addicitur medimnis MM, dimidio ferè pluris, quam superiore anno. aratores funditus euertebantur: & eo magis: quod iam superioribus annis exhausti erant, ac penè perditi. intellexit iste ita magno uenisse: ut amplius ab Herbitensibus exprimi non posset. demit de capite medimna DC: iubet in tabulas pro medimnis MMM, referri, DMMD, & IIII. Hordei decumas eiusdem agri Docimus emerat. hic est Docimus: ad quem iste deduxerat Tertiã

Iſidori mimi filiam, ui abductam ab Rhodio tibicine.
huius Tertiæ plus etiam, quàm Pippæ, plus, quàm cæte
terarum, ac propè dicam tantum apud iſtum in Sicilien
ſi prætura authoritas ualuit: quantum in urbana Che=
lidonis. ueniunt Herbitam duo prætoris emuli non mo=
leſti, mulierc ularum deterrimarum improbiſſimi co gni
tores: incipiunt poſtulare: poſcere: minari: non poterant
tamen, cum cuperent, Apronium imitari: Siculi Siculos
non tam pertimeſcebant. cum omni ratione tamen illi
calumniarentur: promittunt Herbitenſes uadimonium
Syracuſas. eò poſteaquam uētum eſt: coguntur Aeſchrio
ni, ideſt Pippæ dare tantum, quantum erat de capite
demptum: tritici modios MMM D C. mulierculæ pu
blicanæ noluit ex decumis nimium lucri dare: ne forte
ab nocturno ſuo quæſtu animum ad uectigalia redimē
da transferret. tranſactum putabant Herbitenſes: cum
iſte, quid de hordeo inquit, & Docimo amiculo meo? qd
cogitatis? at hoc agebat in cubiculo Iudices, atq; in lectu
lo ſuo. negabant illi ſibi qcquam eſſe mandatum. non au
dio: numerate HS XV. quid facerent miſeri? aut qd
recuſarent? præſertim cum in lectulo, Decumanæ mu=
lieris ueſtigia uiderent recentia: quibus illum inflamma
ri ad perſeuerandum intelligebant. Ita ciuitas una ſo-
ciorum, atq; amicorum duabus deterrimis mulierculis
Verre prætore uectigalis fuit. Atq; ego nunc, eum fru-
menti numerum, & eas publice pecunias Decumanis ab
Herbitenſibus datas eſſe dico. quo illi frumento, & qui=
bus pecunijs tamen à Decumanorum iniurijs ciues ſuos
non redemerunt. perditis enim, & direptis aratorum
bonis, hæc Decumanis merces dabatur: ut aliquando
ex eorum agris, atq; ex urbibus abirent. Itaq; cum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Philinus Herbitensis homo disertus, & prudens, & do
mi nobilis de calamitate aratorum, & de fuga, & de
reliquorum paucitate publice diceret: animaduertistis Iu
dices gemitum populi romani: cuius frequentia huic cau
sæ nunquã defuit. qua de paucitate aratorũ alio loco di
cam. nunc illud, quod præterijt, non omnino relinquen
dum uidetur. nam per deos immortales, quod de capi
te ipsi dempsit, quo tandem modo ferendum: uerũ etiam
animaduertendum uidetur? unus adhuc fuit post Ro=
mam conditam: dij immortales faxint: ne sit alter: cui
Resp. totam se tradidit, temporibus coacta, & malis do
mesticis: L. Sylla. hic tantum potuit: ut nemo illo inuito
nec bona, nec patriam, nec uitam retinere posset: tan-
tum animi habuit ad audaciam: ut dicere in concione
non dubitaret: bona ciuium Ro. cum uenderet: se præ-
dam suam uendere. eius omnes res gestas non solum ob
tinemus: uerum etiam propter malorum, incommodo-
rum, & calamitatum metum publica authoritate defen
dimus. Unum hoc aliquod S. consulto reprehensum, de
cretumq; est: ut quibus ille de capite dempsisset: hi pecu
nias in ærarium referrent. statuit Senatus hoc, ne illi qui
dem esse licitum, cui concesserat omnia: à populo facta-
rum, quæsitarumq; rerum summas imminuere. illum
uiris fortissimis iudicarunt patres conscripti dimittere
de summa non potuisse. te mulieri deterrimæ recte re-
misisse Senatores iudicabunt? ille de quo lege Populus
Ro. iusserat: ut ipsius uoluntas, & posse esset pro lege:
tamen in hoc uno genere ueterum religione legum re-
prehenditur. tu, qui omnibus legibus implicatus tene-
bare: libidinem tibi tuam pro lege esse uoluisti? in illo re
prehenditur quod ex ea pecunia remiserit: quam ipse

quæsierat. tibi concedetur? qui de capite uectigalium populi Ro. remisisti? Atq; in hoc genere audaciæ, multo etiã impudentius in decumis Segestensium uersatus est: quas cum addixisset eidem illi Docimo hoc est tritici modios quinq; millia: et accessionem ascripsisset HS MD: coegit Segestenses à Docimo tantidem publice accipere. id quod ex Segestensiũ publico testimonio cognoscite. Recita testimonium publicum. Audistis quanti decumas acceperit à Docimo ciuitas, tritici modios quinq; millia & accessionem. cognoscite nunc quanti se uendidisse retulerit. LEX DECVMIS VENDVNDIS C. VERRE PR. hoc nomine uidistis tritici modium MMM de capite esse dempta. quæ cum de populi Ro. uictu, de uectigalium neruis, de sanguine detraxisset ærarij: Tertiæ Mimæ condonauit. Vtrum impudentius à Socijs abstulit? an turpius meretrici dedit? an improbius populo Ro. ademit? an audacius tabulas publicas commutauit? ex horum seueritate te ulla uis eripiet? aut ulla largitio eripiet? sed si eripuerit: non intelligit hæc, quæ iam dudum loquor: ad aliam quæstionem, atq; ad peculatus iudicium pertinere. itaq; hoc mihi reseruabo genus integrum totum: ad illam quam institui causam frumenti, ac decumarum reuertar. qui cum agros maximos, ac feracissimos per se ipsum hoc est per Apronium Verrem alterum depopularetur: ad minores ciuitates habebat alios, quos tanquam canes, immitteret, nequam homines, & improbos: quibus aut frumentum, aut pecuniam publice cogebat dari. A. Valentius est in Sicilia interpres: quo iste interprete non ad linguam græcam, sed ad furta, & flagitia uti solebat. fit interpres hic, homo leuis, atq; egens repente Decuma

nus: emit agri Liparensis miseri, atq; ieiuni decumas tritici medimnis D C. Liparenses uocantur. ipsi accipere decumas, & numerare Valentio coguntur lucri HS XXX millia. per deos immortales utrum tibi sumes ad defensionem? tanto ne minoris tibi decumas uendidisse? ut ad medimna D C HS XXX millia lucri, statim sua uolũtate ciuitas adderet: hoc est tritici medimna II millia. an cum magno decumas uendidisset: te expressisse ab inuitis Liparensibus hãc pecuniam? sed quid ego ex te quæro, quid defensurus sis potius, quàm cognoscam ex ipsa ciuitate quid gestum sit? Recita testimonium publicum Liparensium. deinde quemadmodum Valentio nummi sint dati. TESTIMONIVM PVBLICVM, QVOMODO SOLVTVM SIT EX LITERIS PVBLICIS. Etiam ne hæc tam parua ciuitas, tam procul à manibus tuis, atq; à conspectu remota, seiuncta à Sicilia, in insula inculta, tenuiq; posita, cumulata alijs tuis maioribus iniurijs, in hoc quoq; frumentario genere, prædæ tibi, & quæstui fuit? quam tu totam insulam cuidam tuorum sodalium, sicut aliquod munusculum condonaras: ab hac etiam hæc frumentaria lucra tanquam mediterraneis exigebantur? itaq; qui tot annis agellos suos ante te prætorem redimere à priuatis solebant: ijdem seipsos à te precio imposito redemerunt. quid ergo? à Thissensibus perparua, & tenui ciuitate, & aratoribus laboriosissimis, frugalissimisq; hominibus, non'ne plus lucri nomine eripitur? quàm, quantum frumenti omnino exararant? sed quos tu? Decumanum Diognetum Venerium misisti nouum genus publicani. cur hoc authore non Romæ serui publici ad uectigalia accedant? an-

no secundo Thissenses HS XXI lucri dare coguntur inuiti. tertio anno HS MM modium tritici lucri Diogneto Venerio dare coacti sunt. hic Diognetus, qui ex publicis uectigalibus tanta lucra facit: uicarium nullum habet: nihil omnino peculij. uos etiam nunc dubitate: si potestis: utrum tantum numerum tritici Venerius apparitor istus sibi acceperit? an huic exegerit? atque hæc ex publico Thissensium testimonio cognoscite. TESTIMONIVM PVBLICVM THISSENSIVM. obscure Iudices prætor ipse Decumanus est? cum eius apparitores frumentum à ciuitatibus exigant: pecunias imperent: aliquanto plus ipsi auferant: quàm quantum populo Ro. decumarum nomine daturi sunt. Hæc æquitas in tuo imperio fuit: hæc prætoris dignitas: ut seruos Venerios Siculorum dominos esse uelles. hic delectus, hoc discrimen te prætore fuit: ut aratores in seruorum numero essent: serui, in publicanorum. Quid Amestratini miseri, impositis ita magnis decumis, ut ipsis reliqui nihil fieret: non'ne tamen numerare pecunias coacti sunt? addicuntur decumæ M. Cesio, cum adessent legati Amestratini. statim cogitur Heraclius legatus numerare HS XXII. quid hoc est? quæ est ista præda? quæ uis? quæ direptio sociorum? si erat Heraclio ab Senatu mandatum, ut emeret: emisset. si non erat: qui poterat sua sponte pecuniam numerare? Cesio renunciat se dedisse. cognoscite renunciationem ex literis. Recita ex literis publicis. Quo S. C. erat hoc legato permissum? nullo. cur fecit? coactus est. quis hoc dicit? tota ciuitas. Recita testimonium publicum. Ab hac eadem ciuitate anno secundo simili ratione extortam esse pecuniam: &

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

Sex. Vennonio datam: ex eodem testimonio cognouistis. At Amestratinos homines tenues cum eorum decumas med. DCCC uendidisses: Banobali Venerio (cognoscite nomina publicanorum) cogis eos plus lucri addere, quàm quanti uenierant: cum magno uenissent: dant Banobali med. DCCC, HS MD. profecto nunquam iste tam amens fuisset: ut ex agro populi Ro. plus frumenti seruo Venerio, quàm prætori tribui pateretur: nisi omnis ea præda serui nomine ad istum ipsum perueniret. Petrini, cum eorum decumæ magno addictæ essent: tamen inuitissimi P. Neuio Turpioni improbissimo homini, qui iniuriarum Sacerdote prætore dánatus est: HS VII dare coacti sunt. ita ne dissolute decumas uendidisti? ut cum medimnum HS XV millibus uenissent: aut MMM hoc est HS XXXXV: ut lucri Decumano HS MMM darentur. At permagno decumas eius agri uendidisti. uidelicet igitur non Turpioni lucrum datum: sed Petrinis pecuniæ ereptæ.

Quid Halicyēses, quorū incolæ decumas dant: ipsi agros immunes habent: non'ne huic eidem Turpioni cum decumæ C med. uenissent: HS XV dare coacti sunt? si id quod maxime uis: posses probare: hæc ad Decumanos lucra uenisse: nihil te attigisse: tamen hæ pecuniæ per uim, atq; iniuriam tuā captæ, & conciliatæ, tibi fraudi, & damnationi esse deberent. cum uero hoc nemini persuadere possis: te tam amentem fuisse: ut Apronium, ac Turpionem seruos homines, tuo, liberorumq; tuorum periculo diuites fieri uelles: dubitaturum quēquam existimas? quin illis emissarijs, hæc tibi omnis pecunia quæsita sit? Segestam item ad immunem ciuitatem Venerius Symachus Decumanus immittitur. is

ab isto literas affert: ut sibi contra iura omnia, contráq; legem Rupiliam, extra forum uadimonium promittant aratores. audite literas, quas ad Segestanos miserit. LITERAE C. VERRIS. Hic Venerius quemadmodum aratores eluserit: ex una pactione hominis honesti, gratiosiq; cognoscite. in eodem enim genere sunt cætera. Diocles est Panormitanus, Phimes cognomine, homo illustris, ac nobilis arator. is agrum in Segestano, nam commertium in eo agro nemini est: conductum habebat HS sex millibus. pro decuma cum pulsatus à Venerio esset: dedit HS sexdecim millia & DCLIIII. id ex tabulis ipsius cognoscite. NOMEN DIOCLIS PANORMITANI. huic eidem Symmacho, anneus Brochus Senator homo eo splendore, ea uirtute, qua omnes existimatis, nummos præter frumentum coactus est dare. Venerio ne seruo te prætore talis uir, Senator populi Ro. quæstui fuit? hunc ordinem, si dignitate antecellere non existimabas: ne hoc quidem sciebas: iudicare? antea, cum Equester ordo iudicaret: improbi & rapaces magistratus in prouincijs inseruiebant publicanis: ornabant eos, quicunq; in operis erant: quencunq; equitem Ro. in prouincia uiderant: beneficijs ac liberalitate prosequebantur: neq; tantum illa res nocentibus proderat: quantum obfuit multis: cum aliquid contra utilitatem eius ordinis uoluntatémq; fecissent. retinebatur hoc tum nescio quomodo quasi communi consilio ab illis diligenter: ut qui unum Equitem Ro. contumelia dignum putasset: ab uniuerso ordine malo dignus iudicaretur. tu sic ordinem Senatorium despexisti? sic ad iniurias libidinésq; tuas omnia coæquasti? sic habuisti statutum cum animo, ac deliberatum?

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

omnes qui habitarent in Sicilia, aut qui Siciliam te prætore attigissent: Iudices reiicere? ut illud non cogitares? tamen ad eiusdem ordinis homines te iudices esse uenturum? in quibus, si ex ipsorum domestico incommodo nullus dolor insideret: tamen esset illa cogitatio: in alterius iniuria sese despectos: dignitatemq́; ordinis contemptam, & abiectam. quod mehercule Iudices mihi non mediocriter ferendum uidetur. habet enim quendam aculeum contumeliæ: quem pati prudentes, ac uiri boni difficillime possunt. spoliasti Siculos. solent enim inulti esse in iniuriis suis graues. uexasti negociatores. inuiti enim Romam, raroq́; decedunt. Equitem Ro. ad Apronii iniurias dedisti. quid enim iam nocere possunt: quibus non licet iudicare? quid cum Senatores summis iniuriis afficis? quid aliud dicis? nisi hoc? cedo mihi etiã istum Senatorẽ: ut hoc amplissimum nomen Senatorum nonmodo ad inuidiam imperitorum: sed etiam ad contumeliam improborum natum esse uideatur. neq; hoc in uno fecit Anneo, sed in omnibus Senatoribus: ut ordinis nomen non tantum ad honorẽ, quantum ad ignominiam ualeret. In C. Cassio uiro clarissimo, & fortissimo, cum is eo ipso tempore, primo istius anno Cons. esset: tanta improbitate usus est: ut cum eius uxor fœmina primaria paternas haberet arationes in Leontino: frumentum omne in decumas auferre iusserit. Hunc tu in hac causa testem Verres habebis: quoniam iudicem ne haberes, prouidisti. uos autem Iudices putare debetis: esse quiddam nobis inter nos commune, atq; coniunctum. multa sunt imposita huic ordini munera, multi labores, multa pericula, non solum legum, ac iudiciorum, sed etiam rumorum, ac temporum. sic est hic ordo quasi

do quaſi propoſitus, atq; editus in altum: ut ab omnibus uentis inuidiæ circunflari poſſe uideatur. in hac tam miſera, & indigna conditione uitæ, ne hoc quidem retinebimus Iudices? ut magiſtratibus noſtris, in obtinendo iure noſtro, ne contemptiſſimi, ac deſpectiſſimi eſſe uideamur? Thermitani miſerunt, q̃ decumas emerent agri ſui. magni ſua putabant intereſſe: publicæ potius, quamuis magno emi: quàm in aliquem iſtius emiſſarium incidere. appoſitus erat Venuleius quidam, qui emeret. is liceri non deſtitit. illi, quoad uidebatur ferri aliquo modo poſſe: contenderunt: poſtremo liceri deſtiterunt. Addicatur Venuleio tritici mod. VII c. legatus Poſſidorus renunciat. cum omnibus hoc intolerandum uideretur: tamen Venuleio dantur, ne accedat, tritici mod. VI: præterea HS MM millia. ex quo facile apparet, quæ merces Decumani, quæ prætoris præda eſſe uideatur. cedo Thermitanorum mihi literas & teſtimonium. TABVLAE THERMITANORVM ET TESTIMONIVM. Imacharenſes iam omni frumento ablato, iam omnibus iniurijs tuis exinanitos, tributum ferre miſeros, ac perditos coegiſti: ut Apronio darent HS XX millia. Recita decretum de tributis, & publicum teſtimonium. S. C. DE TRIBVTO CONFERENDO. TESTIMONIVM IMACHARENSIVM. Ennenſes, cum decumæ ueniſſent agri ennenſis medimnũ MMM CC: Apronio coacti ſunt dare tritici mod. LXX MMM, & HS III millia. Quæſo attendite quantus numerus frumenti cogatur ex omni agro Decumano. nam per omnes ciuitates, quæ decumas debent: percurrit oratio mea: & in hoc genere

nunc Iudices uersor: in quo nõ sigillatim aratores euersi bonis omnibus sunt: sed quæ publicæ decumanis lucra data sunt: ut aliquando ex eorum agris atq; urbibus expleti, atq; saturati cum hoc cumulo quæstus decederent. Calatinis quamobrem imperasti anno tertio: ut decumas agri sui, quas Calatæ dare consueuerant: Amestrati M. Cesio Decumano darent? quod neq; ante te prætorem illi fecerunt: neq; tu ipse hoc ita statueras antea per biennium. Theomnastus Syracusanus in agrum Muticensem cur abs te immissus est? qui aratores ita uexauit: ut illi in alteras decumas, id quod in alijs quoq; ciuitatibus ostendam: triticum emere necessario propter inopiam cogerentur. Iam uero ex Hyblensium pactionibus intelligetis, quæ pactæ sint cum Decumano Cn. Sergio: sexies tantum quam quantum satum sit: ablatum esse ab aratoribus. Recita sationes & pactiones ex literis publicis. recita ex literis publicis. Cognoscite pactiones Menenorum cum Venerio seruo. Recita ex literis publicis. Cognoscite item professiones sationũ, & pactiones Menenorũ. Recita ex literis publicis. Patiemini Iudices, à socijs, ab aratoribus populi romani, ab his qui uobis laborãt: uobis seruiunt: q̃ ita plebẽ Romanã ab sese ali uolunt: ut sibi, ac liberis suis tantum supersit: quo ipsi ali possint: ab his per summam iniuriam, per summas contumelias, plus aliquanto ablatum esse: quàm natum sit? Sentio Iudices moderandum mihi esse iam orationi meæ: fugiendamq; uestram satietatem: non uersabor in uno genere diutius: et ita cætera de oratione mea tollam: ut in causa relinquam. Audietis Agrigentinorum fortissimorum, uirorum diligentissimorum, querimonias: cognoscetis Iu-

dices Entellinorum summi laboris, summæq; industriæ, dolorem, & iniurias: Heracliensium, Ialiensium, Aetnensium, Solentinorum, incommoda proferentur: Catinensium locupletissimorum hominum, amicissimorumq; agros uexatos ab Apronio cognoscetis: Tyndaritanam nobilissimam ciuitatem, Cephaleditanam, Halentinam, Apolloniensem, Eggynam, Capitinam perditas esse hac iniquitate Decumanorum intelligetis: Murgentinis, Assorinis, Elorinis, Ennensibus, Letinis nihil omnino relictum: Ciratarinos, Acherinos, paruarum ciuitatum homines omnino abiectos esse ac perditos: omnes deniq; agros Decumanos per triennium populo Ro. ex parte decuma, C. Verri ex omni reliquo uectigales fuisse: & plerisq; aratoribus nihil omnino superfuisse: quibus quod tum aut remissum, aut relictum sit: id fuisse: tantum: quantum ex eo, quo istius auaricia contenta fuit: redundarit. Duarum mihi ciuitatum reliquos feci agros Iudices ferè optimos, ac nobilissimos Aetnensium, & Leontinorum. Horum agrorum ego missos faciam quæstus triennij: unum annum eligam: quo facilius id, quod institui: explicare possim. sumam annum tertium: quod & recentissimus est: & ab isto ita administratus: ut cum se certe decessurum uideret: non laboraret: si aratorem nullum in Sicilia omnino esset relicturus. agri Aetnensis, & Leontini decumas agemus. attendite Iudices diligenter. agri sunt feraces: annus tertius: Decumanus Apronius. de Aetnensibus perpauca dicam. Dixerunt enim ipsi priore actione publice: memoria tenetis, Artemidorum Aetnensem, legationis eius principem publice dicere: Apronium uenisse Aetnam cum Venerijs: uocasse ad se magistratum: imperasse ut

in foro sibi medio lecti sternerentur: quotidie solitum esse nonmodo in publico, sed etiam de publico conuiuari. cum in eis cõuiuijs symphonia caneret: maximisq; pocu lis ministraretur: retinere solitũ esse aratores: atq; ab his nonmodo per iniuriam, sed etiã per contumeliã tantum exprimi frumenti quantum Apronius imperasset. Audistis hæc Iudices: quæ nunc ego omnia prætereo: ac relinquo. nihil de luxuria Apronij loquor: nihil de insolentia: nihil de singulari nequitia, ac turpitudine: tantum de quæstu, ac lucro dicam unius agri, & unius anni: quo facilius uos coniecturam de triennio, & de tota Sicilia facere possitis. Sed mihi Aetnensium breuis est oratio. ipsi enim uenerunt: ipsi publicas literas deportarunt: docuerunt uos quid lucelli fecerit homo non malus, familiaris prætoris Apronius. id quæso ex ipsorum testimonio cognoscite. Recita testimonium Aetnensium. quid ais? dic, dic quæso clarius: ut populus romanus de suis uectigalibus, de suis aratoribus, de suis socijs, atq; amicis audiat. L. MEDIMNA. per deos immortales unus ager uno anno CCC millia mod. tritici, & præterea L. millia lucri dat Apronio? tanto ne minoris Decumæ uenierunt: quàm fuerunt? an cum satis magno uenissent: hic tantus tamen frumenti, pecuniæq; numerus ab aratoribus per uim ablatus est? utrum enim horum dixeris: in eo culpa, & crimen hærebit. nam illud quidem non dices: quod utinam dicas: ad Apronium nõ peruenisse tantum. ita te nonmodo publicis tenebo: sed etiam priuatis aratorum pactionibus, ac literis: ut intelligas, non te diligentiorẽ in faciendis furtis fuisse: quàm me in deprehendendis. hoc tu feres? hoc quisquam defendet? hoc hi, si aliter de te statuere uoluerint: sustinebunt?

uno aduentu, ex uno agro, Q. Apronium præter eam, quam dixi, pecuniam numeratam, CCC millia mod. tritici, lucri nomine sustulisse? Quid? hoc Aetnenses soli dicunt? immo etiam Centuripini: qui agri Aetnensis multo maximam partem possident. quorum legatis hominibus nobilissimis Androni, & Arthemoni Senatus ea mandata dedit: quæ publicæ ad ciuitatem ipsorum pertinebant: de his iniurijs, quas ciues Centuripini non in suis, sed in aliorum finibus acceperunt: Senatus et populus Centuripinus legatos noluit mittere: ipsi aratores Centuripini, qui numerus est in Sicilia maximus, hominum honestissimorum, & locupletissimorum: tres legatos ciues suos delegerunt: ut eorum testimonio non unius agri, sed propè totius Siciliæ calamitates cognosceretis. arant enim tota Sicilia ferè Centuripini: et hoc in te grauiores, certioresq; testes sunt: quod cæteræ ciuitates suis solum incommodis commouentur: Centuripini, quod in omnibus ferè finibus habent possessiones: etiam cæterarũ ciuitatum damna, ac detrimenta senserunt. Verum, ut dixi, ratio certa est Aetnensium, & publicis, & priuatis literis consignata mea diligentia. pensum magis in Leontino agro est exigendum: propter hanc causam, quod ipsi Leontini publicæ non sanè me multum adiuuerunt. neq; enim eos isto prætore hæ Decumanorum iniuriæ læserunt: potius etiam adiuuerunt. mirum fortasse hoc uobis, aut incredibile uideatur: in tantis aratorum incommodis, Leontinos, qui principes rei frumentariæ fuerunt: expertes incommodorum, atq; iniuriarũ fuisse. hoc causæ est Iudices: quod in agro Leontino, præter unam Mnasistrati familiam, glebam Leontinorum possidet nemo. itaq; Mnasistrati hominis honestissimi, atq;

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

optimi uiri testimonium Iudices audietis: cæteros Leontinos, quibus nonmodo Apronius in agris, sed ne tempestas quidem ulla nocere potuit: expectare nolite. etenim nonmodo incommodi nihil cœperunt: sed etiam in Apronianis illis rapinis in quæstu sunt, compendioq; uersati. quapropter, quoniam me Leontina ciuitas, atq; legatio, propter eam, quam dixi, causam, defecit: mihimet ineunda ratio, et uia reperienda est: qua ad Apronij quæstum, siue adeo qua ad istius ingentẽ, immanẽq; prædam possim peruenire. Agri Leontini Decumæ anno tertio uenierunt tritici med. XXXVI, hoc est tritici mod. CCXVI. magno Iudices: magno. neq; enim hoc possum negare. itaq; necesse est, aut damnum, aut certe non magnum lucrum fecisse Decumanum. hoc enim solet usu uenire ijs: qui magno redemerunt. quid? si ostendo in hac una emptione, lucri fieri tritici modios C? quid? si CC? quid? si CCCC? dubitabitis etiam, cui ista tanta præda quæsita sit? iniquum esse quispiam dicet: qui ex lucri magnitudine coniecturam faciam furti, atq; prædæ. quid? si docebo Iudices: eos, qui CCCC millia mod. lucri faciunt, damnum facturos fuisse: si tua iniquitas sit: ut ex cohorte Recuperatores non intercederent: num quis poterit in tanto lucro, tantáq; iniquitate dubitare? quin propter iniquitatem tam magnos quæstus feceris? propter magnitudinem quæstus, improbus esse uolueris? Quomodo igitur hoc assequar Iudices? ut sciam lucri quantum factum sit? non ex Apronij tabulis: quas ego cum conquirerem, non inueni: & cum in ius ipsum eduxi: expressi ut conficere tabulas se negaret. si mentiebatur: quamobrem remouebat, si hæ tabulæ nihil tibi erant obfuturæ? si omnino nullas confece-

rat literas: ne id quidem satis significabat, illum non suum negocium gessisse? ea est enim ratio Decumarum: ut sine plurimis literis confici non possit. singula enim nomina aratorum, & cum singulis pactiones Decumarum, literis persequi, et conficere necesse est. Iugera professi sunt aratores omnes, imperio, atq; instituto tuo: non opinor quēquam minus esse professum: quàm quantum arasset: cum tot cruces, tot iudicia, tot ex cohorte Recuperatores proponerētur. in iugere Leontini agri medimnū ferè tritici seritur, perpetua, atq; æquabili satione: ager efficit, cum octauo bene ut agatur: uerum, ut omnes dij adiuuent: cum decimo. quod si quando accidit: tum fit, ut tantum Decumæ sit: quantum seueris: hoc est, ut quot iugera sunt sata: totidem medimna decumæ debeantur. hoc cum ita esset: primum illud dico: pluribus millibus medimnum uenisse decumas agri Leontini: q̃ quot millia iugerum sata erant in agro Leontino. quod si fieri non poterat: ut plus quàm decem medimna ex iugere ararent: medimnum ex iugere Decumano dari poterit: cum ager, id quod perraro euenit: cum decumo extulisset: quæ erat ratio Decumani? siquidem Decumæ ac non bona ueniebant aratorū: ut pluribus aliquanto medimnis Decumas emeret? quàm iugera erant sata? in Leontino iugerum subscriptio, ac professio, non est plus XXX: Decumæ XXXVI medimnum uenierunt. Errauit? an potius insaniuit Apronius? immo tum insanisset: si aratoribus quod deberent: licitum esset: et non quod Apronius imperasset: necesse fuisset dare. si ostendo minus tribus medimnis in iugerum neminem dedisse Decumæ: concedes opinor: ut cum Decumano fructus arationis perceptus sit: neminem minus tribus decumis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

dedisse. atq; hoc in beneficij loco petitum est ab Apronio: ut iugera singula ternis medimnis decidere liceret. nam cum à multis quaterna, etiam quina exigerentur: multis autem non solum granum ullum: sed ne paleæ quidem ex omni fructu, atq; ex annuo labore relinquerentur: tum aratores Centuripini, qui numerus in agro Leontino maximus est: unum in locum conuenerunt: hominem suæ ciuitatis in primis honestum, ac nobilem Andronem Centuripinum legarunt ad Apronium: eundem, quem hoc tempore ad hoc iudicium legatum, & testem Centuripina ciuitas misit: ut is apud eum causam aratorum ageret: ab eoq; peteret: ut ab aratoribus Centuripinis ne amplius in iugera singula, quàm terna medimna exigeret. hoc uix ab Apronio in summo beneficio, pro ijs, qui etiam tum incolumes erant: impetratum est. id cum impetrabatur: hoc uidelicet impetrabatur: ut pro singulis Decumis, ternas decumas dare liceret: quod si tua res non ageretur: à te potius postularent: ne amplius quàm singulas: quàm ad Apronio, ut ne plus, quàm ternas decumas darent. Nunc ut hoc tempore ea quæ regie, seu potius tyrannice statuit in aratores Apronius, prætermittam: neq; eos appellem: à quibus omne frumentum eripuit: & quibus nihil nonmodo de fructu, sed ne de bonis quidē suis reliqui fecit: ex hisce ternis medimnis, quod beneficij, gratiæq; causa concessit: quid lucri fiat, cognoscite. Professio est agri Leontini ad iugera. XXX. hæc sunt ad tritici medimna XC, idest tritici mod. DXL. millia. deductis tritici mod. CCXVI, quanti decumæ uenierunt, reliqua tritici CCCXXIII. adde totius summæ DXL millia mod. tres quinquagesimas, sit tritici mod.

XXXII. CCCC. ab omnibus enim ternæ præterea qnquagesimæ exigebantur. Sunt hæc iam ad HS CCC XL mod. tritici. At ego CCCC lucri facta esse dixeram. Non enim duco in hac ratione eos quibus ternis medimnis non est licitum decidere. uerum ut hac ipsa ratione summam mei promissi compleam: ad singula medimna multi HS duo: multi HS quinq; accessionis cogebantur dare: qui minimum: singulos nummos. hoc minimum ut sequamur: quoniam XC medimnas duximus: accedant eò nouo pessimóq; exemplo ad HS XC millia. Hic mihi etiam dicere audebit, magno se Decumas uendidisse? cum ex eodem agro, dimidio plus abstulerit: quàm populo Ro. miserit. CC XVI Decumas agri Leontini uendidisti: si ex lege: magno. si ut lex esset libido tua: paruo. si, ut quæ dimidiæ essent, Decumæ uocarentur: paruo uendidisti. multo enim pluris fructus annui Siciliæ uenire potuerunt: si id te Senatus aut populus Ro. facere uoluisset. etenim sæpe Decumæ tanti uenierunt cum lege Hieronica uenirent: quanti nunc lege Verrea uenierunt. Cedo mihi C. Norbani decumas uenditas. C. NORBANI DECVMAS VENDITAS AGRI LEONTINI. Atq; tum neq; iudicium de modo iugerum dabatur: neq; enī erat Artemidorus Cornelius Recuperator: neq; ab aratore magistratus Siculus tantum exigebat: quantum Decumanus ediderat: nec beneficium petebatur à Decumano: ut in iugera singula ternis medimnis decidere liceret: nec nummorum accessionem cogebatur arator dare: nec ternas quinquagesimas frumenti addere: & tamen populo Ro. magnus frumenti numerus mittebatur. Quid uero istæ sibi quinquagesimæ? quid porrò num-

morum accessiones uolunt? quo id iure, atq; adeo quo id potius ore fecisti? nummos dabat arator. quomodo? aut unde? qui, si largissimus esse uellet, cumulatiore mensura uteretur: ut antea solebant facere, in decumis, cum æqua lege & conditione ueniebant. is nummum dabat. unde? de frumento? quasi habuisset te prætore quod uēderet. de uiuo igitur erat aliquid resecandum: ut esset, unde Apronio ad illos fructus arationum hoc corollariū nummorum adderetur. Iam id porrò utrum libentes, an inuiti dabant? libentes? amabant credo Apronium. inuiti? qua re, nisi ui, & malo cogebantur? Iam iste homo amentissimus in uendundis decumis nummorum faciebat accessiones ad singulas decumas: neq; multum: bina aut terna millia addebat. fiunt per triennium HS fortasse D millia. hoc neq; exemplo cuiusquam, neq; ullo iure fecit: neq; eam pecuniam retulit: neq; hoc paruum crimen quemadmodum defensurus sit homo quisquam unquam excogitauit. quod cum ita sit: audes dicere te magnò Decumas uendidisse? cum sit perspicuum te bona, fortunasq; aratorum non populi romani, sed tui quæstus causa uendidisse. ut siquis uillicus ex eo fundo, qui HS dena meritasset: excisis arboribus ac uēditis, demptis tegulis, instrumento, pecore abalienato, domino XX millia nummum pro X miserit: sibi alia præterea centum confecerit: primo dominus ignarus incommodi sui gaudeat: uillicoq; delectetur: quod tanto sibi plus mercedis ex fundo refectum sit. deinde cum audierit, eas res quibus fundi fructus, & cultura continentur: amotas, & uenditas: summo supplicio uillicum afficiat: & secum male actum putet. Item populus romanus cum audit pluris Decumas uēdidisse C. Verrē: ꝗ

innocentissimũ hominẽ, cui iste successit: C. Sacerdotem: putat se bonum in arationibus, fructibusq; suis, habuisse custodem, ac uillicum: cum senserit istum omne instrumentum aratorum, omnia subsidia uectigalium uendidisse: omnem spem posteritatis auaricia sua sustulisse: arationes, & agros uectigales uastasse: atq; exinanisse: ipsum maximos quæstus, prædasq; fecisse: intelliget secum actum esse pessime: istum autem summo supplicio dignum existimabit. unde ergo hoc intelligi potest? ex hoc maxime: quod ager decumanus prouinciæ Siciliæ propter istius auariciam desertus est. neq; id solum actum est: uti hi minus multis iugis arent: si qui in agris remanserunt: sed etiam, ut permulti locupletes homines, magni, & naui aratores agros lætos, ac fertiles desererent: totasq; arationes derelinquerent. Id adeo sciri facillime potest ex literis publicis ciuitatum: propterea quod lege Hieronica numerus aratorũ quotannis apud magistratus publice subscribitur. Recita tandem quot acceperit aratores agri Leontini Verres. OCTVAGINTA TRES. quot anno tertio profiteantur. TRIGINTA DVO. unũ et quinquaginta aratores ita uideo deiectos: ut his ne uicarij quidẽ successerint. quot aratores aduenĩete te fuerũt agri Muticensis uideamus ex literis publicis. CENTVM OCTVAGINTA OCTO. quid? anno tertio? CENTVM ET VNVS. octuaginta septem aratores unus ager istius iniuria desiderat: atq; adeo nostra respublica, quoniã illa populi Ro. uectigalia sunt: hũc tot Patrum familias numerum desiderat: & reposcit. Ager Herbitensis primo anno habuit aratores ducentos quinquaginta septem: tertio centum uiginti. hinc centum triginta septem patresfami-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

lias extorres profugerunt. Agyrinensis ager quorũ hominum? q̃ honestorũ? q̃ locupletum? ducentos qnquaginta aratores habuit primo anno præturæ tuæ. quid tertio anno octuaginta: quemadmodum legatos Agyrinenses recitare ex publicis literis audistis. Prò dij immortales si ex prouincia tota centũ septuaginta eiecisses: posses ne seueris iudicibus saluus esse? unus ager Agyrinensis centũ septuaginta aratoribus inanior cũ sit: uos cõiecturã totius prouinciæ nõ facietis? Atq; hoc peræque in omni agro Decumano reperietis. qbus aliqd tamen reliq̃ fuerit ex magno patrimonio: eos in agris minore instrumento, minus multis locis, minores remansisse: quod metuebant: si recessissent: ne reliquas fortunas omnes amitterent. quibus autem iste nihil reliqui, quod perderent, fecerat: eos planè non solum ex agris, uerum ex ciuitatibus suis profugisse. illi ipsi, qui remanserant: uix Decuma pars aratorum, relicturi agros omnes erant: nisi ad eos Metellus Roma literas misisset: Decumas lege Hieronica uenditurum: & nisi ab ijs hoc petiuisset, ut sererent quã plurimum: quod illi semper sua causa fecerant: cum eos nemo rogaret: quãdiu intelligebant sese sibi, & populo Ro. non Verri, & Apronio serere: impendere: laborare. Iam uero si Siculorum fortunas negligitis: si quẽadmodum socij populi Ro. à magistratibus nostris tractentur, nõ laboratis: at uos communem populi Ro. causam suscipite: atq; defendite. Eiectos aratores esse dico: agros uectigales uexatos, atq; exinanitos à Verre: populatam uexatamq; prouinciam: hæc omnia doceo ciuitatum, & priuatis primariorum uirorum testimonijs. quid uultis amplius? num expectatis, dũ L. Metellus is, qui multos in istum testes imperio, & potestate deter-

ruit: idem absens, de istius scelere, improbitate, audacia testimonium dicat? non opinor. At is optime, qui successit isti, potuit cognoscere. ita est: uerum amicitia impeditur. at debet nos certiores facere: quo pacto se habeat prouincia. debet: ueruntamen non cogitur. num quis in Verrem L. Metelli testimonium requirit? nemo. num quis postulat? non opinor. quid si testimonio L. Metelli, ac literis hæc omnia uera esse docebo? quid dicetis? utrum Metellum falsum scribere? an amicum lædendi esse cupidum? an prætorem quemadmodum prouincia affecta sit nescire? Recita literas L. Metelli, quas ad Cn. Pompeium, & M. Crassum Conss. quas ad M. Mummium Prætorem, quas ad Quæstores urbis misit. EPISTOLA L. METELLI. DECVMAS FRVMENTI LEGE HIERONICA VENDIDI. Cum scribit se lege Hieronica uendidisse: quid scribit? ita se uendidisse: ut omnes præter Verrem. cum scribit lege Hieronica uendidisse: quid scribit? se per istum erepta Siculis maiorum nostrorum beneficia, ius ipsorũ, conditionem societatis, amicitiæ, fœderum reddidisse. dicit quanti cuiusq; agri Decumas uendiderit: deinde quid scribit? Recita de epistola reliqua. SVMMA DATA EST OPERA A ME: VT QVAMPLVRIMO DECVMAS VENDEREM. Cur igitur Metelle non ita magno uendidisti? quia desertas arationes, inanes agros, prouinciam miseram, perditamq; offendi. quid? id ipsum quod satum est: qua ratione quisquam, qui sereret: inuentus est? Recita literas. ait se misisse, & confirmasse, suam interposuisse authoritatem. tantum quod aratoribus Metellus obsides non dedit:

se in nulla re Verri similem futurum. At quid est tamen, in quo se laborasse dicat? Recita. VT ARATORES QVI RELIQVI ERANT: QVAMPLVRIMVM SERERENT. Qui reliqui? quid hoc est? reliqui quo ex bello? qua ex uastitate? quae nam in Sicilia tanta clades? aut quod bellum tam diuturnum? tam calamitosum te praetore uersatum est? ut is, qui tibi successerit: reliquos aratores collegisse, & recreasse uideatur? cum bellis Carthaginensibus Sicilia uexata est: & post nostram patrumq; memoriam cum bis in ea prouincia magnae fugitiuorum copiae uersatae sint: tamen aratorum internitio facta nulla est. tum semente prohibita, aut messe amissa fructus annuus interibat: tamen incolumis numerus manebat dominorũ, atq; aratorum. tum, qui M. Leuino, aut P. Rupilio, aut M. Aquilio praetoribus in eam prouinciam successerant: aratores reliquos non colligebant. tanto ne plus Verres cum Apronio prouinciae Siciliae calamitatis importauit? q̃ aut Hasdrubal, cum Poenorum exercitu? aut Athenio, cum fugitiuorum maximis copijs? ut temporibus illis, simul atq; hostis superatus esset: ager araretur omnis? neq; aratori praetor per literas supplicaret: neq; eum praesens oraret, ut quamplurimum sereret? nunc autem, ne post abitum quidem huius importunissimae pestis, quisquam reperiretur: qui sua uoluntate araret? pauca essent reliqui: qui L. Metelli authoritate in agros, atq; ad suum larem familiarem redirent? His te literis homo audacissime atq; amentissime iugulatum sentis? non uides, cũ is qui tibi successit: aratores reliquos appellet: hoc eum diserte scribere: reliquos hos esse, non ex bello, neq; ex aliqua huiusmodi calamitate, sed ex tuo scelere, impor

tunitate, auaricia, crudelitate? Recita cætera. TAMEN PRO EO VT ET TEMPORIS DIFFICVLTAS ARATORVMQVE PENVRIA TVLIT. aratorum inquit penuria. si ego accusator totiens de re eadem dicerem: uererer ne animos uestros offenderem Iudices. clamat Metellus: nisi literas misissem: non est satis: nisi præsens confirmassem: ne id quidem satis est. reliquos inquit aratores. reliquos? propè lugubri uerbo calamitatem prouinciæ Siciliæ significat. addit: aratorum penuria. Expectate etiam Iudices, si potestis, authoritatem accusationis meæ. dico aratores istius auaricia eiectos: scribit Metellus reliquos ab se esse confirmatos. dico agros relictos, arationesq; desertas esse: scribit Metellus, aratorum esse penuriam. hoc cum scribit: illud ostendit: deiectos, eiectos, fortunis omnibus expulsos esse populi Ro. socios, atq; amicos. quibus si qua calamitas propter istū saluis uectigalibus nostris accidisset: animaduertere in eum uos oportebat: præsertim cum ea lege iudicaretis: quæ sociorum causa esset constituta. cum uero perditis, profligatisq; socijs uectigalia populi Ro. sint diminuta: res frumentaria, commeatus, copiæ, salus urbis, atque exercituum nostrorum, in posteritatem istius auaricia interierit: saltem populi Ro. commoda respicite: si socijs fidelissimis prospicere non laboratis. Atq; ut intelligatis ab isto præ lucro, prædáq; præsenti nec uectigalium, nec posteritatis habitam esse rationem: cognoscite quid ad extremum scribat Metellus. in reliquum tempus ait se uectigalibus prospexisse. Non scriberet se uectigalibus prospexisse: nisi hoc uellet ostendere: te uectigalia perdidisse. quid enim erat: quod uectigali-

bus prospiceret Metellus in Decumis, & in tota re frumentaria? si iste non uectigalia populi Ro. suo quæstu peruertisset? Atq; ipse Metellus, qui uectigalibus prospicit: qui reliquos aratores colligit: quid assequitur? nisi hoc? ut arent, si qui possunt: quibus aratrum saltem aliquod, satelles istius Apronius reliquum fecit: q tamen in agris spe atq; expectatione Metelli remanserunt. quid cæteri Siculi? quid ille maximus numerus aratorum? qui nonmodo ex agris eiecti sunt: sed etiam ex ciuitatibus suis, ex prouincia deniq;, bonis, fortunisq; omnibus erepti profugerunt: qua ratione ij reuocabuntur? quot prætorum innocentia, sapientiaq; opus est: ut illa aratorum multitudo aliquando in suis agris ac sedibus collocetur? Ac ne miremini tantam multitudinem profugisse: quantam ex literis publicis, aratorumq; professionibus cognouistis: scitote tantam acerbitatem istius, tantum scelus in aratores fuisse (incredibile dictu est Iudices: sed & factum, & tota Sicilia peruulgatum) ut homines propter iniurias, licentiamq; Decumanorum mortem sibi ipsi consciuerint. Centuripinum Dioclem hominem locupletem suspendisse se constat: quo die sit ei nunciatum Aproniũ decumas redemisse. Dyrrhachinũ primum ciuitatis eadem ratione mortem oppetisse, dixit apud uos homo nobilissimus Archonidas Elorinus: cum audisset tantum Decumanum professum esse ex edicto istius sibi deberi: quantum ille bonis suis omnibus efficere non posset. Hæc tu, tametsi omnium hominum dissolutissimus, crudelissimusq; semper fuisti: tamen nunquam perpeterere: quod illi gemitus luctusq; prouinciæ ad tui capitis periculum pertinebant: non inquam perpeterere: ut homines iniuriæ tuæ remedium morte, ac

suspendio

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

suspendio quærerent: nisi ea res ad quæstum, & ad prædam tuam pertineret. quid? illud perpeterere? Attendite Iudices. omnibus enim neruis mihi contendendum est: atq; in hoc laborandum: ut omnes intelligant, quàm improbam, quàm manifestam, quàm confessam rem pecunia redimere conentur. graue crimen est hoc, & uehemens, & post hominum memoriam, iudiciaq́; de pecunijs repetundis constituta, grauissimum: Prætorem socios habuisse Decumanos. Non hoc nunc primum audit priuatus de inimico, reus ab accusatore: iam antea in sella sedens prætor, cum prouinciam Siciliam obtineret: cum omnibus non solum id, quod commune est: propter imperium, sed etiam id, quod istius præcipuum est: propter crudelitatem metueretur: millies audiuit: cum eius animum ad persequendum non negligentia tardaret: sed conscientia sceleris, auaritiæq́; suæ frenaret. loquebantur enim Decumani palàm: & præter cæteros is, qui apud istum plurimum poterat: maximosq́; agros populabatur: Apronius: perparuum ex illis magnis lucris ad sese peruenire: prætorem esse socium. hoc cum palã Decumani tota prouincia loquerentur: tuumq́; nomen in re tam turpi, nefariaq́; interponerent: nihil ne tibi uenit in mentem existimationi tuæ consulere? nihil deniq; capiti ac fortunis tuis prouidere? cum tui nominis terror in auribus animisq́; aratorum uersaretur: cum decumani aratoribus ad pactiones faciẽdas non suam uim, sed tuum scelus ac nomen opponerent: ecquod iudicium Romæ tam dissolutum, tam perditum, tam nummariũ fore putasti? quo ex iudicio te ulla salus seruare posset? cum planum fieret, decumis contra instituta legis, consuetudinemq́; omnium uenditis, in aratorum bonis, for

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

tunisq; diripiendis Decumanos dictitasse tuas esse partes, tuam rem, tuam prædam: idq; te tacuisse: & , cum dissimulare non posses: potuisse tamen perpeti: & perferre: quod magnitudo lucri obscuraret periculi magnitudinem: plusq; aliquanto apud te pecuniæ cupiditas, quàm iudicij metus posset. Esto: cætera negare non potes. ne illud quidem tibi reliquum fecisti: ut hoc posses dicere: nihil eorum te audisse: nihil ad tuas aures de infamia tua peruenisse. querebantur cum luctu, & gemitu aratores. tu id nesciebas? fremebat tota prouincia. nemo id tibi renunciabat? Romæ querimoniæ de tuis iniurijs, conuentusq; habebantur. ignorabas hæc? ignorabas hæc omnia? quid? cum palàm Syracusis te audiente maximo conuentu, P. Rubrius Q. Apronium sponsione lacessiuit: ni Apronius dictitaret, te sibi in decumis esse socium: hæc te uox non perculit? non perturbauit? non, ut capiti, & fortunis tuis prospiceres excitauit? tacuisti: sedasti etiam lites illorum: & sponsio illa ne fieret: laborasti. Prò dij immortales, hoc aut innocens homo perpeti potuisset: aut quamuis nocens: qui modo iudicia Romæ fore putaret: non aliqua re simulatione populi Ro. existimationi se hominum uendicasset? qd est hoc? sponsio fit de capite, ac fortunis tuis. tu sedes? & quiescis? non persequeris? non perseueras? non perquiris cui dixerit Apronius? quis audierit? unde hoc natum? quemadmodum prolatum sit? si tibi ad aurem accessisset: & dixisset Apronium dictitare, te sibi esse socium: commoueri te oportuit: uocare Apronium: nec illum ante tibi satisfacere: quàm tu omnium existimationi satisfecisses. cùm uero in foro celeberrimo, tanta frequentia, hoc, uerbo, & simulatione Apronio, re uera tibi obiectum esset:

tu unquam tantam plagam tacitus accipere potuisses? nisi hoc ita statuisses: in re tam manifesta quicquid dixisses: te deterius esse facturum? quæstores, legatos, præfectos suos, Tribunos multi missos fecerunt: & de prouincia decedere iusserunt: quod eorum culpa se minus commode audire arbitrarentur: aut quod peccare illos aliqua in re iudicarent. tu Apronium hominem uix liberum, contaminatum, perditum, flagitiosum, qui nonmodo animum integrum, sed ne animam quidem puram conseruare potuisset: eum in tanto tuo dedecore profecto ne uerbo quidem grauiore appellasses: neq; apud te tam sancta religio societatis fuisset: ut tui capitis periculum negligeres: nisi rem tam notam esse omnibus, & tam manifestam uideres. Cum eodem Apronio postea P. Scandilius Eques Ro. quem uos omnes nostis: eandem sponsionem de societate fecit: quam Rubrius facere uoluerat. institit: oppressit: nō remisit: facta est sponsio HS V mil. cœpit Scandilius Recuperatores, aut iudicem postulare. satis ne uobis prætori improbo circundati cancelli uidentur in sua prouincia, immo uero in sella, ac tribunali? ut aut de suo capite iudicium fieri patiatur præsens, ac sedens: aut confiteatur se omnibus iudicijs conuinci necesse esse? sponsio est, ni te Apronius in decumis socium esse dicat: prouincia, tua est: ades: abs te iudicium postulatur. quid facis? quid decernis? Recuperatores dicis te daturum. bene agis. tamen, si qui erunt tantis ceruicibus Recuperatores: qui audeant in prouincia, cum prætor adsit: non solum contra uoluntatem eius, sed etiam contra fortunas iudicare. uerum esto: manifesta res est: nemo esset: quin hoc se audisse liquido diceret: locupletissimus quisq; certissimus testis esset: nemo erat Sicilia tota: qui ne-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

sciret decumas esse Prætoris: nemo qui non audisset, ita Apronium dictitasse. præterea conuentus honestus Syracusis: multi Equites Ro. uiri primarij: ex qua copia Recuperatores reici oporteret: qui aliter iudicare nullo modo possent. Instat Scandilius poscere Recuperatores. tum iste homo innocens, qui illam suspicionem leuare, atq; ab se remouere cuperet: Recuperatores dicit se de cohorte sua daturum. Pro deum hominumq; fidem, quē ego caussa? in quo meam industriá, ac diligentiam spectari uolo? quid est, quod ego dicendo, aut cogitando efficere, aut assequi debeam? teneo in medijs uectigalibus populi romani, in ipsis fructibus prouinciæ Siciliæ furem manifesto auertentem rem frumentariam omnem, pecuniam maximam: teneo inquam ita: ut negare non possit. nam quid hic dicet? sponsio facta est cum cognitore tuo Apronio de fortunis tuis omnibus, ni socium te sibi in decumis esse dictitaret. expectant omnes quantæ tibi ea res curæ sit: quemadmodum hominum existimationi te, atq; innocentiam tuam probari uelis. hic tu Medicum, & Aruspicem, & Præconem tuum Recuperatores dabis? aut etiam illum ipsum, quem tu in cohorte tua Cassianū iudicem habebas: si qua res maior esset: Papyrium Potamonem, hominem seuerum, ex uetere illa equestri disciplina. Scandilius postulare de conuentu Recuperatores. Tum iste negat se de existimatione sua cuiquā nisi suis commissurū. Negociatores putant esse turpe, id forum sibi iniquum eiurare: ubi negocientur. Prætor prouinciam suam totam sibi iniquam eiurat. O' impudentiá singularē. hic postulat se Romæ absolui: qui in sua prouincia iudicauit se absolui nullo modo posse: qui plus existimet apud lectissimos Senatores pecuniam, quàm apud

tres negociatores metum ualere. Scandilius uero negat sese apud Artemidorum Recuperatorem uerbum esse facturum: & tamen auget, atq; onerat te bonis conditionibus: si tu uti uelis. si ex prouincia Sicilia tota statuas idoneum iudicem aut Recuperatorem nullum posse reperiri: postulat à te, ut Romam reijcias. hic enim uero tu exclamas, hominem improbum: qui postulet ibi de tua existimatione iudicium fieri: ubi te inuidiosum esse intelligebat: negas te Romam reiecturum: negas de conuentu Recuperatores daturum: cohortem tuam proponis. Scandilius rem se totam relicturum dicit: & suo tempore esse rediturum. quid tu ibi tum? quid facis? Scandilium cogis. quid? sponsionem acceptam facere? impudenter tollis expectatum existimationis tuæ iudicium. nõ facis. quid ergo? Apronio permittis: ut quos uelit, de cohorte sumat Recuperatores? indignum, uni potius ex iniquis sumendi, quàm utrisq; ex æquis reijciendi fieri potestatem. neutrũ facis eorum. quid ergo? est aliquid quod improbius fieri potest. cogit enim Scandilium quinq; illa millia nummum dare, atq; adnumerare Apronio. Quid potuit elegantius facere. Prætor cupidus existimationis bonæ: qui ab sese omnem suspicionem propulsare: qui se eripere ex infamia cuperet? Adductus erat in sermonem, inuidiam, uituperationem: dictitarat homo improbus, atq; impurus Apronius, socium esse prætorem: uenerat res in iudicium, atq; discrimen: potestas erat isti homini integro, atq; innocenti data: ut in Apronium cum animaduertisset: sese grauissima leuaret infamia. quid excogitat pœnæ? quid animaduersionis in Apronium? cogit Scandilium Apronio ob singularem improbitatem, atq; audaciam, prædicationemq; nefariæ

societatis, HS V millia mercedis nomine, ac præmij dare. Quid interfuit homo audacissime, utrũ hoc decerneres? an id quod Apronius dictitabat: tu de te proferres, ac dictitares? quem hominem, si quis pudor in te, atq; adeo siquis metus fuisset: sine supplicio dimittere non debuisti: hunc abs te sine præmio discedere noluisti. Omnia simul intelligere potuistis Iudices ex hoc uno crimine Scandiliano: primum, hoc non esse Romæ natum de societate Decumarum: non ab accusatore fictum: non ut solemus interdum in defensionibus dicere, crimen domesticum, ac uernaculum: non ex tempore periculi tui constitutum: sed uetus, cogitatum iam, & te prætore iactatum, & non ab inimicis Romæ compositum, sed Romam de prouincia exportatum. simul intelligi potest illud istius in Apronium studium: Apronij de isto nonmodo confessio, uerum etiam commemoratio. eodem accedit: quod hoc quoq; intelligere potestis: istum statuisse in prouincia sua, existimationis suæ iudicium extra cohortem suam committendum fuisse nemini. Ecquis est iudex? cui non ab initio Decumani criminis persuasum sit: istum in aratorum bona, fortunasq; impetum fecisse? quis hoc nõ ex eo statim iudicauit? quod ostendi istum Decumas noua lege, atq; adeo nulla lege, contra omnium consuetudinem, atq; instituta uendidisse? Verum ut istos ego Iudices tam seueros, tam diligentes, tam religiosos non haberẽ: ecquis est, ex iniuriarum magnitudine, improbitate decretorum, iudiciorum iniquitate, qui hoc non iam dudũ statuerit? & iudicarit? etiam sanè sit aliquis dissolutior in iudicando, legum, officij, reipublicæ, sociorum, atque amicorum negligentior. quid is? possit ne de istius improbitate dubitare? cum tanta lucra facta, tam iniquas

pactiones ui, & metu expressas cognouerit? cum tanta præmia ciuitates ui, atq; imperio, uirgarum, ac mortis metu nonmodo Apronio, atq; eius similibus, uerum etiã Venerijs seruis dare coactas? Quod siquis sociorum incommodis minus mouetur: si quem aratorum fugæ, calamitates, exilia, suspendia deniq;, non permouent: non possum dubitare: quin is tamen cum uastatam Siciliam, relictos agros, ex ciuitatum literis, & Epistola L. Metelli cognouerit: statuat fieri non posse: ut de isto non seuerissime iudicetur. erit etiam aliquis qui hæc omnia dissimulare: ac negligere possit. attuli spõsiones ipso præsente factas de Decumarum societate, ab ipso prohibitas iudicari. quid est, quod posset quisquam manifestius hoc, desiderare? non dubito quin uobis satisfecerim Iudices. ueruntamen progrediar longius: nõ mehercule quo magis hoc uobis persuadeatur: quam iam persuasum esse confido: sed ut ille aliquando impudentiæ suæ finem faciat: aliquando desinat: ea se putare emere: quæ ipse semper habuit uenalia: fidem, iusiurandum, ueritatem, officium, religionem: desinant amici eius ea dictitare, quæ detrimento, maculæ, inuidiæ, infamiæ nobis omnibus esse possint. at qui amici? O' miserum, atq; inuidiosum, offensumq; paucorum culpa, atq; indignitate ordinem Senatorium. Albam Emilium sedentem in faucibus macelli loqui palàm? uicisse Verrem: emptos habere iudices: alium HS CCCC millibus: alium HS D: quem minimo, CCC. atq; ei cum responsum esset: fieri non posse: multos testes esse dicturos: me præterea causæ non defuturum: licet hercules inquit omnes omnia dicant: in illo nisi ita res manifesta erit allata: ut responderi nihil possit: uicimus. Bene agis Alba: ad tuam ue-

niam conditionem. nihil putas ualere in iudiciis coniecturam: nihil suspicionem: nihil ante actæ uitæ existimationem: nihil bonorum uirorum testimonia: nihil ciuitatum authoritates, ac testimonia: literas manifestas quæris. non quæro iudices Cassianos: ueterem iudiciorum seucritatem non requiro: uestram in hoc fidem, dignitatem, religionem, in iudicando non imploro: Albam habebo iudicem: eum hominẽ, qui se ipse scurram improbissimum existimari uult: qui à scurris potius semper gladiator, quàm scurra appellatus sit. afferam rem eiusmodi in decumis: ut Alba fateatur: istum in re frumentaria, & in bonis aratorum, aperte, palamq; esse prædatum. Decumas agri Leontini magno dicit se uendidisse. ostendi iam illud initio: non existimandum magno uendidisse eum: qui uerbo decumas uendiderit: re, & conditione, & lege, & edicto, & licentia Decumanorum, decumas aratoribus nullas reliquas fecerit. etiam illud ostendi: uendidisse alios magno Decumas agri Leontini, cæterorumq; agrorum: & lege Hieronica uendidisse: & pluris etiã quàm te uendidisse: nec aratorẽ quenquã esse quæstũ. nec enim fuit quod quisquam queri posset: cum lege æquissime scripta uenirent. neq; illud unquam aratoris interfuit: quanti Decumæ uenirent. non enim ita est: ut si magno uenierint: plus arator debeat: si paruo: minus. ut frumenta nata sunt: ita decumæ ueneunt. aratoris autem interest: ita se frumenta habere: ut decumæ quamplurimo uenire possint. dum arator ne plus decuma det: expedit ei decumam esse quàm maximam. Verum hoc ut opinor esse uis caput defensionis tuæ: magno te decumas uendidisse: agri uero Leontini, qui plurimum efficit: tritici mod. CCVI

millibus. Si doceo, pluris aliquanto potuisse te uendere: neq; his uoluisse addicere: qui contra Apronium licerentur: & Apronio multo minoris, quàm alijs potueris, tradidisse: si hoc doceo: poterit ne te Alba tuus antiquissimus non solum amicus, uerum etiam amator, absoluere? Dico Equitem Ro. hominem in primis honestum, Q. Minutium cum suis similibus, ad decumas agri Leontini tritici mod. non M, non MM, non MMM, sed ad unas unius agri decumas tritici mod. XXX uoluisse addere: & ei potestatem emendi non esse factam: ne res abiret ab Apronio. negare hoc, nisi forte negare omnia constituisti: nullo modo potes. palàm res gesta est, maximo conuentu, Syracusis: testis est tota prouincia: propterea quod undiq; ad emendas decumas solent eò conuenire. quod siue fateris: siue cóuinceris: quot & quammaximis in rebus teneare: non uides? primum tuam rem illam, & prædam fuisse. nam nisi ita esset: cur tu Apronium malebas: quem omnes tuum procurare in decumis negocium loquebantur: quàm Minutium decumas agri Leontini sumere? deinde immensum atq; infinitum lucrum esse factum. nam si XXX mod. tritici tu commotus non esses: certe hoc idem lucri Minutius Apronio libenter dedisset: si ille accipere uoluisset. quantum igitur illi spem prædæ propositam arbitramur fuisse: qui tantum præsens lucrum nulla opera insumpta contempserit? atq; despexerit? deinde ipse Minutius nunquam tanti habere uoluisset: si decumas tu lege Hieronica uenderes. sed quod tuis nouis edictis, & iniquissimis institutis plus aliquanto se, quam decumas, ablaturum uidebat: icirco longius progressus est. At Apronio semper, plus etiam multo abs te permissum

est: quàm quod edixeras. quantum igitur quæstum pu tamus factum esse per eum: cui quiduis licitum sit: cum tantum lucri uoluerit addere is, cui, si decumas emisset: idem non liceret? Postremo illa quidem certe tibi præcisa defensio est: in qua tu semper omnia tua furta, atq; flagitia latere posse arbitratus es: magno te decumas uendidisse: plebi Ro. consuluisse: annonæ prospexisse. non potest hoc dicere is, qui negare non potest: se unius agri decumas XXX mod. minoris quàm potuerit: uendidisse. ut etiam, si tibi hoc concedam: Minutio ideo te non tradidisse: quod iam addixisses Apronio: aiunt enim te ita dictitare: quod ego expecto: cupioq; te illud defendere. uerum ut ita sit: tamen non potes hoc quasi præclarum aliquid prædicare: magno te decumas uendidisse: cum fuisse fateare: qui multo pluris uoluerint emere. Tenetur igitur iam Iudices, & manifesto tenetur auaricia, cupiditas hominis, scelus, improbitas, audacia. Quid? si hæc, quæ dico, ipsius amici, defensoresq; iudicarunt? quid uultis amplius? Aduentu L. Metelli prætoris cum omnes eius comites iste sibi suo illo panchresto medicamento amicos redemisset: aditum est ad Metellum: eductus est Apronius: eduxit uir primarius C. Gallius Senator: à L. Metello, ut ex edicto suo iudicium daret in Apronium, quod per uim, aut metum abstulisset: quam formulam Octauianam, & Romæ Metellus habuerat: & habebat in prouincia: non impetrat: cum hoc diceret Metellus, præiudicium se de capite C. Verris, per hoc iudicium nolle fieri. tota Metelli cohors, hominum non ingratorum, aderat Apronio. C. Gallius homo nostri ordinis, à suo familiarissimo L. Metello iudicium ex edicto non potest impetra

re. non reprehendo Metellum. peperat homini amico, & quemadmodum ipsum dicere audiui: necessario. nõ reprehendo inquam Metellum. sed hoc miror: quomodo, de quo homine praeiudicium noluerit fieri per Recuperatores: de hoc ipso nonmodo praeiudicarit: uerum grauissime, ac uehementissime iudicarit. primum enim, si Apronium absolutum iri putaret: nihil erat, quod ullum praeiudicium uereretur. deinde si condemnato Apronio, coniunctam cum eo Verris causam omnes erãt existimaturi: Metellus quidem certe iam hoc iudicabat: eorum rem, causamq; esse coniunctam: qui statuerit Apronio condemnato, de isto praeiudicium futurum. & simul una res utriq; rei est argumento: & aratores ui, & metu coactos Apronio multo plus, quam debuerint, dedisse: et Apronium istius rem suo nomine egisse: cum L. Metellus statuerit: non posse Apronium condemnari: quin simul de istius scelere, atq; improbitate iudicaretur. Venio nunc ad epistolam Timarchidis, liberti istius, et accensi. de qua cum dixero: totum hoc crimen Decumanum perorabo. Haec epistola est Iudices: quam nos Syracusis in aedibus Apronij, cum literas conquireremus: inuenimus. missa est, ut ipsa significat: ex itinere: cum Verres iam de prouincia decessisset Timarchidis manu scripta. Recita Epistolam Timarchidis. TIMARCHIDES VERRIS ACCENSVS APRONIO SALVTEM DICIT. Iam hoc quidem non reprehẽdo: quod ascripsit accensus. cur enim sibi hoc scribae soli sumãt? L. Papyrius Scribauolo ego hoc esse commune accensorum, lictorum, uiatorum. FAC DILIGENTIAM ADHIBEAS QVOD AD EXISTIMATIONEM

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

PRAETORIS ATTINET. commendat Apronio Verrem: & hortatur ut inimicis eius resistat. bono præsidio munitur existimatio tua: siquidem in Aproni constituitur diligentia, atq; authoritate. HABES VIRTVTEM ATQVE ELOQVENTIAM. quàm copiose laudatur Apronius à Timarchide? quàm magnificæ? cui ego non putem illum placere oportere: qui tantopere Timarchidi probatus sit? HABES SVMPTVM VNDE FACIAS. necesse est, quod redundaret de uestro frumentario quæstu: ad illum potissimum, per quem agebatis, defluxisse. SCRIBAS APPARITORES RECENTES ARRIPE: CVM L. VVLTEIO, QVI PLVRIMVM POTEST: CAEDE: CONCIDE. Videte quàm ualde maliciæ suæ confidat Timarchides: qui etiam Apronio improbitatis præcepta det. Iam hoc cæde, concide, non uerba domo patroni depromere uidetur, ad omne genus nequiciæ accommodata? VOLO MIHI FRATERCVLO TVO CREDAS. consorti quidem in lucris, atq; furtis: gemino, & simillimo nequitia, improbitate, audacia. IN COHORTE CARVS HABEARE. quid est hoc in cohorte? quo pertinet? Apronium doces? quid? in uestrã cohortem te monitore, an sua sponte peruenerat? QVOD CVIQVE OPVS SIT: OPPONE. qua impudentia putatis eum in dominatione fuisse: qui in fuga tam improbus sit? ait, omnia pecunia effici posse: dare: profundere: opponere, si uelis uincere. non hoc mihi tã molestum est Apronio suadere Timarchidem: quàm quod hoc idem patrono suo præcipit. TE POSTV

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

LANTE OMNES VINCERE SOLENT. Verre quidem Prætore: non Sacerdote, non Peducæo, non hoc ipso Metello. SCIS METELLVM SAPIENTEM ESSE. hoc uero ferri iam non potest: irrideri uiri optimi L. Metelli ingenium, & contemni, ac despici à fugitiuo Timarchide. SI VVLTEIVM HABEBIS, OMNIA LVDIBVNDVS PERFICIES. Hic uehementer errat Timarchides: qui aut Vulteium pecunia corrumpi putet posse: aut Metellum unius arbitratu gerere Præturam. sed errauit coniectura domestica. quia multos per se, & per alios multa ludibundos libidinose apud Verrem effecisse uidit: ad omnes eosdem patere aditus arbitrabatur. facilius uos efficiebatis ludibundi, quæ uolebatis à Verre: quod multa eius ludorum genera noratis. INCVLCATVM EST METELLO ET VVLTEIO TE ARATORES EVERTISSE. quis istuc Apronio attribuebat? cum aratorem aliquem euerterat? aut Timarchidi? cum ob iudicandum, aut decernendum, aut imperandum aliquid, aut remittendum pecuniam acceperat? aut Sestio Lictori? cum aliquem innocentem securi percusserat? nemo. omnes ei Verri tunc attribuebant: quem nunc condemnari uolunt. OBTVDERVNT EIVS AVRES TE SOCIVM PRAETORIS FVISSE. uides ne hoc quàm clarum sit, & fuerit? cum etiam Timarchides hoc metuat: concedes non hoc crimen nos in te confingere? sed iam pridem ad crimen, aliquam defensionem libertum quærere? libertus, & Accensus tuus, & tibi, ac liberis tuis, omnibus in rebus coniũctus, ac proximus, ad Apronium scribit: uul

go esse ab omnibus ita demonstratum Metello: tibi Apro-
niũ in decumis socium fuisse. FAC SCIAT IM
PROBITATEM ARATORVM. IPSI SV
DABVNT: SI DII VOLENT. quod istuc ꝑ deos
immortales, aut qua de causa excitatum esse dicamus in
aratores tam infestum odiũ? atq; tantum? quantã iniuriã
fecerunt Verri aratores? ut eos etiam libertus, & accen-
sus eius tam irato animo, aut literis insequatur? Neq; ego
huius fugitiui Iudices epistolam uobis recitassem: nisi ut
ex ea totius familiæ præcepta, & instituta, & discipli
nam cognosceretis. Videtis, ut moneat Apronium qui-
bus rebus, ac muneribus insinuet in familiaritatem Me
telli? Vulteium corrumpat? Scribas, Accensum'q; precio
deliniat? ea præcipit: quæ uidit: ea monet alienum ho-
minem: quæ domi didicit ipse. uerum in hoc errat uno:
quod easdem existimat uias ad omnium familiaritates
esse munitas. quanquam merito sum iratus Metello: tamen
hæc, quæ uera sunt, dicam. Apronius ipsum Metellum
non precio, ut Verrem, non conuiuio, non muliere, nõ
sermone incauto, atq; improbo posset corrumpere. qui-
bus rebus non sensim, atq; moderate ad istius amicitiam
arrepserat: sed breui tempore totum hominem, totam'q;
eius Præturam possederat. Cohortem autem Metelli q̃
uocat: quid erat quod corrumperet? ex qua recuperato
res nulli dabantur. nam quod scribit Metelli Filium
puerum esse: uehementer errat. non enim ad omnes præ
torum filios ijdem aditus sunt. O' Timarchide, Metelli
est filius in prouincia, non puer, sed adolescens bo-
nus, ac pudens, dignus illo loco, ac nomine. uester
ille puer prætextatus in prouincia quemadmodum
fuisset, non dicerem: si pueri esse illam culpam, ac

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.2.18

non patris existimarem. tu ne, cum te, ac tuam ui-
tam nosses: in Siciliam tecum grandem prætextatum
filium ducebas? ut etiam si natura puerum à paternis
uicijs, atq; à generis similitudine abduceret: consuetudo
tamen eum, et disciplina degenerare nõ sineret. fac enim
fuisse in isto C. Lelij, M. Catonis materiem, atq; indo
lem: quid ex eo boni sperari, atq; effici potest? qui in pa
tris luxurie sic uixerit: ut nullum unquam pudicum,
neq; sobrium conuiuium uiderit? qui in epulis quotidia
nis adulta ætate per trienniũ inter impudicas mulieres,
et intemperantes uiros uersatus sit? nihil unquam à pa
tre audiuit: quo pudẽtior, aut melior esset: nihil unquam
patrem agere uidit: quod cum imitatus esset: non id, qđ
turpissimum est: similis patri putaretur. Quibus in re
bus non solum filio, uerum etiam Reip. fecisti iniuriã.
susceperas enim liberos non solum tibi, sed etiam pa=
triæ: qui non modo tibi uoluptati, sed etiam qui aliquã
do usui Reip. esse possent. eos instituere, atq; erudire ad
maiorum instituta, atq; ciuitatis disciplinam, non ad
tuas turpitudines debuisti. esset inerti, atq; impuro, &
improbo parente nauus, & pudens, & probus filius:
haberet aliquid abs te Resp. muneris. nunc pro te Ver
rem substituisti alterum ciuitati. nisi hoc forte deterior
est: si fieri potest: quod tu eiusmodi euasisti, non in homĩ
nis luxuriosi, sed tantum in furis, ac diuisoris discipli
na educatus. quid isto festiuius fore arbitramur? qui est
tuus natura filius, consuetudine discipulus, uolunta-
te similis? Quem ego Iudices quamuis bonum, for-
temq; facile paterer euadere. non enim me inimici-
tiæ commouent: si quæ mihi cum isto futuræ sint. nam
si in omnibus rebus innocens fuero, meiq; similis: quid

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

mihi istius inimicitiæ nocebunt? sin aliqua in re Verri similis fuero: non magis mihi deerit inimicus: quàm Verri defuit. etenim Iudices eiusmodi Respu. debet esse: & erit, ueritate iudiciorum constituta: ut inimicus neq; deesse nocenti possit: neq; obesse innocenti. quapropter nulla res est: quamobrem ego istum nolim ex paternis probris, ac uicijs emergere: id, quod tametsi isti diffile est: tamen haud scio an fieri possit: præsertim si (ut nũc fit) custodes amicorum eum sectabuntur: quoniã pater tam negligens, ac dissolutus est. Verum huc longius, quàm uoluntas fuit, ab epistola Timarchidis digressa est oratio mea. qua recitata, conclusurum me esse crimen decumarum dixeram: ex quo intellexistis innumerabilem frumenti numerum per triennium auersum à Rep. esse: abreptumq; aratoribus. Sequitur, ut de frumento empto uos Iudices doceam, maximo, atq; impudentissimo furto: de quo dum certa, & pauca, et magna dicam breuiter: attendite. Frumentum emere in Sicilia debuit Verres ex Senatus consulto, & ex lege Terentia, & Cassia frumentaria. Emundi duo genera fuerunt: unum certarum decumarum: alterum quod præterea ciuitatibus æqualiter esset distributum. illius decumani tantum, quantum ex primis decumis fuisset tritici mod. DCCC millia: precium autem constitutum decumano in mod. singulos HS ternos: imperato, HS IIII. ita in frumentum imperatum, HS duodetricies in annos singulos Verri decernebatur: quod aratoribus solueret: in alteras decumas fermè ad nonagies. sic per trienniũ ad hanc frumenti emptionem Siciliensem propè centies & tricies erogatum est. Hanc pecuniam tantam, datam tibi ex ærario inopi, atq; exhausto, datam ad frumentum,

hoc est ad

hoc est ad necessitatem salutis, & uitæ, datam ut Siculis aratoribus, qbus tanta onera Resp. imponeret: soluere-tur: ab te sic laceratam esse dico: ut possim illud proba-re, si uelim: omnem te hanc pecuniã domum tuam auer tisse. etenim sic hanc rem totam administrasti: ut hoc, qđ dico, probari æquissimo iudici possit. sed ego habebo ra tionem authoritatis meæ: meminero, quo animo, quo con silio ad causam publicam accesserim: nõ agam tecum ac-cusatorie: nihil fingam: nihil probari uelim me dicente: quod non ante mihimet ipsi probatum sit. In hac pecu nia publica Iudices hæc insunt tria genera furtorum. primum eam, cum posita esset apud eas societates, unde erat attributa: binis centesimis fœneratus est. deinde per multis ciuitatibus pro frumento nihil soluit omnino. postremo si cui ciuitati soluit, tantum detraxit: quan-tum commodum fuit: nulli, quod debitum est, reddidit. Ac primum hoc ex te quæro. tu cui Publicani ex Ar-pinati literis gratias egerunt: pecunia publica ex æra-rio erogata, ex uectigalibus populi Ro. ad emendum fru mentum attributa, fuerit ne tibi quæstui? pensitarit ne tibi binas centesimas? credo te negaturum. turpis enim est, et periculosa confessio. mihi autem hoc perarduum est demonstrare. quibus enim testibus? publicani tracta ti honorifice sunt: tacebunt. literæ eorum decreto Decu-manorum remotæ sunt. quo me igitur uertam? rem tam improbam, crimen tantæ audaciæ, tantæq; impuden-tiæ, propter inopiam testium, ac literarum prætermit-tam? non faciam Iudices: utar teste: quo? P. Vectio Chi-lone homine equestris ordinis honestissimo, atq; ornatis-simo: qui isti ita amicus, et necessarius est: ut etiam si uir bonus non esset: tamen quod contra istum diceret: gra-

ue uideretur. ita uir bonus est: ut etiam si inimicissimus isti esset: tamen eius testimonio credi oporteret. admiratur: & expectat, quidnam Vectius dicturus sit. nihil dicet ex tempore: nihil ex sua uoluntate: nihil, cum utrũuis, licuisse uideatur. misit in Siciliam literas ad Carpinatium, cum esset magister scripturæ, & sex Publicano rum. quas ego Syracusis apud Carpinatium in literarum allatarum libris, Romæ in literarum missarum apud magistrum Tullium familiarem tuum inueni. quibus ex literis impudentiam fœnerationis quæso co gnoscite. LITERAE MISSAE L. VECTII, L. SERVILII, C. ANTISTITIS MAGISTRORVM. Præsto se tibi ait futurum Vectius: & obseruaturum quemadmodum rationes ad ærarium referas: ut si hanc ex fœnore populo pecuniam non retuleris: reddas societati. Possumus hoc teste, possumus P. Seruilij, & C. Antistitis magistrorum primorum hominum, atq; honestissimorum, possumus authoritate societatis, cuius literis utimur: quod dicimus obtinere? an aliqua firmiora, aut grauiora quærenda sunt? Vectius tuus familiarissimus, Vectius tuus affinis, cuius sororem habes in matrimonio: tuæ frater uxoris Vectius, frater tui Quæstoris, impudicissimum tuũ furtum, certissimumq; peculatum, nam quo alio nomine pecuniæ publicæ fœneratio est appellanda. * Recita, reliqua. Scribam tuum dicit Verres huius perscriptorem fœnerationis fuisse. ei quoq; Magistri minantur in literis. & casu Scribæ tum duo Magistri fuerunt. cum Vectio binas centesimas ab se ablatas ferundum non putant. & recte non putant. quis enim hoc fecit unquam? quis deniq; conatus est facere? aut posse

fieri cogitauit? ut cum Senatus publicanos usura sæpe iuuisset: magistratus à Publicanis pecuniam pro usuris auderet auferre? Certe huic homini spes nulla salutis esset: si Publicani, hoc est si Equites Ro. iudicarent. Minor esse cura nunc Iudices nobis disceptantibus debet: et tanto minor: quanto est honestius alienis iniurijs, quàm re sua commoueri. Quid ad hæc respondere cogitas? utrum factum negabis? an tibi hoc licitum esse defendes? negare qui potes? an ut tanta authoritate literarū, tot testibus Publicanis conuincare? licuisse uero qui? si me hercule te tuam pecuniam non populi romani in prouincia fœneratum docerem: tamen effugere non posses. sed publicam, sed ob frumentum decretam, sed à Publicanis fenore accepto: hoc licuisse cuiquam probabis? quo non modo cæteri, sed ipse nihil audacius improbiusq; fecisti. non mehercule hoc, quod omnibus singulare uidetur: de quo mihi deinceps dicendum est: possum Iudices dicere audacius esse: aut impudentius: quod permultis ciuitatibus pro frumento nihil soluit omnino. maior hæc præda fortasse est: sed illa impudētia certe non minor. Et quoniam de illa feneratione satis dictum est: nunc de hac tota pecunia auersa quæso cognoscite. Siciliæ ciuitates multæ sunt Iudices, ornatæ, atque honestæ. ex quibus in primis numeranda est ciuitas Halesina. nullam enim reperietis aut officijs fideliorem: aut copijs locupletiorem: aut authoritate grauiorem. Huic iste annos singulos cum sexaginta tritici millia modiū imperauisset: pro tritico nummos abstulit: quanti erat in Sicilia triticum: quos de publico nummos acceperat, retinuit omnes. Obstupui Iudices: cum hoc mihi primum Halesæ demonstrauit in Senatu Halesinorum homo

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

summo ingenio, summa prudentia, summa authoritate praeditus Halesinus Aenias: cui Senatus dederat publice causam: ut mihi, fratriq; meo gratias ageret: & simul, qui nos ea, quae ad iudicium pertinerent: doceret. demonstrat hanc istius consuetudinem, ac rationem fuisse: cum omnis frumenti copia decumarum nomine penes istum esset redacta: solitum esse istum pecuniam cogere à ciuitatibus: frumentum improbare: quantum frumenti Romam esset mittendum: tantum de suo questu, ac de sua copia frumenti mittere. posco rationes: inspicio literas: uideo frumenti granum Halesinos, quibus LX millia modium imperata erant: nullum dedisse: pecuniam Volcatio, Timarchidi, Scribae dedisse. reperio genus huiuscemodi Iudices praedae: ut praetor, qui frumentum emere debebat: non emat: sed uendat: pecunias, quas ciuitatibus distribuere debebat: eas omnes auertat: atq; auferat. non mihi iam furtum, sed monstrum, ac prodigium uidebatur. ciuitatum frumentum improbasse: precium ei frumento constituere: quod constituisset, id ciuitatibus auferre: quod à populo Ro. accepisset, tenere. quot uultis esse in uno furto peccatorum gradus? ut si singulis insistere uelim: progredi iste non posset. Improbas frumentum Siculum. quid? ipse quod mittis? peculiarem habes aliquam Siciliam: quae tibi ex alio genere frumentum suppeditare possit? cum Senatus decernit: ut ematur in Sicilia frumentum: aut populus iubet: hoc, ut opinor, intelligit: ex Sicilia Siculum frumentum apportari oportere. tu cum ciuitatum Siciliae uulgo omne frumentum improbas: num ex Aegypto, aut ex Syria frumentum Romam mittis? improbas Halesinum, Cephaleditanum, Thermitanum, Amestratinum, Tynda-

ritanum, Herbitense, multarum præterea ciuitatum. quid accidit tamen: ut horum populorum agri frumentum eiusmodi te prætore ferrent: quod nunquam antea neq; tibi, neq; populo Ro. posset probari? præsertim cum ex iisdem agris, eiusdemq; anni frumentum ex decumis Romam mancipes aduexissent. quid acciderat? ut ex eodem horreo decumanum probaretur: emptum non probaretur? dubium ne est? quin ista omnis improbatio cogendæ pecuniæ causa nata sit? esto: improbas Halesinum: habes ab alio populo quod probes. eme illud: quod placet: missos fac eos: quorum frumentum improbasti. sed ab iis quos repudias: exigis tantum pecuniæ: quantum ad eum numerum frumenti satis sit: quem ciuitati imperas. dubium est quid egeris? in medimna singula uideo ex literis publicis tibi Halesinos HS quinos denos dedisse. ostendam ex tabulis locupletissimorum aratorum, eodem tempore neminem in Sicilia pluris frumentum uendidisse. quæ ergo ista ratio? aut quæ potius amentia? frumentum improbare id, quod ex eo loco sit: ex quo Senatus, et populus Ro. emi uoluerit: ex eo aceruo: ex quo partem tu idem decumarum nomine probaris. deinde à ciuitatibus pecunias ad emendum frumentum cogere: cum ex ærario acceperis. utrum te lex Terentia Siculorum pecunia frumentum emere à Siculis, an populi Ro. pecunia frumentum ab Siculis emere iussit? Iam uero ab isto, omnem illam ex ærario pecuniam, quam his oportuit ciuitatibus pro frumento dari: lucrifactam uidetis. accipis enim HS XV pro medimno. tanti enim est illo tempore medimnum. retines HS XII. tanti enim est frumentum Siciliense ex lege æstimatum. Quid interest, utrum hoc feceris? an frumen

tum non improbaris? sed frumento probato, & acce-pto, pecuniam publicam tenueris omnem? neq; quicquã ulli dissolueris ciuitati? cum æstimatio legis eiusmodi sit: ut cæteris temporibus tolerabilis Siculis, te prætore etiã grata esse debuerit. est enim modius lege HS III æstimatus: fuit autem te prætore, ut tu in multis epistolis ad amicos tuos gloriaris: HS II. sed fuerit HS III: quoniam tu tantum à ciuitatibus in modios singulos exegisti. cum, si solueres siculis tantum, quantum te Populus Ro. iusserat: aratoribus fieri gratissimum posset: tu nonmodo eos accipere, quod oportebat noluisti: sed etiam dare, quod non debebant: coegisti. Atq; hæc ita gesta esse iudices cognoscite ex literis publicis ciuitatum, et ex testimonijs publicis: in quibus nihil fictum, nihil ad tempus accommodatum intelligetis. omnia quæ dicimus: rationibus populorũ non interpositis, neq; perturbatis, neq; repentinis, sed certis, institutis, ordine relata, atq; confecta sunt. Recita rationes Halesinorum. cui pecuniam datam dicit? dic, dic etiam clarius. VOLCATIO, TIMARCHIDE, MEVIO. Quid est Verres? ne illam quidem tibi defensionem reliquam fecisti: mancipes in istis rebus esse uersatos: mancipes frumẽtum improbasse: mancipes precio cum ciuitatibus decidisse: & eosdem abs te illarum ciuitatum nomine pecunias abstulisse: deinde ipsos sibi frumentum coemisse: nihil hæc ad te pertinere. mala mehercule, ac misera defensio: Prætorem hoc dicere: ego frumentum neq; attigi: neq; aspexi: mancipibus potestatem probandi, improbandiq; permisi: mancipes à ciuitatibus pecunias extorserunt: ego autem quàm pecuniã populis dare debui: mancipibus dedi. mala est hæc quidem, ut dixi, defensio criminis. sed

tamen hac ipsa tibi, si uti cupias: non licet. uetat te Volcatius tuæ, tuorumq; deliciæ, mentionem mancipis facere. Timarchides autem columen familiæ uestræ premit fauces defensionis tuæ: cui simul, & Volcatio pecunia à ciuitate numerata est. Iam uero Scriba tuus annulo aureo suo, quem ex his rebus inuenit: ista te ratione uti non sinet. Quid igitur est reliquum? nisi uti fateare: te Romã frumentum emptum Siculorum pecunia misisse: publicam pecuniam domum tuam conuertisse. O consuetudo peccandi, quantam habes iucunditatem in improbis, & audacibus: cum pœna abfuit: & licentia consecuta est. Iste in hoc genere peculatus non nunc primum inuenitur: sed nunc demum tenetur. uidimus huic ab ærario pecuniã numerari Quæstori ad sumptum exercitus Consularis: uidimus paucis post mensibus, & exercitum, & Consulem spoliatum. illa omnis pecunia latuit in illa caligine, ac tenebris: quæ totam Remp. tum occupauerat. iterum gessit hæreditariam Quæsturam cum Dolobella: magnam pecuniam auertit. sed eius rationem cum damnatione Dolobellæ permiscuit. commissa est pecunia tanta prætori: non reperietis hominem timide, nec leuiter, hæc improbissima lucra ligurientem: deuorare omnem pecuniam publicam non dubitauit. Ita serpit illud insitum in natura malum consuetudine peccandi libera: finem ut audaciæ statuere ipse sibi non possit. tenetur igitur aliquando: & in rebus tum maximis, tum manifestis tenetur. Atq; in eam fraudem mihi uidetur diuinitus incidisse: non solum ut eas pœnas, quas proxime meruisset: solueret: sed ut illa etiam scelera eius in Carbonem, & in Dolobellam uindicarentur. Etenim noua quoq; alia res extitit Iudices in hoc crimine: quæ tollat

omnem dubitationem superioris illius Decumani criminis. nam ut illud missum faciam: permultos aratores in alteras Decumas, & in hæc DCCC millia modium: quod emptum populo Ro. darent, non habuisse: sed à tuo procuratore, hoc est ab Apronio, emisse: ex quo intelligi potest: nihil te aratoribus reliqui fecisse: ut hoc prætercam: quod in multis est testimonijs expositum: potest illo quicquam esse certius: in tua potestate, atq; in tuis horreis omne frumentum Siciliæ per triennium, atq; omnes fructus agri decumani fuisse? Cum enim à ciuitatibus pro frumento pecuniam exigebas: unde erat frumentum quod Romam mitteres? si tu id non omne clausum, & compressum possidebas? Itaq; in eo frumento primus tibi ille quæstus fuit, ipsius frumenti: quod erat ereptum ab aratoribus. alter, quod id frumentum improbissime partum, non semel, sed bis, neq; uno, sed duobus precijs unum, & idem frumentum uendidisti: semel ciuitatibus HS XV in medimnum: iterum populo Ro. à quo HS XXI in medimna pro eodem illo frumento abstulisti. At enim frumentum Centuripinorum, et Agrigentinorum, & nonnullorum fortasse præterea probasti: & his populis pecuniam dissoluisti. Sint aliquæ ciuitates in eo numero: quarum frumentum improbare nolueris: quid tandem? his ciuitatibus omnis ne pecunia, quæ pro frumento debita est: dissoluta est? unum mihi repperi, non populum, sed aratorẽ: uide: quære: circunspice: siquis forte est, ex ea prouincia, in qua tu triennium præfuisti: qui te nolit perisse. unum inquam da mihi ex illis aratoribus: qui uel ad statuam pecuniam contulerunt: qui sibi dicat pro frumento omne esse, quod oportuerit solutum. confirmo Iudices, neminẽ esse dictu-

rum. ex omni pecunia quam aratoribus soluere debuisti: certis nominibus deductiones fieri solebant: primum pro spectatione, et collybo: deinde pro nescio quo cerario. hæc omnia Iudices non rerum certarum, sed furtorum improbissimorum sunt uocabula. nam collybus esse qui potest? cum utantur omnes uno genere nummorum? cerarium uero quid uocas? quomodo hoc nomen ad rationes magistratus? quomodo ad pecuniam publicam allatum est? nam illud genus tertium deductionis erat eiusmodi: quasi nonmodo liceret: sed etiam oporteret: nec solum oporteret: sed plane necesse esset. Scribæ nomine de tota pecunia, binæ quinquagesimæ detrahebantur. quis tibi hoc concessit? quæ lex? quæ Senatus authoritas? quæ porrò æquitas? ut tantam pecuniam Scriba tuus auferret, siue de aratorum bonis, siue de populi Ro. uectigalibus? nam si potest ista pecunia sine aratorum iniuria detrahi: populus Ro. habeat: præsertim in tantis ærarij angustijs. Sin autem & populus id uoluit: & æquũ ita est, solui aratoribus: tuus apparitor parua mercede populi conductus, de aratorum bonis prædabitur? & in hac causa Scribarum ordinem in me concitabit Hortensius? & eorum commoda à me labefactari, atque oppugnari iniuria dicet? quasi uero hoc Scribis ullo exemplo sit, aut ullo iure concessum? Quid ego uetera repetam? aut quid eorum Scribarum mentionem faciam? quos constat sanctissimos homines, atque innocentissimos fuisse? non me fugit Iudices: uetera exempla pro fictis fabulis iam audiri: atq; haberi. in his temporibus uersabor miseris, ac perditis. Nuper Hortensi Quæstor fuisti. quid tui Scribæ fecerint, tu potes dicere. Ego de meis hoc dico: cum in eadem ista Sicilia pro frumento

ciuitatibus pecuniam soluerem: & mecum duos frugalissimos homines Scribas haberem, L. Mamilium, & L. Sergium: nonmodo istas duas quinquagesimas, sed omnino nummum nullum cuiquam esse deductum. dicerem, hoc mihi totum esse attribuendum Iudices: si illi unquam à me hoc postulassent: si unquam omnino cogitassent. quamobrem enim Scriba deducat: ac non potius multo, qui adduxerit, tabellarius? cuius aduentu certiores facti, petiuerunt? praeco, qui abire iussit? uiator, ac Venerius qui fiscum sustulit? quae pars operae aut opportunitatis in scriba est? cui rei, nonmodo merces tanta detur: sed cur cum eo tantae pecuniae partitio fiat. ordo est honestus. quis negat? aut quid ea res ad hanc rem pertinet? est uero honestus: quod eorum hominũ fidei tabulae publicae, periculáq; magistratuũ committuntur. itaq; ex his Scribis, qui digni sunt illo ordine: patribusfamilias, uiris bonis, atq; honestis, percunctamini quid sibi istae quinquagesimae uelint: iam omnes intelligetis nouam rem totam atq; indignam uideri. ad eos me Scribas reuoca, si placet: noli hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum bonis, ac de scenicorum corollaris, cum decuriam emerunt: ex primo ordine explosorum, in secundum ordinem ciuitatis se uenisse dicunt. eos Scribas tecum disceptatores huius criminis habebo: qui istos Scribas esse moleste ferũt. tametsi, cum in eo ordine uideamus esse multos non idoneos: qui ordo industriae propositus est, & dignitati: mirabimur turpes aliquot in eo esse? quo cuiuis licet precio peruenire? tu ex pecunia publica HS tredecies Scribam tuum permissu tuo cum abstulisse fateare: reliquam tibi ullam defensionem putas esse? hoc ferre quen

quam posse? hoc quenquam deniq; nunc tuorum aduocatorum animo æquo audire arbitrare? qua in ciuitate C. Catoni clarissimo uiro, Consulari homini HS VIII millibus lis æstimata sit: in eadem ciuitate apparitori tuo esse concessum: ut HS uno nomine terdecies auferret? hinc ille est annulus aureus: quo tu istum in concione donasti. quæ tua donatio singulari impudentia prædita noua Siculis omnibus, mihi uero incredibilis uidebatur. sæpe enim nostri Imperatores superatis hostibus, optime Rep. gesta, Scribas suos annulis aureis in concione donarunt. tu uero quibus rebus gestis, quo hoste superato, concionẽ donandi causa aduocare ausus es? neq; enim solum Scribam tuum annulo, sed etiam uirum fortissimum, ac tui dissimillimum, Q. Rubrium excellenti uirtute, authoritate, copijs, corona, & phaleris, & torque donasti: M. Cossutium sanctissimum uirum, atq; honestissimum: M. Castritium summo splendore, ingenio, gloria præditum. quid hæc sibi horum trium ciuium Ro. dona uoluerunt? Siculos præterea potentissimos, nobilissimosq; donasti. qui non, quẽadmodum sperasti, tardiores fuerunt: sed ornatiores tuo iudicio ad testimonia dicunda uenerunt. quibus ex hostium spolijs? de qua uictoria? qua ex præda, aut manubijs, hæc abs te donatio constituta est? an quod te prætore, paucorum aduentu myoparonum, classis pulcherrima Siciliæ propugnaculum, præsidiumq; prouinciæ, piratarum manibus incensa est? an quod ager Syracusanus prædonum incendijs te prætore uastatus est? an qđ forũ Syracusanũ nauarchorũ sanguine redũdauit? an quod in portu Syracusano piraticus myoparo nauigauit? nihil possum reperire: quãobrẽ te in istam amen-

tiam incidisse arbitrer. nisi forte id egisti: ut hominibus ne obliuisci quidem rerum tuarum male gestarum liceret. annulo est aureo Scriba donatus: & ad eam donationem concio est aduocata. quod erat os tuũ? cum uidebas in concione eos homines: quorum ex bonis iste annulus aureus donabatur: qui ipsi annulos aureos posuerant: liberisq; suis detraxerant: ut esset unde Scriba tuus hoc tuum munus, ac beneficium tueretur? quae porro praefatio tuae donationis fuit? illa scilicet uetus, atq; Imperatoria: quando tu quidem in praelio, in bello, in re militari: cuius ne mentio quidem te praetore ulla facta est. an illa? quando quidem tu nulla unquam mihi in cupiditate, ac turpitudine defuisti: omnibusq; in iisdem flagitiis mecum, & in legatione, et in Praetura, & hic in Sicilia uersatus es: ob hasce res: quoniam te locupletaui: hoc annulo aureo dono. Vera haec fuisset oratio. non enim iste annulus aureus abs te datus, istum uirum fortem, sed hominẽ locupletem esse declarat. Ita eundem annulum ab alio datum testem uirtutis duceremus: abs te donatum comitem pecuniae Iudicamus. Dictum Iudices est de Decumano frumento: dictum de empto: extremum & reliquum est, de aestimato. quod tum magnitudine pecuniae, tum iniuriae genere, quemuis debet commouere: te uero eo magis: q̃d ad hoc crimen non ingeniosa aliqua defensio, sed improbissima confessio cõparatur. Nam cum ex Sicilia & ex legibus frumentum ei in cellã sumere liceret: idq; frumentum Senatus ita aestimasset: quaternis HS tritici modium: binis, hordei: iste numero ad summam tritici adiecto, tritici modios singulos cum aratoribus denariis ternis aestimauit. Non est in hoc crimen Hortensi: ne

forte ad hoc meditere: multos sæpe uiros bonos, & for-
tes, et innocentes, cum aratoribus, et cum ciuitatibus fru
mentum in cellam quod sumi oporteret, æstimasse: & pe
cuniam pro frumento abstulisse. scio quid soleat fieri:
scio quid liceat: nihil quod antea fuerat in consuetudi=
ne bonorum: nunc in istius facto reprehenditur: hoc re
prehendo: quod cum in Sicilia HS II tritici modius
esset: ut istius epistola ad te missa declarat: summum
HS ternis: id quod & testimonijs omnibus, & tabulis
aratorum planum factum antea est: tum iste pro tritici
modijs singulis, ternos ab aratoribus denarios exegit.
Hoc crimen est: ut intelligatis non ex æstimatione: neq; ex
ternis denarijs pendere crimen: sed ex coniunctione an=
nonæ: atq; æstimationis. Etenim hæc æstimatio nata est
Iudices initio non ex Prætorum, aut Consulum, sed
ex aratorum, atq; ciuitatum commodo. nemo enim fuit
initio tam impudens: qui, cum frumentum deberetur:
pecuniam posceret. certe hoc ab aratore primum est pro=
fectum: aut ab ea ciuitate, cui imperabatur. cum aut
frumentum uendidisset: aut seruare uellet: aut in eum
locum, quo imperabatur: frumentum portare nollet: pe
tiuit in beneficij loco, & gratiæ: ut sibi pro frumen-
to, quanti frumentum esset, dare, liceret. Ex huiusce-
modi principio, atq; ex liberalitate, atq; accommodatione
magistratuũ consuetudo æstimationis introducta est. Secu
ti sunt auariores magistratus: qui tamen in auaritia sua
non solum uiam quæstus inuenerunt: uerum etiam
exitum, ac rationem defensionis instituerunt. semper ad
ultima, ac difficillima loca apportandum frumentum
imperare: ut uecturæ difficultate ad quam uellent æsti
mationem peruenirent. In hoc genere facilior est exi=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

stimatio, quàm reprehensio. ideo quod eum, qui hoc facit: auarum possumus existimare: crimen in eo constituere, non tam facile possumus. quod uidetur concedendum magistratibus nostris esse: ut ijs, quo loco uelint, frumentum accipere liceat. itaq; hoc est, quod multi fortasse fecerunt: & ita multi, ut ij quos innocentissimos meminimus, aut audiuimus: non fecerint. Quaero nunc à te Hortensi: cum utris tandem istius factum collocaturus es? cum ijs credo: qui benignitate adducti per beneficium, & gratiam ciuitatibus concesserunt: ut nummos pro frumento darent. Ita credo: petijsse ab isto aratores: ut cum HS ternis tritici modium uendere non possent: pro singulis modijs, ternos denarios dare liceret. an quoniam hoc non audes dicere: illuc confugies? uecturae difficultate adductos, ternos denarios dare maluisse. cuius uecturae? quo ex loco? in quem locum ne portarēt? Philomelo ne Ephesum? uideo q̄d inter annonam interesse soleat: uideo quot dierum uia sit: uideo Philomelēsibus expedire quanti Ephesi sit frumentum: tantum dare potius in Phrygia: quàm Ephesum portare: aut ad emendum frumentum Ephesum pecuniam, & Legatos mittere. In Sicilia uero quid eiusmodi? Enna Mediterranea est maxime. coge ut ad aquam tibi, id quod summi iuris est: frumentum Ennenses metiantur, uel Plutiam, uel Halesam, uel Catinam, loca inter se maxime diuersa: eodem die, quo iusseris, deportabunt. tametsi ne uectura quidem opus est. nam totus quaestus hic Iudices aestimationis, ex annonae natus est uarietate. hoc enim magistratus in prouincia assequi potest: ut ibi accipiat: ubi est carissimum. ideo ualet ista ratio aestimationis in Asia: ualet in Hispania: ualet in his prouincijs:

in quibus unum precium frumento esse non solet. in Sicilia uero quid cuiusquam intererat, quo loco daret? neq; enim portandum erat: & quo quisq; uehere iussus esset: ibi tantidem frumentum emeret: quanti domi uen=didisset. quamobrem si quid Hortensi docere uis, ali-quid ab isto simili æstimatione, atq; à cæteris esse factũ: doceas oportet, aliquo in loco Siciliæ prætore Verre ternis denarijs tritici modium fuisse. uide quam tibi defensionem patefecerim: quàm iniquam in socios, quàm re-motam ab utilitate reipublicæ, quàm seiunctam à uoluntate, atq; sententia legis. tu, cum tibi ego frumentum in meis agris, atq; in mea ciuitate, deniq; cum in ijs locis, in q̃bus es: uersaris: rẽ geris: prouinciã administras: paratus sim dare: angulum mihi aliquem eligas prouinciæ, reconditum, ac derelictum? iubeas ibi me metiri: quo portare: non expediat? ubi emere non possum? im-probum facinus Iudices: non ferendum: nemini lege cõcessum: sed fortasse adhuc in nullo etiam uindicatum. tamen ego hoc, quod ferri nego posse: Verri Iudices concedo: & largior. si ullo in loco eius prouinciæ frumen=tum tanti fuit: quanti iste æstimauit: hoc crimen in istum reum ualere oportere non arbitror. Verum enimuero, cum esset HS, binis, aut etiam ternis quibus uis in lo-cis prouinciæ: duodenos sextertios exegisti. si mihi tecũ neq; de annona, neq; de æstimatione tua potest esse con-trouersia: quid sedes? quid expectas? quid defendes? utrum tibi pecuniæ conciliatæ uidentur aduersum leges, aduersum Remp. cum maxima sociorum iniuria? an uero id recte ordine, è Rep. sine cuiusquam iniuria, factum esse defendes? cum tibi Senatus ex ærario pecu-niam prompsisset: & singulos tibi denarios adnumeras=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

set:quos tu pro singulis modijs aratoribus solueres:quid facere debuisti?si quod L. Piso ille frugi:qui legem de pecunijs repetundis primus tulit:cum emisses quanti esset: quod superaret pecuniæ, retulisses. si ut ambitiosi homines, aut benigni: cum pluris Senatus æstimasset: quàm quanti esset annona: ex Senatus æstimatione, non ex annonæ ratione soluisses. sin ut pleriq; faciunt: in quo etiam erat aliquis quæstus: sed is honestus, atq; concessus: frumentum, quoniam uilius erat, ne emisses: sumpsisses id nummorum: quod tibi Senatus cælle nomine concesserat. hoc uero quid est? quam habet rationem, non quæro æquitatis, sed ipsius improbitatis, atq; impudentiæ? neq; enim est ferè quicquam: quod homines palàm facere audeant in magistratu, quamuis improbi, quin eius facti, si non bonam, at aliquam rationem afferre soleant. hoc quid est? uenit Prætor: frumentum inquit me abs te emere oportet. optume. modium denario. benigne, ac liberaliter: nam ego tribus HS, non possum uendere. mihi frumento non opus est: nummos uolo. ná speraueram inquit arator me ad denarios peruenturũ: sed si ita necesse est: quanti frumẽtum sit considera. Video esse binis HS. quid ergo à me tibi nummorũ dari potest: cum Senatus tibi quaternos nummos dederit? quid possit attendite. & uos quæso simul Iudices æquitatem prætoris attendite. quaternos HS, quos mihi Senatus decreuit: & ex ærario dedit: ego habebo: et in cistam tráferam ex fisco. quid postea? quid? pro singulis modijs, quos tibi impero: tu mihi octonos HS dato. qua ratione? qd quæris rationẽ? nó tantam rationẽ res habet: quantá utilitatem, atq; prædá. dic inquit ille planius. Senatus te uoluit mihi nummos metiri, frumentum dare: tu eos nũmos quos

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

mos quos mihi Senatus dare uoluit: ipse habebis? a me, cui singulos denarios dari oportuit: binos aufers? & huic prædæ, ac direptioni cællæ nomen imponis? hæc deerat iniuria, & hæc calamitas aratoribus te prætore: qua reliquis fortunis omnibus euerterentur. nam quid esse reliqui poterat ei? qui per hanc iniuriam non modo frumentum omne amittere, sed etiam omne instrumentum uendere cogeretur. quo enim se uerteret non habebat: ex quo fructu nummos quos tibi daret, inueniret? Decumarum nomine tantum erat ablatum: quantum uoluntas tulerat Apronij: pro alteris decumis, emptoq; frumento, aut nihil datum: aut tantum datum quãtum reliqui Scriba fecerat: aut ultro etiam, id quod dicistis: ablatum. coguntur etiã nummi ab aratore. quomodo? quo iure? quo exemplo? nam cum fructus diripiebantur aratorum: atq; omni lacerabantur iniuria: uidebatur id perdere arator: quod aratro ipse quæsisset: in quo elaborasset: quod agri, segetesq; extulissent: quibus iniurijs grauissimis tamen illud erat miserum solacium: quod id perdere uidebatur: quod alio prætore, eodem ex agro, reparare posset. nummos uero ut daret arator, quos non aratro, ac manu quærit: boues, & aratrum ipsum, & omne instrumentum uendat necesse est. non enim debetis hoc cogitare: habet idem in nummis: habet idem in urbanis prædijs. nam cum aratori onus aliquod imponitur: non omnes, si quæ sunt præterea: facultates, sed arationis ipsius uis, ac ratio consideranda est: quid ea sustinere, quid pati, quid efficere possit: ac debeat. quanquam illi quoq; sunt homines ab isto omni ratione exinaniti, ac perditi: tamen hoc uobis est statuendum: quid aratorem ipsum arationis nomi-

ne muneris in Remp. fungi, ac sustinere uelitis. imponitis decumas: patiuntur. alteras: temporibus uestris seruiendum putant. dent emptum præterea: dabunt si uoletis. Hæc quàm sint grauia: & quid his rebus detractis possit ad dominos puri, ac reliqui peruenire: credo uos ex uestris rebus rusticis coniectura assequi posse. addite nunc eodem istius edicta, instituta, iniurias: addite Apronij, Veneriorumq; seruorum in agro decumano regna, ac rapinas: quanquam hæc omitto: de cella loquor. placet ne uobis in cellam magistratibus nostris frumentum Siculos gratis dare? quid hoc indignius? quid iniquius? atq; hoc scitote aratoribus hoc prætore optandum ac petendum fuisse. Sositenus est Entellinus homo cumprimis ciuitatis prudens, & domi nobilis: cuius uerba audistis: qui ad hoc iudicium legatus publice cum Arthemone, & Menisco primarijs uiris missus est. Is cum in Senatu Entellino multa mecum de istius iniurijs ageret: hoc dixit: si hoc de cella, atq; hac æstimatione concederetur: uelle Siculos Senatui polliceri frumentum in cellam gratis: ut post hæc tantas pecunias magistratibus nostris decerneremus. perspicere uos certo scio: Siculis quantopere hoc expediat, non ad æquitatis conditionem, sed ad minima malorum eligenda. Nã qui mille modium Verri, suæ partis in cellam gratis dedisset: duo millia nummum, aut summum tria dedisset. idem nunc pro eodem numero frumenti HS VIII millia dare coactus est. hoc arator assequi per trienniũ certo fructu suo non potuit: uendiderit instrumentum necesse est. quod si hoc munus, & uectigal aratio tolerare, hoc est Sicilia ferre, ac pati potest: populo Ro. ferat potius: quàm nostris magistratibus. magna est pecunia: ma

gnum, præclarumq; uectigal. si modo id salua prouincia, si sine iniuria sociorum percipere possitis: nihil detraho. Magistratibus tantundem detur in cellam: quantum semper datum est. quod præterea Verres imperat: id si facere non possunt: recusent: si possunt: populi Ro. potius hoc sit uectigal, quàm præda prætoris. deinde cur in uno genere solo frumenti ista æstimatio constituitur? si est æqua, & ferenda: populo Ro. Sicilia decumas det, pro singulis tritici modijs, ternos denarios: sibi habeat frumentum. Data tibi pecunia est Verres, una, qua frumentum tibi emeres in cellam: altera, qua frumentum emeres à ciuitatibus: quod Romam mitteres. tibi datam pecuniam domi retines: & præterea pecuniam permagnam tuo nomine aufers. fac idem in eo frumento, quod ad populum Ro. pertinet: exige eadem æstimatione pecuniam à ciuitatibus: et refer quam accepisti. tum refertius erit ærarium populi Ro. quàm unquam fuit. At enim istam rem in publico frumento Sicilia non ferret: hãc rem in meo frumento tulit. proinde quasi aut æquior sit ista æstimatio in tuo, quàm in populi Ro. commodo: aut ea res, quam ego dico, & ea, quam tu fecisti, inter se genere iniuriæ, non magnitudine pecuniæ differat. Verum istam ipsam cellam ferre nullo modo possunt, ut omnia remittantur: ut omnibus iniurijs, & calamitatibus, quas te prætore tulerunt: in posterum liberentur: istam se cellam, atque istam æstimationem negant ullo modo ferre posse. Multa Sophocles Agrigentinus apud Cn. Pompeium Cons. nuper homo disertissimus, & omni doctrina, & uirtute ornatissimus pro tota Sicilia de aratorum miserijs grauiter, ac copiose dixisse, ac deplorasse dicitur. Ex quibus hoc, ijs qui aderant (nam ma-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

gno conuentu acta res est) indignissimum uidebatur: qua in re Senatus optime, ac benignissime cum aratoribus egisset: large liberaliterq; æstimasset: in ea re prædari prætorem: bonis euerti aratores: & id non modo fieri: sed ita fieri: quasi liceat: concessumq; sit. Quid ad hæc Hortensius? falsum esse crimen? hoc nunquam dicet. non magnam hac ratione pecuniam captam? ne id quidem dicet. non iniuriam factam Siculis, atq; aratoribus? qui poterit dicere? quid igitur dicet? fecisse alios? quid est hoc? utrum crimini defensio, an comitatus exilio quæritur? tu in hac Rep. atq; in hac hominum libidine, &, ut adhuc habuit se status iudiciorum: etiam licentia, non ex iure, non ex æquitate, non ex lege, non ex eo, quod licuerit: sed ex eo, quod aliquis fecerit: id, quod reprehenditur, recte factum esse defendes? fecerunt aliqui alia quàm multa. cur in hoc uno crimine isto genere defensionis uteris? sunt quædam omnino in te singularia: quæ in nullum alium hominem dici, neq; conuenire possint: quædam tibi cum multis communia. ergo, ut omittam tuos peculatus, ut ob ius dicundum pecunias acceptas, ut eiusmodi cætera: quæ forsitan alij quoq; etiam fecerint: illud, in quo te grauissime accusaui: quod ob iudicandam rem pecuniam accepisses: eadem ista ratione defendes? fecisse alios? ut ego assentiar orationi: defensionem tamen non probabo. potius enim te damnato, cæteris angustior locus improbitatis defendendæ relinquetur: quàm te absoluto, alij quæ audacissime fecerunt: recte fecisse existimentur. lugent omnes prouinciæ: queruntur omnes liberi populi: regna deniq; iam omnia de nostris cupiditatibus, & iniurijs expostulant: locus intra oceanum iam nullus est,

neq; tam longinquus, neq; tam reconditus: quo non per hæc tempora nostrorum hominum libido, iniquitasq; peruaserit: sustinere iam populus Ro. omnium nationũ non uim, non arma, non bellum, sed luctum, lachrymas, querimonias non potest. in eiusmodi re, ac moribus, si is qui erit adductus in iudicium, cum manifestis in flagitijs tenebitur: alios eadem fecisse dicet: illi exẽpla non deerunt: Reip. salus deerit: si improborum exẽplis improbi, iudicio, ac periculo liberabuntur. placent uobis hominum mores? placet ita geri magistratus, ut geruntur? placet socios sic tractari quod restat: ut per hæc tempora tractatos uidetis? cur hæc à me opera consumitur? quid sedetis? cur nõ in media oratione mea consurgitis: atq; disceditis? Vultis autem istorum audacias, ac libidines aliqua ex parte resecare? desinite dubitare, utrum sit utilius, propter multos improbos uni parcere: an unius improbi supplicio multorum improbitatem cohercere. tametsi quæ ista sunt exempla multorũ? nam cum in causa tanta: cum in crimine maximo dici à defensore cœptum est: factitatum esse aliqd: expectant ij qui audiunt exempla ex uetere memoria, & monumentis, ac literis, plena dignitatis, plena antiqtatis: hæc plurimum solent & authoritatis habere ad probandũ: & iucunditatis ad audiendum. Africanos mihi, & Catones, & Lelios commemorabis? & eos fecisse idem dices? quamuis res non placeat: tamen contra hominum authoritatem pugnare non potero. an cum eos non poteris proferre: hos recentes Q. Catulum patrem, C. Marium, Q. Scæuolam, M. Scaurum Q. Metellum? qui omnes prouincias habuerunt: & frumentum cellæ nomine imperauerunt. magna est hominum authoritas.

& tanta: ut etiam delicti suspicionem tegere possit. non habes ne ex his quidem hominibus qui nuper fuerunt: ullum authorem istius aestimationis. quo me igitur, aut ad quae exempla reuocas? ab illis hominibus, qui tum uersati sunt in republica: cum & optimi mores erant: & hominum existimatio grauis habebatur: & iudicia seuera fiebant: ad hanc hominum licentiam, & libidinem me abducis? et in quos aliquid exempli populus Ro. statui putat oportere: ab ijs tu defensionis exempla quaeris? non fugio ne hos quidem mores: dummodo ex his ea quae probat populus Ro. exempla: non ea quae condemnat, sequamur. non circunspiciam: non quaeram foris: cum habeas iudices principes ciuitatis, P. Seruilium, Q. Catulum: qui tanta authoritate sunt, tantis rebus gestis: ut in illo antiquorum, et clarissimorum hominum, de quibus antea dixi: numero reponantur. exẽpla quaerimus: & ea non antiqua. modo uterq; horum exercitum habuit. quaere Hortensi, quoniam te recentia exempla delectant: quid fecerint. Ita ne uero? Q. Catulus frumento est usus: pecuniam non coegit: P. Seruilius quinquennium exercitui cum praeesset: & ista ratione innumerabilem pecuniam facere posset: non statuit sibi quicquam licere: quod non patrem suum, non auum Q. Metellum facere uidisset: C. Verres reperietur: qui quod expediat: id licere dicat? quod nemo improbus fecerit: id aliorum exemplo se fecisse defendat? At in Sicilia factitatum est. quae est ista conditio Siciliae? cur, quae optimo iure propter uetustatem, fidelitatem, propinquitatem eẽ debet: huic praecipua lex iniuriae definitur? sed in ista ipsa Sicilia, non quaeram exemplum foris: hoc ipso ex consilio utar exemplis: C. Marcelle te apello. Siciliae pro-

uinciæ, cum esses pro Consule: præfuisti. nunquæ in tuo imperio pecuniæ cellæ nomine coactæ sunt? neq; ego hoc in tua laude pono. alia sunt tua facta, atq; consilia summa laude digna: quibus illam tu prouinciam afflictam, & perditam erexisti: atq; recreasti. nam hoc de cella ante Lepidus quidē fecerat: cui tu successisti. Quæ sunt tibi igitur exempla in Sicilia cellæ? si hoc crimen nonmodo Marcelli facto, sed ne Lepidi quidem potes defendere. An me ad M. Antonij æstimationem frumenti, exactionemq; pecuniæ reuocaturus es? ita inquit: ad M. Antonij. hoc enim mihi significasse, & annuisse uisus est. ex omnibus ne igitur populi romani prætoribus, Consulibus, imperatoribus, M. Antonium delegisti? & eius unum improbissimum factum, quod imitarere? & hic utrum mihi difficile est dicere? an his existimare? ita se in isto infinito imperio M. Antonium gessisse: ut multo isti perniciosius sit dicere, se in re improbissima uoluisse Antonium imitari: quàm se possit defendere, nihil in uita se M. Antonio simile fecisse. homines in iudicijs ad crimen defendendum, non quid fecerit quispiã, proferre solent: sed quid probarint. Antonium, cum multa contra sociorũ salutem, multa contra uoluntatem prouinciarum, & faceret: & cogitaret: in medijs eius iniurijs, & cupiditatibus mors oppressit. tu mihi quasi eius omnia facta, atque consilia Senatus, populiq; romani iudices comprobarint: ita Antonij exemplo istius audaciam defendis. At idem fecit Sacerdos. hominem innocentem, & summa prudentia præditum nominas: sed tum idem fecisse erit existimandus: si eodē consilio fecerit. nã genus æstimationis ipsum, à me nunquam est reprehensum. sed eius æquitas, aratorum commodo, & uoluntate perpenditur. non potest re

prehendi ulla æstimatio: quæ aratori nonmodo incommoda non est: sed etiam grata est. Sacerdos ut in prouinciam uenit: frumentum in cellam imperauit. cum esset ante nouum tritici mod. HS XV: petiuerunt ab eo ciuitates ut æstimaret. remissior aliquanto eius fuit æstimatio, quàm annona. nã æstimauit denarijs III. uides eandem æstimationem propter temporis dissimilitudinem, in illo laudis causam habere, in te criminis? in illo beneficij, in te iniuriæ? Eodẽ tempore Antonius III denarijs æstimauit post messem, summa in uilitate: cum aratores frumentum dare gratis malebant: & aiebat, se tantidem æstimasse, quanti sacerdotem: neq; mentiebatur: sed eadem ista æstimatione alter subleuarat aratores: alter euerterat. quod nisi omnis frumenti ratio, ex temporibus esset, & annona, non ex numero, neque ex summa consideranda: nunquam tam grati hi sesquimodij Q. Hortensi fuissent: quos tu cum ad mensuræ tam exiguã rationem, populo Ro. in capita descripsisses: gratissimum omnibus fecisti. caritas enim annonæ faciebat: ut istuc, quod re paruum uidebatur, tempore magnum uideretur. Idem istuc si in uilitate, populo Ro. largiri uoluisses: derisum tuum beneficium esset, atque contemptum. Noli igitur dicere istum idem fecisse, quod Sacerdotem: quoniam non eo tempore, neq; simili fecit annonꝰ. dicito potius, quoniam habes authorem idoneum: quod Antonius uno aduentu, & uix menstruis cibarijs fecerit: id istum per triennium fecisse: & istius innocentiã M. Antonij facto, atq; authoritate defendito. Nã de Sex. quidem Peduceo fortissimo, atq; innocentissimo uiro qd dicitis? de quo quis unquam arator quæstus est? aut qs non ad hoc tempus innocentissimam omnium diligen-

tissimamq́; præturam illius hominis existimauit? Biennio prouinciam obtinuit: cum alter annus in uilitate, alter in summa caritate fuerit: num aut in uilitate nummum arator quisquam dedit? aut in caritate de æstimatione frumenti quæstus est? At uberiora cibaria facta sunt caritate. credo: neq; id est nouum, neq; reprehendēdum. modo C. Sentiū uidimus hominem uetere illa, ac singulari innocentia præditum, propter caritatem frumenti, quæ fuerat in Macedonia: permagnam ex cibarijs pecuniam deportare. quamobrem non ego inuideo tuis commodis: si qua ad te lege uenerunt: iniuriā queror: improbitatem arguo: auariciam in crimen, et in iudicium uoco. Quod si suspiciones inijcere uoletis, ad plures homines, & ad plures prouincias crimen hoc pertinere: non ego istam defensionem uestram pertimescam: sed me omnium prouinciarum defensorem esse profitebor. Etenim hoc dico: & magna uoce dico: ubicunq; hoc factum est: improbe factum est: quicunq; hoc fecit: supplicio dignus est. nam per deos immortales uidete Iudices: & prospicite animis quid futurum sit. multi magnas pecunias ab inuitis ciuitatibus, atq; ab inuitis aratoribus ista ratione cellæ nomine coegerunt (omnino ego neminem uideo, præter istum. sed do hoc uobis: & concedo, esse multos) in hoc homine rem adductam in iudicium uidetis. quid facere potestis? utrum cum iudices sitis de pecunia capta, conciliata: tantam pecuniā captam negligere? an cum lex sociorum causa rogata sit: sociorum querimonias non audire? uerum hoc quoq; uobis remitto: negligite præterita: si uultis: sed ne reliquas spes turbetis: atq; omnes prouincias euertatis: id prouidete: ne auariciæ, quæ antehac occultis itineribus, atque

angustijs uti solebat: authoritate uestra uiã patefaciatis illustrẽ, atq; latum. nã si hoc probatis: et si hoc licere, pecunias isto nomine capi, iudicatis: certe hoc, quod adhuc nemo nisi improbissimus fecit: posthac nemo nisi stultissimus non faciet. improbi sunt: qui pecunias contra leges cogunt: stulti: qui quod licere iudicatum est: praetermittunt. Deinde Iudices uidete: quàm infinitam sitis hominibus licentiam pecuniarum eripiendarum daturi. Si ternos denarios qui coegit, erit absolutus: quaternos, denos deniq;, aut uicenos coget alius: quae erit reprehensio? in quo primum iniuriae gradu resistere incipiet seueritas iudicis? quotus erit iste denarius: qui non sit deferendus? & in quo primum aestimationis iniquitas, atq; improbitas reprehẽdatur? non enim à uobis summa, sed genus aestimationis est comprobatum: neq; hoc potestis iudicare: ternis denarijs aestimare licere. ubi enim semel ab annonae ratione, et ab aratorum uoluntate res ad praetoris libidinem translata est: non est iam in lege, atque in officio, sed in uoluntate hominum, atq; audacia positus modus aestimandi. Quapropter si uos semel in iudicando finem aequitatis, & legis transieritis: scitote uos nullum caeteris in aestimando finem improbitati, & auariciae reliquisse. uidete igitur quàm multa simul à uobis postulentur. absoluite eum: qui se fateatur maximas pecunias cum summa sociorum iniuria coepisse. non satis. sunt alij quoque complures: qui idem fecerint. absoluite etiam illos, si qui sunt: ut uno iudicio quãplurimos impios liberetis. ne id quidem satis est. facite, ut caeteris posthac idem liceat. licebit. at hoc parum est. permittite, ut liceat: quàm quisq; uelit, tanti aestimabit. Videtis iam profecto Iudices hac aestimatione

à uobis comprobata, neq; modum post hac auaritiæ cuiusquam, neq; pœnam improbitatis futuram. Quas ob res quid agis Hortensi? consul es designatus: prouinciam sortitus es: de æstimatione cum dices frumenti: sic te audiemus: quasi id quod ab isto recte factum esse defendes: te facturum profiteare: & quasi quod isti licitum esse dices: uehementer cupias tibi licere. atqui si id licebit: nihil est, quod putetis quenquam post hac commissurum: ut de pecunijs repetundis condemnari possit. quantam enim quisq; concupierit pecuniam: tantam licebit per cellæ nomen æstimationis magnitudine consequatur. At enim est quiddam: quod etiam si palàm in defendendo non dicit Hortensius: tamen ita dicit: ut uos id suspicari, & cogitare possitis: pertinere hoc ad commodum Senatorium: pertinere ad utilitatem eorum, qui iudicent: qui in prouincijs cum potestate, aut cum legatione se futuros aliquando arbitrentur. præclaros uiros existimas iudices nos habere: quos alienis peccatis concessuros putes: quo facilius ipsos peccare liceat. Ergo id uolumus populum romanum, id prouincias, id socios, nationesq; exteras existimare? si Senatores iudicent: hoc certe unum genus infinitæ pecuniæ per summam iniuriam cogendæ nullo modo posse reprehendi? quod si ita est: quid possumus contra illum prætorem dicere: qui quotidie templum tenet: qui Remp. sistere negat posse: ni ad equestrem ordinem iudicia referantur? quod si ille hoc unũ agitare cœperit: esse aliquod genus cogendæ pecuniæ, senatorum commune, & iam propè concessum ordini: quo genere ab socijs maxima pecunia per summam iniuriam auferatur: neq; illud modo Senatorijs iudicijs reprehendi posse: idq; dum equester ordo iudicaret: nunquam esse commissum:

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

quis obstet? quis erit tam cupidus uestri? tam fautor ordinis? qui de transferendis iudicijs possit recusare? Atque utinam posset aliqua ratione hoc crimen, quamuis falsa, modo humana, atque usitata defendere. minore periculo uestro, minore periculo prouinciarum omnium, iudicaretis. negaret hic æstimatione se usum. uos id credidisse homini, non factum comprobasse uideremini. nullo modo negare potest: urgetur tota Sicilia: nemo est ex tanto numero aratorum: à quo pecunia cellæ nomine non sit exacta. uellem etiam hoc posset dicere: nihil ad se istam rationem pertinere: per quæstores rem frumentariam esse administratam. ne id quidem ei licet dicere: propterea quod ipsius literæ recitantur ad ciuitates de ternis denarijs missæ. quæ est igitur defensio? feci quod arguis: coegi pecunias maximas cellæ nomine. sed hoc mihi licuit: uobis, si prospicitis: licebit. periculosum prouincijs, genus iniuriæ confirmari iudicio. perniciosum nostro ordini, populum ro. existimare, non posse eos homines, qui ipsi legibus teneantur: leges in iudicando religiose defendere. Atque isto prætore Iudices non solum æstimandi frumenti modus non fuit: sed ne imperandi quidem. neque enim id quod debebatur: sed quantum commodum fuit: imperauit. Summam faciam uobis ex publicis literis, & testimonijs ciuitatum frumenti in cellam imperati. reperietis quinquies tanto Iudices amplius istum, quàm quantum ei in cellam sumere licitum sit: ciuitatibus imperasse. Quid ad hanc impudentiam addi potest? si & æstimauit tanti: ut homines ferre non possent? & tanto plusquam erat ei concessum legibus, imperauit? Quapropter cognita tota re frumentaria. Iudices, iam facillime perspicere

potestis, amissam esse populo Ro. Siciliam fructuosissimam, atq; opportunissimam prouinciam: nisi eam uos istius damnatione recuperatis. quid est enim Sicilia? si ei agri cultionem sustuleris? & si aratorum numerum, ac nomen extinxeris? quid enim potest esse in calamitate residui? quod non ad miseros aratores isto praetore per summam iniuriam ignominiamq; peruenerit? quibus, cum decumas dare deberent: uix ipsis decumae relictae sunt: cum pecunia deberetur: soluta non est: cum optima aestimatione Senatus frumentum eos in cellam dare uoluisset: etiam instrumenta agrorum uendere coacti sunt. dixi iam antea Iudices: ut has omnes iniurias tollatis: tamen ipsam rationem arandi spe magis, & iucunditate quadam, quàm fructu, atq; emolumento teneri. etenim ad incertum casum, & euentum, certus quot annis labor, & certus sumptus impenditur. annona porrò precium, nisi in calamitate fructuum non habet. si autem ubertas in percipiendis fructibus fuit: consequitur uilitas in uendendis: ut aut male uendendum intelligas: si processit: aut male praeceptos fructus: si recte licet uendere. Totae autem res rusticae eiusmodi sunt: ut eas non ratio, neq; labor, sed res incertissimae uenti, tempestatesq; moderentur. Hinc cum unae decumae lege, & conditione trahantur: alterae nouis institutis, propter annonae rationem imperentur: ematur praeterea frumentum quot annis publice: postremo etiam in cellam magistratibus, & legatis imperetur: quid, aut quantum praeterea est? quod aut liberum possit habere ille arator, ac dominus in potestate, suorum fructuum? aut in ipsis fructibus solutum? Quod si haec feruntur omnia: si uobis potius, ac populo roma-

no, quàm sibi, & suis commodis, opera, sumptu, labore deseruiunt: etiam ne hæc noua debent edicta, & imperia prætorum, & Apronij dominationem, & Veneriorum seruorum furta, rapinasq; perferre? etiam ne frumentum pro empto gratis dare? etiam ne in cellam, cum cupiant gratis dare ultro, pecuniam grandem dare? etiam ne hæc tot detrimenta, atque damna cum maximis iniurijs contumelijsq; perferre? Itaque hæc Iudices, quæ pati nullo modo potuerunt: non pertulerunt. arationes tota Sicilia desertas, atque à dominis relictas esse cognoscitis: neque quicquam aliud agitur hoc iudicio. nisi ut antiquissimi socij, fidelissimiq; Siculi, Coloni populi Ro. atq; aratores, uestra seueritate, et diligentia, me duce, atq; authore, in agros, atq; in sedes suas reuertantur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.2.18

ACCVSATIONIS IN C. VERREM LIBER VI. ORATIO IX.

VENIO nunc ad istius, quemadmodum ipse appellat: studium: ut amici eius: morbum, & insaniam: ut Siculi: latrocinium. ego quo nomine appellem, nescio: rem uobis proponam: uos eam suo nominis pondere penditote. genus ipsum prius cognoscite Iudices: deinde fortasse non magnopere quæretis, quo nomine appellandum putetis. Nego in Sicilia tota, tam locuplete, tam uetere prouincia, tot oppidis, tot familijs, tam copiosis, ullum argenteum uas, ullum Corinthium, aut deliacum fuisse: nego ullam gemmam, aut margaritam fuisse: aut quicquam ex auro, aut ebore factum, signum ullum æneum, marmoreum eburneum: nego ullam picturam, neq; in tabulis, neq; textilem fuisse: quin quæsierit: inspexerit: quot placitum sit: abstulerit. magnum uideor dicere. attendite etiam quemadmodum dicam. non enim uerbi, neq; criminis causa augẽdi complector omnia: cum dico nihil istum eiusmodi rerum in tota prouincia reliquisse: latine me scitote, non accusatorie loqui. etiam planius: nihil in ædibus cuiusquam, ne in oppidis quidem, nihil in locis communibus, ne in fanis quidem, nihil apud Siculum, nihil apud ciuem romanum denique istum, quod oculos, animumq; accenderit: neq; priuati, neq; publici, neq; profani, neq; sacri, tota in Sicilia reliquisse. Vnde igitur potius incipiam? quàm ab ea ciuitate, quæ tibi una in amore, atq;

in delicijs fuit? aut ex quo potius numero? quàm ex ipsis laudatoribus tuis? facilius enim perspicietur, qualis apud eos fueris, qui te oderunt: qui accusant: qui persequuntur: cum apud tuos Mamertinos inueniare improbissima ratione esse prædatus. C. Heius est Mamertinus (omnes hoc mihi facile concedent, qui Messanam accesserunt) omnibus rebus in illa ciuitate ornatissimus. huius domus est uel optima Messanæ, notissima quidem certe, & nostris hominibus apertissima, maximéq; perhospitalis. Ea domus ante aduentum istius sic ornata fuit: ut urbi quoq; esset ornamento. nam ipsa Messana, quæ situ, menibus, portúq; ornata sit: ab his rebus, quibus iste delectatur: sanè uacua, atq; nuda est. Erat apud Heium sacrarium cum magna dignitate in ædibus à maioribus traditum, perantiquũ: in quo signa pulcherrima quatuor summo artificio, summa nobilitate: quæ nonmodo istum hominem ingeniosum, atq; intelligentem: uerum etiam quemuis nostrum, quos iste idiotas appellat: delectare possent: unũ Cupidinis marmoreum, Praxitelis (nimirum didici etiam, dũ in istum inquiro: artificum nomina) idẽ opinor artifex eiusdẽmodi Cupidinem fecit illũ: qui est Thespijs: propter quem Thespiæ uisuntur: nam alia uisendi causa nulla est. Itaq; ille L. Mummius cum Thespiade quæ ad ædem felicitatis sunt, cæteráq; profana ex illo oppido signa tolleret: hunc marmoreum Cupidinem, quod erat consecratus: non attigit. uerum ut ad illud sacrarium redeam: signum erat hoc, quod dico Cupidinis è marmore. ex altera parte Hercules egregie factus ex ære. is dicebatur esse Myronis, ut opinor: & certe. item ante hosce deos erant tabulæ: quæ cuiuis sacrarij religionem

gionem significare possent. erant ænea præterea duo signa non maxima, uerum eximia uenustate, uirginali habitu, atq; uestitu: quæ manibus sublatis sacra quædam more Atheniensium uirginum reposita in capitibus sustinebant. Canephoræ ipsæ uocabantur. sed earum artificem quem nam? recte admones. Policletum esse dicebant. Messanam ut quisq; nostrum uenerat, hæc uisere solebat: omnibus hæc ad uisendum patebant quotidie: domus erat non domino magis ornamento, quàm ciuitati. C. Claudius, cuius ædilitatem magnificentissimam scimus fuisse: usus est hoc cupidine tam diu: dum forum dijs immortalibus, populoq; Ro. habuit ornatum: & cum esset hospes Heiorum, Mamertini autem populi patronus: ut illis benignis usus est ad commodandũ: sic ipse diligens fuit ad reportandum. Nuper homines nobiles eiusmodi Iudices: &, quid dico nuper? immo uero modo, ac planè pauloante, uidimus: qui forum ac basilicas non spolijs prouinciarum, sed ornamentis amicorum, commodis hospitum, non furtis nocentium, ornarent: q tamen signa, atq; ornamenta sua cuiq; reddebant: non ablata ex urbibus sociorum quatridui causa per simulationem ædilitatis, domum deinde, atq; ad suas uillas auferebant. Hæc omnia, quæ dixi, signa Iudices ab Heio de sacrario Verres abstulit: nullum inquam horum reliquit, neq; aliud ullũ tamen, præter unum peruetus ligneum, bonam fortunam. ut opinor, eam iste domi suæ habere noluit. Pro deũ hominumq; fidẽ, quid hoc est? quæ hæc causa? quæ hæc impudentia est? quæ dico signa, antequam abs te sublata sunt, nemo Messanam cum imperio uenit: quin uiderit. tot Prætores, tot Consules in Sicilia, tum in pace, tum etiam in bello fue-

runt: tot homines cuiusq; modi, non loquor de integris, innocentibus, religiosis: tot cupidi, tot improbi, tot audaces: quorum nemo sibi tam uehemens, tam potens, tam nobilis, uisus est: qui ex illo sacrario quicquam poscere, aut tollere, aut attingere auderet. Verres quod ubiq; erit pulcherrimum auferet? nihil habere præterea cuiquam licebit? tot domus locupletissimas, domus istius una capiet? icirco nemo superiorum attigit: ut iste tolleret? ideo C. Claudius Pulcher retulit: ut C. Verres posset auferre? At non requirebat ille cupido lenonis domum, ac meretriciam disciplinam: facile illo sacrario patrio continebatur: Heio se à maioribus relictum esse sciebat. an hæreditatem sacrorũ non quærebat? meretricas hæredẽ quærebat? Sed qd ego tam uehementer inuehor? uerbo iã uno repellar. emi inquit. O' dij immortales præclaram defensionem. mercatorem cum imperio, ac securibus in prouinciam misimus: qui omnia signa, tabulas pictas, omne argentum, aurum, ebur, gemmas, coemeret: nihil cuiquã relinqueret. hæc enim mihi ad omnia defensio patefieri uidetur: emisse. Primũ, si id, quod uis, tibi ego concedam: ut emeris: quoniam in toto hoc genere hac una defensione usurus es: quæro cuiusmodi tu iudicia Romæ putaris esse? si tibi hoc quenquam concessurum putasti? te in Prætura, atq; imperio, tot res, tam preciosas, omnes deniq; res, quæ alicuius precij fuerint: tota ex prouincia coemisse. uidete maiorum diligentiam: qui nihil dum etiam istiusmodi suspicabantur: ueruntamen ea, quæ paruis in rebus accidere poterant: prouidebãt. neminem, qui cum potestate, aut legatione in prouinciam esset profectus: tam amentem fore putarunt: ut emeret argentum. dabatur enim de publico. ut uestem. pre

bebatur enim legibus. mancipium putauerunt. quo & omnes utimur: & non prebetur à populo. sanxerunt nequis emeret mancipium: nisi in demortui locum. siquis Romæ esset demortuus? immo siquis ibidem. non enim te instruere domum tuam uoluerunt in prouincia: sed illum usum prouinciæ supplere. quæ fuit causa? cur tam diligenter nos in prouincijs ab emptionibus remouerent? hæc Iudices: quod putabant ereptionem esse, non emptionem: cum uenditori suo arbitratu uendere nõ liceret. in prouincijs intelligebant, si is, qui esset cum imperio, ac potestate: quod apud quenq; esset, emere uellet: idq; liceret: fore, uti quod quisq; uellet, siue esset uenale: siue non esset: quanti uellet, auferret. dicet aliquis: noli isto modo agere cum Verre: noli eius facta ad antiquæ religionis rationem exquirere: concede ut impune emerit: modo ut bona ratione emerit: nihil ab inuito: nihil per iniuriam. sic agam. si quid uenale habuit Heius: si id quanti æstimabat: tanti uendidit: desino quærere cur emeres. quid igitur nobis faciundum est? num argumentis utendum in re eiusmodi? quærendum est credo, Heius iste num æs alienum habuerit? num auctionem fecerit? si fecit: num tanta difficultas eum rei nummariæ tenuerit? tanta egestas, tanta uis oppresserit? ut sacrariũ suum spoliaret? ut deos patrios uenderet? At hominem uideo auctionem fecisse nullam: uendidisse præter fructus suos nihil unquam: nõmodo in ære alieno nullo, sed in suis nummis multos esse: ac semper fuisse: si hæc contra, ac dico, essent omnia: tamen illum hæc, quæ tot annos in familia, sacrarioq; maiorum fuissent: uenditurum non fuisse. quid si magnitudine pecuniæ persuasum est ei? uerisimile non

est: ut ille homo tam locuples, tam honestus, religioni suæ, monumentisq; maiorum pecuniam anteponeret. sunt ista: ueruntamen abducuntur homines nonnunquam etiam ab institutis suis magnitudine pecuniæ. uideamus quanta ista pecunia fuit: quæ potuerit Heium hominem maxime locupletem, minime auarum, ab humanitate, et pietate, ab religione deducere. Ita iussisti opinor ipsum in tabulas referre: hæc omnia signa Praxitelis, Myronis, Polycleti HS VI mil. Verri uendita sint. Recita ex tabulis. Iuuat me, hæc præclara nomina artificum, quæ isti ad cœlum ferunt: Verris æstimatione sic concedisse. cupidinem Praxitelis HS MDC. profecto hinc natum est: malo emere: quàm rogare. dicet aliquis: quid? tu ista permagno æstimas? ego uero ad meam rationem, usumq; meum non æstimo. ueruntamen à uobis ita arbitror spectari oportere: quanti hæc eorum iudicio, qui studiosi sunt harum rerum: æstimentur: quanti uenire soleant: quanti hæc ipsa, si palàm libereq; uenirent: uenire possent: deniq; ipse Verres quanti æstimet. nunquam enim si denarijs quadringentis cupidinem illũ putasset: commisisset, ut propter eum in sermonem hominum, atq; in tantam uituperationem ueniret. quis uestrum igitur nescit, quanti hæc æstimentur? in auctione signum æneum non magnum HS CXX millibus uenire non uidimus? quid si uelim nominare homines: qui aut non minoris, aut etiã pluris emerent: non'ne possum? etenim qui modus est in his rebus cupiditatis: idem est æstimationis. difficile est enim finem facere precio: nisi libidini feceris. Video igitur Heium, neq; uoluntate, neq; difficultate aliqua temporis, neq; magnitudine pecuniæ adductum esse: ut hæc signa uenderet: